

XLVIII. évf.

Cluj-Kolozsvár, 1938. január.

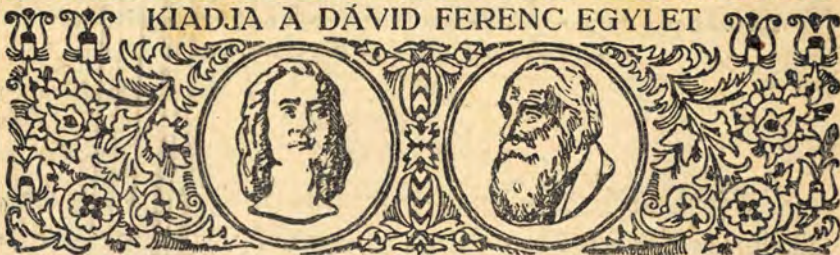
1. szám

Cenzurat

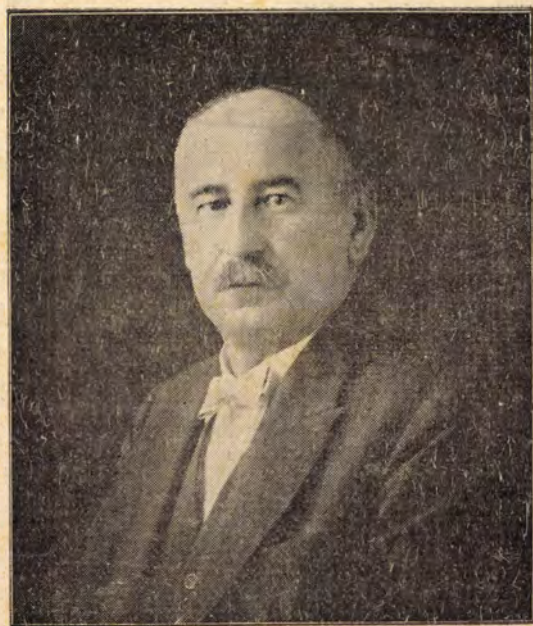
UNTÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSOS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította: DR. BOROS GYÖRGY.

Dr. Elekes Dénes.
(1879-1937.)

Lásd a 11. oldalt.

Kolozs. Műj. urnak
Műj. Motilior. 16.

Sz. : 1/1938.

U. P.

Unitárius Püspöki Hivatal.

Cluj – Kolozsvár, 1938 jan. 1.

Újévi köszöntés

**az összes anya-, társ- és leányegyházközseinkben
és szórványban élő hiveinkhez.**

Mondom néktek : Amit könyörgéstelekben
kértek, higgyétek, hogy mindazt megnyeritek és
megléssen néktek. *Márk 11 r. 24. v.*

Jézus intelme és tanítása szerint: feltétlen hit Istenben, alkalmazkodás az ő akaratához, lehet-e mélységesebb, lélekbe-
markolóbb program az újesztendőre? Unitárius egyházunk-
nak fenntartója, továbbfejlesztő ereje soha más nem lehet,
mint megingathatlan hitünk. Isten jóságában, igazságosságá-
ban és könyörületességében, úgy, amint ezt Jézus példa-
adó életéből tanuljuk. Lehet-e nagyobb újévi ajándék a lé-
lek számára, mint a biztos tudata annak, hogy mindnyájan
egyen-egyen és összesen Istennek, a mi Atyánknak munka-
társai vagyunk s, hogy Istennek tervei vannak velünk, ame-
lyekbe beleilleszkedni, amelyekhez alkalmazkodni az emberi
élet legfőbb tartalmát, létfeltételét adják.

Jobbat kívánni nem tudok, értékeesebb újévi ajándékot
el nem képzelek, kedves unitárius testvéreim, minthogy erő-
södjék meg a Ti hitetek, mélyüljön el a Ti imádságotok,
hogy tudjatok igaz lélekkel, nyitott szívvvel közeledni a meny-
nyei Atyához, hogy minél többet törődjetelek lelketek épsé-
gével, tisztaságával, mert így lesztek az unitárius egyház
méltó tagjai, Jézusnak igaz tanítványai. A tiszta, erős hitű,
vallásos lélek az alapja és a forrása a szeretetnek, a jóság-
nak és minden elképzelhető emberi erénynek. Ez a lélek
fogja megtartani az unitárius egyházat, s ez fog megtartani
Titeket egyenként is.

Ebben a bizó reményben kívánok mindnyájatoknak
boldog újesztendőt.

Atyafiságos üdvözléttel:

Dr. Varga Béla,

egyházi főjegyző,

Az én hitvallásom.

Az oxfordi unitárius nemzetközi konferencia
visszhangja egy erdélyi unitárius faluban.

Hiszek az Istenben.

Én csak porszem vagyok. Csak parányi porszem,
E végtelenné nőtt világmindenségben.
Halandó testemben halhatatlan lelkem,
Ezt a drága kincset az Istentől nyertem.
Kinek a hatalma világalkotásban,
Főnsége tündöklék csillagragyogásban.
Éltető melege a napnak fényében.
Ott ragyog, ott van ő mindnyájunk szívében.
Benn a lélek mélyén ő a legfőbb érték;
Ő, az örök jóság, Ő az örök szépség.
Életem utain, — érzem, — hogy ő vezet;
Száz botlás után is megbocsát és szeret.

— — — — —

El nem hagyom soha ezt az Isten-kezet.

Hiszek a Jézusban.

Amire az ember kezdet óta vágyott:
Tőle tanultam a legszebb imádságot.
Tőle nyer a lelkem emelkedettséget,
Mikor hallom s élem a Hegyi beszédet.
Oly főnséges példa hitben, szeretetben;
Életet képzelni nem lehetne szebben.
Ünnep, mikor hallom evangéliumát,
Ott vagyok boldog a Jézus lábainál.
Példáját követni, legfőbb törekvésem.
Ő marad örökké legfőbb eszményképem.

Hiszek az emberben.

„Küzdelem a létért!” Ez az ős vallása;
De van eszménye is — és van imádsága.
Ma tán oltárt rombol. Ledönti a régít,
De holnap hozzáfog, s annál szebbet épít.
A keresztény hitet bármily próbák ériék,
Hiszem, hogy fennmarad az igazi érték.
Hiszem, egykor fölér a tökély fokára,
Hol megérzi lelke: ez Isten országa.
Hol senki se lesz a másnak ellensége,
Mert más a vallása, vagy más nemzetsége.
Nem hull háborukban ártatlanok vére,
Béke lesz a földön, egyszer, világbéke.
Mikor minden népek tiszteletben tartják
A vallásszabadság dicső lobogóját.

Lehet, némelyeknek ez csak tűnő álom,
De én hiszem, s_vallom. Ez a hitvallásom!

Báró József.

Profétáljatok.

— Újévi gondolatok. —

Kezembe veszem a bibliát, olvasom Jézus félig dorgáló, de ugyanakkor önérzetet keltő felemelő szavait: ti vagytok a világ világosságai.

Nézem a kis gyermekek várakozó arcát, a karácsonyi ünnepek hatása alatt, látom az édesapák és anyák hitsugarától ragyogó szemeit, önkéntelenül eszembe jutnak Balázs Ferenc önérzetes szavai: az unitárius nép tömegének büntudata nincs.

Olvasom báró Wesselényi Miklósnak az őt köszöntő kolozsvári unitárius diákokhoz intézett elismerő nyilatkozatát: Tisztelem önöket és nagyra becsülöm iskolájukat és ezt vigyék el társaiknak... Önök már nevelésüknél fogva mentve vannak mindenféle babonától.

Fülembe csengnek Perczelné Kozma Flóra nőapostolunk bizalmat keltő szavai — ki arra volt büszke, hogy nem unitáriusnak született, hanem a lelki kényszer hatása alatt lett unitáriussá — ha valahol a világon valami felemelő történik, az észrevétlenül is az unitárius eszme diadalát szolgálja.

Mikor ezek a gondolatok lelkemet betöltik és Istenemet áldom, hogy unitárius vagyok, bekopog szobámba egy hívem — ki még kevéssel ezelőtt más vallású volt — kölcsönös üdvözlések után elmondja, hogy Debrecenbe megy szüleit meglátogatni. Ragyogó arccal azt is elbeszéli, hogy mily nagy örömmel fogja szüleit meg testvéreit az unitárius vallás szépségeivel megismertetni s ha lesz unitárius istentisztelet, akkor elviszi arra őket. Lelki örömmel hallgattam vallásunk iránt megnyilatkozó öntudatos szeretetét s szükségesnek éreztem megismertetni vele történelmünk ama kimagasló eseményét, mikor 1569 nov. 20.-án Bazilius István kolozsvári unitárius papunk akkor, midőn Erdély az unitárius eszméknek már majdnem behódolt, fényes állását otthagyta, a nélkülözést és a gúnyt vállalva a szeretet jelszavával meghódította a nagy magyar Alföldet, sőt a Dunán túl nagy részét is.

Figyelmeztettem arra a tényre, hogy az unitarizmus a multban is a szeretettel hódított és ez nem legenda, amint szeretik állítani a történelmet nem ismerők. Fényes bizonyíték erre Pokoly József református történetíró megállapítása: míg a mieink a fejedelemtől mindig az unitáriusok megbüntetését kívánták, az unitáriusok arra kérték a fejedelmet, hogy ha legyőzetnek, őket büntesse meg, de ellenfelüknek bántalmazása ne legyen.

Unitárius Testvérem, ki nem mentél keresztül lelkiküzdelen, mert születésednél és neveltetésednél fogva magaddal hoztad az unitarizmus tiszta eszméjét; kérdezlek az 1938 év kezdetén, gondoltál-e arra, hogy mily nagy kincset bírsz és tetél-e valamit annak érdekében, hogy ez a kincs, az unitárius eszme, a világ közkincsévé legyen?

Ezzel a gondolattal üdvözlöm minden unitárius Testvéremet és kívánok boldog újesztendőt.

Buzogány Kálmán.

Sóhajok szigetén.

Az amerikai partok közelében áll ez a sziget. Eredetileg másképp nevezték ugyan, de a hányt-vetett életsors akasztófa-humora a köztudatba így vitte át. A bevándorlók huzamos időn keresztül kénytelenek e szigeten tétlen várakozásban senyvedni, míg a közbiztonság feltételül szabott próbáját kiállva az áhi-tozott ujjvilág kapuja előttük kitárulhat. Aki csak egyszer is utazott valaha világéletében s barátságtalan, rideg várótermek-ben volt kénytelen vesztegelni célirányos, sürgős útja ellenére, az tudhatja, mit jelent a kényszerű vesztegzár egy félreeső, kopár szigeten.

Mennyi nehéz sóhajtástól terhes a levegő, mennyi békét-lenség keseríti az életet itten egy örökkévalóságnak tetsző hosszú vizsgálat alatt, a remény és aggodalom, a szerencse és sötét végzet lélekvesztőjén hanyattatva, míg egy hullám vélet-lenül partra dob — szegény vándora e földtekének — vagy talán nagyobb szerencsédre végérvényesen elsodor!

A puha kényelem karjain nevelkedett kényes természet, amelyik csodálkozni még nem felejtett el, elrémült képpel éb-redez a megdöbbenő valóságra: hát ilyen emberi sors is lehetséges?

Fájdalom, a sóhajok szigete még mindig áll, sőt egy idő óta határai boszorkányos módon kiterjedtek s gigászi méretek-ben kinyultak a végtelen tengerben. Széles, nagy földdarabok, egész világrészek jutottak zord klimája alá. Még a hajdani édenkert is, az a földsáv, hol egykor az emberiség bölcsője ringott, ma sóhajok szigetévé vált. „Mosoly országa” csak kép-zeletben, az operett színpadokon él. Valóságban jégmezőkön járunk s lelketrázó szomorúsággal érezzük, hogy „nevetés köz-ben is fáj a szív.” A sóhajok állandóan sűrű rajokban emel-kednek a földről, mint a tenger mély öléről felzavart sirály-csapat, egészen elsötétítve az égboltozatot s annak fényét el-veszítvén, fáradtan és erőtllenül hanyatlanak ismét vissza.

A tenger szárnyasainak is kell egy szilárd pont, a hullá-mokból kiemelkedő sziklahát, ahol nyugodtan állhatják a csap-kodó sötét vihart. A lélek szárnyainak kemény támaszt, erőt ad a hit. Hit a nehéz csöppeket felszáritó, áldott napfényben, a virrasztó és soha nem szunnyadó Gondviselésben. Hit az em-ber jövőjében. Hihetetlenül erős, nagy dolgokra képes az ember e kincs birtokában. De fáradtan, koldusszegényen vonszolja keresztjét, ha e drága kincset elrabolták tőle. Kérdés tárgya se lehet, hogy ki bír el többet, az állat, vagy az ember. Nin-csen olyan állati nyers erő, mely azt a fájdalmat elviselni tudná, mit a sors, ez a gonosz mostoha az emberi léleknek kiosztott. Sulya alatt ez is bizonyára menthetetlenül összerop-panna, ha nem látná, nem érezné azt a megtartó sugarat, mely a legreimesebb éjszaka homályát is áttöri fényével.

Pusztá kitartás dolgában is erősebb az ember. Évekkel ezelőtt egy angol versenyző fogadást tett, hogy a legkiválóbb versenylónál tovább bírja a gyaloglást. És megnyerte a fogadást. Valóban legyőzte a versenylovat, mert a külső erőn felül a belső értéket, a lélek erejét is számításba vette. Előre sarkalló hit nélkül nincsen győzelem, fennmaradás. Világhíres főmunkában az írói meglátás is azzal érvel, hogy az ősmagyarság utolsó pogány ellenállása a hódító kereszténységgel szemben azért omlott össze, mert az új mozgalomnak hite volt, míg a nemzeti hagyományt védő pogányok, — bár szilaj erejükkel egy félvilággal dacolhattak volna, — magukba roskadva, elsötétült kebelükkel állottak a morajló tenger partján.

A mai kornak különösen szüksége van a hitre. Mert vigasztaló, fölemelő ereje van. Mert építeni, alkotni képes s a romboló szellem karjait lefogja.

Szükségünk van arra a kézre, mely a mennyei lajtorját földre nyujtva fölfelé segít. De nincs szükségünk a vallási képzelet féktelen tulhajtására, mely egy másik veszélybe, tétlen álmodozásba dönt, mely eszelős módon mindig az eget fürkészi, vakká tesz és kihuzza lábaink alól a földet. A való élettel mindig számolni kell. Követelményeit büntetlenül ignorálni, elhanyagolni nem lehet. Különben úgy járhatunk, mint az a francia csillagász, (Tycho de Brahe) aki éjjeli útján a csillagok járása szerint akart eligazodni s megparancsolta kocsisának, hogy hajtson arra, amerre a göncölszekerekének rudja látszik. Mikor így mentek árkon-bokron keresztül, végül is egy mély árokba zuhantak. „Jó Uram“, — szólt a kocsis, zuzott tagokkal nagy nehezen feltápáskodva — *„lehet, hogy az égen jól kiismered magad, de itt a földön bolond vagy“*.

Szines légvárak építése, „kancsalul festett egekbe“ néző ábrándozás még egy népet sem tett naggyá, boldoggá. Az égnek magasságát csak úgy érhetjük el, ha a földet megbecsüljük s rajta leszünk, hogy minden kopárság felviruljon. A feladat nem könnyű azon a kicsiny nyelvszigeten, hová sorsunk vetett. Az óvilág elmerült mögöttünk, az újvilág kapui még mindig zárva vannak. A vér- és kulturközösség egymásra utaló parancsát annál inkább kell éreznünk, minél dühösebben nyaldossák a gyűlölet hullámai partjainkat. Örökös sópánkodás ép úgy nem vezet célhoz, mint a vérmes remények, tervek kovácsolása.

Nehéz időkben nagyobb éberség és buzgalom kívántatik. Fenyegetheti termésünket a zivatar, azért a munka meg nem állhat. Az írás szerint „aki a szelet nézi, az nem vet s aki a sűrű fellegre tekint, az nem arat.“ Amit a jelen megtagad, azt a jövő — erős kitartással — bizonyára nem fogja elperelni tőlünk. Fárasztóan nehéz az előrejutás. Sok a mesterséges akadály. De megyünk a küldetés nagy célja felé. A betlehemi csillag biztató fényt hint előnkbe. Sóhajok szigetén ülve nem

feledjük a tanítást a száraz ágon hallgató, csüggedt madárról. Nem feledjük az ígét s a napok bántásai között a türelmetlen zaklatásra: meddig ültök? mire vártok? — a kapukra nézünk az apostol hitével válaszolva: „*Új eget és új földet várunk, melyben lakozik az igazság*“.

Keresztesi Dénes.

Alkotó munka a háromszéki egyházkörben.

Utóbbi időben, már hivatásból kifolyólag is az eddiginél nagyobb figyelemmel kísérjük az egyházközségek életét. Nem titkolhatjuk el az örömet, melyet tárgyilagos szemlélődés közben a megmaradás és fejlődés érdekében a háromszéki egyházkörben a megújulás képe okoz. Látjuk a sokszorosan megszorodott munkát és a védelemre való hathatós felkészültséget, mely a kisebbségi sorssal együtt jár. Megnyugvással tapasztaljuk a kötelességtudat fokozódó erejét mely a belső emberek részéről a hívekkel szemben megnyilvánul.

De nem kisebb örömet okoz népünknek unitárius hitünkhöz és unitárius egyházunkhoz való őszinte ragaszkodás is. Ha még mindig találkozunk is egyeseknél közönnyel, sőt meg nem értéssel is; ha meglepetésekben is van részünk, mert talán éppen abban csalódunk, akibe nagy bizalmat helyeztünk, egészben véve a sok nyomorgatás és gyötörtetés ellenére is aggodalomra nincsen ok. Olyan egyháztag, aki unitárius hitét és unitárius egyházát elhagyná s ezzel hitbuzgó elődeit és a saját multját megtagadná, Istennek hála kevés akad. S ha akad, rendesen megbánja és keservesen megsiratja könnyelmű lépését s nem egy el nem titkolható módon visszakiváncozik a megtagadott hittestvérek közé, viszont egyházunk és hitünk iránt az érdeklődés nő.

Aki csak valamennyire is értelmes, gondolkozni szerető, művelt embernek tartja magát, tudja, hogy az unitárius vallás a legtisztább vallás, melyet olyanok is vallanak, akik más felekezethez tartoznak s tudja azt is, hogy aki az unitárius egyháznak hátat fordít, az önmaga állítja ki magáról a szegénységi bizonyítványt s bizony nem egy esetben kiteszi magát azok gunyolódásának és lenézésének, akik közé lépett. Láthatjuk, hogy ahol erőszakkal, elfogultságból vagy egyéb okból kényszerítenek némelyeket az unitárius vallás elhagyására, milyen erős ragaszkodás nyilvánul meg hitünk és egyházunk iránt. A vallásos gondolkodás tisztasága és igazsága ellen lehet támadást intézni, de a vallásos meggyőződés erejét a lelkekből kiirtani nem lehet.

Nagyon értelmetlen és öntudatlan ember az olyan, aki hitbeli jobb meggyőződése ellenére hitét és egyházát könnyelműen megtagadja s gyarló lépésével egyházilag a régi gyászmagyarokhoz hasonló nevet szerzi meg a maga számára.

De nemcsak hü és odaadó ragaszkodással viseltetnek hiveink unitárius egyházunkhoz, hanem fokozódó hitbuzgósággal és áldozatkészséggel dolgoznak az egyházi élet belső és külső megerősítésén is. E tekintetben elég lesz egy futó pillantást vetni a főbb dolgokra, melyek a világháború utáni időben az egyes egyházközségekben létrejöttek s megújulási és megerősödési törekvésekről beszélnek.

Az egyházkör körletében levő 10 egyházközsége közül ötben felekezeti iskola van. Kettőben 3, kettőben 2, egyben 1 tanerővel. A két-három tanerővel bíró iskolában a 4-ik tanerőt eddig csak azért nem lehetett beállítani, mert a miniszterium még nem engedélyezte. A felekezeti iskola fontosságát nem szükséges magyarázni. De látni kellene közelről mindenkinek azt a ragaszkodást és sokszor szinte erőt meghaladó áldozatkészséget, melyet a hivek szegénységük ellenére is a felekezeti iskola érdekében kifejtene.

De egyéb tekintetben is megújulás és fejlődés tapasztalható az egész vonalon. Nincs egyetlen egyházközség, melyben az alkotó szellem meg ne nyilatkozott volna, amióta kisebbségi sorsban vagyunk. *Sepsiszentgyörgyön* nemsokára a háború befejezése után önálló imaházat létesítettek, hogy hiveink saját otthonukban imádkozhassanak. *Nagyajtán* a község kellős közepén, a legszebb helyen egy több holdas, igen értékes telken iskolahelyiséget és énekvezér-tanítói lakást vásároltak. Előbbit a legmesszebbmenő kíváncsnak megfelelő módon átalakították, mintaszerű munkateremmel s egyéb iskolai eszközökkel felszerelték. A Nőszövetség és Ifjúsági Kör nagyobb szabású összejövetelekre is alkalmas helyiséget szerzett, alakított át és rendezett be. *Brassóban* közelebből szentelték fel a sok vizontagság között épült templomot, belső emberi lakásokat, hivatalos helyiségeket stb., hogy sok bolyongás és nyugtalanság után a rohamosan fejlődő egyházközség minden szervének nyugodt othona legyen. *Kökösen* pár év előtt új iskolát építettek és rendeztek be. *Sepsiszentkirályon* a kulturház készen van és felavatásra vár. *Árkoson* az ujonnan épült és kitűnően felszerelt iskola mellett a kulturház szintén fedél alatt van s már készülnek jövő évi felavatására. *Sepsikőröspatakon* az unitárius és református hivek közösen építenek kulturházat, amit nemsokára befejeznek. *Kálnokon* az egészen újjászületett egyházi élet nagy lendületet mutat és minden előkészületet megtett arra, hogy a tavaszon a műemlék jelleggel bíró ősi templomot nagy áldozattal megújítsa s amellet a hivek áldozatkészségéből és közadakozásaiból az egyházközség anyagi helyzetét szilárd alapokra fektesse és fejlődését biztosítsa. *Szentivánlaborfalván* pár hét előtt avatták fel az immár nagyon szükséges, ujonnan épült lelkeszi lakást, miután a kulturterem már korábban elkészült. E lelkeszi lakás felépítésével a háromszéki egyházkörben a belső emberi lakások mind jókarban vannak. *Bukarestben* is

12 esztendőre lelkeszi lakást és irodahelyiséget biztosítottak, hogy a szervező munka annál eredményesebben folyjon. *Bö-lönben* a felekezeti iskola céljára épült épületet a háboru után az állami iskola céljára foglalták le. Ma is abban van elhelyezve az állami iskola. Az egyházközség a felekezeti iskolát egy másik nagyobb épületben helyezte el, amely szintén tulajdonát képezte, azt átalakította és berendezte. Két héttel ezelőtt pedig a felekezeti iskola melletti telken ujonnan épült kulturházát avatta fel olyan nagyszabásu ünnepély keretében és lelkes hangulat mellett, ami határtalan örömmel töltött el minden résztvevő unitárius szívet.

E kulturházavatással kapcsolatban külön is meg akarunk emlékezni a bölöni egyházközségről. A háboru előtti időben a bölöni egyházközségnek nagy hite volt tekintélyes vagyona és hitbuzgósága révén. 1200 hold erdő, 500 hold szántóföld, 250.000 koronát meghaladó készpénz volt a birtokában épületei mellett. Alapítványokat tett a székely unitárius ifjuság tanulásának elősegítésére s a hiveket anyagilag nagy mértékben támogatta. Az egyházközség fenntartásához a hivek alig járultak valamivel. El is szoktak attól, hogy az egyházközséget a hiveknek kell fenntartani. A világháboru azonban az egyházközség életében is nagy változást hozott. Az agrárreform következtében 40 hold erdő, alig 30 hold földbirtok maradt; a készpénzt a pénzbevéltetés, később a konverzió s egyéb költségek, különösen pedig a felekezeti iskola csaknem egészen felemésztette. Az egyházközség és iskola fenntartásáért a hivekhez kellett forduljon, kik azelőtt az egyházközségtől maguk élveztek támogatást. Eleinte nehezen ment a dolog s bizony a nem remélt változás nemcsak anyagilag rázkodtatta meg az egyházközséget, de jó hírét-nevét is sok tekintetben megtépásztta. A különben erőslelkű unitárius hivek rendre mindjobban megbékültek a helyzettel, mindinkább belátták, hogy a kisebbségi sors nehézségei között igazi egyházi életet csak a hivek áldozataival lehet élni. Eleinte megadóztatták magukat a felekezeti iskola fenntartásáért. Később visszaállították a belső emberek részére a szemes képét, amit az egyházkörben csaknem mindenik egyházközség megtett. Lassanként az egyházi élet rendes kerékvágásba kezdett jutni s biztatóan haladt előre a megújulás útján.

Utóbbi időben örömmel tapasztaltuk, hogy a Nőszövetség vezetése jó kezekben van s tagjai lelkes és eredményes munkát fejtenek ki. Nagy részük volt a kulturház létesítésében, de buzgó munkásságukat hangosan dicséri a templom körüli sok virágágyás és azok mintaszerű gondozása, aminek alapja és kerete már elő van készítve a kulturház előtti téren is.

Az Ifjusági Kör az ágilis énekvezér vezetésével szintén résztvevett áldozatokkal és munkával a kulturház megteremtésében. A kiválóan képzett s nagy és értékes irodalmi munkásságáról ismert lelkes, aki elsőrendű gazda is, egyéni súlyával

és tekintélyével mozdította elő az építkezést s tette lehetővé a befejezést. Általában az egyházközség tagjai kivétel nélkül osztoztak a kulturházavatási örömben s alig hiányzott valaki az ünnepélyről és közebédről, ami azt mutatja, hogy szorosan állanak immár a bölöni egyháztagok is egymás mellett az egyházi életben.

De mutatja azt is, hogy a bölöni unitárius egyházközség is elérkezett ujjaszületése pillanataihoz s régi jóhírnevének visszaszerzésére a hívek buzgósága utban van. Akik azelőtt a nagyvagyonu egyházközség jótéteményeiben termétszerszerűleg részesültek, mindinkább kezdik belátni, hogy az egyházközség s abban a felekezeti iskola fenntartása, jövőjének biztosítása, a kisebbségi sorsközösség tudatának kiépítése egyházas buzgóság és egyéni áldozathozatal által reájuk és utódaikra vár. Most a szegénnyé lett egyházközség gondokkal övezett fontos érdeke kell, hogy kitermelje azt a gazdag lelki és anyagi erőt, mely a hívek lelkében, hitbuzgóságában, egyházhoz való ragaszkodásában, fajszeretében a jelek szerint bőven van elraktározva.

Mi bizunk benne, hogy miként az egész egyházkörben a megújulás szelleme a megmaradás és megerősödés érdekében folyamatban van, úgy a tekintélyes lélekszámu bölöni egyházközségben is az unitárius hit ereje a régi hírnév és tekintély visszaszerzésére mind jobban megnyilatkozik. Bizunk benne, hogy az egyházközségi vezetők egyetértő munkája, a presbiterek felelősségteljes kormányzása a D. F. Egylet alakulatai: a Nőszövetség fáradhatatlan tevékenysége, az Ifjúsági Kör egészséges irányban való szervezkedése s általában az összes egyháztagok hitbuzgó élete újból biztosítja azt a vezérserepet, melyre az egyházközség hivatva van. Bizunk benne, hogy az akadályok nem fognak örökké tartani s rövid idő alatt megszületik az a jobb belátás, amely a dolog természetéből kifolyólag az egyházi és egyesületi munka támogatására önként jön az egész egyházban.

Az eddig tapasztalt nagyarányu munka és mélyen fekvő hitbuzgóság szép reményekre jogosít a háromszéki egyházkör történetében s megerősíti azt a hitünket, hogy megfelelő szellemi irányítás mellett a templomlátogatásban még mindig észlelhető fogyatkozást is mielőbb el fogja tüntetni.

Kovács Lajos.

HARMONIUMOK

I ORGONÁK

WEGENSTEIN L. FIAI, Orgona- és Harmoniumgyár

Timişoara, III., Bul. Mihai Viteazul 30.

Alapított 1888. — Jutányos árak, ajánlat díjmentesen és kötelezettség nélkül.

templomi, iskolai, énekkari és házi használatra, minden nagyságban.

új művek, orgonajavítások, átépítések.

Dr. Elekes Dénes.
(1879—1937.)

Villámcsapásként hatott a hír, hogy Dr. Elekes Dénes a székelykereszturi főgimnázium felügyelő gondnoka megszűnt élni. Hát lehetséges ez? Hiszen Dr. Elekes Dénesben mindenkor a törhetetlen erőt, az elszánt akaratot, a soha meg nem hátráló tervező embert láttuk, aki dacol minden hatalmával az időnek és a mulandóságnak. És mégis igaz a hír. A közélet munkás bajnoka, aki egyházunk és Udvarhely vármegye s tuzás nélkül mondhatnók, kisebbségi magyar ügyünk minden megnyilvánulásában tevékeny részt vett, ma nincsen az élők között. Beszédes ajka elnémult, bizalmat sugárzó szemei bezárultak, munkás kezei lehanyatlottak s egész testén a koporsó hatalma vett erőt. Ime, így mulik el a világ minden dicsősége... Itt a temetőben, a többi hideg sírok között eszembe jut az elhunynak pályafutása, forró, küzdelmes és sikerekben gazdag élete. Lelki szemeim előtt megjelenik a tanuló ifju, aki Siménfalváról, a Nyíki vidéke egyik derék falujából a szerető szülők szívéből a gimnáziumban táplálja lelkét a vallás és tudomány ígéjével. Látom az ifju férfiut, aki a társadalomban tekintélyes helyet küzd ki a maga számára, amint családot alapít s amint a közélet terén munkálkodik. Az egyháza iránt való szeretetét, magával hozta erre a világra. Kora ifjúságától fogva az egyházi életnek egyik törhetetlen munkás fia volt. Hogy mit tett ezen a téren, különösen a székelykereszturi főgimnázium érdekében, ezt megbecsülni nem a röpke pillanat, hanem csak a történelem tudja. Az egyház csak hálával gondol nagy fiára, aki oly nagy szeretettel zárta szívébe minden gondját.

Az egyház iránt való szeretetével egyenlő volt a székely nép iránt való szeretete. Jól ismerte a székely nép örömét, bánatát, vágyait, reménységét: egész lelkét. A székely nép nótáit, költészetét senki sem ismerte jobban nálánál. Vidám, költői lelkével szerette az életet. A kolostori elzárkozottság távol állott lelkétől. Szerette mindazt, ami magát az életet jelentette. S most midőn meghalt az indiai Nobel díjas költőnek: Rabbindranath Tagorenak szavai jutnak eszembe: „És mert szerettem az életet, tudom, hogy szeretni fogom a halált is”. Talán a halált is, amely szintén egy nagy titok, olyan, mint maga az élet, azzal a szeretettel ragadja meg, mint magát az életet.

E bucsuszavak az elköltözöttnek szóllanak. Élete, tevékenysége hirdetik alkotó munkásságának dicsőségét s példára serkentik a még élő és ezután felnövekvő nemzedéket!

Kovács Dezsőné.

Szomoruan szürke esős decemberi napon kísértük utolsó útjára a házsongárdi temetőbe özv. Kovács Dezsőné. A kolozsvári Unitárius Nők Szövetsége őszinte gyásszal tette ravatalára szerény virágait és mindig hálával és kegyelettel fogja őrizni emlékét. Mert ez a kiváló, a szó legigazibb értelmében erdélyi mentalitású katolikus asszony, kezdet óta meleg érdeklődéssel kísérte Szövetségünk munkáját. Ahányszor csak hozzáfordultunk, mindig kész örömmel állott szolgálatunkra, jó tanáccsal, buzdítással, ha kértük, előadással. Különösen az erdélyi leányok sorsát hordta szíven. Utolsó éveiben, midőn súlyos betegsége szobához kötötte, akkor is azzal foglalkozott, hogy cikkeivel serkentse leányifjúságunkat a mai viszonyok között több előhaladást ígérő gazdasági pályák választásaira.

Halála az egész erdélyi magyar asszonytársadalom gyásza. Adja a Mindenható, hogy szelleme közöttünk maradjon s ihlesse mindenkor vezetőinket, hogy az általa mutatott uton haladjunk előre!

Szilassy Tóth Vilmos. (1865—1937.)

Hullnak, hullnak, egyre hullnak,
Színe, lángja a magyarnak.

A régi gárdának egyik nemes alakja, a székely sokoldalu tehetség egyik kiváló példája, nevelésügyünknek egyik derék harcosa november hó 23-án a borongós őszi köddel elköltözött mi tőlünk egy magasabb világba. S hogy elment, azóta látjuk azt az ürt, amelyet hátrahagyott, de azt a gyönyörű munkatert is, amelyet olyan nagy lelkesedéssel és hozzáértéssel betöltött.

Kis diák koromban láttam először. Szép, daliás alak volt. Ajkán mindig ott lappangott valami jóízű tréfa. Az életet szerette, mert hivatását teljesen betöltötte. Neki a nevelés munkája s az énekvezéri tisztség nem volt teher, mert hivatására mindenképpen fel volt készülve. Tanulmányait Abásfalván kezdte, ahol született s ahol édes apja: Tóth Zsigmond kántortanító volt. A gimnázium négy alsó osztályát Székelyudvarhelyen, a tanítóképzőt pedig Székelykeresztúron végezte, mely intézet annyi kiváló erőt adott a magyar tanügynek és az unitárius egyházi életnek.

1884-ben választották meg énekvezér-tanítónak Szent-ábrahámra s itt teljesítette nemes, lelkesedéssel és az igazi te-

hetség odaadásával és szeretetével a népnevelés magasztos hivatását nyugalomba vonulásáig. Sokoldalú tehetség volt. A zene csaknem minden ágában otthon volt, szépiró, rajzoló, festő volt egy személyben, amellett a kertészethez és gazdálkodáshoz is értett. Már 1886-ban jól szervezett ifjúsági egyesület és kitűnő dalárda tesz tanubizonyságot erejéről és népnevelő munkásságáról. Az iskolában a tanulás iránti vágyat fel tudta ébreszteni. Ezt bizonyítja az a tény, hogy tanítványai közül rendkívül sokan közép- és felsőbb iskolai tanulmányokat folytattak. Valóban Szentábrahám azok közé a falvak közé tartozik, melyből a legtöbb tanult ember került ki. Ez a tény a falu veleszületett hajlandóságai mellett a kitűnő tanítónak is az érdeme.

Egy időben divattá lett az iskolák államosítása. Tóth Vilmosból is állami tanító lett. Ez a körülmény azonban egy cseppet sem befolyásolta egyházas buzgóságát. Isten nemcsak jó szívvvel, hanem helyes ítélőképesseggel is megáldotta. *Ugy szolgálta az állami iskola ügyet, hogy Isten írdnt való kötelességét sem hanyagolta el.* Az egyház iránt való szeretete sohasem lankadott. Az a helyes meggyőződés uralkodott benne, hogy igazi jó állampolgár csak az lehet, aki egyházának is hűséges fia. A vallás kihat az emberi tevékenység egész területére s belőle származik minden szép, minden jó és minden nemes.

Tóth Vilmos nyugalombavonulása után sem sülyedt tétlenségbe. A székely népművészet remekeit kutatta, tanulmányozta és gyűjtögette, érdekes szép falusi történeteket írt. A Magyar Nép című néplapban sok szép népdal jelent meg az ő gyűjteményéből.

Az unitárius-népnevelés egyik legértékesebb alakja múlt el vele. Emlékét szeretettel áldják tanítványai, barátai, bánatos özvegye és a székely népművészet kedvelői. B. P.

Ifj. Vernes József.

1937 december hó 7-én, 47 éves korában következett be elhunytá; váratlanul jött és igen fájdalmasan érintette minden jó ismerősét. Családján kívül, amelynek pótolhatatlan, melegszívű feje és gondozója volt, érzékeny és nagy vesztesége a kolozsvári unitárius egyházközségnek is, mert igen értékes, valóságos lelkiéletű és egyházához ragaszkodó tagját veszítette el benne, aki a kolozsvári unitárius egyházközség iskolaszékének is egyik érdeklődő tagja volt. Rokonszenves egyéniségén, jellemének és lelkiületének több nemes vonásán kívül, amelyek között nem utolsó az öreg szülők iránti hálás szeretetből és tiszteletből fakadó példásan gyöngéd gondoskodás, életének egyik nevezetes tanulsága az, hogy miként lehet valakinek egyszerűbb sorsban is, lelki finomsággal és műveltséggel, magá-

nak és állásának becsülést, tekintélyt és elismerést szerezni. Ez a tanulság szinte isteni gondviselésszerűnek látszik annak tudása és mérlegelése által, hogy ő azt az ipari foglalkozást, amely neki kenyeret adó élethivatása volt, nemcsak a gimnáziumi érettségi vizsgának sikeres letétele, hanem 3 évi egyetemi jogi év lehallgatása után választotta életpályájául a megváltozott helyzet és körülmények bölcs és helyes mérlegelésével.

Váratlan hirtelenséggel, aránylag elég fiatal korban bekövetkezett halálát a világháboruban szerzett szívgyengeség okozta.

A csendes hősiességgel megküzdött „nemes harc” után emléke áldott, nyugalma csendes legyen és találja meg jutalmát az örök jutalmazás honában.

—i—y.

Házavatás Szentiványlaborfalván.

Szentiványlaborfalva egyike a távoleső és kevés lélekszámmal bíró egyházközségeknek. Neve leginkább arról ismeretes egyházunknál, hogy itt született Berde Mózes és innen származnak az egyháznál nevezetesebb szerepet betöltő Szent-Iványi-ak.

Mindemellett az alig 190 lélekszámmal bíró egyházközség úgy látszik említésre méltó kitartással munkálkodott e nehéz viszonyok között is haladása érdekében.

Ezelőtt három évvel építette meg a D. F. Egyleti termét, régi magyar díszítéssel ellátott szinpaddal berendezve. Ezelőtt két évvel nyílt meg a magyarság érdekét előmozdító „Hangya”-szövetkezet, melynek létesítésében és irányításában éppen az unitárius lelkész viszi a vezérszerepet.

Ez évben pedig nov. 8-án ünnepélyes keretek között adták át rendeltetésének ujonnan épült, rendkívül izléses kivitelű és praktikus beosztású lelkészi házát, amely mindamellett, hogy az egyházközség költségvetésében 25.000 lejből kellett volna felépüljön — a lelkész kitartó fáradozása folytán 80.000 leit meghaladó adományokból épült fel és bármelyik egyházközségnek diszélül szolgálhat.

A házavató ünnepély az egész vidékből összesereglett közönség előtt zajlott le.

Szent-Iványi Sándor teol. tanár egyh. kiküldött tartotta házavató beszédét, amelyben meghatóan ecseteli hitünk erejét. Megéreztek a beszéd hatása alatt, hogy a tudománynak semmiség hegyeket szétrobbantani, városokat emelni vagy süllyeszteni — a bibliai Jerikó falai legendás szétrombolásához képest, vagy a vöröstenger hullámainak szétválasztásához képest — mégis akiknek kebelében erős hit lakozik, azoknál eltűnik minden lehetetlenség.

Az ünnepély fényét emelte Dr. Lőrinczi István a papiház

céljáról mondott előadása, Továbbá Dancs Pál énekvezéri szereplése és Gazdag Miklósné igen kellemes szólóéneke.

Végül a lelkész megható szavakban mutatott reá arra, hogy mikor ő a lelkészi pályára indult, akkor misszióját valahogyan a lelkek és szellemek kiépítésében vélte megtalálni, de ugylátszik, hogy a lelkészi misszió vagy a lelkész kritériuma inkább a házak építgetésében kell mutatkozzék, a többi másodhelyre kerül. Így a jó lelkipásztor ma inkább csak jó pallér, mert építeni tudott. Ezekután a lelkész megköszönte a nemes adakozóknak segítségét, kiemelvén közülük az önzetlenségéről és nemeslelkűségéről ismeretes Dr. Szent-Iványi Gábor köri gondnokot, aki a lelkész szavai szerint minden lelkészi munkájában felbecsülhetetlen erkölcsi és anyagi támogatója volt.

Ünnepély után a gyülekezet a papi ház elé vonult, melynek bejárata fölé függesztett unitárius cimer dombormű szimbóluma alatt adja át egyházunk képviselőjének a lelkész az új papi házat.

Szent-Iványi Sándor, mint egyházi kiküldött átvéve a ház kulcsát, meleg szavakban köszöni meg a lelkész fáradozását, valamint az őt támogató egyházközségi tagoknak munkáját. Kéri Istennek áldását a házra és ezzel a kulcsot az egyházközség gondnokának átnyujta, aki megnyitván az ajtót, a község megölti a pilakást, lelkes óvációban részesítve a lelkészt.

Dr. F. e.

Krisztus és a fenyőfa.

Legenda. Irta: Végh Mátyás.

Mikor Krisztust halni vitték,
Úzé, hajtá a sok pribék.
Nehéz kereszt nyomta vállát,
Megpihenni mégse hagyták.
Golgota hegy oldalába
Sudar fenyő árnyékába
Mégis... mégis pillanatra
Megállhata, megnyughata.
Sudar fenyő szívós ága
Mindannyia karddá válva,

Lehajolt a Megváltóra,
Hogy megvédí, hogy megója.
Krisztus urunk, amint látja,
Mit akar a fenyő ága —
Szóla hozzá szelíd szóval:
Légy megáldva minden jóval,
Se forró nyár, se hideg tél
Soh'se bántson jószágodér':
Örök zöldben virulj békén,
Magas hegyek meredekjén.

.....
Karácsonyfa ünnepélyek. A kolozsvári kollégiumunk cserkészcsapata és tanuló ifjusága december hó 17-én és 18-án kedves ünnepély közepette karácsonyfa-ünnepélyt rendezett. — A Nőkszövetsége a szegény gyermekeknek szintén szép ünnepélylyel és sok ajándékkal kedveskedett. — Az Irisz-telepi Nőkszövetsége karácsony másodnapján műsoros karácsonyfa-ünnepélyt rendezett.

Esküvő. *Lőrinczy Dénes* tordai unitárius lelkész december hó 11-én házasságra lépett *Lőrinczy Ánikával*, néhai Lőrinczy Dénes tordai esperes-lelkész leányával. Az ifju pár december hó 12-én, vasárnap délután fél 6 órakor, a tordai unitárius templomban részesült egyházi áldásban, mely alkalommal hivatásunk és az érdeklődők a templomot zsufolásig megtöltötték. Az esketést *Fekete Lajos* ürmösi lelkész végezte. Az ifju házaspárnak örömet, boldogságot kívánunk egy hosszú sikeres életen át.

A bölöni nagy ünnepély.

A köri Dávid Ferenc Egylet közgyűlése és kulturházavatás.

1937 év november 14-én lélekemelő nagy ünnepély zajlott le a bölöni szép és nagy egyházközségben. Ekkor tartotta ugyanis a köri D. F. Egylet évi rendes közgyűlését, mikor megemlékezett vallásunk nagy alapítójának vértanu haláláról és bensőséges, lelket megható ünnepély keretében felavatta közművelődési házát. Szép minden ünnepély, midőn Déva várának vértanuvá magasztózott rabjára gondolunk s róla kegyeletes ünnepély közepette megemlékezünk, de igazán értékes csak akkor válik, hogy ha a megemlékezés nemcsak

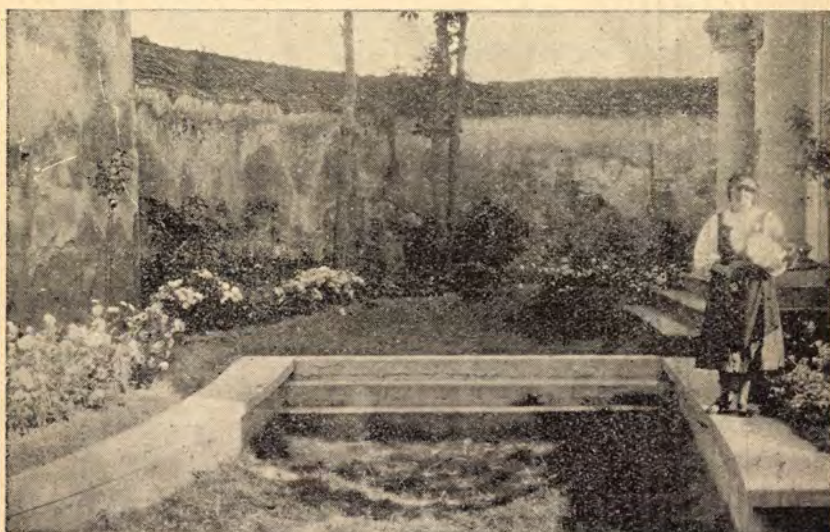
A bölöni D. F. E. Unitárius Nők Szövetsége 1937. szept. 11.

ézelmes szavakban nyer kifejezést, hanem jelentős alkotásokban is. És a bölöni ünnepély ilyen volt. S ha van összeköttetés az égiek és földiek között, Dávid Ferenc lelke megelégedéssel szemlélte ezt a szép ünnepet s megnyugvással mondhatta: Ime, ezek az én követőim.

Az ünnepély sorrendje különben a következő volt: délelőtt 10 órakor a szép nagy templomban istentiszteletet, melyen a gyülekezeti éneket Dancs Pál árkosi énekvezér, a kétszeri D. F. E. karéneket pedig László Ferenc énekvezér vezette, tartalmas, megható imát és mélyen szántó beszédet pedig Lőrinczy László kadácsi lelkész mondott. A közművelődési ház építésének történetét pedig Lőfi Odön helybeli lelkész adta elő.

A délutáni emlékünnepevényen a közművelődési házban a gyülekezeti éneket szintén Dancs Pál árkosi énekvezér vezette. Tartalmas avató imát Kovács Lajos körí esperes tartott. Dr. Lőrinczy István a körí egylet tevékeny elnöke eszmékben gazdag megnyitóval mutatott

rá a nap jelentőségére. Ifj. Darkó Lajos pedig Dávid Ferenc emlék-
verset szavalt szép sikerrel. Fülöp Árpád lelkész pedig alkalmi ódát
adott elő nagy hatással. Tana Baba és Tana Sárika, Tana Albertné
harmoniumkíséréssel énekduettet adtak elő a hallgatóság nagy lelki
épülésére. A meg nem jelenhető Dr. Kerekes István *Kulturfelada-
taink* címen írott, mélyen szántó, irányt mutató felolvasását Taar Géza
ajtai lelkész olvasta fel. A bölöni D. F. Dalkör magyar népdalok
előadásával, a mindig tevékeny és buzgó Pál Tivadarné pedig „A
hitetlen” című költemény művészi elszavalásával, Bede Emil szintén
művészi énekszólóval Gazdag Miklós kíséréte mellett tették feledhe-
tetlenné az ünnepies pillanatot. Rosztás Dénes tartalmas titkári jelen-

Főbejárat a bölöni unitárius templomhoz. (Tana Rákhel).

tése és Lőfi Odön helybeli lelkész szellemes és tartalmas bezáró be-
széde után a gyűlés a gyülekezet énekével bezárult.

Ez az egész napra terjedő műsor már magában is mutatja,
hogy nagyszabású ünnepélye volt a bölöni egyházköztségnek. Való-
ban: igazi ünnepély volt. Ezt érezte az ember ottléte alatt minden
percében. A délelőtti istentisztelet, a közművelődési ház értékét erő-
teljesen kidomborító beszéd, a közművelődési ház történetének egy-
szerű, de nagyon megkapó, szinte megrázó ismertetése, amely oda
csucsosodott ki, hogy az egykor gazdag egyházköztség a maga jeleni
szegénységében megtalálta az igazi, a lelki gazdagságot s így építé
meg a maga közművelődési házát a nincstelenség közepette is.

Bölön, amint lapunk más helyén szó van róla az agrárreform
következtében anyagi javakban sokat veszített, de nyert is — *meg-
találta önmagát*. A Dávid F. Egylet nem vált üres malasztá, hanem

élő valóság, alkotó, teremtő egyesület lett, mint amilyennek lennie is kell. A közművelődési házat is a *D. F. Egyletek* — és pedig a *Dávid Ferenc Ifjúsági Kör*, a *D. F. Nőkszövetsége* és a *D. F. Dalkör* együttes munkássága és áldozatkészsége teremtetle meg. Erre a célra adományozták összes eddigi vagyonukat, végezték az építkezés alatt a felügyeleket, szedték össze az adományokat s irányították a hívek közmunkáját.

Örömmel jegyezzük fel, hogy a D. F. Egyleti és házavató ünnepeken és közebeden résztvettek: Dr. Ferenczy Géza, a községi előljáróság a jegyzővel és a bíróval, a helybeli református és gör. keleti egyházközségek lelkészei, kebli tanácsa és Nőkszövetsége tagjai teljes

Nők és leányok bejárata a böllői unitárius templomhoz.

számban, valamint az állami iskola hét tagból álló tantestülete. Ha még megemlítjük azt is, hogy a 300 terítékes közebéd összes szükségleteit a Nőkszövetségi tagok szedték össze és állították elő közadakozásból, akkor a lényeges részét följegyeztük a böllői unitárius élet mostani szép történetének.

A nők diszitő munkája a böllői templom körül.

Midőn a vonaton Apácán keresztül utazunk, egy gyönyörű, hatalmas égbenező épület: a böllői templom ragadja meg figyelmünket. Az égbenező fehér falak, a hatalmas oszlopok messzire hirdetik, hogy itten az egy Isten tiszteletére épült a templom. A régi vár és hatalmas templom önmagukban is nagyszerű látványt nyújtanak. De sohasem lehet valami olyan szép, hogy annál szebb ne lehetne. Egy

arab közmondás azt mondja: aki fölvirágozza a házát, annak föl van virágozva a szíve is. Igen, minálunk a házak nemcsak tiszták, hanem szépek, kedvesek és virágosak is. A székely asszonyt, a magyar nőt tisztaságban, izlésben, a szép szeretetében senkisem mulja fölül. Ámde sokhelyen azt látjuk, hogy a *maguk házát* fölvirágozzák, minden diszszel felékesítik, de az *Isten házát* és környékét kietlennek, hidegnek, gondozatlannak hagyják . . .

A bölöni Unitárius Nőkszövetsége ebben a tekintetben is példaadó munkát végzett. A templom környékét gyönyörűen feldisziplették virágágyásokkal, pedig a talaj valóságos körengeteg volt, melyet a Nőkszövetség tagjai kihordottak és helyébe kasokkal, zsákokkal hor-

Férfiak és legények bejárata a bölöni unitárius templomhoz.

dották a jó földet és komposztot, s az így elkészített ágyásokba saját költségükön brassói és nagyenyedi kertészetekből hozatták a sokféle virágot és rózsákat. Ifjabb és idősebb asszonyok a szó szoros értelmében versenyeztek a helynek minél változatosabbá és szebbé tételében. Tana Rákhel nőszöv. tag pedig egész éven keresztül állandóan rendezte, ápolta, gyomlálta, ültette az egész telepet — aki valóban megérdemli, hogy neve külön is megemlíttessék — mert a közművelődési ház építése alatt is állandóan mindenre felügyelt.

A képek beszélnek önmagukról. Bölönben nemcsak a maguk házát, hanem Isten házát is feldisziplették.

.....
Nyilvános köszönet. Tana Rákhel és Nagy Elekné a bölöni Unitárius Egyházközség részére egy kötött urasztali terítőt adományoztak az új Közművelődési Ház felavatási ünnepének emlékeztére 8000 lei értékben. Fogadják a nemesszöv. adományozók az Egyházközség hálás köszönetét és elismerését.
 Bölön, 1937 december hó. Lőfi Ödön, lelkész.

P. Szentmártoni Kálmán: Gromo, János Zsigmond testőrkapitánya új megvilágításban. 22 oldal. Különlenyomat a „Keresztény Magvetőből.”

Újabb időben divatba jött, hogy Erdély történetének legértékesebb szellemi-erkölcsi kincsét: a szabadelvűség magasztos eszméjét is megtagadják s ezzel együtt János Zsigmond fejedelem értékét is csökkenteni igyekeznek. Dr. vitéz Kárpáthy-Kravjanszky Mór gödöllői paptanár a vatikáni könyvtárban igen értékes adatokat kutatott föl Gromoról, János Zsigmond testőrkapitányáról. Ez a testőrkapitány tulajdonképpen azért állott János Zsigmond szolgálatába, hogy a római katolikus érdekeknek képviselője, védelmezője legyen. Gromo tapasztalatairól feljegyzéseket készített s János Zsigmondról is jellemrajzot írt. Gromo jellemzése és adatai oly megvilágításban kerültek napvilágra, amelyek a valóságtól sok tekintetben távol esnek. Szentmártoni Kálmán a János Zsigmond korának alapos ismeretével a téves következtetéseket és nem találó megvilágítást e füzetében helyreigazítja s megállapítja, hogy az újabb adatok semmit sem változtatnak azokon a komoly megállapításokon, amelyeket ő János Zsigmondról szóló könyvében napfényre hozott. Az alapos történelmi tudással, folyékony irással megírt füzet nemcsak unitárius, hanem a történelmi igazság szempontjából is jelentős tanulmány.

Jakab Elek élet- és jellemrajza. Az Unitárius Irodalmi Társaság Dr. Ferenczy Géza elnök által kitűzött pályadij mellett kétszer hirdetett pályázatot „Jakab Elek élet- és jellemrajza”-nak megírására, különös tekintettel munkásságának unitárius vonatkozású jelentőségére. A kétszeri pályázat eredménytelen maradt. Ezért Dr. Gál Kelemen bizta meg a Társaság a mű megírásával. Amint azt már jeleztük, a munka készen van. Már a kézirat a nyomdában van. Terjedelme 12—13 nyomtatott ív lesz. Dr. Gál Kelemen előfizetési felhívást bocsátott ki. Ára 120 lej, bolti ára 150 lej lesz. Felhívjuk olvasóink figyelmét e felhívásra s a magunk részéről is kérjük, hogy minél többen csatlakozzanak az előfizetők sorába.

„A Szabadelvű Keresztények és Vallásos Szabadság Nemzetközi Társulatának Konferenciája, Oxford, Manchester College, Augusztus 3—8.” Csifó N. László és Erdő János szerkesztésében.

A Szabadelvű Keresztények és Vallásos Szabadság Nemzetközi Társulata 1937 augusztus hó 3—8 napjaiban tartotta meg nagy-

fontosságu konforenciáját Oxfordban. A konferencia hivatva volt válaszolni a vallás- és lelkiismereti szabadság ellen folytatott teológiai és politikai támadásokra és üldöztetésekre. Ugyanakkor átvizsgálva és értékelve a Szabad Kereszténység lényegét és hitvallását, szétküldje a világ népeihez, mint a „világ szükségét“, amely képes megváltani az emberiséget a mai lehetetlen helyzetéből és utat mutatni egy tisztább emberi életre, vezetni az emberiséget Istenországa felé. A Csifó N. László és Erdő János szerkesztésében megjelent kis könyv ezt a nagyfontosságu konforenciát ismereti, az ott elhangzott előadásokat, javaslatokat, határozatokat és végül az elfogadott hitvallást. A könyv értékes. Ajánljuk megvételre. Ára 20 lei.

Bölcsesség igéi.

Az Isten nincs elrejtőzve, csak a mi szemünk nem képesek Őt meglátni.

Két vak embernek a vitája a világosságról hasonlatos az emberek vitájához az Istenről.

Különböző nyelvek, de ugyanaz az ima, különböző imák, de egy az Isten.

Sohase próbáld az imádban megtanítani az Istent, hogy mit tegyen érted, hanem inkább kérjed, hogy Ő tanítson meg téged arra, hogy te mit tegyél érte.

Isten vagy veled, vagy ellened van Cselekedeteidtől függ.

Kezeinket használva erősek leszünk, eszünket használva bölcssek, de ha a szívünket használjuk, könnyörületesek leszünk.

Amint egy tó a hegy lábánál a hegy tükre, épen úgy a mult az emberiség tükre.

A mi testeink csak hidak, melyeken át a lelkek közlekednek egymással.

Minden ember boldogan élhetne a földön, Isten teremtett mindenki számára elég helyet és levegőt, csak az emberekben nincs meg a jóakarát.

Szabadságában a nap fényesebben ragyog, a levegő tisztább és a méz édesebb.

Meghalni a vallásért és szabadságért két életet jelent és nem halált.

Egy farkas sohasem tudja a farkastársát úgy leigázni, mint az ember leigázza az ő embertársát.

Mikor a szabadságért küzdesz, nemcsak magadért, hanem a világ minden rabszolgájáért teszed azt.

Valahányszor az emberek a földért harcolnak, az Isten közöttük áll és suttozja „Én vagyok a tulajdonos.“

A jó szokások kimélyítik az életet és az embereket testvéri egyetértésben tartják.

Ha valaki sárral dobál a napra, a saját arcába hull vissza az, ha valaki kövel dobál Isten felé, a fejére hull az.

Jobb ha jócselekedeteidet elfelejtik, mintha rossz cselekedeteid miatt lész híres.

Fordította: Csifó N. László.

Olvasóinkhoz. Felkérjük olvasóinkat, hogy amennyiben tovább nem kívánják járatni lapunkat, szíveskedjenek visszaküldeni, vagy pedig levelező-lapon erről értesíteni. Akik lapunk ez évi januári számát elfogadják, vagy a lapot vissza nem rendelik, úgy tekintjük, hogy tovább is előfizetőink vagy tagjaink sorában fognak maradni. *Tisztelettel kérjük az előfizetési és tagsági díjak rendezését.*

Az első kulturdélután a jelen évadban december hó 3-án volt, mikor olaszországi utjában szerzett tapasztalatairól igen érdekes felolvasást tartott *Márton Lily* a jeles író. Gyönyörű darabokat adott elő a Lakatos-quartett. Haffner Böske opera-áriákat énekelt, G. Hihn Irén remek énekével, Tulogdy Sarolta pedig művészi zongorajátékával tették feledhetetlenül élvezetessé a kulturdélutánt. Ezekhez járult Dr. Boros György püspök felolvasása, aki Keller Helénről írott regényes életrajzából olvasott fel egy lebilincselően érdekes részletet. A kulturdélután oly nagy közönséget vonzott, hogy a tágas püspöki lakás teljesen megtelt érdeklődő közönséggel.

Meghívó. A Dávid Ferenc Egylet 1938 évi január hó 15-én, d. u. 5 órakor tartja *évi rendes közgyűlést*, melyre a tagokat és érdeklődő közönséget ezennel meghívja az Elnökség. Cluj-Kolozsvár, 1938 jan. 1. Tárgysorozat: I. Ünnepies rész. 1. Egyházi ének. 2. Imát mond Nagy Dénes járai lelkész. 3. Elnöki megnyitó. 4. Szaval saját költeményeiből: S. Sillay Erzsébet. 5. Felolvasást tart Erdő János s.-lelkész. 6. Szaval Ifj. Gyallay Pap Domokos. II. Hivatalos rész. 1. Titkári jelentés. 2. Pénztári jelentés. 3. Választások (elnök és vál. tagok).

Meghívó. Az Unitárius Egyetemes Lelkészkör a legközelebbi főtanácsi ülést megelőző délelőtt 1938 január 15-én 9 órai kezdettel Kolozsváron a szokott helyen *évi rendes közgyűlést* tart, melyre a tagokat tisztelettel meghívom. Siménfalva, 1937 dec. 20. Pál Dénes, elnök. Tárgysorozat: 1. Egyházi ének. 2. Ima: Bíró István. 3. Elnöki megnyitó és bejelentések. 4. Tárgysorozat megállapítása. 5. Jegyzőkönyv-hitelesítők kinevezése. 6. Hivatalos iratok előterjesztése és jelentés a lelkészkörök évi működéséről. 7. Előad: Nagy Dénes. 8. Lelkészkör pénztárjelentése: Ekárt Andor. 9. Jelentés az „Unitárius Szószék” állapotáról: Sigmond József. 10. Esetleges indítványok. 11. Bezáró,

Ujévi üdvözet. A kolozsvári unitárius hívek a jelen év ujév napján is a főtisztelendő püspök urat a lakásán fölkeresték és melegen üdvözölték. Az üdvözlő beszédet Vári Albert dékán mondotta. A főgondnok uraknak írásban fejezték ki jókívánságaikat.

A Főtanács január hó 16-án lesz. A tárgysorozatot a december hó 30-án tartott E. K. T. gyűlés megállapította, a meghívókat szétküldötte.

Dr. Elekes Dénes főiskolai felügyelő gondnok temetése. A székelykereszturi főgimnázium és Téli gazdasági iskola nagy halottját: Dr. Elekes Dénest december hó 28-án kísérte el utolsó útjára szeretett családjával és ismerőseinek, barátainak és tisztelőinek nagy sokasága. A halottat a főgimnázium előcsarnokában ravatalozták fel, ahol délelőtt 10 órakor Ütő Lajos tartott gyönyörű imát és a nagy halott érdemeit méltató beszédet. Dr. Szolga Ferenc igazgató pedig az intézet nevében mondott tartalmas beszédet, kimutatva azt a nagy szeretettől áthatott munkát, melyet Dr. Elekes Dénes, mint felügyelő gondnok kifejtett. Beniczédi Pál kolozsvári vallástanár pedig az Unitárius Egyház Tanácsa és a testvér főgimnázium nevében bucsuzott Dr. Elekes Dénestől, aki 30 esztendőn belül minden egyházi, társadalmi és magyar ügynek, fáradhatatlanul kitartó munkása volt.

A temetési menet a város végéig kísérte a nagy halottat, mikor a városiak egy része elmaradott, a többiek pedig kikisérték Siménfalvára. Siménfalván újabb nagy gyászoló tömeg csatlakozott a menethez, amely a nagy halottat szeretett szülőinek a sírjához kikisérte, ahová őt is, édes apja és anyja mellé eltemették. A temetőben Pál Dénes siménfalvi lelkész tartott gazdag tartalmu bucsubeszédet. A főgimn. nevében Balázs Zsigmond h. igazgató, a gazdasági iskola részéről Boros György tanár, az ügyvédi kar nevében Dr. Ferenczy Pál, az egyházkör nevében Katona Ferenc esperes, a szövetzeti élet szempontjából pedig Lőrinczy István tb. esperes méltatta és bucsuztatta Dr. Elekes Dénest, akiben élete egyik legjobb barátját is siratja.

A göröngyök ráhullottak a koporsóra. Dr. Elekes Dénes

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSOS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította: DR. BOROS GYÖRGY.

Főt. és Mélt. Dr. Boros György püspök ur nyugalmába vonul.

Az elmúlt év április havában Mélt. és Főt. Dr. Boros György püspök ur egy félévi szabadságot vett igénybe és ezt a szabadságot október hónapban egy félévre, jelen év április hó 1-ig az E. K. Tanács hozzájárulásával meghosszabbította. Együttal az ősz folyamán kérést nyújtott be aziránt, hogy 1938 évi április hó 1-vel nyugalmába vonulhasson. A kérést a Nyugdíjbizottság és az E. K. Tanács méltányolta és kedvező előterjesztést tett az E. Főtanácsnak. A Főtanács eleget tett az az ősz Főpásztor óhajának s a következő méltányoló szavakkal mondotta ki a nyugdíjbamenetel iránt való határozatát:

E. Főtanács az E. K. Tanács jelentése alapján mély tisztelettel fogadja és veszi tudomásul Főt. Dr. Boros György püspök ur bejelentését, hogy 6 évtizedre terjedő, érdemekben gazdag egyházi működése után nyugalmába bocsátását kéri. Hosszu, szép életpályája nyitott könyv, melynek minden lapjáról sokirányu munkássága mellett egyházunk iránti hűsége és meleg szeretete olvasható ki. Minden munkából kivette a maga részét. Kicsiny és nagy feladatok teljesítésére egyforma készséggel vállalkozott, s amit vállalt, azt odaadó buzgósággal teljesítette. Nincsen egyházi életünknek olyan területe, amelyen nyoma ne volna az ő sokirányu munkásságának.

Munkássága és tevékenysége nagy részét a teológiai tan széken töltötte el. Olyan időben volt teológiai tanár, amikor jórészt egyedül az ő vállaira nehezült lelkésznevelésünk minden gondja. Mivel tűz volt lelkében, tüzet is tudott gyujtani hallgatói szívében. A ma élő papi nemzedék idősebb része az ő lelkéből

50
 1938
 FEBRUAR
 25

merítette azt az apostoli lelkesedést, amellyel a nehéz viszonyok között is végzi szent hivatását.

Egyházi irodalmunkban történelmi nevet biztosított magának.

Kiváló jelentőségű egyháztársadalmi működése. Olyan időben alapította és szervezte a Dávid Ferenc Egyletet, amikor mások még nem is gondoltak ilyen társadalmi szervezkedésre.

Az egyházi közigazgatás és kormányzás terén, mint az E. K. Tanács tagja, előadója, majd mint egyházi főjegyző s végül közel 10 éven át, mint püspök, sokszor igen nehéz viszonyok között, önzetlenül, önfeláldozóan, egyházszeretettel, páratlan buzgósággal szolgált és védte egyházát, s ennek intézményeit, erősítette a külföldi hitrokonokkal való kapcsolatot.

Most, midőn egy emberöltőt meghaladó lelkiismeretesen végzett, közcélú munkálkodás után a közbizalom által reáruházott vezetői tisztségétől megválik, E. Főtanács Főtiszteendő püspök ur iránt teljes elismerését és hálás köszönetét fejezi ki és azt a reményét nyilvánítja, hogy az évek hosszú során szerzett értékes tapasztalatait ezután is hasznosítani fogja egyházi életünkben.

Dr. Varga Béla.

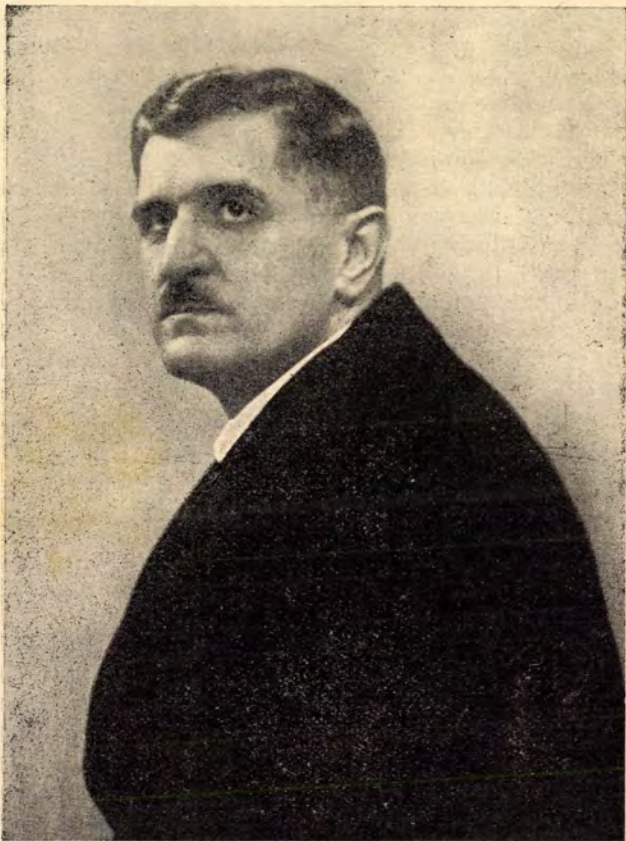
Az unitárius egyháznak 1938 évi januárius hó 16-án tartott főtanácsai ülése egyhangúnak mondható lelkesedéssel Dr. Varga Béla főjegyzőt megválasztotta püspökének a nyugalomba vonuló Dr. Boros György püspök helyébe. A nagymunkásságu Dr. Boros György már csaknem egy éve visszavonult az egyházkormányzás munkájából és sejtettük, hogy ez a visszavonulás végleges, s az egyház legfőbb törvényhozótestülete hozzájárult azon kéréséhez, mely szerint jelen év április hó 1-vel nyugalomba vonuljon.

A Főtanács az E. K. Tanács javaslatára a januári ülésen megejtette a választást, mert a mostani nehéz anyagi viszonyok között a tanácsosoknak igen nagy megterhelést jelent, hogy két hónap múlva még egyszer összegyűljenek. Ennek folytán a külföldben április hó óta kormányzó főjegyzőnek püspöki minősége a püspök tényleges nyugalombavonulása és Ofelségének, II. Károly királynak állásában való megerősítésekor kezdődik, addig mint püspökhelyettes főjegyző kormányozza az egyházat.

Mint hogy azonban a püspökkélevés alapfeltétele: a választás megtörtént, jónak látjuk, hogy olvasóinknak bemutassuk Dr. Varga Béla főjegyzőt, a püspökkéválasztás történelmi ténye alkalmából.

Dr. Varga Béla Tordán, 1886 október hó 23-án született, hol ma is élő édes atyja, a székelyszentmihályi származású Varga Dénes gimn. igazgató tanár volt. Iskoláit Tordán és Kolozsvárt végezte el. 1904-ben tett érettségét s a következő

tanévtől kezdve már a kolozsvári Ferencz József tudományegyetem bölcsészeti karának a hallgatója, hol a magyar-, a latin- s később a görög nyelvből, a középiskolai tanári, a filozófia-, pedagógia-, esztétika-tárgykörből bölcsletdoktori oklevelet szerzett. Tanulmányai befejezése után egy és fél évet külföldön töltött bölcséleti és neveléstudományi tanulmányainak az elmélyítésére. Berlinben, Lipcsében és Genfben az ottani nagy mesterektől tanulta a tudományos kutatás módszereit és

Dr. Varga Béla.

igazságait. Tanulmányai gyümölcseképpen 1915-ben egyetemi magántanári képesítést nyert a kolozsvári egyetemen, ahol több féléven keresztül előadásokat is tartott. Az imperiumváltás után a ref. tanárképzőintézetnél, majd meg a róm. kath. polgári iskolai tanárképzőintézetnél a filozófiai és pedagógiai tárgyak előadásával volt megbízva.

1911-ben a kolozsvári unitárius főgimnázium rendes tanára lesz, 1923-ban pedig a Teológia Akadémia filozófiai- és pedagógiai tanszékére hívta meg az egyház bizalma. 1926-ban

egy felévet Angliában töltött, hol Oxfordban és Manchesterben mélyítette tanulmányait s ismerkedett meg közvetlenül az angol unitárius hittestvéreink bensőséges vallásos életével. Itt mélyítette el teológiai tanulmányait, melyben éppen mint a bölcséletben és neveléstudományban sok értékes munkát alkotott.

Részt vett mint előadó több nemzetközi konferencián s mindig méltó figyelmet vivott ki a maga részére a világ nagy szellemi vezérei részéről.

Tagja az E. I. Társaságnak és a magyar tudományos akadémiái filozófiai bizottságának több mint husz éve.

Teológiai tanárrá való megválasztásával egyidejűen érte az a kitüntetés, hogy a szegedi magyar egyetem meghívta tanárának. Nem ment el, mert a hittestvéreinek a bizalmával nem akart visszaélni. 1928-ban főjegyzőnek és a Dávid F. Egyet ügyvezető elnökének választották.

Ezekből a vázlatos adatokból is látszik, hogy Dr. Varga Béla élete külsőleg nem zajos, látszólag nagy eseményekkel nincsen telve. Amde annál inkább telve van benső lelki történésekkel. Az utcának, a zajos sikereknek, nagy jelszavaknak, látványosságoknak, görögtűznek nem volt soha embere, de annál inkább embere volt a belső elmerülésnek, az igazság kutatásának, az odaadó buzgóságnak, mint kedvelt tárgyai: a bölcsélet- és neveléstudomány megkivánják. Nem tartozik azok közé a tudósok közé, akik tudományos művészetben, a sokra, a nagy terjedelemre tekintenek, hanem mindig a belső tartalomra, rendszerre, világosságra, az elmélyedésre. Valóban minden tanulmánya, felolvasása és előadása eseményszámba megy, mert mindeniknek komoly tudományos megállapításon nyugvó alapja van.

Utóbbi években az Akadémián a rendszeres teológiát is ő adja elő. Ezen a téren is maradandót alkotott, amint a megjelent hittani tanulmányaiból is látszik.

Egyházunk képviselte s mondhatjuk nyugodt lélekkel, egyetemes egyházunk kicsinyje-nagyja bizalommal tekint Dr. Varga Bélára, mint egyházunk hajójának ezutáni kormányosára. És szentül meg vagyunk győződve, hogy nem hiába. Aki olyan lelkiismeretes a tudományos kutatásban, az igazság keresésében, az az egyház kormányzásában is teljes éberséggel, odaadással és ha szükséges — önfeláldozással is helyt fog állani.

Irodalmi munkássága.

I. Öndllóan megjelent művek:

1. A lelkiismeret, Kolozsvár, 1909. 90 old. — 2. Iacobi Henrik Frigyes. Tanulmány az ismeretelmélet köréből. Különlenyomat az Atheneumból. 50 old. — 3. Valóság és érték. Kolozsvár 1915. 52 old. — 4. A jelentés logikai alkata. 1916. 32 old. — 5. A logikai érték problémája és kialakulásának története 1922. 150 old. — 6. Gondolatok a neveléstan értékelmé-

leti megalapozásához 1922. 32 old. — 7. A subzistentia fajai 1928. 80 old. — 8. A mai közszellem filozófiája. Kolozsvár 1928. 43 old. — 9. Az individualitás kérdése. 1932. 56 old. 10. A paedagogia alapkérdése. 1936. 90 old.

II. Folyóiratokban megjelent tanulmányok.

1. A társadalmi ismeretek alapja. Magyar társ.-tud. Szemle V. sz. 16 old. — 2. Kultura és nevelés. Pásztortűz 1921. — 3. Pauler Ákos logikája és jelentősége a magyar filozófiában. Erd. Irod. Szemle. 1925. 21 old. — 4. A fausztii és karamusóvi lélek. Erdélyi Irod. Szemle 1929. — 5. A lélektan legújabb irányai. Erdélyi Múzeum 1935. 16. old. — 6. Az intuicionizmus, mint divat filozófia. (Unit. Főgimn. Értesítője 1912. 16 lap.) 7. Böhm Károly lélektana. Böhm Károly album. 24 old. — 8. A metafizika értelme napjaink bölcseletében. Atheneum 1923. 16 old. — 9. Miért van szükség a magyar egyetemre? Pásztortűz 1922. Egyházi lapjainkban még számos cikk. B.

Gál Miklós dr.

Aranyosszéken, Kövend községben 1889-ben született. Kolozsvári kollégiumunkban tett érettségi vizsgálatot s ugyancsak Erdély fővárosában végezte az egyetemet is, majd tanulmányait Berlinben és Münchenben folytatta. Tordán lett gyakorló ügyvéd, de nemcsak jogász, hanem földbirtokos, tiszta látású gazda egy személyben s 1932 óta Torda megyének közszeretében s általános megbecsülésben álló országgyűlési képviselője. Van egy csomó mellékcime és tiszteletbeli hivatala, de minket nem ezek érdekelnek, hanem *ritka egyénisége*, mert az embereket igazságosan csak abból szabad megítélni, ami egész valójának lényege.

Családja több kiváló egyént adott a magyar politikának s az unitárius közéletnek s így ő régi, nemes eszményeknek nemes képviselője s kezében biztosan tartja azt a hófehér zászlót, melyet már ősei is becsületes dicsóséggel annyiszor meglobogtattak.

Szeretet, jóság, becsületesség, ez az erény-hármasság az, ami valami vonzó vonást kölcsönöz természetes egyéniségének s teszi olyanná alakját, akit csak tisztelni és szeretni lehet. Ma, mikor egyházunkban harc van a múlt és jelen között; ma, mikor az erkölcsi és más jellegű forradalom minden tekintélyt megdönget, ő magasan ül az aranyosszéki nép szívében s neki olyan tekintélye van, hogy Aranyosszék rajongó szeretete jelölte, de pártkülönség nélkül csoportosulnak személye körül az unitáriusok s abszolút többséggel a legmagasabb polcra, a főgondnoki székbe ültették.

Ha immár egyházunkban történetivé vált alakját, bárki is a legnagyobb szigorúsággal vizsgálja, akkor is könnyű dolga lesz tiszta, átlátszó alakjával, mert szelid jósága, természetessége olyan próbakő, amely minden új értékmegállapítást elbir.

A közönséges emberek hiusága nem bántja. Szerény, felépése nem követelő. Mindig tisztességes eszközökkel dolgozott, a rágalom fegyvereit sohasem használta, hanem lelki finomságával, kedves modorával s utánozhatatlan eleganciájával lopózott be végérvényesen az emberek szívébe.

Nehéz, baljóslatú pillanatokban vállalta nagy felelősséggel járó magas állását, de az egyházi közügyek intézésében jó ízlése mérsékletre inti, amely erényét már első elnöklésével is

Gál Miklós dr.

megmutatta s ezt bizonyára továbbra is megtartja annál is inkább, mert mérséklete nem féltékenység, nem számítás, hanem előkelő lényének szükségszerű következménye. Éppen ezért nem hisszük, hogy lenne egyetlen olyan öntudatos unitárius is, aki ennek a szerencsés választásnak ne örvendene. Minden tömjénezés nélkül megállapíthatjuk, hogy viharvert egyházunkra valósággal áldásnak tekintjük, hogy a mostani, nagy személyi veszteségeink után, a mi egyetlen egy Istenünk, épen őt rendelte nekünk oltalmunkra, mert akinek egész lénye a szeretet és béke, az nem hozhat más egyebet mocsoktalan zászlóján, egyházunkba, mint békét és egységet, amelyre olyan nagy szükségünk van, ha intézményeinket s ezekkel erkölcsi értékeinket továbbra is meg akarjuk őrizni. Ha gratuláltunk az új főgondnok urnak, mint egyének, ha tapsoltunk neki megválasztásakor, mint főtanácsi tagok, most tegyük félre a vádoló emlékeket s kiáltunk örömmel: Éljen sokáig Gál Miklós dr., az unitárius egyház új főgondnoka, hogy reményeinket valóra válthassa!

P. Szentmártoni Kálmán.

Dr. Kiss Elek.

Ez év januárius hó 16-án megtartott egyházi Főtanács a Dr. Varga Béla püspökké választásának Öfelségétől történő megerősítésekor kezdődő hatállyal Dr. Kiss Elek teol. tanárt egyházi főjegyzőnek választotta. Együttal ez időben érte Dr. Kiss Eleket az a kitüntetés is, hogy a Teológia Akadémia dékánjává és a Dávid Ferenc Egylet ügyvezető alelnökévé választották.

Dr. Kiss Elek.

Olyan fontos három munkakör, hogy valóban érdemes legalább röviden megemlékezni viselőjéről.

Dr. Kiss Elek 1888 március hó 28-án született Medeséren. Elemi iskoláit otthon, középiskoláit Székelykeresztúron és Kolozsváron végezte. 1908-ban tett érettségit, mikor mint legjobb érettségizett elnyerte a Br. Petrichevich-Horváth Kálmán által hosszú évtizedeken adni szokott 200 koronás nagy jutalmat. Középiskolai tanulása alatt a Báró Daniel Gábor főgondnok által létesített ösztöndíjat élvezte. (Évi 210 korona).

A kolozsvári volt Ferencz József tudományegyetemen első éves korában versenyvizsgával havi 60 koronás ösztöndíjat nyert, melynek segítségével az egyetemet elvégezhetette és 1913-ban doktori diplomát is nyert a nevelés- és bölcsellettudományból. Ugyanabban az évben a lelkészi szakvizsgát is letette, valamint Oxfordba küldetett ki további tanulmányozásra egyházi ösztöndíjjal.

Az oxfordi hires Manchester Collegeban 2 évet töltött. Az 1914 nyarán kitört rémes világháború Angliában találta s hat hétig az internáltak táborában is volt. Egyik magyarbarát angol papnak közbenjárására hazajöhetett s 1915 augusztus hó 22-én Kissolymosra beköszöntött lelkésznek. Hat évi lelkészkedése alatt népének igazi odaadó pásztora, barátja, sorsának megosztója volt s ezért híveinek teljesen birta a bizalmát és szeretetét. Ez alatt az idő alatt a Székelykereszturt megjelenő *Unitárius Egyháznak* több éven át szerkesztője volt. 1921 óta meghívás folytán a Teológiai Akadémián az Ó-szövetségi szakcsoport rendes tanára lesz, miközben 1924—28 években még a dékáni tisztet is betöltötte. Éveken át társszerkesztője volt az *Unitárius Közlönynek* és a *Keresztény Magvetőnek*. Az *Emke* társadalmi és szervezeti szakosztályának évek óta elnöke s ebben, valamint a Székely Társaságban és a kolozsvári unitárius egyházközségben kiváló munkásságot fejtett ki. Három évig *Unitárius Evangélium* címen egy egyházi havi lapot adott ki és szerkesztett.

A vázlatos adatokból egy lelkesedéssel és az unitárius ügy iránt való szeretettel teljes életképe bontakozik ki. Dr. Kiss Elek mindig a munka, a küzdelem, a fáradságot és akadályt nem ismerő akaraterőt képviselő ember volt. Most olyan ügyeknek került az élére, melyek az alkotó munkára kiválóan alkalmasak. Adja a jó Isten, hogy szent vallásunk és egyetemes egyházunk javára sokáig teljes sikerrel működhessék...

Irodalmi munkássága :

A személyiség paedagogikájának alaptényezőiről (1913), Az értelmi és erkölcsi nevelés viszonya I—II. kötet (1916—17), A kereszténység helye a világ vallásai között (ford. 1923), Az isteni törvény útja (1924), Unitárius hit- és erkölcsstan (1925), Buddhizmus és kereszténység (ford. 1925), Forgácsok angliai útból (1925), A vallás és erkölcs unitárius nézőpontból (1926), Teendőink az egyházi élet körében (1926), Erdélyi kulturális kérdések (1927), Jézus útja az unitarizmus diadalma (1928), Unitarizmus Dániában (1931), Egy unitárius hitvilága (ford. 1933), Ahikár története (1933). 1935-en előszóval ellátta és kiadta Bölöni Farkas Sándor : Utazás Észak-Amerikában c. munkáját 3-ik kiadásban. Kiadásra készen áll 5 nagyobb kötete és több kisebb munkája. Ezekon kívül folyóiratokban még számos tanulmánya jelent meg.

P.

Az 1937. évi Főtanács.

Az 1937 évi rendes főtanácsi ülés a múlt évben a rendes szokásos időben nem volt megtartható az akkor folyó országos választások miatt s ezért jelen év január hó 16 és 17 napjain tartatott meg. A Főtanács történelmi eseményekben gazdag volt. Valósággal Zsinatnak a hatáskörét töltötte be, minthogy szervezeti törvényünk megengedi is ezt szükség esetére. Az eseményekben gazdag Főtanácsra csaknem 200-an jelentek meg a tagok, ezzel is tanubizonyyságot adva a fontos események iránt való érdeklődésnek. A nagyföntosságu ülés január 16-án a reggeli órákban nyílt meg, mikor Dr. Ferenczy Géza tartalmas megnyitóban mutatott rá az elmúlt év eseményeire s a fennforgó kérdésekben határozott kifejezést adott a kibontakozás útját mutató véleményének. Árkosi Tamás közügyigazgató buzgó, erőteljes imával kérte Isten áldását a Főtanács fontos munkájára. A tárgysorozat megállapítása után állásukban megerősítettek és esküt tettek Dr. Fekete Sándor háromszékköri, Dr. Barabásy Albert marosköri és Tanka Károly aranyosköri felügyelő gondnokok. A Főtanácson székelykereszturi főgimnáziumi felügyelő gondnokokká választottak Dr. Elekes Domokos és Dr. Lőrinczy István ügyvédek. A múlt év utolsó napjaiban elhalt Dr. Elekes Dénes székelykereszturi főgimnáziumi felügyelő gondnok érdemeiről, egyháza iránti szeretetéről a Főtanács kegyelettel emlékezett meg. Istentiszteleten Dobay István vargyasi lelkész volt a főtanácsi szónok, ki buzgó imával és nagyon tartalmas beszéddel teljesítette szép feladatát. Az áhitatot emelte Moldován Melinda művészi énekszólója is. Fájó szívvel vette tudomásul Dr. Szent-Iványi József lemondását a főgondnoki állásról s utódjául Dr. Gál Miklós tordai ügyvéd, aranyosköri felügyelő gondnok, kamarai képviselőt választotta meg. Az ülés egyhanguan tudomásul vette a szabadságon levő Dr. Boros György püspöknek jelen évi április hó 1-ével való nyugalomba vonulását. A nyugalomba vonuló püspök érdemeiről a Főtanács tisztelettel megemlékezett s erre vonatkozó határozatot lapunk vezető helyén közöljük. A Főtanács az április hó 1-vel megüresedő püspöki állásra egyhangunak mondható lelkesedéssel megválasztotta Dr. Varga Béla teol. tanár, eddigi püspökhelyettes főjegyzőt. Főjegyzőnek pedig — a Dr. Varga Béla reménylett királyi megerősítése utáni érvénnyel — Dr. Kiss Elek teol. tanárt szintén az egyhanguságot megközelítő akaratnyilvánítással.

A Főtanács fájdalommal hallgatta Dr. Ferenczy Géza főgondnoknak egy elvi kérdésből kifolyóan bekövetkezett lemondását. Főtanács egyhanguan kérte lemondásának visszavonását és a lemondást nem fogadta el, abban a reményben, hogy a nehéz időkben bölcsen kormányzó főgondnokot újra megnyerheti egyházunk szent ügyének. A főjegyző és az E. K. Tanács

tartalmas tömör jelentését, előbbi Dr. Varga Béla püspökhe-lyettes főjegyző, másikat Dr. Mikó Lőrinc egyházi titkár ké-szítette, a Főtanács köszönettel és elismeréssel vette tudomásul.

A székeskereszturi főgimnázium felső tagozatának ügye, amelyet eddig nevezett főgimnázium baráti köre tartott fenn, ujabbn és az intézetre nézve kedvezőbb rendezést nyert. Ezután ismét az egyház tartja fenn, igénybevéve természetesen az egy-házi adót és önkéntes adományokat. Az egyház különböző bi-zottságaiba és tisztségekre a fentemlitetteken kívül a következő tagokat választották meg:

Teológiai dékán: Dr. Kiss Elek. *Nyugdijbizottsági rendes tag:* nyugdíjas: Geréb Zsigmond, Kovács Imre póttag. *E. K. Tanácsí tagok:* Fikker János, Gyarmathy Árpád, Lőrinczy Dénes, Vári Albert. *Főtanácsí tagok:* Barabás Sándor, Dr. Szathmáry Já-nos, Dr. Csutak Mihály. *Egyházi fegyelmi bíróság:* Péter Lajos tanár, Osváth Árpád, Dr. Tamás István világi rendes tagok, Nagy Lajos tanár, Dr. Borbély Béla világi póttagok; Biró Ist-ván, Antonya Mihály, Máthé Zsigmond egyházi rendes tagok, Szén Mihály, Pál Tamás egyházi póttagok. *Főtanácsí fegyelmi bíróság:* Nagy Dénes, Pál Dénes, Marosi Márton, Geréb Zsig-mond, Benedek Gábor egyházi rendes tagok, Gál Gyula, Szé-kely Tihamér egyházi póttagok; Dr. Fazakas Miklós, Bedő Fe-renc, Dr. Elekes Domokos, Dr. Gál Kelemen, Dr. Szolga Fe-renc tanár, világi rendes tagok, Márkos Albert tanár, Dr. Bor-bély Béla világi póttagok. *II.-foku közigazgatási bíróság:* Máthé Sándor, Halmágyi János egyházi rendes tagok, Gombási János, Id. Péterffy Gyula egyházi póttagok; Dr. Borbély Béla, Dr. Szolga Ferenc világi rendes tagok, Marosi Albert, S. Nagy László világi póttagok. *Államsegélyügyi bizottsági elnök:* Dr. Gál Miklós. *Missziói bizottság:* Dr. Gál Kelemen, Dr. Kiss Elek, Gy. Pap Domokos, Vári Albert, Ürmösi Károly, S. Nagy László. *Kodifikáló bizottságba:* Dr. Gál Kelemen, Dr. Lukácsi József, Dr. ifj. Mikó Imre, Vári Albert, Dr. Gálfalvy György. *Pénz-tárvizsgáló bizottságba:* Benedek Gábor, Türkössy Sámuel. *Pénz-ügyi bizottságba:* Vaska Dezső elnök, Raffay András alelnök, Türkössy Sámuel, Dr. Ferencz József, Gyarmathy Árpád, Be-nedek Gábor, Demény Andor. *Nevelésügyi bizottságba:* Dr. Gál Kelemen elnök, Vári Albert, Benczédi Pál, Márkos Albert, Dr. Kiss Elek, Dr. Szolga Ferenc, Ütő Lajos, Patakfalvi Zsigmond, Lőfi Béla. *Jogügyi bizottságba:* Dr. Lukácsy József elnök, Ta-más István, Adorján Géza, Dr. Ferencz József, Ifj. Dr. Mikó Imre, Dr. Vajda Béla, Dr. Abrudbányay Géza, Dr. Gál Mik-lós, Dr. Szathmáry János.

A szokásos tanügyi-, pénzügyi-, jószágfelügyelőségi-, miszsiói-stb. jelentések elhangzása után örömmel állapítottuk meg, hogy az egyház gazdasági ügyei a Pataki András jószágfelügyelőségi elnök vezetésével megnyugtató képet nyújtanak s hogy a Bors-hagyták ügye rövid időn belül befejezést nyer, ami Fazakas János jogtanácsos fáradhatatlanságának az eredménye.

Az egyház teljes életére és tevékenységére kiterjedő tárgysorozat 17-én este az éjféli órákban ért véget. Útő Lajos székelykereszturi és Lőrinczy Dénes tordai lelkészek lelkes, magával ragadó beszéddel köszönték meg az elnökségnek a bölcs vezetést s biztosították a Főtanács és egyetemes egyház ragaszkodó szeretetéről. Árkosi Tamás közügyigazgató ez alkalommal is, mint éppen az ülés kezdetén buzgó alkalmi imával kérte Isten áldását az egyház hű munkásaira.

Jelenvolt.

Kulturházavatás Székelyudvarhelyen.

Szép és bizonyára sokáig emlékezetes lesz az az ünnepség, melynek keretében 1937. december 12-én felavatták Székelyudvarhely unitáriusainak rövid idő alatt elkészített és berendezett kulturházát. Felavatásra előkelő vendégek érkeztek az egyházi központból, nagyszámu közönség gyűlt össze nemcsak a városból, hanem a megye községeiből is, hogy meglássák, mit alkothatott a megye központjában élő, mintegy ötszáz lelket számláló unitáriusság. S bizony minden elismerést megérdemel a céltudatos lelkes munka, az összetartás és áldozatkészség szép eredménye. Mint a helyi lap írja: „Kellemesen lepett meg mindenkit a vonzó és tágas terem, a különösen gondos munkával elkészített színpad izléses előfüggönyével, az egyseges stílusú kézimukával diszitett ablakfüggönyök; a teremhez tartozó ruhatári-, öltöző- és konyhahelyiségek mind kellemes látványai voltak a szemnek s dicséretére válnak annak az áldozatkészségnek és gondnak, amely azokat megteremtette.”

Felavató ünnepség 2 részből állott. Délelőtti templomozás keretében volt mondhatni a gyülekezet ünnepe, amikor az utolsó 6 esztendőben újra festetett, fűtésre és világításra nagy áldozatokkal berendezett szép templomban a gyülekezet volt első rendes lelkésze *Vári Albert* teol. dékán szólt a lelkekhez s a cselekedetekben megnyilatkozó hit értékét fejtegetve további munkára és kitartásra serkentette az egyházközség tagjait. Közre *Bede Emil* énekelt nagy hatással *Ébert András* ügyes orgona kísérete mellett.

Az ünnepély másik része este a kulturházat zsufoltságig megtöltő közönség előtt folyt le. Műsor a *Székely Dalegyelet* zenekara által *Kís Elek* karnagy vezetésével precízen előadott Királyhimnusszal és egy nyitánnyal kezdődött, mely után *Vári Albert* teol. dékán szívből jövő imában kérte Isten áldását az új kulturházra. *Bede Emil* néhány szép költeményét olvasta fel. *Dr. Varga Béla* püspökhelyettes felavató beszédében mély gondolatokkal, de meleg közvetlenséggel a vallás és tudomány kapcsolatairól, a kultúra feladatairól szólt s ezek szolgálatába kívánta állítani az új kulturházat. Nagy elismeréssel fogadott beszédet a *Székely Dalegyelet* biztos tudással előadott karéneke

követte. Majd *Nyirő József* a kiváló székely író olvasta fel novelláját a közönség gyakori tetszésnyilvánítása közben. *Ferenczy Böske* behizelgő finomsággal énekelt *Tampa Lászlóné* művészi zongora kíséréte mellett. *Sigmond József* helybeli lelkész a kulturház építésének történetét ismertette. Végül *Csiky Albert* köri f. gondnok lelkész beszédben mondott köszönetet a távolról jött illusztris vendégeknek, az estély összes szereplőinek és a nagy közönségnek. Beszédében kiemelte a lelkészpárnak az építés körüli fáradhatatlan munkálkodását és a Nőszövetség áldozatos buzgóságát.

A külső formájában s belső berendezkedésében megnyerő és közművelődési munkára igen alkalmas kulturházat az egyház szeretetből fakadt lelkes agitáció, a belsőemberek és hívek egymást megértő munkája teremtette meg. Most már van alkalmas otthon az egyleti életre, ifjusági munkára a jövő nemzedék nevelésére, kulturánk ápolására. Fel a további egyházépítő jövőt teremtő munkára!

Kulturestély az unitárius püspöki palotában.

Január 7-én újra igazi művészi élményben volt részük azoknak, akik résztvettek a D. F. Egylet által rendezett kulturestélyen, melyet *Dr. Boros Györgyné* elnöknő nyitott meg kedves szavakkal, majd *Dóczyiné Berde Amál* a nyári kirándulásán szerzett kulturális tapasztalatairól tartott lebilincselő szabadelőadást. *Márkos Albert* E. Bloch: Bad Schem, F. Kreisler: Schön Rozmarin című darabokat adta elő hegedűn a tőle megszokott művészettel. *Kovács Kató*, Pfeiffer kiváló mesternek szép reményekre jogosító, kedvenc tanítványa, koloratur-áriákat adott elő Mozart Varázsfuvolájából s Verdi Rigolettojából és rendkívüli magas hangjaival bámulatba ejtette a hallgatóságot. *Sándor Judith* szép tehetségre valló, komoly tárgyú költeményeiből adott elő nagy hatással. Az estély fénypontja *Hevesi Piroska* zongoraművésznő csodálatosan fejlett technikájú zongorajátéka volt. Bachmaninoff: Prelude-gis moll darabját tökéletes művészettel adta elő, majd Dohnányitól játszott három darabot s köztük a Pastorale-t utólérhetetlen előadással, végül Mozart: Pastorale Variée című darabját adta ráadásul, amit szünni nem akaró tapssal honorált az elbűvölt közönség. — Legközelebbi kulturdelután februárius hó 4-én (pénteken) fél hat órai kezdettel lesz megtartva, melyre minden érdeklődő szívesen látott vendég. Belépti díj tetszés szerint.

A tordai Unitárius Nőszövetség karácsonyi segélyakciója is szép sikerrel járt. A Karácsonyfa-ünnepély dec. 19-én d. u. 5-kor a templomban tartatott meg, hol az elhangzott beszédek és szavaló-kórus után 60 gyermek részesült ruha- és cipősegélyben és 220 szeretetsomagot osztottak szét iskolás növendékeink között. — A „Presbiteri mulatság” is karácsony első napján megtartatott, mely anyagilag és erkölcsileg jól sikerült.

TŰZHELY MELLETT

A krétából épült iskola.

(Elbeszélés). *

A hatalom-változás első éveiben történt, hogy a . . . -i egyházi iskola igazgató-tanítója, Zsákodi Lőrinc egy napon értesítést kapott a tanügyi Inspectorátustól, hogy iskoláját május hó 3-án délelőtt a tanfelügyelő meglátogatja.

Az értesítés nagy izgalmat okozott, mert híre járt, hogy a tanfelügyelő szigorú ember, kiváltképpen a felekezeti tanítókkal és iskolákkal szemben.

Zsákodi pedig testestől-lelkestől egyházi ember volt s három éven át, amióta az iskola létesült, minden uton-módon annak megerősítésén fáradozott.

A hívek elismeréssel is nézték munkáját, de a nagyobb terhek hordozásától egyelőre óvakodva húzódoztak. Így az új iskolaépület felépítésétől is. Pedig Zsákodi úton-útfélen rázogatta a lelkiismeretüket:

— Atyafiak, ideje már, hogy iskolát építsünk. A gyerekeink nem férnek már abban a rozoga házban s meglátják, egy napon csak megszüntetik az iskolánkat.

Az atyafiak immel-ámmal feleltek:

— Sz, az igaz, igaz, de most elébbvaló a templomkerítés s a temetőkert. Majd egyszer az iskolára is sor kerülhet . . .

Az Inspectorátus értesítését Zsákodi a jelzett látogatási idő előtti napon kapta meg. Éppen vasárnap volt. Mindjárt értesítette a lelkészt és Malvin kisasszonyt, a másik tanerőt, hogy készüljenek a látogatásra. Miután pedig a lelkésznek halaszt-hatatlanul fontos ügyben még aznap el kellett utaznia, rábizta a fogadtatást Zsákodira és az iskolaszék tagjaira.

Zsákodi vecsernye után elindult a faluban s előkeresve két nagyobbacska iskolás gyereket, szalasztotta egyiket az alszegbe, másikat a felszegbe, adnák hírül azoknak, akiket illet, hogy holnap reggel pontosan jelenjenek meg az iskolában, mert itt lesz a tanfelügyelő ur. Ő maga pedig az úton álldogáló, vagy a házak előtt üldögélő emberek közé elegyedve, itt is, ott is közölte a nagy eseményt s figyelmeztette a szülőket, hogy okvetlenül küldjék gyerekeiket az iskolába.

Egyik atyafi tréfásan jegyezte meg:

— Sze, nem férnek el, ha igen sokan mennek, igazgató ur!

* Az U. I. Társaságban jutalmat nyert mű.

— Ne féljen kend attól. Kitoldjuk az iskolát, ha szükség lesz rá. — Válaszolta nevetve Zsákodi.

Ezt a „kitoldást“ a mult évben már csakugyan megcsinálták az évváró vizsga alkalmával. Az iskolának nevezett egyszerű falusi ház két szobája ugyanis, mit hivatalosan „tantermek“ neveztek, semmiképpen sem tudta befogadni a tanulókat, kik egymás hegyén-hátán gyuródva úgy megtöltötték a szobát, hogy végül a tanító sem tudott utat törni magának. Ekkor a szentegyházi ötletére hamarosan deszkákat és oszlopokat hordtak össze a szomszédságából s negyed óra alatt a ház tornácához egy tantermet „rittyentettek“, mely ugyan inkább hasonlított valami szabadtéri szinpadhoz, mint iskola teremhez, de jó volt arra, hogy elhelyezzék rajta az egyik osztály kiszorult növendékeit.

A „gyuródás“-tól azonban Zsákodi most nem félt. Tavasz volt. Erdő, mező, hegy, völgy, patak csalogatta magához a falu gyermekeit. Isten gyönyörű természeti világának bűbajos eszközeivel szemben pedig hiába hadakozik az emberi tudomány, a közoktatásügyi minisztérium bölcsessége s a hatóságok fenytő büntetése. A nagy szabad mezők, a virágos rétek, a visszhangzó völgyek, a sarjadó erdők tele voltak a földnek lázas tekintetű, szerelmes gyermekeivel, kik a tudomány börtönfalaira csak este gondoltak, mikor fáradtan omolva a tűzhely mellé, nem annyira a vádoló lelkiismeret nyugtalanságával, mint inkább a kiteljesedett ember bölcsességével mondták magukban: be kár lett volna ma iskolába menni!

Zsákodi és Malvin kisasszony már kora reggel taposták az iskolához vezető ut sarát, hogy idejében elrendezhessék a gyerekeket s ha kell, még kötéllel is felvitessék a hiányzókat a nagy napra.

Erre azonban nem volt szükség. A gyerekek reményen felüli szép számmal gyűltek össze. Úgy látszik használt, hogy maga a tanító figyelmeztette a szülőket kötelességükre.

Mialatt Malvin kisasszony saját osztályában bátorította növendékeit, Zsákodinak még egy sürgős és különös teendője is akadt, ami fokozta izgalmát. Ő ugyanis, hogy élesen elhatárolja egy szobába elhelyezett három osztályának növendékeit, a padosrok között, még év elején, vastag krétavonalakat húzott, melyek a falakat helyettesítették az egyes osztályok között. Egyik krétavonal elválasztotta az ötödik osztály tanulóit a hatodikétól, a másik krétavonal pedig a hetedik osztályosok osztály-öntudatát tartotta éberen, mert a tanulóknak ugyancsak lelkére kötötte Zsákodi, hogy a krétavonalakat tiszteletben tartsák, akár csak falak lennének azok s rá ne lépjenek feledékenységből s fölöslegesen egymás osztályába se mászkáljon át senki. A krétavonalak időközben elhalványultak, de a gyakorlat mégis csak kialakult s bár ebben része volt néhány idejében elhelyezett pofonnak is, a gyerekek határozottan és

tudatosan foglalták el helyüket mindenkor a krétavonalakkal határolt osztályokban, a magasabb osztályuk lenézve a kisebbeket.

Zsákodinak úgy tűnt fel, hogy a vonalak már tulságosan halványak s hogy méltókká tegye a képzelt falakat e nevezetes naphoz, szorgosan igyekezett vastagabbakká huzni azokat. Siettében összetört vagy tiz-tizenkét vadonatúj krétát s a szét-tört darabokat a szoba sarkába dobálta.

Ideje sem volt befejezni e szokatlan műveletet, már is éktelen autótülkölés verte fel a falu csendjét.

A gyerekzsongás elült, feszült csendben pihogtek az izgatott kis szívek, vajjon mi lesz most, kik jönnek és mit kérdeznek tőlünk? . . .

Az iskolaszék egyik tagja, Márton bácsi kiáltott be a nyitott ablakon:

— Itt vannak, igazgató ur! Merre vezessem őket?

Zsákodi kinézett:

— Erre Marci bácsi, erre! Hányan vannak?

— Ketten.

— No, siessen elibük. Hol álltak meg?

— A jegyző ur előtt.

— Rohanjon csak s vezesse őket.

Negyed óra telt el kinos várakozásban. Malvin kisasszony, ki a négy alsó osztályt tanította, e rövid idő alatt több izgalmat állott ki, mint harmincéves tanítónői pályafutása alatt összesen. Minden percben kinézett, rendezett, figyelmeztetett. Ugy érezte, a kenyéréről van szó.

Végre jöttek.

Marci bácsi széles mozdulattal tessékelt befelé az urakat s csizmája orrával sűrűn rugdosta a lépcső deszkákat, hogy a rátapadt sár leváljon a fényesre viksolt lábbeliről. Közben kárörömmel nézte, hogy a két ur cipője, nadrágja alaposan bemázolódott az agyagos sártól.

— Jusson nektek is belőle, — gondolta s nagy köhécseléssel nyelte el nevetését.

Az urak először Malvin kisasszonyt szerencséltették. Ima után néhány tájékoztató kérdést intéztek a tanítónőhöz, majd faggatni kezdték a gyerekeket. Aztán minden különösebb megjegyzés nélkül átmentek a Zsákodi tantermébe. Ott már otthonosabban telepedtek meg. Töviről-hegyire megvizsgálták a helységet, a taneszközöket, kikérdezték a gyermekeket a fontos tárgyakból, földrajz, történelem és nyelvtanból, majd énekeltezték.

A tanfelügyelő nem tett megjegyzést a növendékek tudására, ami Zsákodit megnyugtatta. Már-már eredményesnek könyvelte el magában e rettegett látogatást, mikor a tanfelügyelő hirtelen az épület beosztását kezdte firtatni s a növendékek létszámához képest elégtelennek találta a két helyiséget.

— Tudtommal hét osztályu az iskola, de itt csupán két osztályt látok. Hol van a többi? — kérdezte félig kedélyesen, félig hivatalos hangon.

— Meg van itt mind a hét, kérem, tanfelügyelő ur . . . — mondta Zsákodi hasonló hangnemben, arra gondolva, hogy már tul esett a vizsgálat nehezebb részén.

— Hol? . . . Mutassa! — borult el a tanfelügyelő arca,

— Tulfelől négy és itt . . . három. Könyörgöm,

— Hol van itt három osztály? — hordozta körül tekintetét a tanfelügyelő szigorú, emelt hangon. — Négy falat látok. Az egy osztálynak számít, legfeljebb kettőnek. Hol van akkor a többi?

Zsákodi kissé zavarba jött a számonkérő hangra, de nem volt, mit tennie. Meg kellett mutatnia a feltűnően vastag két fehér krétavonalat a padlón, mely a helységet három részre osztotta.

— Itt vannak, kérem, ezek az . . . inkább ideális, mint valóságos falak, de . . . a gyerekek már egészen megszokták.

A tanfelügyelő elkomorodott s visszautasító és dorgáló hangon förmedt Zsákodira:

— Légvárak építésére tanítja ön a gyerekeket!?

Zsákodi sértett önérzettel, mélyen elpirulva szögezte szemét a festetlen padokra s hallgatott. Ez súlyos bírálat volt.

A tanfelügyelő erre emelkedettebb és szigorubb hangon leckéztette, úgy, hogy a gyerekekben meghűlt a vér.

— Levegőből akar nekem osztályokat építeni?

Zsákodi felnézett s önérzetesen, de remegő hangon szólt:

— Ez nem levegő, kérem. Ez szemmel látható, becsületes krétavonal, akár csak a fal.

— Bele is lehet ütközni, mi? — fordult gunyosra a tanfelügyelő hangja.

— Zsákodi ajkába harapott s visszaparancsolta lázadó indulatát.

A tanfelügyelő egy ideig lesújtó pillantásokkal méregette a krétavonalak és a megnémult tanító közötti térséget, majd sajnálkozó fejmozdulattal gunyosan felnevetett:

Krétából akar ön falakat huzni? . . . A falakat téglából huzzák fel, nem krétából, tanító ur, ezt a legbutább parasztkölyök is tudja . . . — és ujjával a megdermedt, rémült tekintetű gyermekre bökött.

Zsákodi keze ökölbe szorult a megszegyenítés miatt, de összeszorította fogait és hallgatott. Érezte, hogy van igaza a tanfelügyelőnek, de elfutotta a vér, ha arra gondolt, hogy mindez a gyerekek előtt történik. Azok hirül viszik a faluban s ezt a szegényt soha nem mossa le magáról. Nem szólt, nehogy még jobban elmérgesítse a helyzetet.

A tanfelügyelő is megelégtelte a kinzást. Leült az asztal mellé, megírta a jegyzőkönyvet, aztán beszólitotta a folyosón

cigerettázó titkárt, ki időközben kiment Marci bácsival, hogy kívülről is körülszemlélje az épületet. Meghagyásokat tett, aláírták a jegyzőkönyvet és távoztak.

Zsákodi ott maradt égő arccal. Nézte a jegyzőkönyvet, melynek záradékában ez állt: „amennyiben a következő iskolai évre nem lesz megfelelő épület, kellő berendezéssel, az iskola nem kezdheti meg működését.”

A gyerekek egész idő alatt megdöbbenve nézték tanítójukat. Mintha öntudatlanul is megérezték volna, hogy itt valami rendkívüli esemény játszódik le, amiben nekik is részt juttatott a sors. Megérintve a nagy, történelmi pillanatok komolyságától, mozdulatlanul várták, mi fog most történni.

Zsákodi percekig állt némán, papírra meredő tekintettel. Akkor megmozdult, körülnézett és szólt:

— Kerekes, szedd össze a kréta darabokat.

Komor csend volt. Kerekes, a hetes, összeszedte a sarokba dobált krétadarabokat s tanítója intésére az asztalra tette.

— Látjátok ezeket a krétákat? — kérdezte Zsákodi keserűen, sulyt adva minden szónak.

Senki sem szólt. Persze, hogy látták. Erre nem is kell felelni.

— A tanfelügyelő ur azt mondta, hogy ezekből nem lehet falakat húzni... — folytatta Zsákodi megremegező hangon. A csend megnőtt.

— Akartok ti valami nagy, valami szent dolgot tenni, fiaim!? — emelkedett fel Zsákodi megihletődötten a megrecs-csenő deszkaasztal mellett.

Átszellemülten, tágranyiltan nézett rá minden szem.

— Akarjátok, hogy e krétákból iskola épüljön!? — dörögte feléjük fájo megindultságában Zsákodi.

— Akarjuk! — zúgta egyszerre mintegy megigézve a gyereksereg.

— Akkor vigyetek mugatokkal haza egy-egy kréta darabot s mondjátok meg otthon édesapátoknak, hogy tegyenek csodát, mert minden darab krétának ezer, meg ezer téglává kell átváltoznia, hogy őszire felépülhessen nektek az új unitarius iskola!...

Megremegett ajka. Lezuhant a székre s fejét az asztalra ejtve, néma zokogás rázta meg testét.

A gyerekek halálosan nagy és méltóságos komolysággal néztek össze.

Aztán csendben, előbb egyik, azután a másik vett fel egy darab krétát az asztalról. Némán, hogy meg ne zavarják tanítójuk keserű fájdalmát.

Percek mulva Zsákodi összeszedte magát. Sápadtan állt fel:

— Imádkozunk!

Megihletődve mondták el az imát, mintha szent fogadalmat pecsételtek volna meg vele.

— Hazamehettek!

Szokatlan, ünnepélyes csendben vonultak kifelé a gyerekek.

Künn az utcán egy-egy csoportba verődtek s széttördeltek a nagyobb krétadarabokat, hogy jusson mindeniküknek legalább egy kis darabka.

Zsákodi elbocsátotta Malvin kisasszony növendékeit is s amikor ketten maradtak, szótlán levertséggel nyujtotta oda a megszeppent nőnek a jegyzőkönyvet.

A faluban hamarosan híre szaladt a történeteknek. A gyerekek hűségesen tolmácsolták otthon Zsákodi szavait.

S az Egy-Isten hit építő ereje, mely annyiszor ihlette meg veszély és üldöztetés idején a lelkeket, most láthatatlanul megérintette a Dávid Ferenc örökségében élő erdélyi föld népét.

A kréta darabok erőt sugárzó jelképekké váltak. Mindenkinél kellett belőle s a szent lázban buzgólkodó gyerekek alig győzték széttördelni az apró darabokat. Nem érezte magát ott hon a hivek seregében, akinek nem volt egy darabka krétája.

Mert ekkor már mindenki megérezte, hogy e széttördelt darabkákból fog győzelmesen felemelkedni az új felekezeti iskola.

Két hét múlva már javában folyt a munka.

Lerakták a fundamentumot is. Szokás szerint egy kis ünnepélyességgel tették le az alapkövet. Megihletődve kérték az Egy Igaz Isten segédelmét. S amikor a gyülekezet lelkésze elvégezte beszédét, Zsákodi csendesen odalépett a fundamentumhoz, észrevétlen elővett zsebéből egy parányi krétadarabot s odatette az alapkő mellé. Aztán könnyes szemmel tekintett az égre.

Talán volt, aki látta ezt és vele könnyezett, talán senki sem látta, csak az élő Isten. Az a morzsányi, ártatlanul fehérlő kis krétadarab odahúzódott szerényen a nagy alapkő mellé, mint a gyermek édesanyja mellé.

És Zsákodi ezt gondolta:

— Én Istenem, aki lelket adtál embergyermekeidnek, adj a Te lelkednek erejéből e köveknek is, hogy beszéljenek egymáshoz a mélyben s az összetartó szeretet és egység-hit tegye századokon át alma-máterré e fundamentumra épülő falakat.

S amíg a föld felett emelkedtek a falak, döngött és zengett a munka zaja, amíg a hivek, egyháztagok és előljárók egy akarattal és építő hittel verejtékeztek a jövőért: Lenn a mélyben békésen ölelte át a nagy kő a szerény kis letört krétadarabot s csodálatos meséket suttogott egy magasabb világ titokzatos erőiről.

S amikor a nyár végén már készen állt a szívek nemes áldozatából az élő hittel épített iskola, az emberek, mintha felfogták volna a köveknek föld mélyéről szálló gyönyörű beszédét, úgy nevezték el a tudomány és hit e drága hajlékát:

— Krétából épült iskola.

Fekete Lajos.

A Dávid Ferenc Egylet közgyűlése. A Főtanács előtt való napon, januárius hó 15-én d. u. 5 órakor tartotta a D. F. Egylet évi rendes közgyűlését az Unitárius Kollégium disztermében nagy érdeklődés mellett. A diszterem teljesen megtelt tagokkal és érdeklődőkkel s az ünnepies műsor be is váltotta a hozzáfűzött reményeket. Az ünnepélyes műsor a Teol. Akadémia dalárdájának énekével kezdődött, mely dalárda Schnabel: Dicső az úr... című darabját adta elő igen nagy hatással Útő Lajos zenetanár vezetésével. Nagy Dénes járai lelkész buzgó imával folytatta és fokozta azt az imádkozó hangulatot, melyet a művészi összhangban előadott ének már fölébresztett. Dr. Varga Béla ügyvezető alelnök a tőle megszokott tömör, eszmékben gazdag beszéddel nyitotta meg az ülést. S. Sillay Erzsébet a vallásos eszmék lelkes költőnője néhány mélyen átértézt költeményét szavalta el bensőséggel, átérzéssel s igazi hatással. Erdő János kolozsvári segédlelkész pedig az angol vallásos élet hullámzásáról, irányáról, apadásáról és dagályáról olvasott fel igen érdekesen és valóban érdeklődést váltva ki. Ifj. Gyallay P. Domokos joghallgató pedig Mécs Lászlónak két gyönyörű költeményét adta elő valóban szavalóművészhez illő hatással. Benczédi Pál titkár pedig az elmúlt évről való jelentését tette meg, melyben egy egyleti évről nyertünk hűséges képet. Gálfi Lőrinc pénztárnok jelentéséből sajnálattal tapasztaltuk, hogy a tagsági és előfizetési díjak nem folynak be azzal a pontossággal, ahogy az egyleti élet föltételei megkívánák. Ezután a választások következtek. A lemondás útján megüresedett elnöki tisztségre Dr. Gál Miklós képviselőt, az ügyvezető alelnöki állásra pedig Dr. Kiss Elek teol. tanárt választották meg. Választmányi tagokká újra visszaválasztották: Dr. Gyergyay Árpádné, Dr. Hintz Györgyné és Gyallay P. Domokosné, valamint Hadházy Sándor, Gálffy Zsigmond és Patakfalvi Zsigmond tagokat.

Az Unitárius Irodalmi Társaság évi közgyűlését 1938. jan. 15-én tartotta Dr. Ferenczy Géza elnöklete alatt. Elnök e nehéz pillanatokban a kiváló erdélyi fejedelemnek, a nagy lengyel királynak Báthory Istvánnak következő intelmeit idézi: „a Mindenható kegye, hogy lélekben élhetünk, — ám vigyázzunk, hogy azt helytelen cselekedettel meg ne rontsuk, mert

A repülőgép fölszállt.

A mult számunkban hirt adtunk arról, hogy az unitárius cserkészek, az ugynevezett öreg cserkészek, (a főiskolások) és az ifju cserkészek (a középiskolások) egy vitorlás repülőgépet készítettek el. A repülőgéppel január hó 23-án fölszállottak és a repülőgép a repülésre alkalmasnak bizonyult. Legelőször Hye György mérnök, a tervező szállt fel, még pedig kétszer, utánna Gyergyay Árpád orvosnövendék, Dr. Gyergyay professzor fia, aki Berlinben a nyáron repülőiskolát végzett s akinek repülésekor valóban látszott a rátermettsége, a szakavatottsága, végül pedig Szócs Ferenc szintén sikeres repülést végzett.

Nyugat-Európában, különösen Angliában a vitorlás repülőgéppel való sportolásnak már rég felismerték a jelentőségét s valóban gyakorolják is. A mi hazánkban is elismerték jelentőségét, mert a fölszálláskor a szamosfalvi repülő-osztag is képviselte magát. Valószínű, hogy itt is az első fecskének követői lesznek s mi némi büszkeséggel tekinthetünk ifjainkra, akik Romániában, az első vitorlás repülőt elkészítették.

Egyházi élet az Irisz-telepen. Igen kedves ünnepély volt január 23-án a kolozsvári irisztelepi imaházban és egylethelyiségben. Azt mondhatnók, hogy ifjusági nap volt. A szokásos délutáni istentisztelet keretében az Unitárius Kollégium ifjusága mutatkozott be igen szép sikerrel. Szász Sándor áhitatos imája után Nagy Károly köri alelnök mondott magasszárnyalásu, művésziiesen előadott egyházi beszédet. A kántoriát Borbély István végezte. A szép istentisztelet után az egész közönség átvonult az imaház melletti egylethelyiségbe, ahol az ifjuság igen szép és szórakoztató műsort adott a közönség számára. Műsor előtt Erdő János imaházvezető segédlelkész meleg szavakkal üdvözölte az ifjuságot, mely egyetlen szabad délutánját feláldozta azért, hogy az Irisz-környéki unitárius hiveknek kedveskedjék szép műsorával. Külön üdvözölte Benczédi Pál vallástanárt, aki mindig szeretettel támogatott minden ifjusági törekvést és minden munkát, mely egyházunk életének emelését irányozza. Ezután az ifjak szórakoztató műsort adtak elő.

A bágyoni unitárius egyházközség ezuton tudatja, hogy néhai áldottemlékü Gál Domokosné sz. Csegezy Ilona nevére, ki 1936. év december hó 14-én hunyt el, a család koszorúmegváltás címen az egyházközségnek 2 darab ezüst urvacsorait áldozott, mintegy 400 Lei értékben. Midőn a kegyeletos emlékezésnek eme megható tényét nyilvánosan is nyugtázzuk, az ajándékozó családnak az egyházközség hálás köszönetét nyilváníttjuk s kívánjuk, hogy a fájó lelkek találjanak vigasztalást a hitben és emlékezésben. A megboldogultnak emlékezete pedig legyen örökké áldott.

Pályázati hirdetés. Az „Unitárius Tanítók Ált. Egyesülete” pályázatot hirdet a következő tétel kidolgozására. „*Gyakorlati méhészet.*” Feltételek: 1. Pályázhatnak az Egyesület tagjai. 2. A pályamunka utmutató kell legyen a méhészet gyakorlati keresztülvitelére, hasznosítására és a termékek feldolgozására a szükséges tudnivalók felölélésével. 3. Legalább egy nyomtatott ivnyi terjedelmű géppel, vagy idegen kézzel leíratott jelíges munka 1938 június 1-ig az Egyesület elnökéhez beküldendő. 4. Pályadíj: 1000 (egyezer) lej. 5. Díjnyertes munka az Egyet tulajdona lesz. *Patakfalvi Zsigmond* egyes. eln.

Értesítés. Tudomására hozom a Tanító Egyesület tagjainak, hogy az 1836 évi közgyűlés azon határozata, hogy minden tanító havi 10 Lejt fizet a *Segélyalap* javára, csak úgy valósítható meg a levonásokat illetőleg, hogyha az évi összeget legalább két részletben levonhatjuk. Legutóbbi értekezletünk szerint f. é. februári és májusi fizetésekből vonatnak le 60—60 lejes részletekben. *Patakfalvi Zsigmond* egyes. eln.

Felhívás. A D. F. E. I. K. E. SZ. Választmánya örömmel jelenti, hogy az ügyek gyors és eredményes elintézésének elősegítésére *központi irodát* sikerült felállítania. Kérjük az Egyletek Vezetősegeit és minden ifju Testvérünket, hogy egyleti ügyekben és bármilyen más ifjusági kérdésekben feltétlen bizalommal és minden esetben haladéktalanul forduljanak hozzánk. Címünk: Egyetemes Szervezet Központi Irodája. Cluj, Cal. M. Foch 12.

Hibaigazítás. Az „Unitárius Közlöny” mult évi tartalomjegyzékéből tévedésből kimaradt *S. Nagy László*-nak, a kiváló munkatársunknak és alapító tagtársunknak **25 év** című költeménye, mely a 177. lapon jelent meg. Kérjük a tartalomjegyzéket kiegészíteni.

Az Unitárius Közlöny előfizetési ára évi 36 lei. A D. F. E. évi rendes tagsági díja 60 lej. A D. F. E. örökös alapítói díja 1000 lej. A rendes- és alapító-tagok egyleti tagsági jogaik gyakorlása mellett kapják az Unitárius Közlönyt is. Az előfizetési díj csak a Közlönyre jogosít. Kívánatos tehát, hogy mindenki lépjen be az egylet tagjai sorába s díjait rendezze. Egyleti jogait csak az gyakorolhatja, aki tagsági díjait rendezte. Előfizetés külföldre 90 lej. Minden pénzküldemény Gálfi Lőrinc pénztáros címére küldendő Cluj, Calea Marechal Foch 12.

Nyugtázás. A D. F. Egylet pénztárába 1937 november 26-tól 1938 január 20-ig tagsági díjat fizettek: Filep Gábor, Dr. György József, Kilyén Mózes, Unitárius Egyházközség Icland 1937—1938-ra; Filep Árpád Vidra 1936-ra; Filep Endre Deaj 1934—1937-re; Péterffy Gyula Remete 1937-re; Bedő Albert Cluj 1935-re; Nagy Lajos I. G. Duca 1936—1937-re; Lőrinczy Mihály Făgăraș 1938-ra; Péter József Suplac 1937-re; Fikker János 1934—1935-re; Szent-Iványi Árpád Sândulești 1935—1937-re; Barabás Miklós Aiud 1937—1938-ra; Fülöp Elemér Chidea 1937-re; Agh Ferenc Cluj 1936—1937-re; Csegezy Márton Bistrița 1937—1938-ra; Pálffy Sz. Mózes Moldovănești 1937-re; Pásztorné, Rostás Róza Turda 1938-ra; Unitárius Egyházközség Iara 1936—1938-ra; Péter Lajos I. G. Duca 1937—1938-ra; Dr. Kiss Jenő Nagyszentmiklós 1938-ra; László Zsigmond Cechești, Incze Böske Acățari 1938-ra; Pálffy László Cluj 1937-re; Özv. Graef Antalné Cluj 1935—1937-re; Veress László Cluj, Schatt László Plăiești 1938-ra; Lőrinczy Géza București, Fülöp Zoltán Vadu 1937-re; Máthé Zsigmond Mitrești 1934—1937-re; Kovácsi Pál Cluj 1937—1938-ra; Unitárius Egyházközség Ploiești 1930—1938-ra; Csata Gerzson Carei 1936—1937-re (100 L.); Kővári Jakab Chinușu, Peagițsné Ürmösy Lujza Baja, Bálint Ödön Craciunel 1938-ra; Unitárius Egyházközség Bădeni 1924—1937-re; Árkosi Tamás Cornești 1934—1937-re; Szentmártoni Kálmán Cluj 1936—1937-re; D. F. E. Cehetel 1937-re; Lőrinczy Gergely Suplac, Bende Béla Medias 1937—1938-ra; Solymosi István Dumbraveni 1937-re; Ádám Mihály Mitrești 1935—1938-ra; Ürmösy Gyula Filiaș 1937-re; Orendt Jánosné Sighișoara 1929—1935-re; Özv. Derzsi Gáborné, Nagy Lajos, László Farkas Sighișoara, Ferenczy Mózes, Özv. Révész Józsefné Hoghiz, Unitárius Egyházközség Odorheiu, Kőkösi Kálmán, Zsigmond Ferenc Cheia, Dézsi Zoltán Moldovănești 1938-ra; Fazakas Jenő Rareș 1937-re; Pap Ferenc Chede, Simén Domokos, Unitárius Egyházközség Mărești, Lengyel Ferencné Simeria 1938-ra; Székely Tihamér Sároș 1933—1938-ra; Lőrincz Károlyné Arcuș 1935-re; Cserei Gyula 1935—1938-ra; Köntés Ilona 1937-re; Id. Barabás Lajos 1935—1937-re; Benkő Árpád 1928—1937-re; Gál Lajos Teiuș 1938-ra; Gábor Mici Simeria 1936-ra (50 L.); Fazakas Istvánné 1937-re, Péter Sándor Sz.-keresztur és Ferenczy Árpád Vâlcele 1938-ra. Előfizetői díjat fizettek: K. Nagy Márton, Pál Zsigmond, Unitárius Nőegylet Sabed, Nyitrai Mózes Uioara, Lőrinczy István I. G. Duca 1938-ra; Pungucz Ágnes Colțesti 1937-re; Unitárius Egyházközség Aiud 1936-ra; Bálint Mózes Pipea, Gál József, Bartalis Erzsébet Odorheiu 1937-re; Fulner Józsefné, Kozma Ferencné, Hegedüs Sándorné Aninosa 1935—1937-re; Gál Józsefné Cluj 1936-ra; Benedek András Aita Mare 1937-re; Kibédi Pál I. G. Duca, Böjthe Béláné Ocna de sus, Nagy Zsigmond Berghia 1938-ra; Becze Gergely Aiud 1937—1938-ra; Unitárius Egyházközség 1937-re; Maksay Er-

3. szám.

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

A black and white photograph of a biplane flying over a body of water. The biplane is in the upper half of the frame, flying from left to right. It has a high-wing configuration with a single engine on the upper wing. Below the wings, a landing gear structure is visible, suggesting it might be a floatplane or a plane with a retractable landing gear. The background shows a dark, forested shoreline across the water, with hills or mountains visible in the distance under a light sky. The overall image has a grainy, historical quality.

io. Pl. Nováts Noice urnak
Bucureşti, Sos Viilor i 26. Pavilonul
A. D. F. scara et al.

Tisztelettel, szeretettel és igen-igen sok reménnyel . . .

A polyhistor Brassai bácsi szavaival kezdem gondolataimat: „Reszket a toll a kezemben” az örömtől, mely e sorok leírására késztet, úgy hivatalos minőségben, mint az egyéni gondolatvilág alapján.

Főgimnáziumunkat, a közel 8 esztendő s mostoha-gyermekeit, egyházunk ismét keblére ölelte teljes egészében, mint az édes anya édes gyermekét. Nincs most itt lehetőség e vezércikknek szánt helyen részletesen foglalkozni azzal a drámai küzdelemmel, melyet a magára maradt intézetünk folytatott 1930 óta, nem tudunk eléggé kifejező szavakat találni azon felekezeti- és társadalmi körök fáradozásának és áldozatkészségének méltatására, kik munkát és pénzt nem sajnálva teremtették elő évről-évre iskolánk felső tagozatának fenntartásához szükséges összegeket, nem kívánjuk feltárni azt a lehetetlenül nehéz helyzetet, amelybe került féltve őrzött főgimnáziumunk 1936 őszén s amelyből Egy Istenünk jóságos segítségével s az arra hivatott fáradságot nem ismerő, odaadó munkásságával sikerült ki-verekednie magát. Nem lehetséges kimutatni itt azt a veszteséget, amit jelentett iskolánkra nézve felügyelő-gondnokunk és tanár atyánkfiai sorozatos elvesztése.

E küzdelmeknek és megpróbáltatásoknak nagyon hézagos feltárása után, kifejezést akarunk adni most, amikor egy egyháztörténelmi igazság valóra vált, azon örömnünk is, hogy a régi, de megújodási korszakát élő főgimnáziumunknak és a fiatal testvérintézménynek, gazdasági iskolánknak élére egyházi főhatóságunk olyan férfiakat állított, kiknek eddigi munkásságuk és egyházunkat, iskoláinkat féltő szeretetük, de egyben a jövőben való rendületlen bizakodásuk valóban méltóvá tett az iskolai felügyelő-gondnoki tisztségre. E munkakör ellátására kijelölt és megválasztott két férfiú: *Elekes Domokos* és *Lőrinczi István dr.* ügyvéd atyánkfiai.

Mikor e sorok a nyilvánosság elé kerülnek, ők már értesültek e magas, de jól megérdemelt kitüntetésről. A mi lelünk pedig örül, hogy vezetőinkként üdvözölhetjük őket s arra kérjük, hogy ezt a — elismerjük — nagyon nehéz és komoly, sok gonddal, töprengéssel, fáradozással és munkával járó megbízatást fogadják olyan szeretettel és lelkesedéssel, mint amilyen szeretettel, tisztelettel és sok reménységgel vártuk és hitük biztos megválasztásukat. És most együntetű kívánságunk megvalósulása után várjuk az új lendületadást, melyre oly nagy szükségünk van iskoláink ujjaépítésére vonatkozó munkánkban.

- Iskolaszabályzatunk megfelelő kiépítése, intézeteink ügyeit igazgató tényezők munkakörének és felelősségének pontos megállapítása és rendes mederbe való terelése, a középiskolai és

gazdasági nevelés szervessé tétele s ennek eredményeképpen unitárius kollégiumunk kiépítése, mind olyan kérdések, melyeknek sürgős megoldását várja és követeli intézeteink jól felfogott érdeke.

Amint az elmondottakból látszik tehát, sokat, nagyon sokat várunk ujonnan megválasztott felügyelő-gondnok afiaitól s bizalommal várjuk, hogy nehéz, sok fáradozással és gonddal járó munkásságukat megkezdjék s biztosítjuk őket arról, hogy iskoláinknak előjáróságai és tanári testületei munkára készen követik utasításait, hogy azok szerint és a törvények feltétlen tiszteletbentartásával neveljünk olyan ifjúságot, melynek minden egyes tagja uralva legyen az anyaföld és egymás iránti szeretettől, bizalomtól és ragaszkodástól.

Elekes Domokos dr. a főgimnáziumunk érdekében kifejtett eddigi áldozatos munkásságáért kapta e méltó és kitüntető jutalmat. Hosszu éveken keresztül tartó fáradságos munkálkodása és önzetlen áldozatkészsége megteremte a maga gyümölcsét most, amikor főgimnáziumunk felsőtagozatának kiadásait Főhatóságunk visszavette egyházunk egyetemes költségvetésébe.

Lőrinczi István dr.-t felekezeti ifjúságunk egyik vezérégyéniségét, intézetünk egykori tanítványát és tanárát, a lelki közösségből eredő igaz érzelmekkel üdvözljük régi otthonában s hisszük, hogy lelkesedéssel és szeretettel vállalja a komoly munkát, mely a mi óhajításunkból Egyházi Főhatóságunk által rábízott.

Megtaláljuk a kellő alkalmat és módot arra, hogy új vezetőinkkel szembeni ragaszkodásunknak ünnepélyes kifejezést adjunk. Addig is kérjük, fogadják főgimnáziumunk és gazdasági iskolánk, eljövendő unitárius kollégiumunk előjáróságainak, tanári karainak és ifjúságának ez uton való tisztelettel, szeretettel és igen-igen sok reménységgel teljes atyafiságos üdvözlését.

S egy egyéni gondolatnak kifejezésrejuttatását engedjétek meg szeretve tisztelt felügyelő-gondnok atyánkfiai e sorok írójának: az athéniek az első perzsa háború után, mely Miltiádesz diadalmas marathoni győzelmét hozta részünkre, elsőrendű kötelességüknek tartották felkészülni a további védekezésre.

Baldzs Zsigmond.

Kérelem.

Tisztelettel kérem valamennyi egyházközségünk vezetőségét és áldozni kész hiveinket, hogy Mélt. és Főtiszt. E. K. Tanácsnak 902—1937 számú felhívása értelmében az odriheiu-i imaházépítés segélyezésére szánt adományait és gyűjtéseiket a suplac-i egyházközség címére minél hamarább elküldeni sziveskedjenek.

Lőrinczi Gergely lelkész.

Magasságok felé.

A régi görög hitregékben van többek között egy történet, amely az emberi hitnek és magasra szárnyaló reményeknek soha el nem feledhető példája. E rege szerint Dedallusz és Ikárusz fogságba esnek. A szabadulásnak egyetlen módja sem kínálkozik, de Ikárusz szárnyakat készít és apjával együtt kirepül a másképpen áthághatatlan kőfalak közül. Ikárusz azonban túl merész volt, igen magasra emelkedett, ifjúi heve, a valósággal nem számoló képzelete elragadta s a magasságból a mélységbe zuhant. E rege lényegében nem lehet nagyon biztató, csábító, de azért az Ikáruszok hosszú sorát teremtette meg. Hány igaz nagyratörő léleknek eszményképe Ikárusz, pedig nemcsak a magasság, hanem egyúttal a mélységbezuhanás veszélye is ott settenkedett mindenkor. Mindegy. Az ember nemcsak a földé, hanem egyúttal a magasságoké is. És az emberi tudomány előhaladásával Ikárusz modern utódainak már nem volt olyan kockázatos a repülés; a repülés ma már a modern közlekedés eszközei közé tartozik.

Röviden hirt adtunk arról, hogy a cluji kollégiumunk cserkészei egy vitorlás repülőgépet készítettek, azt az illetékes közegek fölülvizsgálása után kipróbálták, repülésre alkalmasnak találták s átadták rendeltetésének: a repülésnek. Nyugateurópában sok ilyen van, de nálunk ez az első. És éppen ebben van a jelentősége. A sport ma nemcsak testgyakorlat, hanem a társadalmi nevelésnek, sőt az erkölcsi nevelésnek is egyik igen fontos tényezője. Vitorlás repülőgépen való repülés pedig egyike a legnemesebb sportoknak. Erről azonban fölösleges beszélni, mert mindenki tisztában van ezzel az igazsággal, aki csak valamennyire is érdeklődött eziránt a fontos kérdés iránt. Valami másról is szó van itten.

Ha a repülés szót más értelemben használjuk, a mi történetünkben minden időben voltak repülők. A 16. században a leghaladottabb vallásujítás az unitárizmus, itt nemcsak követőkre talál, mint Európa sok más országában, hanem gyökeret is ver. Igaz, a legnagyobb szellemi repülőnk: Dávid Ferenc, a nagyot merő Ikárusz sorsára jutott, kora nem értette meg, a hatalom elítélte, vértanuhalált halt, de dicsősége annál nagyobb, annál szebb, annál felségesebb. Azután továbbhaladva a történelem folyamán, látjuk, hogy miként teljesítik a mi ifjaink és öregeink a kor parancsát. Mikor a 18. században elveszítjük a főiskolánkat, a tanulók maguk rögtönöznek hajlékot maguknak. A 19. században pedig az akkori diákok az ébredező nemzeti szellem legelső harcosai. Aki Dr. Gál Kelemen könyvét elolvasta, jól tudja, hogy a régi diákok mennyire lelkesedtek a magyar színészetért, az új szellemet hozó Brassai Sámuelért s hogy a népies irodalom művelői körül a legelső az unitárius kollégium falai közül kerültek ki.

A Remény című zsebkönyv nagyon sok mindenről beszél. Elmondja a többek között azt, hogy akkor is voltak, akik megértették az idők szavát s tudtak olyat alkotni, ami a jövő szempontjából is fontossággal bír. „Repülőink” tehát valamilyen értelemben minden időben voltak. Csakhogy azok valamiképpen másfajta repülések voltak. Olyanok, mint amiket az akkori időkben repülésnek, haladásnak neveztek.

Ne mondjuk öreges, tulságosan fontoskodó zsörtölődéssel a teljesítményt fölösleges fényezésnek. Inkább fogadjuk el a nagy magyar regényírónak, Br. Ötvös Józsefnek a következő megállapítását magyarázatul: „Ha a fiatalság a dolgok hasznos oldala helyett csak a költőit fogja fel, s inkább ábrándjainak, mint praktikus feladatoknak él, ne rontsátok örömét mogorva intelmekkel. Magot s gyümölcsöt csak ott várhatunk, hol előbb virágokat láttunk.”

Cserkészifjúságunk maradandó munkát teljesített. Cserkész-csapatunk szép teljesítményére büszkéek lehetünk. Akkor szép az ifjúság, ha az alkotó munkában tűnik ki. Hadd repüljenek és haladjanak minden tekintetben a magasságok felé. Hadd alkossanak a modern időknek megfelelő minden tekintetben, amint tették azt azok az elődök, akiknek munkája örök és halhatatlan.

A halhatatlan Reménység.

Ima. Irta: Frederick May Elliot.

Hála-érzéssel és boldog büszkeséggel örvendezünk együtt, azért a határtalan Reménységért, mellyel az emberek Szellemisége bátorságot melengetett és fentartotta eltántoríthatatlan célkitűzéseit. Az ember sohasem volt hajlandó feladni azt az álmot, hogy a jövődő dicsőségesebb lehet, mint a meszerű múlt „Arany-korszaka”. Egy Új-Jeruzsálem rajzolóddott mindig előnkbe, melyben világosság, boldogság és örvendezés jutnak uralomra: Isten városa vár a törekvések, a hűség és derűlátások hosszutja végén.

A „holnap” mindig az a szó volt, amely ösztökélte és erősítette a mának küzdelmeit.

Sziveinkbe zárjuk a Halhatatlan Reménység ezen szellemét, mint a legértékesebb kincsünket. De egyben tudást és arravalóságot adunk hozzá, mely nélkül a szellem csak reménység marad.

Bizva abban, hogy álmaink beteljesednek, alázattal borulunk le, amikor a mi tudatlanságunkra és ügyetlen kezeink esztelen kontárkodásaira gondolunk. Taníts meg hát minket, óh Igazságnak végtelen Szelleme, hogy ismerjük meg magunkat és neveljük rá életünket mindennapi kötelességeink teljesítésére. Ébressz buzgóságot bennünk a tudás világossága iránt és tégy alkalmasokká és gyorsakká arra, hogy elsajátítsuk azt a jár-

tasságot és azokat az új lehetőségeket, amelyeket a mi világunk kitermel. Így legyünk méltókká arra, hogy csatlakozzunk azoknak a nagy lelkeknek seregéhez, akik Isten országáért munkálkodnak az emberek között, egyre több önbizalommal, — mely a végén is eléri a régi eszményt. Ámen.

Fordította: *Lőrinczy Dénes.*

SZÉKELY GAZDA KÖLTŐK.

Én és a vonat.

Katonaságom idejéből.

Szülőföldem felé robog egy gyorsvonat,
Füstfelleget lehel, amint tova szalad.
Sokáig elnézem, mélyen gondolkozva:
A füst és a vonat,
Én és a gondolat
Mind egy ágon vagyunk!
Mert száguld a vonat s véle gondolatom.
Én és a füst pedig,
— Így van már rendszerint —
Egyre csak maradunk.

Meriști-Craiova, 1936 augusztus.

Bencző József.

Új hangya-vár épül.

Ahol fegyelem és béke lakott,
Szorgalmat nem zavarta semmi zaj.
A rét dús, virágos füve közé
Rakta fészket egy kicsi hangyaráj.

Volt a hangyabolyban sok, sok szoba:
Emeletre építve emelet.
Egy fűszálon nagyon kimagaslott:
Tán a hangya-vár tornya lehetett...

A szolgám előttem kaszált, dalolt;
Furcsa, idegen basszus hangja volt;
Kaszáját nem kímélte: lekaszált
Füvet, virágot és hangyabolyt.

Aztán mit sem tudva, kaszált tovább;
Az ajkáról egyre szakadt a dal;
Én meg a hangyaboly mellé léptem,
Néztem mi van, mily szörnyű zűr-zavar.

— Ti a földnek apró kis férgei
Mindennek vége, — ha én akarom! —
Csak egy lépésembe kerül csupán
És eltípor a szörnyű hatalom. —

De nem teszem: a ti éltetek
Nekünk a fegyelmet, békét adják.
Jelképül használjuk a nevetek,
Egységet adó szorgalmas hangyák?

Óh hányszor építettem új lakást
Vagy futottam, amiként ti itten.
A véres-mezőn hittem a véget!
De sohasem típört el végzetem!

Én sem foglak bántani titeket:
Építsétek újra a boly-várat!
Kaszámra fenek, hogy utól érjem
A távolból hangoló szolgámat.

— — — — —
Több nap alatt sok, sok rendet vágtunk:
A hangya-bolyt is megnéztem végül.
Láttam, rétemen frissarju zöldül
S a sarju közt új hangya-vár épül!

Nekem egy szent, biztató jelképül!...

Izsák Domokos.

József Lajos.

1871—1938.

Tősgyökeres székely ember volt a legjavából. Jacodon látta meg az áldott napvilágot. Atyja messze földön híres volt emberségéről, derüs életfelfogásáról s maga alkotta kedves tréfaíró. Maga a család több gyermekében mentette át a régi humort s ajándékozta meg az unitárius egyházat becsületes és tehetséges utódokkal.

Lajos iskoláit otthon, majd I. G. Ducai és Cluj-i nevelői intézményeinkben végezte. Magával hozta hazulról a nagy erdők zugását s bármerre járt, látni lehetett, hogy csodálatosan mindig friss és tűzpiros arculata mellett a vadgalamb bugására figyelő lelkület volt tulajdona. Édesatyjának, mint értékes iskolameszternek fegyelmező ereje olyan embert faragott belőle, aki nem ismerte a szertelenséget, hanem az önmérsékletet gyakorolta egész életében.

Chileniben vállalta először az Isten-igáját 1894-ben s ez az íga számára könnyű és gyönyörűség volt mindig. Valódi lelkésznek született egyéniség élt és fejlett ki benne.

Útő Juliánnát vette feleségül 1895-ben s házasságát Isten két fiuval áldotta meg: Ákossal és Lajossal. Gyermekait gyöngéden szerető apa volt, neveltetésükről derék nejjével együtt lelkiismeretesen gondoskodott.

A helyzet parancsszavát s a kor intelmét követve, 1904-ben lelkészi lakhelyét Sfântul-Gheorghera tette át és ott élt egész haláláig. Mindent megtett, hogy e kies városkában alkalmas fészket rakhassanak az unitáriusok s van is ma kedves imaházuk és lelkészi-lakuk.

Nemcsak lelkésznek bizonyult hűségese és kiválónak, hanem egyházkörének is esperese lett annak bizalmából s ezzel az értékes bizalommal nem is élt vissza soha. Majd tiszteletbeli esperességgel tüntették ki s éreztük is mindannyian mindig, hogy József Lajos tiszteletreméltó, kedves, ügyes ur-ember és valódi lelkipásztor.

Mikor februárius 8-án nagyszabásu temetése volt, érezni lehetett, hogy nemcsak saját városa, hanem egész egyházköre s a szomszéd falvak nagy tömegei óhajtottak végbucsut venni

József Lajos.

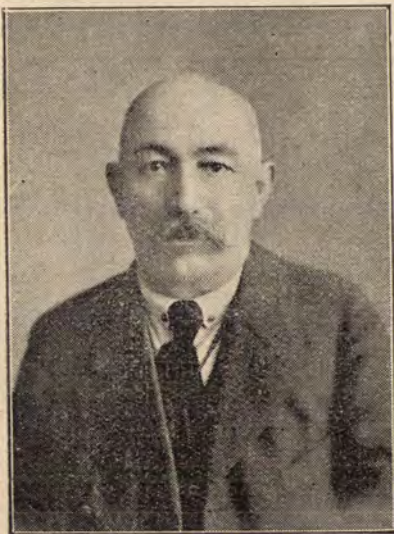
tőle. Végh Beniámin volt esperesre hárult a megtiszteltetés, hogy a gyászoló háznál a szertartást végezhesse. Dr. Fekete Sándor köri felügyelőségnek bucsuzott még otthon s aztán megkezdődött a végéreláthatatlan halotti menet. A sirnál beszélték: Benedek Gábor lelkész, Kovács Lajos esperes, Dr. Kiss Elek dékán, Dr. Szent-Iványi Gábor felügyelőségnek, Báró Szentkereszti Béla képviselő.

Pihenjen békén a békés lélek s szerettei találjanak vigaszt a vigasztaló Istennél... a gyászoló hitves, a gyermekek s testvérek egyaránt. Drága Egyházunknak adjon a mi Atyánk sok hasonló szellemű lelkészt!

K. E.

Dr. Gspann Károly.
1865—1938.

A halál ismét meglátogatta kicsiny egyházunkat. Ismét kioltotta egy értékes életnek áldásos világosságát. Újból megmutatta az enyészet az ő végtelen hatalmát. Azt kereste fel, aki másokat oly sokszor megmentett a haláltól, a gondos, betegeiért mindent megtevő orvost, a jóságos emberbarátot. Bádeniben született 1865 november hó 1-én, érettségét a cluji unitárius főgimnáziumban tett, az orvosi oklevelet szintén e városban szerezte meg, orvosi gyakorlatot pedig, mint a híres Purjesz professzor tanársegéde, szerzett a cluji belgyógyászati klinikán.

Dr. Gspann Károly.

Mintán az orvosi pályára jól előkészült, Apahidán vállalt körorvosi állást. Ebben az állásban 26 áldásos esztendőt töltött. A nép nagy bizalommal fordult hozzája, mert benne mindenkor a szenvedőkkel együtt érző igazi emberbarátot ismerte meg. A szigorúan vett orvosi tevékenységen kívül kivette részét más társadalmi munkából is, amivel környezetének, járásának hasznára lehetett.

Később nádásmenti, majd meg cluji körorvosi tisztségeket töltött be, mindenütt buzgósággal teljesítve úgy az orvosi munkából származó kötelességeket, mint más társadalmi kötelességeket, melyek a lelki ismeretes ember számára oly

bőségesen adódnak. Résztvett a Hangya szövetkezet megalapításában s ennek elnöke is lett. Hosszabb időn át, mint bába-képző orvos működött; később gyermekmenhelyi, kincstári és vasuti orvosi tisztségeket is töltött be. Erdemei elismerésül az Országos Orvosszövetség választmányi tagjai sorába is beválasztotta.

Mint unitárius ember egyházunk buzgó, tevékeny tagja volt mindenkor. Az egyház céljaira szívesen áldozott. Az unitárius egyház Főtanácsának hosszú idők óta tagja, Clujra való költözése óta pedig tevékeny tagja az egyházközség kebléi tanácsának.

Mint író is érdemes munkásságot fejtett ki, és pedig, mint egészségügyi és mint szépirodalmi író is. Szépirodalmi dolgozatai a régi „Független Újság”-ban és az „Aranyosvidék”-ben jelentek meg. Az „Unitárius Naptár”-ban pedig népszerűsítő tanulmányokkal és közleményekkel szolgálta a nagyközönség érdekeit.

Főgimnáziumunk sorsa iránt mindig szeretettel érdeklődött, minden vizsgán jelen volt s a tanulók jutalmazására minden alkalommal meghozta a maga áldozatát.

Mint cluji lakos vezető tagja volt sok kisebbségi magyar gazdasági és társadalmi egyesületnek. Haláláig munkás, tevékeny ember volt.

A temetésen Dr. Boros György püspök a következő szavakkal búcsuzott el tőle:

Ezelőtt három nappal az a lesújtó hír jutott hozzám, hogy Dr. Gspann Károly orvos meghalt. Azonnal fölkerestem és az ő kis rendelő szobájában három vendég várta tőle az orvosi tanácsot, a megújuló életet. Mindannyija falusi ember s mindenik telve nemcsak várakozással, hanem bizalommal is. Messzi távolból ide vándoroltak, mert csak benne bíztak.

A leghíresebb és a legudósabb doktor is bevallja, hogyha a beteg nincsen bizalommal hozzá, nem tud célt érni. Annak a testnek, amelyet betegség szállott meg, egy látatlan és láthatatlan segítő társa van: a lélek. A lélek ura a testnek, épp, mint Isten ura a világnak. E kettő egymás nélkül nemcsak nem tud meggyógyulni, hanem élni sem.

Az orvosi tudomány nemcsak azért haladott oly hatalmas léptekkel előre, mert az ismeretek óriásit gyarapodtak, mert a test természettanát, szervezetének minden viszonyát, ma jobban ismerik, mint ezelőtt bármikor, hanem talán méginkább azért, mert a léleknek a test életére befolyását, ma, jobban tudják érvényesíteni, mint régebben. Ma Röntgen-sugarak állnak az orvos rendelkezésére. Ma belátnak a testbe. A mi drága halottunk azok közé az orvosok közé tartozott, akiben a betegek hittek. Az a bizalom, amely a beteget hozzá vonzotta, már félgyógyulást jelentett. Ha ő a beteg kezét megfogta, ha arcába mosollyal tekintett, a sze-

gény beteg már erőre kapott s az orvosi tanács és az orvosi rendelés kezét fogva hatott a betegnek testléré és lelkére.

Drága halottunk Transylvania embere volt, aki szerette embertársait, vonzotta és megbecsülte barátait. Talán egyetlen haragosa nem volt, mert azzal tartott, hogy a társadalom közérzése és közhangulata: az emberi boldogság biztosítója. Dr. Gspann Károly, mint lelki mestere Jézus, körüljárta az emberek között, velők jót tevén és vigasztalván.

Azért alkalmazom a próféta tanítását: vigasztaljátok, vigasztaljátok az én népemet, szóljátok neki kedve szerint, mert elhervad a fű, elhull a virág, de az Ur beszéde megmarad mindörökké. Ennek az orvosnak jutott valami a Jézus csodátevő erejéből.

Szóljátok most az én népemnek, az ő népének, különösen pedig szóljátok annak az élettársnak, aki hű volt hozzá, aki szívesen fogadta jó tanácsait s aki most mindnyájunk s a hű barátok vigasztalásáért kiált.

Drága jó barátom, életed utolsó napján s Istenem mily közel a végéhez, forró kezeddel, halvány szemeddel biztatólag szólál, hogy majd, midőn nyilni fog a rózsza, virítani a virág, majd akkor megköszönöd a baráti jó szavakat.

Utolsó bucsu volt, bár nem is sejtettük, utolsó biztatás, bár kevés reménységgel.

Ha visszatekintek szép hosszú életed pályafutásán, megnyugvással mondom, te ama nemes harcot megharcoltad, futásodat megfutottad és immár méltó vagy, hogy megnyered az életnek ama koronáját, amely el nem vétetik soha.

Jó fiad, akinek tudásáért oly bőven áldoztál, barátaid, tisztelőid, kiket szeretettel vonzottál, áldozni fogják emlékedet.

Életedért, annak szép és nagy sikereiért, hálaánk száll az örök élet urához. Imádkozzunk...

**Tholdalagi
Szathmáry Gyuláné.**

Életének 92-ik évében s özvegységének 51-ik évében itt hagyta Övéit, szeretett egyházát s Istenhez tért özvegy Tholdalagi Szathmáry Gyuláné, született nagykászoni Kászoni Ida.

Annyi jóságot és szeretetet sugárzott lelke övéire és egyházára, hogy eltávozásával nagy űr maradt utánna. Háranglab község s az unitárius egyházközség jóltevőjét siratja benne. Azok közé tartozott, kik áldozatos cselekedetekben bizonyítják be hitüket.

Amilyen nagy volt a megbecsülés és a szeretet iránta, míg élt, oly nagy volt a részvét megnyilatkozása elhunyt testvérünk temetésén, mely f. év január 10-én ment végbe. Az ősi

hajlékból, mint gyászos házból, a gyászszertartás után Hărănglab község és a vidéki ismerősök sokasága kíserte el a családi kriptáig.

Az elhunytban T. Szathmáry Gyula Tárnavá-köri felügyelő-gondnok édesanyját gyászolja.

Legyen emléke áldott s nyugalma csendes!

Major Sándor.

Bezáró beszéd a kulturdélutánon 1938 március hó 4-én.

Kedves vendégeink,

írádba foglalom záróbeszédemet, mert fáj a szívem és félek, hogy a meghatódottságtól nem tudom elmondani, amiket akarok.

Ezuttal nem azt mondom, hogy bucsuzom ez évben utolsó kulturdélutánunk drága közönségétől, kedves vendégeinktől, hanem örökre bucsuzom. Fájó szívvel teszem ezt, mert évek hosszú során keresztül egyik legszebb élményeink voltak ezek a jól sikerült kulturdélutánok, melyeken legjelesebb íróink, művészeink, legjobb műkedvelőink működtek közre kitűntető készséggel és jóakarattal, mellyel örök háldra kötelezték a Dávid Ferenc Egyletet. Kulturdélutánjaink egyre kedveltebbek lettek és fokozódó érdeklődés mellett tartattak meg. Állandó találkozási alkalmat nyújtottak Cluj magyar művelt társadalmának valláskülönbség nélkül. A Dávid Ferenc Egyletnek — mint egyháztársadalmi egyesületnek — egyik főtörekvése volt mindig, hogy a különböző vallásfelekezeteket összehozza egymással. Ez sikerült is, mert mindnyájan belátjuk, hogy mindegy az, ki milyen templomba jár és milyen hiten imádja a jóságos és hatalmas Istent.

Fájó szívvel bucsuzom ettől a hajléktől, mely nekem több örömet, mint szomorúságot hozott. Kiköltöztünk a püspöki rezidenciából és elvonulunk kis kerti lakásunkba, hol minden csupa derű és napfény, hol a napi gondoktól és gyötrelmekről megszabadulva — ha szabad azt mondanom ebben a korban — új életet fogunk kezdeni. Ott nem lesznek nagy termek, de lesz szív és lélek. Ott is elférnek azok, akik szeretnek minket. Remélem is, hogy felkeresnek jó barátaink, jó ismerőseink új otthonunkban. Mi — a püspökök urammal — öregek vagyunk, de nem vagyunk munkaképtelenek. Távozásunkkal nem akarunk egyúttal kivonulni a társadalomból is. Egyházunk, és annak koronájában egyik legértékesebb drágakő, a Dávid Ferenc Egylet, mindig szent lesz előttünk.

Igy tehát bucsuszavaimban nem azt mondom: Isten veletek, hanem viszontlátásra!

Dr. Boros Györgyné.

A jó ember.

Jézus tanításainak végső célja az volt, hogy megteremtse a lehető legjobb emberi társadalmat, a *földi istenországot*. E célért élt, szenvedett s áldozta fel magát a Golgota keresztyén. E célt szolgálja a keresztyén igehirdetés és minden erkölcsi irányu nevelés. Egy jobb társadalom kialakulása, Isten országának eljövetele azonban csak az emberek jobbátévése, vagyis a *jó ember* eszméjének általános megvalósulása által következhetik be. Ezért mondotta Jézus hallgatóinak: „A mennyeknek országa tibennetek van”.

Lássuk tehát, milyen a jó ember s milyenné kell lennünk, hogy mi is építői, munkásai lehessünk egy eljövendő jobb emberi társadalomnak, a földi menyország, istenországa eljövetelenek.

A jó ember legelőször is *becsületes* ember. A becsület fogalmába beletartozik mindaz, ami az embert megkülönbözteti az oktalan állattól és az oktalan állatok világa fölé emeli. Alkotó része mindenekelőtt a *felelősségérzet*. A becsületes ember mindig érzi s mélyen meg van győződve, hogy minden gondolatért, minden szaváért, minden tettéért felelősséggel tartozik annak, aki teremttette, fenntartja a világot, az erkölcsi világrendet s mint ahogy a jó gyermek mindig arra törekszik, hogy úgy viselje magát s csak olyan dolgokat cselekedjék, melyek megegyeznek szülője szándékával, akaratával: úgy a jó ember, a becsületes ember is gondolkozását, tetteit, életét igyekszik összhangzásban tartani az erkölcsi világrend törvényeivel, Isten akaratával.

Hogy Isten akaratával megegyezően cselekszünk-e, azt mindig megmondja bennünk egy érzés, ami minden tettünkben az értékmérője: a *lelkiismeret*. Ha minden kötelességünket hiven, a becsület követelményeinek megfelelően végezzük, akkor lelkiismeretünk nyugodt s jóleső megelégedés tölti be lelkünket. Ha ellenkezően cselekszünk, kellemetlen, féltő érzet, ideges nyugtalanság, valami rossz bekövetkezésétől való remegés nehezedik ránk. A jó, a becsületes ember állandóan arra törekszik, hogy mindent lelkiismeretének sugallata szerint pontosan végezzen el, tegyen meg, tehát *lelkiismeretes*.

A lelkiismeretről azt is mondják, hogy az Isten szava az emberben. Ennélfogva, aki lelkiismeretére hallgat s annak engedelmeskedik, Isten parancsát követi és ezáltal Istennel jut benső lelki kapcsolatba. Ennek a benső kapcsolatnak megérzése fakasztja az ember lelkében a *vallásos érzés* kristályforrását. Ez érzés alapján érezzük magunkat többnek, mint természeti erők vak játéka véletlen eredményének. A vallásos érzés, mely Istennel kapcsol össze, tárja fel előttünk a világmindenség fenséges nagyszerűségét, adja annak tudatát, hogy a mi életünknek szervesen kell beletagozódni a mindenség életébe, hogy

van célja létünknek, hogy mibennünk is az az élet lüktet, mely a világmindenségnek értelmet, szépséget ad. A vallásos érzés sejteti meg velünk, hogy lelkünk alkotni, cselekedni vágyása Isten örök teremtető, világfenntartó erejéből táplálkozik és így Isten mibennünk van és mi Istenben vagyunk. Ez érzés vezet el az *istenfiuság tudatához*, hogy mi Istennek, az Atyának gyermekei vagyunk, lények az ő lényéből, lelkek az ő lelkéből.

A jó embert lelkének alkata kapcsolja bele Istenbe, tehát lelki alkatánál fogva mélyen *vallásos*. Vallásossága azonban nem vallási szertartások gépies végzése, nem ceremóniás külsőségek farizeusi fitogtatása, hanem *belső lelki élmény*, amely egész életére, minden gondolatára, cselekedetére, magaviseletének teljességére kihat és vezető erővé válik.

A vallásos érzésből táplálkozó ama tudat, hogy az ember Istennek gyermeke, bizonyos *méltóságérzetet* ad a jó embernek, aki felmagasztosult örömmel van eltelve amiatt, hogy őt az Isten emberré s így gyermekévé alkotta. E méltóságérzet, mintegy királyi palást veszi körül egész lényét s tartja távol minden olyan cselekedettől, amivel beszennyezhetné magában Istennek képét. E méltóságérzet azonban *aldzatossággal, szerénységgel* párosul, mert mindazt az értéket, mit magában felfedez, Istentől nyert kitüntetésnek, ajándéknak itéli, amiért alázatos tisztelettel kell hálát adnia a legfőbbnek, Istennek. Ez értéket, mint drága talentumokat megőrizni és szaporítani kötelességének tartja a jó ember, aki ennél fogva minden szépet, jót, nemeset diadalra igyekszik juttatni és a saját értékes lelki tartalmát *tanulás, önművelés* által gyarapítani soha meg nem szűnik.

Ki önmagában az embert Isten gyermekeként ismerte fel, az más is ilyennek minősít, tehát *általános testvéri, meleg érzéssel* van eltelve embertársai iránt. Ezért a jó ember nem tud gyűlölni senkit, nem tud irigykedni senkire, nem támad benne bosszuvágy semmiféle bántalomért. A jó embernek öröm a más öröme, fájdalom a más fájdalma, örül az örvendőkkal, sir a sirókkal.

A jó ember tehát vonakodás nélkül segít a segítségre szorúlón, de nem azért, hogy ezzel maga iránt hálára kötelezze s e hálából majd későbbben hasznot huzzon, hanem segít másokon, jót tesz embertársaival azért, mert neki *belső lelki örömet* okoz az s emberi méltóságérzetével, az egyetemes testvériséggel összeférhetetlennek tartja a mások bajával, szenvedésével szemben való közömbösséget, részvétlenséget. Ezért a jó ember a jótevésben, mások megsegítésében *önzetlen*.

És ha másokban felebarátaik baja, szenvedése fölötti kárörömet tapasztal, ha tán őt magát is méltatlan bántalmak érik, ha nemes szándékait meg nem értve gunyolják, csufolják, elgáncsolják, vele szemben is gonoszul cselekednek: nem a gyűlölet lángja gyul fel lelkében, nem a bosszuvágy ébred fel bántalmazóival szemben, hanem mélységes *részvétet*, megindító szá-

— Üzenet Amerikából. —

Szánthó Vilma.

Uj eljárás. A jószágfelügyelőség Gál Mózes lelkész indítványára tervbe vette, hogy a jövőben az egyházi birtokok eladásá, bérbeadása, valamint az ezeken való alkalmazásokra vonatkozó hirdetményeit az „Unitárius Közlöny“-ben is hiveink tudomására hozza.

Dr. Gál Kelemen : Jakab Elek élet- és jellemrajza. Különös tekintettel irodalmi munkásságának unitárius vonatkozásaira és jelentőségére.

Korábban már hírt adtunk arról, hogy az Unitárius Irodalmi Társaság Dr. Gál Kelement megbízta Jakab Elek élet- és jellemrajzának a megírásával. A munka az elmúlt hetekben elhagyta a sajtót és jóleső örömmel állapíthatjuk meg a munka átolvasása után, hogy annak megjelenése valóságos irodalmi esemény. Jakab Elek oly szerepet töltött be az unitárius és általában a magyar közéletben, hogy arról elfeledkezni, több, mint hálátlanság. Dr. Gál Kelemen egy adósságot fizetett le ezzel a könyvvvel, amellyel az unitárius egyház Jakab Elek emlékének is, de önmagának ts tartozott.

Jakab Elek élete abban a korban folyt le, midőn a magyar és az unitárius élet a legreményteljesebb, legdicsőségebb napokat élte át, de egyuttal a legsötétebb, a legfájdalmasabb csapásokat is elszenvedte. Jakab Elek, ez a tiszta lelkesedéssel, rajongással telt lélek részt vett az 1848-as forradalomban, nem szünt meg munkálkodni az ötvenes évek sötét elnyomatásában, de ott volt a munkamezőn a legelső között, mikor hajnalodni, virradni kezdett.

Az unitárius életben pedig egy fanatikus lélek buzgóságával részt vett. Egyháztörténelmi kutatásai megbecsülhetetlenek. Dávid Ferenc életrajzát a hívő lelkesedésével és a tudós alaposságával megírja. A magyar közélet csaknem minden jelentős munkájában részt vesz.

Dr. Gál Kelemen mindenütt nyomon kíséri ezt a hatalmas, mindig lelkes, mindig teljes odaadással munkáló unitárius magyart. A munka mindenütt pontos, alapos, sohasem hatásvadászó. Éppen ezért nem mondhatjuk úgynevezett könnyű, csemege olvasmánynak, mert a fontos adatokat sehol sem hagyja el. De éppen ebben van egyik nagy érdeme. Tárgyilagossága, biztos ítélete biztosítja azt, hogy nemcsak a jelenben, hanem a jövőben utmutató mű lesz.

A nagyon érdekes és értékes tartalmu munkát ajánljuk olvasóink figyelmébe. Meggyőződésünk szerint nem hiányozhatik egyetlen egyházközség könyvtárából sem és nem nélkülöz-

heti senki, aki megbecsülni tudja a mult század második felének történetét.

Ára fűzve 120 lej, kötve 150 lej. Megrendelést szívesen közvetítünk.

Dr. Wilbur: „A mi unitárius örökségünk“ című kb. 28 ives munkája, mely az unitarizmus történetét a különböző országokban részletesen tárgyalja Szent-Iványi Sándor teológiai tanár fordításában és kiegészítésével, mintegy 170 képpel díszítve, a közeljövőben megjelenik. Előfizetési ára: fűzve 120 L, famentes papíron 135 L, kötve 150 és 165 L. A bolti ár magasabb lesz. Előfizetéseket elfogad az Unitárius Iratterjesztő, Cluj, Liceul Unitarian, valamint lapunk szerkesztősége is.

oooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooo

Nagysikerű kulturdélután az unitárius püspöki palotában. Február 5-én olyan nagyszámu előkelő közönség jelent meg a már híressé lett D. F. E. kulturestélyén, amilyen még sohasem volt. Bevezető kedves szavakkal Dr. Boros Györgyné nyitotta meg a kedves kulturösszejövetelt. A szép műsort Póczy Mihályné szelímes, elbájoló csevegése nyitotta meg: A szegény ember örömről. Guráth Erzsí precíz hegedűjátéka következett Gajzágó Nusi megfelelő kíséretével. Szeghó Julia Kodály dalokat énekelt gyakorlott zenei tudással K. Molnár Irma tanárnő kitűnő kísérete mellett. Műsoron kívül kedvesen szerepelt özv. Siró Zsigmondné Csipkés Ilona, sajtószerezésű költeményeit olvasta fel: Rege a püspöki palotáról címen, melyben költői lélekkel mondja el azt a fel nem becsülhető valóságot, amit a püspökpálotá lakói: Dr. Boros György püspök és neje tettek a magyar kultúra ápolására és a szegények könnyeinek apasztására. P. Szentmártoni Kálmánné Liszt nyolcadik rapszodiáját adta elő zongorán igazi művészettel és valódi hatással. Az estély szép befejezője volt Moldován Melinda kellemes énekszámá Ütő Mária zenetanárnő szabatos kíséretével.

A szépségek koronája.

Én, ami szép, azt	Ahol él a hit.
Soh'sem keresem.	Mindenben, mindig
Én sok szépséget	A szépség lakik.
Találok fűben,	A szépség ott él
Fában, virágban.	A durva kőben.
A természetnek	Minden szépségek
Négy évszakában,	Szent koronáját
A bubánatban,	Látom a nőben.

Izsák Domokos.

Jó hír. Biztos forrásból jött értesülésünk szerint Dr. Varga Béla megválasztott püspök közbenjárásának és Dr. Fazakas János jogtanácsos sok rendbeli fáradozásának eredményeképpen a kormány a lelkészek államsegélyét február és március hónapokra, kétszeresére emelte fel. Reméljük, hogy ez az annyira óhajtott állapot oda fog fejlődni, hogy ezután nem lesz meg a különbség az unitárius lelkészek és más vallású lelkészek államsegélye között.

Az Egyetemes Unitárius Lelkészkör a főtanácsi üléseket megelőzően 1938 január 15-én délelőtt tartotta a püspökség disztermében 1937 évről elmaradt rendes közgyűlését. Mintegy 70 lelkész jelent meg e népes gyűlésen. „Erős várunk” elénkelése után Bíró István imája emelte a lelkeket Istenhez. Pál Dénes elnök megnyitójában visszapillantást vetett a lelkéször negyvenéves multjára, megállapítva, hogy mindig az összetartás s erős önfegyelem voltak azok az eszközök, amelyek a fokozott munka mellett diadalra vitték a lelkéször elgondolásait. Melegen üdvözölte Gvidó Béla esp. lelkészt 50 éves lelkési szolgálata határkövénel.

Elnöki bejelentések során szomoruan nyert megállapítást, hogy az unitárius lelkészek államsegélyének kielégítő rendezése az elmúlt évben sem nyert megnyugtató megoldást, még mindig fennállanak a megbélyegző és megbénító megkülönböztetések a különböző keresztény egyházak lelkészeinek államsegélyét illetőleg.

A vidéki lelkészörök munkásságáról szóló évi jelentést Kővári Jakab terjesztette elő, röviden vázolvá lelkészörünk 40 éves munkásságának irányelveit. Tartatott az elmúlt évben egy háromnapos lelkési konferencia Brassóban. Előadásai, a hozzászólások és megbeszélések bátran megállják az összehasonlítást akár felekezetközi, akár nemzetközi viszonylatban. Volt a körökben 15 rendes, 2 rendkívüli gyűlés. Ezeken tartottak a körök tagjai 12 előadást, két prédikációt. Több körben elhatározták, hogy a jövőben gyakrabban fognak gyűléseket tartani. Nagy lendületet adott az egységes munkának a Nagy Dénes lelkész által összeállított s a körök többsége által elfogadott munkaprogram.

A hitoktatás reformjáról tartott előadást Nagy Dénes. Elő-

adását élénk megbeszélés követte, melynek eredményeképpen a gyűlés kívánatosnak tartja, hogy e kérdés állandó érdeklődés tárgya legyen s a kialakult tervezetekből egységes, a kor követelményeinek megfelelő tanterv jöjjön létre.

Sigmond József szerkesztő a kör folyóiratának az „Unitárius Szószéknek” 1937 évi munkásságáról számolt be. A szellemi rész kielégítő sőt örömdetesnek mondható, azonban az anyagiakban, főként a künnlevő mintegy 30.000 lej hátralék miatt, melynek java-része egyházközségeinknél van, elszomorító. Emiatt a lap terjedelme „bizonyos soványító kurán” ment át, ami a lelkeszkör egyetlen folyóiratánál semmiesetre sem kívánatos. Szolgáljanak e sorok is az illetékesek előtt felhívásképpen arra, hogy az egyházközségek hátrálékaik, előfizetésük rendezésével nyujtsanak segédkezet e nagymultu és nemes-hivatásu folyóirat felvirágoztatására. Most az egyházközségi számadások s költségvetések összeállításánál jusson eszünkbe e kérés.

Ekáit Andor pénztáros a lelkeszkör 1937. évi pénzforgalmáról számolt be. Gyűlés úgy a szerkesztőnek, mint a pénztárosnak elismerő köszönetét fejezte ki munkásságukért.

Tárgyalta gyűlés a Câmpia-Turzii egyházközség kérését, melyben a husvétj perselypénzt kéri építendő imaházuk számára. Gyűlés tagjai vállalták, hogy megteszik, ami lehetséges e kérés teljesítésére.

Fekete Lajos jegyző már korábban bejelentvén ezen tiszt-ségről való lemondását, gyűlés Kővári Jakabot választotta meg jegyzőnek.

Fikker János alelnök záró szavaival ért véget a gyűlés.
...ab.

Nyugtázás. Az odorheiu-i unitárius egyházközség kulturháza nemcsak a gyülekezet tagjainak és egyesületeinek buzgó áldozatkészségéből épült fel és rendeztetett be. Azt lehet mondani, hogy önkéntes, szíves adományaikkal felekezeti különbség nélkül hozzájárultak még sokan azok, kik egy magyar kulturbástya építését kívánatosnak tartották. Az alábbiakban emlékezet kedvéért és nyugtázásképpen közöljük a más felekezetű adományozóknak és a gyülekezet tagjai közül azoknak nevét, kik az egyházi rovatál után megállapított % összegénél többet adtak a kulturház javára. Dr. Jodál Gábor 300 L., Csiky Albertné 405 L., Egyesült Ipar és Jelzálogbank 1000 L., Odorheiu Takarék 500 L., Csátóné 100 L., Soha Aladár 100 L., Orbán testvérek 150 L., Dénes Zoltán 600 L., Maft Miklós 1200 L., Gutmann-cég 700 L., Fischer Béla 200 L., Simó András 300 L., Koncz gyógyszer-tár 200 L., Szöllősi-cég 200 L., Essigman-cég 200 L., Sámson-cég 200 L., Simó Józsefné 200 L., Gautz-cég 1000 L., Lőrincz József 1000 L., Moldován János 300 L., Debiczky Béla 250 L., Nemesné 300 L., Incze Kálmán 155 L., Lőrinczy—Zakariás-cég 200 L., Bocskor Zs., Phleps D., Voith gyógyszer-tár, Dr. Vánky fogorvos, Esztegár kereskedő, Hán József, Ziegler gyógyszer-rész, Lőrincz József kereskedő, Weinberger 100—100 Lejt.

Albert és Kerekes cég 50, Schuller kalapkereskedő 50, Szakáts Gy., Lautzky drogéria, Báncs Lajos és Wagner kereskedők 50—50, Singer kereskedő 30 L. és Léb kereskedő 20 Lejt ajándékoztak. Illesse e helyen is köszönet az adakozókat szíves ajándékajkért. Gyülekezet tagjai közül nagy buzgósággal adakoztak: Ébert András és neje 1010, Fekete Bénéám 5250, Halmágyi Samu 300, Csiky Albert 1510, Pál Mihály 4410, Gál József 1485, Balázs János 500, Gállfalvi Géza 1025, Kerestély Gyula 1075, Vida Gyula 430, Özv. Lőrinczy Béláné 675, Györffy István 1385, Fazakas Dénes 230, Szolga Albert 730, Özv. Boros Györgyné 860, Özv. Nagy Ferencné 910, Id. Elekes Dénes 1260, Marcon Gézáné 655, Barra Sándor 395, Fazakas Domokos 340, Fekete Dénes 2040, Simó József 340, Ifj. Elekes Dénes 540, Dr. Hadnagy Károlyné 240, Ifj. Hadnagy Sándor 250, Dr. Száva Andrásné 540, Béla Ferenc 500, Özv. Bartalis Józsefné 495, Csiki Domokos 755, Özv. Fekete Ferencné 910, Gidó Domokos 920, Id. Hadnagy Sándor 1048, Kibédi Sándor 650, Lukácsi János 535, Özv. Márton Dénesné 305, Özv. Málviánszky Ferencné 3000, Elekes Böske 1200, Györffy Margit 415, Péter József 400, Szabó András 538, Vizi Gézáné 240, Özv. Pap Gergelyné 548, Bodrogi Istvánné 220, Özv. Bedő Domokosné 875, Gállfalvi Péter 500, Derzsi Domokos 120, Fenyédi Józsefné 150, Szabó Gyuláné 370, Szilveszter Gergely 120, Zillmann Vilmosné 530, Borsódi Frigyesné 675, Tamás Károlyné 120, Vetési Lajosné 210, Berki József 110, Fóris Gábor 200, Özv. Lukács Mózesné 50, Buzogány Józsefné 50, Sigmond József 3820, Nőkszövetsége 68.500 Lejt. Nyugtázást azzal zárjuk, hogy Isten szeresse, tartsa meg, áldja meg a jókedvű adakozókat, hogy továbbra is felkarolhassák az anyaszentegyház ügyét, mert ennek az egyházközségnek még sok pótolni és rendeznivalója van.

Lelkészi hivatal.

Sântionlunca szórványainak istentiszteletei és hitoktatási programja 1938. évre. I. Ozun és vidéke (3 község) Lisneu, Bicfalău. Istentisztelet és urvacsoraosztás a ref. elemi iskolában d. e. 11—12-ig; husvétkor 2-ik nap ápr. 18-án, pünköstkör 2-ik nap jun. 6-án, ősszel szept. 18-án, karácsonykor 2-ik nap dec. 26-án. Konfirmálás és vallásvizsga később megjelölt időben. Hittan-óra szombat d. e. 11—12-ig, jan. 22., febr. 19., márc. 19., ápr. 30., máj. 21., okt. 1., nov. 5., dec. 3. Hívek látogatása novemberben. — II. Sântionlunca és vidéke (7 község) Comolo, Rechi, Bită, Boroșneul-Mare, Boroșneul-Mică, Suciava, Magheruș; Istentiszteletre és urvacsora-osztásra Sântionluncara bejárnak. Hívek látogatása nov.-dec. folyamán. — III. Moacșa és vidéke (6 község) Horia, Besencu, Dalnic, Albiș, Marcușă. Istentisztelet és urvacsora a helybeli gondnok házában; márc. 6. d. u. 3-kor, nov. 13. d. u. 3-kor, ugyanekkor a tanulók kikérdezése. Hívek látogatása a febr. és nov. körutban. — IV. Covasna és vidéke (6 község) Surcea, Telechiu, Brateș,

Păpănti, Cosnando, Zăbala, Zagon. Istentisztelet és urvacsora-osztás a Kulturház kistermében d. e. 11—12-ig: Husvét 3-ik nap ápr. 19., jun. 12., ősszel szept. 11., karácsony 3-ik nap dec. 27-én, hittan-óra ugyanekkor istentiszteletelőtti időben. Hivek látogatása a nov.-dec. körutban. — V. Târgu-Săcuiesc és vidéke (12 község) Catalina, Senzieni, Imeci, Osdula, Bretea, Sarfălau, Poiana, Petriceni, Valea-Seaca, Casoni, Icfălau. Istentisztelet és urvacsora-osztás a ref. tanácsteremben d. e. 11—12-ig: jan. 16., febr. 20., ápr. 2., máj. 8., jun. 7. (pünköst 3-ik nap), okt. 2., nov. 6., dec. 11-én, hittan-óra ugyanekkor Istentisztelet előtt. Hivek látogatása a nov.-dec.-i körutban. — Felkérem a hiveket, hogy látogassanak el pontosan az istentiszteleti találkozóinkra. Minden értesítést és érdeklődést, vagy minket érdeklő hirt az „Oficiul Parochial Unitarian” Sântion-lunca, p. Ozun címre küldjenek. *Barabás Béla*, szörvány-lelkész.

A Câmpia-Turzii Unitárius Nőszövetség 1938 jan. 15-én tartotta meg nagysikerű szezonnyitó műsoros bálját. Erre az alkalomra, mint eddig mindig, a község minden magyar lakója, társadalmi osztálykülönbség nélkül a legnagyobb lelkesedéssel készült. A turdai műkedvelők Gárdonyi Géza halhatatlan művét „A bor” című falusi történetet adták elő. Szakértők véleménye szerint oly tökéletes és határozott volt minden egyes szereplő megjelenése és játéka, hogy hivatásos művészek sem adhatnak tökéletesebbet. Az estélyt a helybeli lelkész nyitotta meg. A közönség üdvözlése után, Gárdonyiról, mint íróról emlékezett meg. Rövid és mégis körültekintő s világos beszédét ezzel fejezte be: most pedig „A bor” c. művén át szólal meg Gárdonyi Géza s tárja a n. é. közönség elé halhatatlanságának egy drága gyöngyszemét. A szindarabot a zsufolásig megtelt nézőtér a legnagyobb figyelemmel és tetszésének megnyilvánításával élvezte a halhatatlan író tökéletes alkotását, melyet igazi hűséggel tárt eléjük a műkedvelő gárda. A szép erkölcsi siker mellett, melyet nem zavart semmi összeszólalkozás vagy nézeteltérés, megvolt a reményenfelüli gyönyörű anyagi siker is. Hálás köszönetet mondunk ezuton is minden nemesszívű adakozónak, akik a bál erkölcsi és anyagi sikerét emelték. Sz. G.

A „Siculia” Kereskedelmi Részvénytársaság (Cluj, Marechal Foch No. 43.) a székelyszövetek, házivásznak elárusításán, valamint a saját üzemében előállított és nagy elterjedtségnek örvendő, aranyéremmel már több ízben kitüntetett praktikus és olcsón beszerezhet „Record”-gyümölcs stb. permetezőgépek forgalombahozásán kívül, üzletkörét kiterjesztette az összes romániai ásványi és földtermékek, fa és faszén stb. vételére és eladására is. A népművészeti cikkek eladását jövőre a „Pitvar”-ral közösen fogják eszközölni. Tehát, akinek ásványi termékei stb. várnak eladásra, avagy ilyen ügyekben felvilágosításra van szüksége, vagy permetezőgépet akar vásárolni, az forduljon a „Siculia”-hoz, viszont népművészeti cikkek (va-

rottas, himzés, faragások és egyéb kézműáruk stb.) dolgában a „Pitvar” házi, ipari és népművészeti, termelő, beszerző és értékesítő szövetkezetet (Cluj, Iuliu Maniu 3 sz.) keresse fel. Lapunk olvasói részére, vagy bármely egyházi szervezet részére, amennyiben közvetlenül a Siculiától rendelik meg a szükséges permetezőgépet, — lapunkra való hivatkozással, — vételárból 10⁰/₀ jutalékot ad.

Plakátverseny. Az „Uj cimbora” című kitűnő gyermek-lap plakátpályázatra 1250 lei díjat tűzött ki. A kitűzött díj legnagyobb részét a cluji főgimnáziumunk ifjai nyerték el, amennyiben 1000 lei összeget nyertek el.

Fölhívás. Akinek van egy nélkülözhető példánya Dr. Boros György püspök „Erasmus” című tanulmányából, szíveskedjék a püspök urhoz juttatni, mert lapunk egyik olvasójának szüksége van rá.

Péter Sándor ny. lelkész halála. Lapunk zártakor vettük a szomorú hírt, hogy Péter Sándor ny. lelkész 70 éves korában I. G. Ducán hosszas szenvedés után meghalt. Elhunyt lelkész egyike volt az utóbbi évtizedek legmunkásabb unitáriusainak. Jövő számunkban bővebben megemlékezünk róla.

Az Iris-telepi imaház berendezésére és harmonium-alapra adományoztak 1937 december 1-től: Öz. Bochdál Károlyné Várgyűs 100 lei, aki az „Unitárius Közlöny”-ből olvasta az Iris-telepi imaház megalakulását s minden unitárius megmozdulást felkaroló, nemes áldozatkészségével és lelkével sietett ügyünk támogatására pénzbeli adományával. Amidőn e helyen külön is kifejezzük hálás köszönetünket szíves adományaért, kérjük továbbra is szíves támogatását és segítségét. — Fikker János 100 L, a „Szabadelvű kereszténység a világ szüksége” című füzet eladásából befolyt 1755 L, melyet a harmonium-alapra fordítottunk. — Kovács Lajos esperes 60 drb. füzetet adományozott a hívek közötti kiosztás céljából. — Minden további szíves adományt vagy megkeresést a cluji unitárius lelkész hivatal címére kérünk. **Erdő János.**

Nyugtázás. Az egyesület pénztárába január 23-tól február 22-ig *tagsági díjat* fizettek: Unitárius Egyházközség Cornești 1929—1933-ra, Orendt Jánosné Sighișoara 1936—1937-re, Bedő Albert 1936-ra, Pataki Jánosné Cluj 1938-ra, Ajtay László Câmpina 1937—1938-ra, Öz. Keresztély Zsigmondné Cluj, Öz. Szénásy Ferencné Dej, Dr. Gotthard Áron Timișoara (100 L), Deák László Miercurea Niraj, Nagy Lajos I. G. Duca 1938-ra, Kádár József Dej 1938—1939-re, Kiss Dénes Chichiș 1934-re.

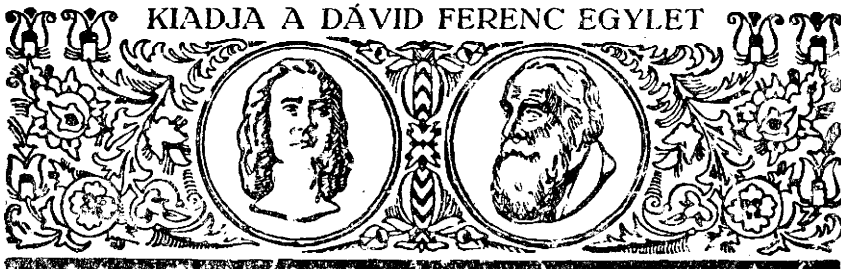
Előfizetési díjat fizettek: Kocsis György Blaj 1936—1937-re, Orendt Jánosné Sighișoara 1938-ra, Szabó Irén Valea Crișului 1935—1937-re, Unitárius Földmives Iskola I. G. Duca 1936—1937-re, Gál Sándorné Oradea 1936—1938-ra, Molnár Jolán Band, Ádám Sándor Septeriu 1937-re, Theiss Istvánné Miheș, Köntés Ernő, Köntés Sándor, Köntés Imre, Köntés Mi-

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKOLCSOS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította: DR. BOROS GYÖRGY.

Husvéti ének.

Szólt az Úr és egy szavára
Felpattant a szent sir zára.
Husvéti kedv üzött széjjel
Nagypénteki bánatot...
Lehullt tövis-koszorúja
S a Golgota vértanúja
Harmadnap feltámadott.

S hova tűntek, hova lettek,
Kik felette törvényt tettek,
A gyűlölet, a sötétség
Elvakult zsoldosai?
Őket is mély sirba zárták,
De nincs erő, sirjuk zárát
Mely fel tudná oldani!

Oh, husvéti drága ünnep
A mi csüggedt bús szívünknek
Mily biztató nagy tanítást
Zeng a te szent hajnalod,
Lelkünk félelmes borúját,
Fejünk tövis koszorúját
Te fénnel beragyogod!

Zsolozsma, mely felénk csendül
A napsugár, mely a mennyből
Ránk árad és áldott nyomán
Megéled a néma rög,
Tarlott fák zsendülő lombja
Mind azt zengi, fényli, zsongja:
A gyász, ború nem örök!

Fényes napunk elborulhat,
Kétség köde reánk hullhat,
Bú s bánat letarolhatja
Reménységünk virágait,
Sorsunk lehet zord, mostoha,
De nincs veszve semmi soha,
Mig szívünkben él a hit.

Irigységnek, gyűlöletnek
Fegyveri megsebezhetnek,
Elárulhat a barátunk,
Elítélhet ellenünk,
Ha velünk a jog s igazság:
Felváltja Golgotánk napját
Fényes husvét-reggelünk.

Lampérth Géza.

Jézus jelleme.

A történelem nem ismer az életbe belegyökerezettebb és valóságosabb jellemet, mint amilyen a Jézusé. Az evangéliumokban ez a jellem Jézus magatartásában, szavaiban és tetteiben, tehát mondhatnók a legművészbibb formában van feldolgozva, jóllehet szorosan vett jellemrajzot ott nem találunk. Általában megállapíthatjuk, hogy Jézus jellemében olyan tulajdonságokat látunk egyesülve, amiket csak külön-külön találunk más jellemekben s amikről azt hisszük, hogy egy és ugyanazon jellemben nem is létezhetnek együtt. Ez az állítás talál vérmérsékletére. Ez vezetett annak megállapításához, hogy Jézusban egy nőnek a szíve és egy férfiúnak az agya volt. Lelkének rendes állapota a nyugalom, de ezt időközönként látomások profétai tapasztalatai szakították meg. Ma egy bölcs nyugalomával gondolkodik és cselekszik, holnap elragadja a lelkesedés.

Értelmi oldalát vizsgálva, mindjárt észrevesszük elméletek kivonására vonatkozó tehetségét. A legkisebb tévedést kizárólag mindenben megtalálja az életet irányító alapelvet. De ehhez költői hajlam kapcsolódik, melynek gyönyörűsége telik abban, hogy az eszmének szint és formát adjon s számára megtalálja a legfőkétebb művészi kifejezést.

Feltűnő ellentét látszik jellemének szilárdságában és finomságában. Hatása vagy a tanulékonyság önmegalázását, vagy pedig a szembeállítás dühét keltette hallgatójában. Tiszta szándéka és széles látköre tettekben nyilatkozó érdeklődéssel kapcsolódott egészen jelentéktelen dolgok és számbanemvett személyek iránt.

Jelleme tartalmának lényegét egyfelől az Atya iránti, másfelől az embernek emberhez való viszonyából származó kötelességekkel szemben, magatartása adja. Vallásosságában a korában szokásos vonásokat ujjakkal és egészen sajátosságokkal látjuk keverve. Vallása amennyiben állandóan érzi Isten jelenlétét s minden eseményt úgy lát, aminek irányító, áldó vagy ítéletet mondó jelentése van, annyiban a zsidó vallási eszmény beteljesedése. Imádságos lélekkel jár-kezel s különös tisztelettel van minden iránt, ami isteni. Isten neve, Isten szava, Isten háza és tisztelete profétai tűzzel tölti be. Amit Isten akarata-nak ismert meg, annak teljesítése neki kenyere és itala. Mikor ez az akarat szenvedésre és halálra szólítja, még akkor is bizik az Atya jóságában s imádkozik, hogy legyen meg akarata.

Mégis van két fontos sajátosság, amiben Jézus vallása a régi zsidó, valamint a későbbi keresztény szentektől különbözött. Ezeknél a bűnértet mélysége a szentség mértéke. Jézus tanítványait imádkozni így tanítja: „bocsásd meg bűneinket“, ő maga azonban sem a Getsemane-kertben, sem a kereszten nem emlékszik az Atya iránti hűségben egyetlen botlására sem. Másfelől, míg az ószövetségi profétákban erős volt az Istentől

való függés érzete, kinek kezében az ember csak eszköz, Jézus, mikor tanít, gyógyít nem egyszerű közvetítőnek érzi magát, hanem benső, fiúi kapcsolatot érez Istennel.

Ami az emberi erényeket illeti, bár az Istenről és emberről mély gondolatokat termelt ki, ennek ellenére a bölcseséget nem helyezte olyan magasra, mint a görögök. A bátorságot sem úgy fogja fel, mint a háboru embere. Jóllehet előre látta az eredményt, mégis felment Jeruzsálembe, hogy Isten és az igazság nevében szembeszálljon ellenségeivel. Mint azt az erényt, amely azt követeli tőlünk, hogy az alsóbbrendűt alárendeljük a magasabbrendűnek, a mulandót az örökkévalónak, ezt nem csak a kisértővel harcában való győzelme, hanem, mikor életét kívánta, annak feláldozásával is bebizonyította. Az igazságosság, mely mindenkinek megadja, ami illeti, mélyen gyökerezett Jézus jellemében. A közönséges emberi tisztességet feltételévé tette az életre jutásnak. Az Isten és emberek iránti kötelességek teljesítésében lelkiismeretessége még rokonszenvé-nél is mélyebben gyökerезik lelkében. Az állhatatosságot másokban is dicsérte; Keresztelő Jánosban, kit a szél nem tud nádként hajlítani vagy Simonban, akit kősziklához hasonlít.

Jézus szeretetét rendkívüli szélesség és erő jellemzi. Az ember iránti rokonszenvnek nagy bőségében volt. Magát, mint adóst tekintette mindazokkal szemben, akik bűn vagy szenvedés terheit hordozták. Szeretetében fokozatot lehet megállapítani. Izrael népére nézett úgy, mint akik elsősorban igénylik szeretetét. Jeruzsálem iránt maga is osztozott azokban az érzésekben, melyeket a zsoltárok juttatnak kifejezésre. Inkább vágyott a szent városba, mint a tengerpart városaiba. Izrael házán belül három, vagy talán négy néposztály volt, kikre különös melegséggel tekintett. A sorban elsők tanítványai, utána a közönséges nép, aztán a társadalom kitaszítottjai s ehhez hozzávehetjük a gyermekeket. Kétségtelenül ragaszkodott családi köréhez és rokonaihoz, de szolgálatának ideje alatt lelke azok felé fordult, akik lélek szerint voltak rokonai. Szeretete kifejezésre juttatásának módja egy felől az volt, hogy azokat, akik övéiket igazán szerették, odaadásuk révén magához kapcsolja, másfelől pedig, hogy tekintet nélkül arra, amibe neki magának kerül, minden jótéteményben részesítse őket, amit csak módjában állott nekik nyújtani. Szolgálatának formája annyiféle, mint ahányféle az emberi szenvedés. Küldetése abból a meggyőződésből fakadt, hogy a bajok, amelyekről az emberek szenvednek, lelkiek. Orvosuk az, aki őket bűnbánatra vezeti és megmutatja nekik az Atyát. Szolgálatának nem csekély részét tették azok az emberbaráti cselekedetek, amiket a mai jótékonykodással nem lehet összehasonlítani, melyeknek célja az volt, hogy kedvező talajt készítsen elő a lelkekben az evangélium befogadására.

Ellentét látszik a lelki nemesség és hideg szigorúság között

is, amelyek Jézus szavait és tetteit jellemezték. Voltak bűnök, amelyek Jézust könyörületre indították és voltak, amelyek haragra gyújtották. Akikben önmaguk ellenségeit látta, mint a tékozlókban, az elesett nőkben, azokat szánta, de akiknek bűne embertelenségből és vallástalanságból fakadt, azokkal a szigorú mértéket semmi sem enyhítette. Ami tiszteletlen volt Isten dolgaival szemben, Igéjét meghamisítóan, templomot fertőzvé, azt irgalmatlanul megtorolta — egy emlékezetes alkalommal tettelegesen is; közte és a farizeusok közti ellentétet az teremtetten, hogy ezek a vallásosságból parádét csináltak az emberek előtt, Isten előtt meg hazugan cselekedtek. A másik, ami éles elítélését hívta ki, az a gyengékkel szemben való embertelenség volt. Ilyen a gyermekek megrontása. Az írástudók bűne azért volt megbocsáthatatlan, mert annak ellenére, hogy hosszú imákat mondtak, az özvegyek házait felemésztették.

W. P. Paterson után szabadon: *Kiss Sándor.*

Kelemen Lajos.

Olvasóink bizonyára ismerik e nevet, pedig nem tartozik azok közé, akik gondoskodnak arról, hogy minden lépésük, ter-
vük, sikerült vagy nem sikerült ténykedésük a fürge tollú ujságírók tudomására jusson. Az E. Muzeum Egylet és egyetemi könyvtár levéltárnoka. korábban a cluji főgimnáziumunk történelemtanára volt, az Unitárius Egyház levéltárának őre és gondozója ma is. Mint az egyetemi könyvtár tisztviselője 60 éves korában nyugalomba vonult. Nagy mulasztás volna, ha legalább e pillanatban meg nem emlíkeznünk róla. Nem azért, mintha kis lapunkban méltatni tudnók az ő nagy történelmi tudását, önzetlen munkásságát, sziklaszilárd jellemét, hanem mert Kelemen Lajost ismernie kell minden magyarnak, s főképpen minden unitáriusnak.

Angliában Gordon Sándorról, a nagy unitárius történet-
íróról, aki szűkebb hazánk: Transylvania történetét is jól is-
merte, az a szállóige volt elterjedve, hogy ő egy élő, mozgó
enciklopédia, oly nagy és széleskörű tudással rendelkezett. Ke-
lemen Lajosról éppen ily nyugodt lélekkel elmondhatjuk, hogy
ő egy élő levéltár és beszélő történelem. Ha végigmegyünk
vele Cluj városán, minden régi háznak, minden templomnak,
minden toronynak tudja a történetét. Ha kimegyünk a város
temetőjébe, minden sir csöndesen nyugvó lakójáról tud vala-
mely érdekes történetet. A történelem nevezetes családjainak
a historiája a kicsi ujjában van. Senki sincsen mi közöttünk,
aki csak megközelítően annyira ismerné Transylvania történe-
tét, mint Kelemen Lajos. Minden falu tornyának, templomának
a történetét tudja s a történelem benne, mint élő, örökké be-
szélő valóság jelenik meg, mint a nagy zeneszerzőkben a szép-
ség harmoniája.

És tudását mindenkor nagy szeretettel és lebilincselő előadással bocsátja a hallgatóság rendelkezésére, álljon bár a hallgatósága egy zsufolt teremben levő nagy közönségből, vagy pedig néhány érdeklődő emberből. Ha valaki felkeresi, mindenkor szívesen bocsátja a tudását rendelkezésére. Azt hiszem, nem volt még tudós, aki annyi embert utba igazított volna, aki annyit segített volna másokon, mint Kelemen Lajos. Ez a páratlan önzetlenség teszi az ő életét és munkásságát valóban példaadóvá.

És még egy. Ő a történelmet nemcsak átveszi és egyszerűen átadja, hanem egy fenkölt, szigorú erkölcsi mértékkel meg is bírálja. Amilyen egyszerűen nemes, önzetlen az ő élete, ahhoz mér mindent és úgy is ítél meg mindent. Keresztelő Jánosnak tiszta, a világ léhaságaival soha meg nem alkuvó érzékeny lelke lakozik benne.

Nyugalomba menetelével fölszabadul sok hivatalos elfoglaltságtól s minthogy Istennek hála erejének teljességében van, még sokat várunk az ő nagy tudásától és munkásságtól.

Péter Sándor.
1868 – 1938.

Törzsgyökeres székely volt. Simonești-Siménfalván (Odorheiu) született. 1904-ben ismertem meg. Akkor Orășenin-Városfalván volt pap. A lelkeszi hivatáshoz akkor kezdett mindinkább hozzákapcsolódni a gazdasági szövetkezeti munkában való részvétel szükségessége. A székely nép gazdasági elmaradottsága hozta ezt magával. Kartársaink közül is sokan voltak, akik nem értették meg az idők jeleinek intését s nemcsak némán vesztegeltek, de a munkálkodókat is lekicsinyelték, lesajnálták. Mi — a nagy Homoród folyása 4 utolsó magyar községének unitárius lelkészei — Ürmösi Károly, Péter Sándor, Szén Mihály és e sorok írója, szerencsések voltunk abban, hogy mind a négyen megértettük az idők parancsszavát s népünk gazdasági fejlődése érdekében munkába állottunk. Péter Sándor volt a legidősebb köztünk, de lankadatlan, kitartó eréllyel végezte a *Gazdakör* megalakítását, a fogy. szövetkezet szervezését. Sokszor találkoztunk és gyüleseztünk együtt a teendőkre felelt!

Mint pap, a kiváló, jólkészültségű szónokok közé tartozott. Szép könyvtára volt, melyet évről-évre gyarapított. Sokat áldozott könyvvásárlásra. De nemcsak gyűjtötte a könyvet, hanem át is tanulmányozta azokat. Szép történelmi tudása és ismerete volt. Szeretett írni. Sok apró történelmi tanulmánya, népies

leírása jelent meg az Unitárius Közlönyben, Unitárius Népnaptárban és a Dávid Ferenc füzetekben. Törhetetlen védője, oltalmazója volt a magyar kifejezéseknek, ha ingerkedni akartunk vele — mert szerette a tréfát és a vidámságot — akkor társalgásunkba belevegyítettünk egy néhány idegen szót. Lázassal igyekezettel javította ki mindjárt és mondotta az annak megfelelő magyar szót.

Nagyon takarékosan éltek kedves feleségével együtt. Összegyűjtött pénzükből több alapítványt tettek az Unitárius Teológiához, a Leányotthonhoz és a két főgimnáziumhoz.

A társaságot, a baráti kört szerette. Minden egyházköri és lelkészköri gyűlésen megjelent s értékes hozzászólásai voltak egyes tárgyakhoz.

1919-ben Orășeni-Városfalváról elment — csere útján — a Mújnai egyházközségbe. Ezidőtől keveset találkoztunk. 1933-ban nyugalomba ment és I. G. Duca-Székelykeresztúron telepedett le. 1938 febr. havában halt meg. Értékes könyvtárát az Egyetemes Lelkészörnek hagyományozta és rokonlelkű feleségével egyetértve, az egyházat tette általános örökösévé. Egyike volt a jól képzett, tartalmas papjainknak. Legyen áldott emlékezete.

Ürmösi József.

Kovács Sándor.

Bözüdujfalvi Kovács Sándor nyug. állami isk. igazgató f. év március 11-én este váratlanul, hirtelen, szívszélhűdésben meghalt Zălau-Zilahon. Közkedveltségben, mindenki szeretetében és megbecsülésében dolgozott a nevelés terén évek hosszú során keresztül. Ősrégi székely unitárius családból származott. Vallásához, hitéhez holtig hű maradt, utolsó kívánsága is az volt, hogy unitárius pap temesse. A család táviratilag kért az unitárius püspöktől papot, aki Csifó Nagy László lelkészt küldötte ki a temetésre. A család kívánságára az egyház részéről Hadházy Sándor pénztárnok bucsuztatta megható szavakkal Kovács Sándor fiát. Gyászolják hűséges felesége: Kápolnai Takáts Boriska, gyermekei: Sándor, Margit és Annuska, valamint nagyszámu közeli és távoli rokon. A Zălau-zilahi temetőben helyezték örök nyugalomra szülői és testvérei mellé, örjási részvét mellett március 13-án.

Sükösd Farkas.

Sáncrai-sepsiszentkirályi földbirtokos március hó 13-án hosszas, nehéz betegség után 76 éves korában elhunyt. Az egyházközségnek több ízben volt gondnoka, majd tb. gondnoka,

.0000000007080000000000000000000000000000000000000000000000000000

0000000000000000000000000000000000000000000

*Ha jót tettek veled: hirdesd, hol csak lehet! Ha mással jót
te tész, hallgatással tetézd.*

Ima.

Elmondotta 1938 évi januárius hó 15-én a Dávid Ferenc Egylet közgyűlésén
V. Nagy Dénes járai lelkész.

Hatalmas Isten! ki lángbetűkkel irtad be mindenütt-jelenvalóságod isteni kegyeit életünk történet-könyvébe; kit színről-szinre meg nem láthat halandó ember, de érezve, sejtve jelenlétedet, imára lelkesül: im, mi is leborolunk imádkozni jelenléted tudatában ez alkonyi órán s szívünk szavát küldjük hozzád, óh véghetetlen jószág, elfogyhatatlan szeretet s legyen szívünk minden dobbanása, ajkaink minden kiejtett szava himnusz neked, mellyel hódol előtted parányi pór gyermeked!

Szent, szent, szent a te dicső neved, mely mindeneket betölt, véghetetlen a te hatalmad, mely mindeneket igazgat, megmérhetetlen a te erőd, mely mindent alkot és teremt. Tudjuk, hogy senkitől dicsőséget nem veszel, emberi szó hatalmad nem korlátozhatja, akaratom meg nem változtathatja: mégis mi erőtelen szavainkkal, fogytékos imádságainkkal hozzád akarunk felemelkedni, hogy előtted kitarhassuk érzelmeinket és gondolatainkat, melyek ez ünnepélyes órában eltöltik szívünket, elménket.

Tudjuk, óh jó Atyánk, Istenünk! hogy gyarló szavainkkal szentebbé nem tehetjük nevedet, sem nagyobbá dicsőségedet, mégis jól esik nekünk, ha szolgálhatunk neked és kimutathatjuk hódolatunk előtted, ki habár kisebbséggé is teremtetél tenmagadnál, de minden dicsőséggel és tisztességgel megékesítettél bennünket s fiui méltóságra emeltél minket.

Tudjuk, hogy tiéd az ország, a hatalom és a dicsőség, tiéd a megbocsátás és az irgalom, te tőled száll alá minden jó adomány és tökéletes ajándék, épen azért szolgálunk előtted, hogy emberi hitünk és képességeink szerint, melyek szintén te tőled és teáltalad vannak, — megháláljuk hatalmad védelmét, szent országod polgárságát és az akaratomon való megnyugvás éltető erejét, s megköszönjük azt a sok lelki-testi ajándékot, melyekben gazdagokká tettél minket.

Avagy nem a te áldásod, nem a te védelmed, nem a te ajándékod, hogy vagyunk, élünk és mozgunk, hogy annyi bál-szerencse közt s oly sok viszály után is még áll hitünk az egy Istenről és itt hazánkban, a bércek ölében, hol gyökeret vert nemzetünk, életünk és hitünk, nem sirjaink domborulnak, nem családi tüzhelyünk és boldogságunk összedült romjai felett süvölt a téli szél?! Nem a te áldásod és nem a te irántunk való kegyedelmet bizonyítéka az is, hogy mi és most itten ünnepet szentelhetünk áldott emlékü mártir-püspökünknek és nem mások mondanak halotti beszédet összeomlott pórsátorunk felett?! S nem te adtad-e a világosság lelkét, a hit és szellemi szabadság szeretetét s az ezekért magát feláldozni tudás erejét a mi hitelődeinknek, kiknek vér és veriték hullatása nyomán sarjadt

ki hitünk megtisztult világa, a megnemesedett erkölcs, az emelkedett szellemi élet és az oszthatatlan Isten-egység hite! Uram! Te nagy vagy a nagyokban és bölcs a kicsinyekben is! Nem csodát tettél érettünk, hanem velünk, a kicsinyekkel mivellettél csodákat, hogy annyi balsors után is, megfogyva bár, de nem megtörve, éljen e maroknyi nép és éljen az egyház!

Pedig sokszor gyűltek halomra saját vétkeink is, hogy alig-alig láttuk tőlük, miért sujt haragod, de te magad jól látad, hogy belülről is mi bánt és mi rág s ostoroddal oda vágta, hol testünkön mérges kelevények lakadtak, hol szeretetlenség, egymást megvetés, gyűlölet és árulás, gyengeség és csüggedés, tétlenség és a lélek hiánya sirt kezdenek ásni annyi szépnek, annyi jónak, annyi épnek. S vágta Uram! míg felébredénk s akkor sirtunk, hogy miért oly későn lelénk Reád, Uram!

Oh, de Uram! vajjon felébredénk-e, vajjon a mi volt s a mi elveszett, a mi meggyengült, lelket vettünk-e?!

Vizsgálj meg Uram, minket és ítélj meg bennünket s lásd meg, mineműek vagyunk. S ha van bennünk fogyatkozás, ha hiányzik belőlünk a lélek, add meg nekünk mindazokat, amire az anyaszentegyháznak és népének szüksége van. A lelki jóknak mértékét növelj meg rajtunk, lelket adj mindenek felett nekünk. A hűségnek lelkét adjad, hogy tudjunk őseink hitéhez, nyelvéhez, földjéhez hűek maradni s ha kell, tudjunk értük mindent áldozni, életet, vért, könnyet, verejtéket és jelent! Adjad nekünk a szeretetnek lelkét, hogy az tanítson meg minket nemcsak a magunk hasznát keresni, hanem minden egyebet hasznát is nézni; tanítson meg örvendezni az örvendezőkkel és sirni a sirókkal; hogy az ölje ki belőlünk a gőg, hiuság, egymást lenézés és megvetés átkos szellemét, törölje le homlokunkról a rut irigység Kain-bélyegét. Adjad nekünk az irgalmasságnak lelkét, hogy tudjunk egymásnak megbocsátani, a bántalmakat elfeledni és ne legyünk soha egymásnak terhére. Adjad nekünk a bátorság lelkét, hogy eszményeinkért tudjunk élni és égni s ne ismerjünk soha gyáva csüggedést! Adjad nekünk az igazság lelkét, hogy szóljon igazságot minden ember az ő felebarátjával és azt is cselekedjék. Adjad a békesség lelkét nekünk, hogy legyen béke a mi falainkon belül és kívül. Adjad nekünk a vigasztalásnak lelkét, hogy a szomorú jelen el ne keserítsen, a bizonytalan jövő el ne rémítsen. Adjad nekünk a jóreménység lelkét, hogy tebenned bizzunk mindörökké és téged tartsunk hajlékunknak és bizodalunk erős vára te légy óh Isten mindörökké. Töltsd ki reánk és töltsd ki minden testre a te lelkedet, hogy élő köveivé változzunk és maradjunk a te anyaszentegyházadnak mindörökké. Ámen.

A közvélemény[^] csak ott lehet bíró, a hol annak értelmi súlya van.

Hírek az E. K. Tanácsból.

1. A januárban tartott Főtanács a Cămpia Turzii-aranyosgyéresi leányegyházközséget anyaegyházközségnek nyilvánította (EKT.: 218—938 sz. hat.)

2. A Főtanács a főiskolai hallgatókat a teológiai szabályzatnak megfelelően visszahelyezte a Teológia Akadémia körébe. (EKT.: 226—938. sz. hat.)

3. A Gălăţeni-szentgericei egyházközségnek énekvezéri lakás építésére engedélyt adott. (EKT.: 328—938 sz. hat.)

4. A Leányotthon előljárósága elnöki teendőivel további intézkedésig Dr. Gál Kelemen nyug. tb. igazgató afiát bizta meg. (EKT.: 456—938 sz. hat.)

5. E. K. Tanács tudomásul vette a Teológia Akadémia Igazgatóságának fölterjesztését, mely szerint Dr. Varga Béla püspökké választása által megüresedő tanszékre helyettesnek az Igazgatóság egyhangulag Fikker János teológiai magántanár afiát javolta. (EKT.: 450—938 sz. hat.)

6. Néhai Péter Sándor lelkész és neje által tett alapítványt a jöltevők iránti hálás érzéssel fogadta el. (EKT.: 443—938 sz. hat.)

7. Jogtanácsos afia értesítése szerint az I. G. Duca-i—székelykereszturi elemi iskolánk nyilvánossági jogát a Miniszterium megadta.

8. E. K. Tanácsnak kérésére illetékes helyen azt a szóbeli választ kaptuk, hogy intézkedni fognak arra nézve, hogy iskoláink homlokzatán az eddigi föliratok megmaradhassanak.

Az Unitárius Közlöny előfizetési ára évi 36 lej. A D. F. E. évi rendes tagsági díja 60 lej. A D. F. E. örökös alapítói díja 1000 lej. A rendes- és alapító-tagok egyleti tagsági jogaik gyakorlása mellett kapják az Unitárius Közlönyt is. Az előfizetési díj csak a Közlönyre jogosít. Kíváncsok tehát, hogy mindenki lépjen be az egylet tagjai sorába s díjait rendezze. Egyleti jogait csak az gyakorolhatja, aki tagsági díjait rendezte. Előfizetés külföldre 90 lej. Minden pénzküldemény Gálfi Lőrinc pénztáros címére küldendő Cluj, Calea Marechal Foch 12.

Bölcs mondások.

Ha mások dicsérnek: magadat te mérd meg! Nézz bé csak magadba, legjobban tudhatod: tized nyomsz vagy hatot, fontot avagy latot? Csak valld meg, érdemed nem olyan tömérdek!

„*Svada Româna*”-ból.

Fenyíték többé már nem biztos kapocs, mely egy ország lakosait egybekötné; s most, midőn az emberiség gyermekkorát már elhagyá, a sértő privilégium jó sikerrel már többé nem vitat a természet törvényei ellen; s végre bizonyára nagy sirhalom alá dül egy fejlődő nép virága, ha a felekezetek örökké, mint ellenségek s nem mint barátok állnak szemközt egymással.

Gr. Széchenyi I. műveiből.

TÜZHELY MELLETT

Himes tojások.

I.

A Tisza partján hosszú töltés nyulik el Parittyás és Galambos között.

A töltés egyik oldalán messze, messze, ameddig szemmel látni, zöldelő buzatáblák vannak.

A másik oldalon szeszélyesen kanyarog a Tisza.

A töltés alatt, a szekéruton olyan sár van, hogy négy ló is alig bírja áthuzni az üres szekeret egyik faluból a másikba.

Három kislány vígan tipeg előre a töltés tetején. Piros fejrevaló kendőjük virít, mint a pipacs. Fehér habos, kék szoknyácskáik libegnek-lobognak a friss szélben, mint a harangvirág a szárán.

Egy uriember ül azon a szekéren, amelyik a sárban evic-kél. Megállítja a szekeret és megszólítja a kislányokat:

— Hova, hova lányok?

— Jövünk Galambosról, megyünk Parittyásra.

— Ugyan mi jóért?

— Megyünk tojás-szedni. Hát nem tudja maga, hogy ma nagypéntek van?

Az idegen ur mosolyogva rázza a fejét.

— Tudom, hogy nagypéntek van, de nem tudom, minek nektek a tojás?

— Hát nem tudja, hogy

*Nagypénteken sokat sírtak
Sok himes tojást megírtak?*

— Tudom én.

— Nálunk úgy szokás, hogy nagypénteken összeszedődünk mink, kis iskolás lányok és elmegyünk csapatostul a fűs házakhoz fehér tojást szedni. A fehér tojásból himes tojást csinál nagyanyám. Hogyha majd jönnek husvét másodnapján a fiuk locsolódní, abból adunk nekik.

Az idegen ur megcsóválta a fejét. Mosolygott s egy-egy fehérpénzt adott a kis leányoknak, azzal elkészönt tőlük. A lányok pedig sietve tipegtek előre. Piros kendőcskéik messze viritottak a zöld vetések és zöld fűzfaerdők között.

Mentek vígan, dalolászva Parittyás felé. Apró kosárcáikat csakugy lenggették. Ragyogott az arcuk, ha elgondolták, hogy tele kosarakkal térnek meg déltájon.

Szabados Zsuzsika volt a vezető.

Ő már a mult esztendőben is volt Parittyáson.

— Azt mondom nektek, lányok, hogy sehonnan sem kérünk tojást, csak ahova maguktól hinak be.

Marcsa, Tót Marcsa, egy irigyszemű, szeplős kislány, nyafogó hangon szólalt meg:

— De hátha sehová sem hinak be?

— Azt csak bizzátok rám!

Borcsa, a kis Kávás Borcsa, a másik oldalon ment Zsuzsika mellett. Szelid arcu, szép kis lányka, bizalommal s csillogó szemmel nézett rá Zsuzsára. Ő is volt már tavaly Parittyáson és tele kosárral ment haza.

Hamar odaérték a falu alá. A kopasz fák közül messze csillogott a parittyási torony bádogteteje.

Ahogy beértek a falu nagy utcájára, Zsuzsika hirtelen rázendített a tojás-szedő-nótára:

*Tyúkom, tyúkom, kendermagos,
Hány a tojás, kárdld ki most?
Tizenkettő, három híján,
Jaj de kevés! — mond a kislány.*

*Kukuriku, tollas kakas,
Minek olyan üres a kas?
Ha holnapra több nem akad,
Kitekerem a nyakadat.*

Ugy visitott a Zsuzsika hangja, mint a szél.

A kerítéseken belül mindenfelé kiszaladtak a gyerekek s kiabálták:

— Jönnék a galambosi lányok tojás-szedni!

Innen is, onnan is kiszólt a gazdasszony:

— Hej, lányok, kislányok! Tán nem akartok bejönni?

— Ha hinak! — vágott rá Zsuzsika.

— Hiszen hívlek!

Arra bementek.

Három pirosképű fiu csintalanul leskelődött a lányokra.

A legnagyobbiknak már csipkés-szélű kis kendő volt a lajbija zsebében. Ez tavaly került ki az iskolából.

Oda is szólt Zsuzskának:

— Hé, be megöntelek husvétban!

— Elfelejtet te akkorra, melyik vagyok én — felelt Zsuzsika.

A kislányok elkészöntek. Siettek ki az utcára.

Ott Zsuzsika rázendített a tojás-nóta többijére:

*Libám, libám, őke, őke,
Van-e tojás az ülőbe?
Van bizony ott akár száz is,
A nyakadban nincs több kláris.*

*Ludam, ludam, jó gúndrom,
Hány tojás volt a mult nyáron?
Jaj, ki győzné számba venni,
Alig értem vámot szedni.*

Az apró fiuk mind az anyjuk szoknyáját cibálták, hogy ezeket hiják be, ezt a lányt szeretnék ők megöntözni.

No, hitták is!

Mire a templomig értek, annyi volt a tojás, hogy Zsuzsika nem tudta már hova tenni.

— Jó lesz már hazamenni! — mondta.

Azzal haza is mentek.

II.

Feltetszett himes husvét hajnala.

A parittyási fiuk kiugráltak az ágyból s hozzáfogtak öltözni.

Most nem lustálkodtak szurtosan, morcosan a kuckóban. Zaklatták erősen édes szüléjüket, hogy öltöztesse már őket. Adja elé a vasárnapló ruhát, a csipkés kis kendőt, a darutollat a kalap mellé.

De öreganyjuk előbb rájuk zörgött:

— Nem addig, míg olyan fényes nem lesz a sok apró, sáros csizma, mint a Salamon orcája!

A zshivajgásban úgysem lehet aludni, hát a gazda is mind felneszelt. Apai szeretettel nézte csemetéit, hogy készülődnek.

A türelmetlen és ügyetlen kis kezekből kivették apámuramék a sárbafulrt csizmákat s egy-kettőre tisztába tették őket.

Mire igazán kivirított a hajnal virágos kis kertjében a nap rózsája, akkorra rendben haladt egyik raj fiu a másik után Parittyásról Galambosra.

Legelől vezetett Korcos Pista a két testvérével. Szél fujta-fujdogálta pántlikás kalapját és pirosra csipte az orcáját.

Csengett a sarkantyus csizma. A gyarmati vásárról csak a mult héten hozta az édesapja.

Folyvást azon törte a fejét, hogy Zsuzsika majd látja. Vajjon ráismer-e?

De a galambosi lányok sem aludtak ám délig!

Mire az első csapat fiu betért a falu végén, nem volt olyan ház, ahol rendben ne lettek volna a lányok. Hajukat szépen, feszesen simára fonta az édesanyjuk, csakugy ragyogott a tiszta fehér homlok. Ujmódi ruhájukon libeggett-lobogott a szalag, csipke. S a ház is tiszta volt ám!

Korcos Pista többször is volt már Galamboson. De bizony nem tudta, merre laknak Szabados Zsuzsikáék.

Mitevő legyen most?

Csak ment előre, csak ment. Itt-ott fiuk jöttek szembe velük. Ezek is rózsavizes üveget szorongattak, locsolni jártak.

Csak lány nem látszott sehol. A lányok odabent várják ilyenkor a kis gavallérokat.

A falu közepén egy szép új ház homlokára fel van írva :
„Isten segítségével építette Szabados Gábor.“

— Tyűh, ez lesz az a ház! Ez a Zsuzsika apja.

— No, ide bemegyünk! — szólt oda öccseinek s már be is lépett a rácsos kis kapun.

Beállított a pitvarba, onnan a szobába.

Megállottak egymás mellett az ajtóban szépen. Azzal Pista rákezdte jó hangosan :

*Ma nyílt meg az égnek ragyogó kebele,
 Ma szállt le a földre az égnek szelleme.
 Megtörte a halált a földnek porában,
 Dicsőséget szerzett az ég tárházában...*

Az öccse is elmondta a maga versét :

*Locsolódni jöttem, rózsavizet hoztam,
 Vigyázzatok, lányok, megönteletek mostan!...*

Ekkor nagy dolog történt.

Az oldalszoba ajtaja kinyílt s megjelent a küszöbön Zsuzsika, torkaszakadtából visitva.

— Mi baj, mi baj? — ijedt meg mindenki.

— Valaki összetörte a himeseket! — rebegte Zsuzsa, szinte fuldokolva a zokogástól.

— Ki volt az, ki tette azt? — kiabálta haragosan apja, anyja.

Ki volt az? Ki tette azt? Hát ki más, mint Marcsa. Tót Marcsa.

Tegnap este itt volt a kis rossz s elpanaszolta, hogy kevesebb tojást kapott, mint Zsuzsika. Megírgyelte a Zsuzsika tojásait s mind összetörte.

Pista csak nézte, nézte, hogy sir Zsuzsika. Egyszerre odalépett hozzá :

— Ne sirj, Zsuzsi, lesz még himes tojás! Ne félj, mert téged meglocsol minden parittyási fiú a nélkül is. De annak a rossz kis lánynak senki se lép be a kapuján. Ezt én mondom, Korcos Pista. Én bizony!

Zsuzsi egyszerre felnézett :

— Hát te vagy a! Hiszen a tojásod megvan. Azt én jó helyre tettem.

Odalépett az öreg ruhaszekrényhez. Kivett a szépen rakott cifra szőttesek közül három gyönyörű himes tojást és odaadta mind a hármat Pistának.

Ezt ő már tegnap jókor elkészítette, hogy valamikép el ne cserélje másnak.

A szempilláján könny csillogott, de hamis kis szája már nevetett. Mintha már nem is sajnálta volna az összetört tojásokat.

És Zsuzsikát sorra meglocsolta minden fiu. Galambosi, parittyási, tojás nélkül is.

De Marcsának ott veszték a himes tojásai az egész szakajtóval, senki se nyitott rá ajtót.

Móricz Zsigmond.

A gonosz testvérek.

*Meghalt, eltemették, a szorgos vén gazdát.
Főibomlott a csendes, rendes, békés család.
A házat s a földet, minden örökséget,
Az utódok szépen széthordtak, széthéptek.*

*Az oszlásnál nem volt kimélet, szeretet.
Bár mint fordult az úgy egyiknek sem tetszett.
Egy ócska vasszegért már birokra mentek.
Vadul marakodtak s azután pereltek.*

*A dolog nem kellett, a dolgot kerülték.
Nap-nap után csak a nagy per végét lesték.
Hitt, remélt mindenik, esküvel fogadta,
Hogy a törvény előtt ő jut diadalra.*

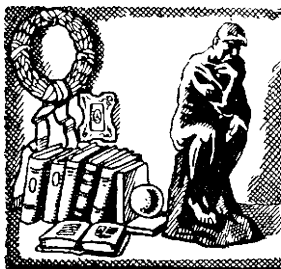
*A ligeti dülő s túl a vizen a rét,
Lesz a győzelmi jel s a malom a pótlék.
Melyért hajba kaptak, melyért perbe szálltak.
Tartván mindenik azt a maga jussának.*

*Ajtóról, ajtóra jártak, kilincseltek.
Prókátort fogadtak, tanukat kerestek.
Közbe pedig kenték, fenték a kereket,
Ráment, oda csuszott, minden bér s kereset.*

*Fogyott az örökség, napról-napra fogyott.
A telkes gazdaság, vásott, romlott, kopott.
A gonosz, hálátlan utódok kezébe,
Nem maradt más, csak a mult idők emléke.*

*Elhangzott a súlyos, de jogos ítélet,
Megbűnhődtek mind a mostoha testvérek.
A szép vagyon helyett osztályrészül kapták;
Életük végéig a koldus tarisznyát.*

Lőrinczy Miklós.

IRODALOM ÉS // / MŰVÉSZET

Előfizetési felhívás. Örömmel jelentjük, hogy *Dr. Wilbur M. Earl*: „A mi unitárius örökségünk” című s az *unitarizmus történetét a föld különböző pontjain fekvő országokban* lebilincselő előadási móddal ismertető könyve, Szent-Iványi Sándor teológiai tanár fordításában, a sajtó alatt van és legközelebbi hetekben könyvpiacra kerül. A maga nemében egyedülálló mű értékét még emeli, hogy azt a *Fülöp-szigetek és Csehszlovákia* szabadelvű keresztény mozgalmainak, valamint az *unitárius kül- és belmisszióinak történetével* is kiegészítette a fordító, egyben pedig összegyűjtötte s a szöveg közé helyezte el a nevezetesebb unitáriusok és az unitárius mozgalommal kapcsolatban álló épületek, események, emlékoszlopok, szobrok stb. képeit is. Ez lesz az első *unitárius „képcsarnok”,* mely nyomtatásban megjelenik.

E munka megjelenése azonban nagy anyagi áldozatokat kíván az Iratlerjesztőtől, melyet az szívesen vállal, de hogy megfelelő számvetést készíthesen, szükséges tudni a valószínű előfizetők számát.

Tisztelettel kérjük lapunk olvasóit, előfizetőit és barátait, szíveskedjenek levelező-lapon tudatni velünk, hogy igényt tartanak-e és ha igen, milyen és hány példányra ebből a műből, mely minden unitárius családnak időről-időre a legtanulságosabb olvasmánya lesz, melyből megismeri szenvedéseinket, nagyjainknak küzdelmeit és erős hitet ad szent vallásunknak a jövőben vetett elhívásában.

A körülbelül 26—30 iv (416—480 oldal) terjedelmű könyv ára *előfizetők részére*: 1. Füzve 120 lej. 2. Kötve 150 lej. 3. Amatőr-példány (számozva), famentes papíron és diszkrétésben 180 lej. *Április 10-én tul már a magasabb bolti ár lép érvénybe.*

Lelkészeknek, tanítóknak és főtanácsi tagoknak a könyvet havi részletfizetésre is adjuk. Nyolc előfizető gyűjtése esetén egy példányt ingyen adunk. *Unitárius Iratlerjesztő Bizottság.* Liceul Unitarian, Cluj, Calea Mar. Foch 12.

Dr. Gál Kelemen: *Jakab Elek élet- és jellemrajza* című jeles mű ismertetésénél mult számunkban egy sajnálatos árkülönbözeti hiba csuszott be. A könyv ára kötve nem 150, hanem 160 lej.

Az Unitárius Nők Orsz. Szöv. szövőtanfolyama. A Nők Szöv. csendesesen, hiven, feltűnés nélkül működik a maga munkamezején. Az elmúlt téli évszakban szövőtanfolyamot rendezett Major Zsuzsika vezetése mellett. A szövőtanfolyamon 8 drb kisebb és nagyobb, de a mai kívánalmaknak megfelelő szövőszék volt beállítva, amelyen a legegyszerűbb házi törülközőktől kezdve a legművészebb kivitelű munkákat készítették el gondos női kezek. Az egyik tanfolyam nov. 15 — jan. 31-ig, a másik pedig febr. 1 — márc. 31-ig tartott. Az elsőn 11-en, a másodikon pedig 10-en vettek részt. A tanfolyamon a munka reggeltől estig tartott s egyformán kiképzést nyertek a résztvevők az elméleti ismeretekből és gyakorlati kivitelből.

A márciusi kulturdélután. Mult számunkban közöltük Dr. Boros Györgynének a március havában a kulturdélutánon mondott bezáró beszédét. Akkor az ünnepély lefolyását nem írhattuk le, mert a lap már ki volt szedve. Most pótlólag leközöljük az emlékezetes ünnepély lefolyását :

Elsőnek Gróf Bethlen Mária lebilineselő modorban számolt be Európa-uti élményeiről, majd G. Híhn Irén énekelt operaáriákat művészi elmélyüléssel. Diviaczky Mária hegedűjátéka gyönyörködtette a közönséget. A zongorakiséretet Ütő Mária zenetanárnő látta el, finom alkalmazkodó képességgel. Rennerné-Halász Baba énekelt néhány hangulatos dalt, nagy tetszés mellett, majd K. Molnár Irma zongorázott nagy technikai felkészültséggel. A gyönyörű művészi műsort M. Lévy Ilonka énekszámra zárta be, aki M. Rohonczy Mária zongorakisérete mellett énekelte el áriáját.

Dr. Boros Györgyné tartotta meg ezután elnöki bezáró beszédét. A műsor végeztével Bárány Huszár Pálné J. Bárány Bányai Elza és Szentkirályi Ákosné emlékalbumot adtak át Dr. Boros Györgynének, amely a városunk előkelő magyar asszonyainak és közéleti tényezőinek aláírását és hálasorait tartalmazta. A művészi kiállítású albumot Appanné Bányai Ibolya és Diviaczky Rezső festőművész illusztrálták. Az album első lapján Dóczy-Berde Amál dedikációja olvasható, a következő lapján a püspöki palota képe, alatta pedig Siró Zsigmondné verse. A Dávid Ferenc Egylet választmánya nevében Gálfi Lőrinc teológiai tanár, az egyletnek több mint négy év-

tizeden át pénztárosa, mondott megleghangu köszönetet Dr. Boros Györgynének a kulturdélutánok megrendezéséért, mely az egylet részére a „hét sovány esztendő” alatt olyan jelentős jövedelmet hozott az egylet részére, hogy az „Unitárius Közlöny” kiadásai minden fennakadás nélkül rendezhetők voltak.

Felhívás a tanítókhoz. Az „Unitárius Közlöny” esetenként legnagyobb készséggel felkarolja úgy tanítóegyesületi, mint az oktatásüggyel kapcsolatos egyéb ténykedéseinket, miáltal lehetőséget nyújt a szülők és iskola közötti kapcsolat fejlesztésére és erősítésére; azért kívánatos, hogy tanító testvéreink meleg érdeklődést tanusítsanak a Közlöny iránt úgy szellemi, mint anyagi, segítő támogatásukkal.

Bármily anyagi nehézségekkel küzdökünk is, a lap nagyon csekély előfizetési díja ezt lehetővé teszi úgy saját részünkről, mint egy buzgósággal más előfizetők gyűjtésével.

Azonban ez ne legyen csak óhajítás, hanem lélekből származó, teljesedésbe menő tevételes cselekedet részünkről, mert egyház-építő, lelki munkát csak lélekből jövő cselekedettel lehet végezni.

Támogassuk és támogattassuk hát minél behatóbban a mi közügyeinket is támogató, lelki épülésünket szolgáló Közlönyünket! Cluj, 1938. márc. 19. *Patakfalvi Zsigmond* egy. eln.

Nyugtázás. Az egylet pénztárába február 24-től március 21-ig *tagsági díjat* fizettek: Dr. Gyulay Zoltán Szeged 1936—1937-re, Dr. Gyergyay Árpád Cluj 1937-re, Pataki Jánosné 1938-ra, Ajtay János 1934-re, Dr. Mikó Imre 1935—1938-ra, Özv. Pálffy Mártonné 1936—1938-ra, Özv. Pálffy Mártonné 1936—1938-ra, Dr. Kauutz Józsefné 1937—1938-ra, Keresztési Dénes Sabed 1934—1937-re, Dr. Austerlitz Vilmos Bardejov 1938-ra, István Lajos Târgu-Mureş 1936—1937-re, Özv. Marosy Mátyásné Aiud, Özv. Gáll Mártonné Reghin, Ürmössy Jenő Cluj, Komjátszegi Géza Bihoria, Boros Mózes Jobageni 1938-ra, Özv. Ekart Andorné Tarceşti 1934—1938-ra, Ifj. Bitai Endréné, Kovács István Sânbenedic 1937-re.

Előfizetői díjat fizettek: Ilyés Józsefné Sibiu 1936—1938-ra, Keresztély Lajos Cluj 1938-ra, Vajna Lajosné, Inczeffy Lajos 1937—1938-ra, Miklósi István 1936—1937-re, Bányay Sándorné Dej 1935-re, Izsaky Antalné 1937-re, Cseh Mózes Cuzdriora 1937-re, Péterfy Lőrincné Aita-Mare, Gálffy Béla Cluj, Kecskés Jolán Buşteni, Késmárki Miklós Baraolt, Incze Jánosné Calnic, Szénássy Jánosné, Székely János Cluj 1938-ra, Németh Ernő Bucureşti 1935-re, Kozma Anna I. G. Duca 1936—37-re, Botár István Cluj 1934—38-ra.

Alapítói díjban fizettek: Szentgyörgyi Aladár Mihail Viteazul 250 lej, Dr. Ferenczy Sándor Cluj 200 lej, Dr. Csutak Mihály 175 lej, Geréb Zsigmond I. G. Duca 1000 lej, Köntés Béla Cluj 200 lej, Kovács Péter Văleni 200 lej, Űtő Béla Racoşul de jos 100 lej.

Cluj, 1938 márc. 21.

Gálfi Lőrinc, pénztárnok.

Kedves olvasóinknak és munkatársainknak kellemes és boldog húsvéti ünnepeket kívánunk.

Harmonium-szentelés az Irisz-telepi imaházban. A kis, Irisztelepi imaház ismét gazdagodott egy 8500 Lejes harmoniummal, melyet március hó 6-án a vasárnapi istentisztelet keretében ünnepélyesen, nagyszámu közönség előtt szenteltek fel és adtak át a haszálatnak. Ez alkalommal Ürmösi Károly esperes tartott magasröptü ünnepi beszédet. Az egyház nevében Ürmösi József püspöki titkár, a D. F. E. nevében Benczédi Pál vallástanár mondtak beszédet. Az Irisz-környéki hívek nevében Oslai Dénes vette át és köszönte meg a harmoniumot, a vasárnapi iskolások nevében Ábrahám Lajos elemi oszt. tanuló. Az ünnepi istentiszteletet Fazakas Olga és Nagy Károly hatásos szavalatai egészítették ki. Istentisztelet után az egyleti helyiségbe az Irisz-környéki nők adtak teát, melyet kedves műsor tett hangulatossá. Az imaház vezetősége ezuton is ismételtel köszönetet mond mindazoknak a nemesszívü adakozóknak, kik az új harmonium beszerzését adományaikkal segítették. Hálas köszönetünket fejezzük ki Ütő Lajos tanár urnak, hogy a harmonium díjából 450 lei Lei kedvezményt szerzett s ezáltal is megkönnyebbitette a beszerzést.

Értesítés. Felkérem és felhivom az érdekelt afiait, hogy az egyházi pénztárhoz küldendő póstautalványokat csak románul címezzék pl.: *Parochia Unitariană*. Minden címet románul kell írni.

Hadházy Sándor, pénztárnok.

Ifj. Kovács Lajos lelkészjelöltet Kovács Lajos braşov-brassói esperes-lelkész fiát március hó 19-én avatták teológiai doktorrá Franciaországban, Strassburgban a teológiai fakultáson. Hét évet töltött külföldön. Egyet Németországban Marburgban, kettőt Angliában Oxfordban, csaknem négyet Franciaországban Strassburgban. Március végén jó egészségben érkezett haza, hogy itthoni szolgálatát az egyház keretében megkezdje. Szorgalmával és komoly munkásságával, nem különben megnyerő egyéniségével mindenütt jó hirt hagyott maga után. Hazai munkásságához sok jó reményt fűzünk és sok szerencsét kívánunk.

Egyházi jószágfelügyelőség.

Abrud, 1938 március hó.

Fodor Antal, gondnok.

Megbízásból: *Dr. Kiss Elek*, dékán.

Nyugtázás. A Közlöny márciusi számában megjelentetett

Lelkészi hivatal,

A vallásjavítás Franciaországban még a XIII. században megjelent a Vald Péter tanításai alapján, a XVI. században szintén föltűnt, de az állandó kemény üldözések miatt nagy tért nem hódíthatott. Körülbelül 600 ezerre tehető a mai francia protestánsok száma, akik több felekezetre oszlanak. Most azon fáradoznak, hogy egy egyházi szervezetben egyesüljenek s ebből a célból husvét után össze is ülnek, hogy az egységes szervezetet megalakítsák.

Az „Unitárius Közlöny“ megjelenik havonta.

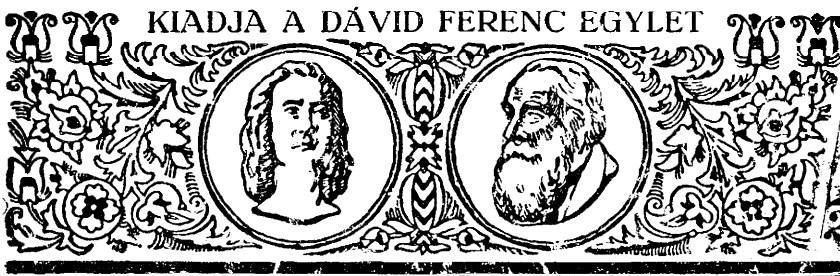
Szerkesztő: Benczédi Pál, Cluj, Colegiul Unitarian.

Tipografia „Pallas” könyvnyomda Cluj, Strada Vlăhuța 3.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSOS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította: DR. BOROS GYÖRGY.

Az anyák napja.

Luk. 1, 47–53.

Akkor monda Mária: Magasztalja az én lelkem az Urat,

És örvendez az én lelkem az én megtartó Istenemben.

Mert reá tekintett az ő szolgáló leányának alázatos állapotjára; mert imé mostantól fogva boldognak mondanak engem minden nemzetségek.

Mert nagy dolgokat cselekedék velem a Hatalmas; és szent az ő neve!

És az ő irgalmassága nemzedékről-nemzedékre va-
gyon azokon, akik őt félik.

Hatalmas dolgot cselekedék karjának ereje által; elszéleszté az ő szívök gondolatában felfuvalkodottakat.

Hatalmasokat dönté le trónjaikról és alázatosokat magasztalt fel.

Éhezőket töltött be javakkal és gazdagokat küldött el üresen.

Felvévé Izraelnek, az ő szolgájának ügyét, hogy megemlékezzék.

A Szentírás gyöngyszemei között is a legragyogóbbak közé tartozik a fenti ima: Máriának, Jézus anyjának imádsága. Erzsébet, Zakariásnak, a jeruzsálemi főpapnak a felesége, Keresztelő János, a szigorú erkölcsű prófétának az anyja, meglátogatja a Jézus anyját: Máriát még mielőtt megjósolt gyermekük megszületett volna. Mindketten áldott állapotban vannak. Mindketten telve vannak Isten iránt való végtelen hálával és és tisztelettel, hogy Isten őket megáldotta az anyaság magasztos hivatásával. Repes a szívök, boldogsággal teljes egész lényük, mert érzik, hogy Isten céljainak állanak szolgálatában. A Szentírás gyönyörű legendából font koszorúval ékesítette fel Erzsébetnek és Máriának anyai hivatását.

Kolozs János tiszteletére
str. G. Moullov 1.

Ne féljünk attól, hogy nem leszünk jó unitáriusok, ha a legendákban gyönyörködünk, ha azokban mélységes mély igazságot találunk. Vannak örökkévaló eszmék, amelyeket nem tudunk másképpen kifejezni és szemléltetni, mint legendákkal, vagy a költészet más formájával. Minden régi legendának a csillogó virágdisze alatt egy szerényen elhelyezkedő rejtett eszme-mag van, amelyből a vallás-erkölcsi életnek terebélyes fája kél ki. Amely nép nem tud legendákat, mondákat teremteni, annak a lelke szegény, élettereje aláhanyatlott és saját magának ásoztatja a sirját.

A Jézus születése körüli legendák az *anyaság* erkölcsi nagyságát, értékét és jelentőségét jelképezik, ábrázolják. Tekintsük ezeket ilyeneknek s mindjárt megértjük, hogy Mária és Erzsébet nemcsak a maguk nevében, hanem általában az igazi jó édes anyák nevében adnak hálát az Istennek, az *anyai, teremtető hivatásért*. Erzsébet és Mária abban is a jó anyák megismeréséhez, hogy leendő gyermekükben Isten szolgáját, prófétáját sejtik, előre érzik. Az igazi erkölcsi magaslapon álló anyában a gyermekszületés nemcsak egy élettani folyamat, hanem *hittelteljes hivatás*. A jó anya csak akkor boldog, ha gyermekét Istennek szentelheti, vagy ha abban a hitben lehet, hogy gyermeke Isten útjáról, az erény és igazság útjáról nem tér le soha...

Az édes anyák, az istenfélő, munkás, egyszerű, tiszta és az egyszerűségben és tisztaságban önfeláldozó nők a társadalom fönntartásának, erkölcsi fejlődésének a biztos alapjai. Róluk olyan keveset beszélnek, önfeláldozó munkájukat olyan ritkán ismerik el. Sokszor talán önmaguk, az édes anyák sem tudják: mennyi önfeláldozás, mennyi hősiesség, mennyi érték van bennük.

A májusi szép napok önként kínálkoznak, hogy az édes anyáknak ünnepet rendezzünk. Ünnepet, önként, szívből jövő, Istentől áldott ünnepet azoknak, akiket legjobban szeretünk s akik hálánkra leginkább méltók: az édes anyáknak.

Gyermekek, itt vannak a csodaszép májusi napok... Ne feledkezzetek el arról, aki titeket legjobban szeret: édes anyátokról.

A tavaszi szél.

Jön, mint éjszakára a hajnal,
Jön, kibomlott lobogó
[hajjal.

Jön, mámoros kedvvel,
A tél-havát maga előtt
[üzve.

Majd barkákat illeszt
A rakottya-füzre.
A kezétől pillangós,
Fény-párás az ég;

A földön, előtte,
Hódolnak, hajolnak a
Jegenyék.
És véle táncol, jön a fény.
Jön, mint egy szeszélyes
Szépséges szép
Isten-asszony.
Jön, hogy a téli álomból
Fölébredt mezőkön
Virágot fakasszon.

Izsák Domokos.

Az anya fájdalma.

Sötét szárnyán közelg az éjfé,
Mindenki alszik vánkosán,
Csak egy nő virraszt ágya mellett,
Mint csillag fénye, halovány.
Fájdalma mély, miként a tenger
S bánatja, mint az árny, sötét:
Hisz anya ő, ki haldokolni
Látja egyetlen gyermekét.

Mint rég letépett rózsabimbó,
Ott fekszik a kis csecsemő,
Megtört szemei zárva vannak,
Ajakáról egy hang se jő.
Édes szülője ráborulva
Csókjaival árasztja el,
Úgy hiszi, hogy belé az által
Új erőt, életet lehel.

Hiába! nincsen ír a földön,
Melytől meggyógyúl kis fia,
Hisz az édesanyai csóktól
Meg kellene gyógyulnia!
És feljajdul, szívéhez kapva;
És szól zokogva: „Gyermeke!
Csak egyszer mosolyogj anyádra,
Csak egy hangot rebegj nekem!

Sírsz, sírsz, mint eddig, szép fiacskám,
Oh mert megöl a némaság!
Sirásodtól szívem föléléd,
Mint langy esőre a virág.
Emlőim, melyeken mosolyogva
Szívál belőlem életet,
Oly régen várnak ajkaidra:
Jer, jer, te meg nem vetheted!“

Így szól az anya s újra jajgat,
És tépi szétbomlott haját;
Majd gyermekét, a már vonagló,
Szeretettel karolja át.
Míg ily anya szerelme őrzi
A haldokló kis csecsemőt,
Nem lesz hatalma a halálnak,
Anyjától elragadni őt.

Szemét függesztve magzatára,
 Sokáig mozdulatlan áll,
 Remegve fél, míg félre pillant,
 Hogy elragadja a halál.
 Gyötrelme, búa csak növekszik,
 Miként az árny, ha alkonyul,
 S mely enyhítné fájdalma lángját,
 Szemeiből már könny se hull.

Éjfél kong ott künn a toronyban,
 Aztán ismét elcsendesül . . .
 Nagy fájdalomában összeroskad
 Az anya észrevétlenül,
 És a halál — félvén, hogy ébren
 Szerelmével legyőzi őt —
 Mig ájulása tart, sietve
 Karolja fel a csecsemőt.

Vida József.

Anyám!

Van egy szó a földön, amelynek értelme, jelentése nem változott meg ezer, meg ezer év óta.

Van egy drága szó a világon, amely mindenki számára ugyanazt jelenti, egy édes szó, amely nem jelent mást szegény embernek, mint gazdagnak . . . egy áldott szó, amelyet egy ideig — néha sokáig — mosollyal ejt ki az ajkunk, — később és azután örökre csak könnyel . . .

Ezt az egyetlen szót csendben, áhitattal, Istenre gondolva volna csak szabad kiejtenünk, mert a legszebb szó, a legédebb, a legboldogabb szó : anyám !

Nem gondoltak-e arra önök, kedves testvéreim, hogy milyen különös lény is az, akit ez az egyszerű szó jelent nekünk : anyám ? ! . . . A gyermeke mondja mindig ezt egy asszonynak : anyám, — a két asszony között nincs különbség. Egyik nem előkelőbb, mint a másik, mert mind a kettő egyet és egyenlőt jelent, ezt jelenti : anyám. De rangban mindenkinél feljebb áll. Lehet egy anyának a fia egy állam elnöke, egy ország feje, királya . . . rangban egy fokkal mindig feljebb áll a fiúnál az, aki előtt alázatosan meghajlik a fején a királyi koronával a fiú és ezt mondja : anyám.

*

Van egy asszony a földön, a legszebb, legjobb, legdrágább asszony minden asszonyok között a világon, az, akinek ezt mondjuk : anyám.

Akinek van, nem is tudja, hogy milyen nagy kincsnek a

birtokosa, hogy van, akinek ezt mondhatja: anyám. Akinek van, az nem tudja miye van. Csak akinek sohasem volt, csak az tudta, hogy milyen nagy kincsnek a neve e szó: anyám.

Egy iskolában egy tanár 30 növendékének iskolai dolgozatul ezt a címet adta: Az otthonunk és anyám. — 29 növendék dolgozata semmi különöset nem tartalmazott. Sablonos mondatok voltak mindenikben: amikor elindulok iskolába, megcsókol az anyám... ilyenek voltak benne. A harmincadik dolgozat azonban egészen más volt. Csupa vágyódás valaki után és gyöngéd figyelmesség, hűséges engedelmesség valakivel szemben, akit ez a szó jelent: anyám... pedig neki fájdalmat és könnyet jelentett, mert neki sohasem volt, akinek ezt mondhatta: anyám.

Kit is jelent ez a szó: anyám? Ki az édesanyám? Mindenki azt felelhetné: Egy asszony, akit azelőtt nem ismertem. Egy idegen asszony, aki előttünk érkezett ide és várt reánk. Egy ismeretlen asszony, akit azelőtt sohasem láttunk, nem tudtunk róla semmit és — mégsem féltünk tőle.

Milyen különös is az, hogy amikor még bölcsőben feküdtünk és nem nőtt ki még a fogunk, az életről semmit sem tudtunk, boldogan csak tejet ittunk, egy asszony ült az ágyunk mellett, féltő gondnal vigyázva ránk, elringatott lágy altató dallal, egy asszony: az édes anyánk. Így találkoztunk vele... Tehetetlenül ki voltunk szolgáltatva neki, bármit tehetett volna velünk, — polyás korunkban még tiltakozni sem tudunk semmi ellen... és ez az asszony, akit senki nem szerződtetett hozzánk, sem rendőrt nem állítottak melléje, hogy ellenőrizze; ez az asszony mégis gondozott ingyen bennünket... Hogy lehet?...

Ugy, hogy Isten küldötte őt: Isten követje az édesanyánk. Isten nem kötött szerződést vele és nem adott rendőrt melléje, csak tele öntötte a szívét szeretettel Isten, — a saját lelkével, — és elküldötte hozzánk, értünk, nekünk...

Ezért szeret mindenkinél jobban az édesanyánk. Ezért tud sirni és halálos fáradtan is virrasztani értünk... ez az asszony, aki Istentől jött hozzánk és elvállalta, hogy más öröme ne legyen, mint a könnyei, meg a bánata és sirjon még örömeiben is. És szeressen, úgylis, ha jók vagyunk és ha rosszak... akkor is szeressen. Ezért merte rábizni életünket Isten. Így lett az anyánk, hogy szeret... mert ha nem szeret, — hiába hozta e világba életünket, — nem anyánk...

*

Templomomban már elbeszéltem egyszer. A tél elején, amikor még olyan jól esik, akármilyen kis meleg verőfény... egy ilyen verőfényes szép téli napon, mentem az utcán. Az utca tulsó járdáján egy kisgyermek vezetett egy még kisebbet. A kisebbik gyermek keserves sirással töltötte meg az utcát; folyton kiáltott valamit. Az emberek a kapukba siettek és ki-

hajoltak az ablakon, de nem láttak mást, mint hogy egy kisgyermek vezet kezénél fogva egy még kisebbet és az keservesen sir. Átugrottam az árkon, mert nem lehetett azt a keserves sirást elbirni és átmentem hozzájuk. Akkor láttam, hogy a kisfiú olyan kicsi, hogy jóformán még beszélni sem tud. Csak egy szót tud, — és azt az egy szót sirja szívszaggató fájdalommal: anyám. Megkérdeztem a nagyobbik gyermeket; Miért sir ez a kisfiú? Azért, — felelte, — mert anyukánál voltunk. Itt dolgozik egy üzemben, ahol nem lehet egész nap maradni. Most hazaviszem, de mindig anyukához akar menni. Amíg a nagyobbik ezt elmondta, a kisgyermek azalatt is szivettépő keservesen jajgatta: anyám, anyám. Tudom, hogy a kisgyermeknekél majd minden bánatra vigasz egy kis cukor. Megpróbáltam. Bevittem a közeli boltba, cukrot vettem neki... egy szemet a szájába tettem... de hiába. Két kis ajka nem fogta a cukrot, csak egyre ezt sirta: anyám. Akkor láttam, hogy ennek a kisfiúnak az egész világ: egy asszony, akinek ő azt mondja: anyám. Hiába volt tele, jóleső napfénnel a téli utca... színes, piros papirokkal, cukorkákkal a kirakatok; neki semmi sem volt szép, mert neki csak egy szép van, egy boldogság van, egy élet, egy öröm van a világon: egy asszony, aki föléje hajlik és megcsókolja, mikor ezt mondja neki: anyám.

Másik történet egy nagy fiúról szól. Allást kapott és boldogan indult állását elfoglalni. Barátai nagy vacsorát rendeznek tiszteletére... az állomásra kísérik és mosolyogva búcsúznak tőle barátai és a menyasszonya... Csak egy asszony kíséri ki sirva: az édesanyja.

Aztán évek telnek. Isten tudja, mi történt, hogy történt. Oda lett az állás és a fiú idegen városban, összetört szívvel nyomorog. Ez a hír járja róla, itthon... Egyszer aztán haza indul, — hátha — akik oly nagyon szerették, — segítenek rajta. Barátait kereste legelőbb... hűvösen fogadták, vagy nem emlékeztek rája... Menyasszonya, másnak a jegyese. Senki sem várta. A házuk felé indul... kis mécses lángjánál egy asszony sir és imádkozik a fiáért... Csak az édesanyja várta...

*

Különös asszony az édesanyánk. Mikor megfürösztött és tiszta ágyba tett s letettük fejünket arra a párnára, amelyet az ő keze simított puhára... volt-e azóta nagyobb boldogságunk?

Miért volt olyan jó minden, amit ő készített nekünk? Lehetünk, — mióta hazulról elkerültünk, — sok előkelő ebédnek, asztalnak vendégei, sok földi jóban lehet részünk, de olyan jóízűt, mint az édesanyánk főzött, sehol nem eszünk. Miért? Mert titka van annak. Mikor ebédet készített, ránk gondolt a szíve melegen, — azután, mikor már tűzre tette a felvágott húst és mindent, ami az ebédhez kellett, akkor, — még kezében volt a kés, — csendesén a keblébe nyult és egy kis da-

rabot titkon a szívéből levágott... a szívét is mindig belefőzte... ezért volt olyan felejthetetlenül jóízű ebédje... Ezt addig teszi, csinálja így az édesanyánk, amíg egyszer elfogy a szíve... És ekkor, — meghal az anyánk. Visszamegy abba az Örök Országba, ahonnan Isten szeretetével lejárnak az anyák a Földre.

Sokáig nem tudjuk mi, hogy ki az anyánk, csak amikor már mult időben beszélünk róla... mikor otthon minden bu-tor helyén van, mint régen, csak ő hiányzik otthonunkból: az anyánk... Csak amikor elveszítjük őt ebből a világból... csak akkor tudjuk meg igazán, hogy ki volt az a drága fehér-haju asszony, akit Isten küldött nekünk s akit, míg itt járt a földön, a szívünk így szólított: anyám.

Biró Lajos.

Madarak és fák ünnepe.

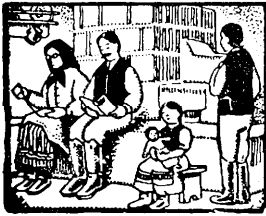
Keáves gyermekek! Olvastam egy kis történetet, melyet nektek most röviden elmondok.

Egyik községben élt egy szegény, de becsületes, munkás-ember, István bácsi. Ennek volt egy Jani nevű fiacskája, aki az iskolába járogatott. Ott a tanítónénitől, a tanítóbácsitól sok szép és hasznos dolgot tanult. Igen, mert szorgalmas és figyel-mes gyermek volt. A többek között a fák szaporításáról, ne-mesítéséről, ültetéséről, ápolásáról és nagyon sokféle hasznáról. Azután a madarak védelméről és más egyebekről.

István bácsi vallásos ember volt. A vasárnapokat nem a korcsmában, hanem a templomban és otthon családjá körében töltötte el. A jó Isten megsegítette. Sikerült egy kis telket venni és arra házikót építeni. Egyik márciusi nap a Jani gyerek az iskolából hazaérve, kipirult arccal és boldog örömmel mutatta, hogy mit kapott a tanítóbácsitól jutalmul. Három kis körte-fácskát s kérte édes apját, engedje meg, hogy a ház körül el-ültethesse. István bácsi jószívű ember is volt, szívesen engedett fiacskája kérésének. A faültetés megtörtént. Gondos ápolás mellett, melyet Jani az iskolában tanult, gyorsan fejlődtek a csemeték. Az ötödik év tavaszán virágdiszbe borult a három erőteljes fácska. Milyen öröm volt a háznál, mikor a kis kosár buzaaratáskor megtelt pirosbélű körtével. A másik fácskáról szeptemberben szedték le a termést. A legszebb körtét róla Jani a tanítóbácsinak ajándékozta, aki szintén örvendett ezért a figyelmességért. A harmadik fácska termését elrakták télire. Majd csak karácsonykor kerül az asztalra. De az azután olyan is lesz, mint az írósvaj.

Ettől kezdve minden évben élvezte a kis család az izle-tes gyümölcsöt, mert a Jani gyerek megvédte a kártékony ro-varoktól, hernyóktól a fácskáit. Nagy segítségére volt a kis cinke csapat, meg a vörösbecg, mely ott telepedett meg a kö-

TÜZHELY MELLETT

Merkéné asszony.

A Várhegy utja igen megcsendesült, mióta örök álomra hunyta szemét a nép vezére. Almosfalva székelv népe azóta nem a nyugati, hanem a keleti hegyen épült váron, a Merke várán vigyázta a jelző zászlós kopját nappal, a lármafa kigyulását éjjel.

Most már Merke vitéz vezette a népet győzelmes csatákra. Igaz, mostanában, amióta a vezér megcsendesedett az új hazában, ritkán indult hadba a nép, csak egy-egy rövidebb portyára. De azért nem rozsdásodott meg a kard. Tele volt rabló néppel a rengeteg erdőség a Tolvajoson s a Rikán egyformán. Merke vitéz ezek ellen viselt irtó hadat, de ezek nem igen fogytak még sem. Mintha az erdőségek magukból termelték volna őket.

Csak nem régen is, amint egy szegény árva leány a baróti sokadalomról igyekezett haza felé, egy tekergő szegődött melléje s abban a hiszemben, hogy ott, abban az átalvetőben sok pénz van, agyonütötte a szegényt. Sirjára minden arra járó követ dob s a leány emlékére a patakot Hagymáspatakának nevezik.

A tolvaj pedig eltűnt. Merke pedig dühödten fogadkozott, hogy addig nem nyugszik, amíg a föld alul is elé nem teremti. Lesz az a patak még veres patak is!

Összegyűjtötte a vitézlő népet s meghajtotta velük az egész nagy erdőt. Sokat elfogott s ott mindjárt a Hagymásvára előtt fel is akasztatta sorjában őket. Megpihenni, éhséget, szomjúságot elűzni betértek a várba. A gazda, egy árva leány, nagy szivességgel fogadta, minden jóval megtraktálta. A gazda hiánya semmiben nem látszott: mindenütt szép rend. Maga a ház leányasszonya sűrő-forog mindenfelé, kedvesszóval, édes pillantással kínálgat s addig-addig forgolódott, míg csak belelopta magát a Merke szívébe, aki sűrű vendég lett ezután Hagymás várában.

Száz szónak is egy a vége: menyecske került a Merke várába, aki mindjárt az első napon rendcsináláshoz fogott. Nem tűrte maga körül a szájtató, léhűtő népet. Égett a kezében a munka, de azt akarta, hogy más is úgy dolgozzék. Csattogott a poroló, de még jobban az asszony nyelve, supogott a deres, de az ütések magá az asszony számlálta. Még a vár alatt szántogató, erdőorotó emberekre is rá-rá kiabált a vár könyöklőjéről. Ha száz szeme lett volna sem látott volna többet, száz kézzel sem intézhetett volna többet,

pedig neki is csak kettő volt. No, igaz, hogy szája is csak egy volt, de az az egy felért kétszázzal is.

Merke vitéz egy ideig élvezte az új rendet, de azután, hogy neki is mind gyakrabban járt ki a leckéből, el-el kóborolgatott vadászni. A hegy alatt levő Álmosfalva népe is sokszor hallotta csattogni az ifjú asszony nyelvét, mely olyan élesen vágott, mint épen a Merkén szinte állandó hideg szél. Messze el is kerülte, akinek nem állott épen rendben a szé-nája s szorgalom és becsületesség dolgában hiányosnak mutatkozott. De még a nyugodt lelkiismerettel járók is sűrűn kérdezték, felfelé igyekezve a hegyen, a lefelé jövőktől, hogy otthon van-e a Merkéné asszony. Hát bizony otthon volt az mindig, valahányszor olyan valakit vitt arra rossz sorsa, aki takargatni valóival együtt magát is szeretne volna a szigorú szemek elől eltakarni.

A vár ura pedig nagy vadász-szenvedéllyel vetette magát a hatalmas erdőségekbe. A Dugásban vaddisznót, a Hoszszumezón bölényt, a Halaságon medvét hajtott s közbe észre is alig vette, hogy a Tolvajos és Rika kezd megtelni újra rabló népséggel.

Egy vadászata alkalmával, a Leshegyről lejövet, egy nagy csapat tolvajbanda fogta közre. A vitéz egyedül volt, de megszorítva jó lovát, közéjük ugrotott. A nyilak, mint záporosó hullottak körülötte, magából, lovából már több állott ki, mikor egy nyilvessző szügyön találta lovát. A nemes állat horkolva ágaskodott fel, de nyomban kinlódva terült a földre, maga alá nyomva gazdája bal lábát is. Ott nyomták el a rablók, könyökből levágták mind a két karját, térdből a lábait, levágták orrát-fülét, kiszurták a szemeit s egy hatalmas kőszikláról, mely meredeken nyulik a Vargyas patak fölé, az alant zugó vízbe dobták. E sziklatornyot azóta Ejtőkőnek nevezi a nép.

A vár gazda nélkül maradt. Az özvegy is visszaköltözött Hagymás várába, de a nép ma is megkérdezi a Merkéről lejövőket, hogy otthon van-e Merkéné asszonyság.

Csakhowy ma már nem az egykori szép asszonyra emlékeznek, akinek a szava éle jobban vágott, mint a Merke hideg szele s aki mégis féltő gonddal és nagy szeretettel vigyázott népe erkölcsére, becsületre, szorgalmas életére. Az asszonyi szó éle rég letompult a Merkén, csak a szél uralja. Talán az is azért állandóan olyan hideg, élesen metsző, mert a hajdani szép asszony lelke nyargal végig rajta nyugtalanul, hogy állandóan örködjék népe becsülete és szorgalma fölött s üzze, sarkalja és korholja a késői nemzedéket is.

Álmosfalvát azóta Almásfalvának, Homoródalmásnak és Mereštinek is hívták, de a Merkéné örökdő figyelme ma is ott zug végig a hegyen s otthon is lesz a világ végéig is, hogy sarkalja, biztassa, őrizze az ő székelő népét, számonkérje becsületét, munkáját, ősi örökségét.

Simén Domokos.

A cluji Unitárius Nőszövetségének évi közgyűlése.

A cluji Unitárius Nőszövetsége jelen év ápr. hó 9-én tartotta meg évi rendes közgyűlését, melyből egy nemesen munkálkodó egyesületnek igazi emberszeretettől áthatott komoly, Istennek tetsző munkája bontakozott ki. A közgyűlés Ürmösi Károly esperes buzgó imájával kezdődött, majd meg özv. Csifó Salamonné tartalmas elnöki megnyitója után Lőrinczy Zoltánné titkárnő tartotta meg jelentését, melynek főbb adatait itt közöljük, minthogy sajnos nincsen terünk arra, hogy az egész jelentést közöljük, mint ahogy a dolog érdeme megkívánná. Mint egyházunknak jótékony egyesülete arra igyekezett, hogy az elesett és nyomorban synylődő unitárius anyák és gyermekek szenvedéseit, nélkülözéseit enyhítse. E munkában kizárólag a nőszövetsége választmányának és tagjainak áldozatkész munkásságára, valamint fajunk és vallásunk fentartásáéért és előhaladásáért áldoztnitudó és akarni kívánó hiveink segítségére támaszkodtak. Léglényegesebb tevékenységei közé tartozott a *Napközi Otthon* fenntartása. Az első félévben, illetve az iskolai év bezárásáig a régi helyén és régi keretek között működött. De az ősz folyamán az egyházközség építkezése folytán eddigi helyiségünket lebontották, s így 1937 októberétől csak a legnagyobb mértékben reá szorultaknak adtak ebédet a Nőszöv. helyiségében. A fenntartást a mai szegény viszonyok között is az odaadó nehéz és gondos munka sikeresen megoldotta. Elismeréssel emlékezik meg a Turda-Aires köri megértő testvéreink áldozatkészségéről. E vidéknek köszönhető az egész évi zöltség, vetemény, melyet a Léber-cég szállított be díjmentesen. Több pénzbeli és természetbeni adományt kaptak több unitárius hitrokonunktól, több kpreskedőtől s iparostól. Az iskolás gyermekeken kívül ebédet adtak egy egyetemi hallgatónak és egy leányotthonban elhelyezett 9 éves leánykának, és egy nehéz anyagi körülmények közé jutott házaspárnak, aki ezért a Napközi Otthon konyháját vezeti. Egy örökbefogadott árva fiu összes ruházati, ellátási és tanulmányköltségeit fedezte az idén is. Dr. Gyergyay Árpád orvosprofesszor ur pedig szíves volt a szükségessé vált operációt ingyen végrehajtani.

Elhelyeztek a szentlászlói tudógondozó intézetben egy igen

sulyos állapotban levő beteg hitsorsosunkat, a költségeket részben tagjaink által följánlott havi hozzájárulásokból fedezték. Állandó segélyben részesítettek több munkaképtelen aggot, házbér és tűzifa segélyt számtalan esetben osztottak ki. Szegény elemi iskolás gyermekek számára tízóraira meleg tejet osztottak ki. Szegénysorsu hitrokainknak több esetben nyújtott kamatmentes kölcsönt. A középiskolai tanulók ruháit rendbe szedte, amit a tanulók nagy hálával fogadtak. Kinyomatta Péter Rózsika átdolgozásában Árgyirus Királyi című gyönyörű szindarabot, mely hasznos szolgálatot tesz a műkedvelő munka szempontjából. Az egyetemi hallgatók könyvkölcsönző vállalkozásához 500 Leivel járult hozzá. A karácsonykor kiosztott segélyadományok 10.610 leit tettek ki.

A jótékonyság gyakorlata mellett fönntartotta az összeköttetést hasonló célt szolgáló egyletekkel.

Mindezen értékes munkára a költségeket saját megadóztatással, gyűjtéssel és a nőegylet termékének helyes gazdálkodás útján való értékesítésével érte el. A Nőkszövetsége tehát szépen és helyesen dolgozott. Adja az Isten, hogy tovább is sikeresen folytathassa emberszerető, könnyeket felszáritó munkáját.

Az idéni kötőkek. A mult polgári évben megemlékeztünk volt az akkor tartott szépen sikerült, meleg, barátságos kötőkékről. Most röviden jelen évben eddig tartott kötőkékről, adunk rövid beszámolót. Érdekes és különböző szempontból értékes felolvasásokat tartottak: Gálfi Lőrinc teol. tanár, Márkos Albert főgimn. tanár és Gálffy Zsigmond kollégiumi igazgató. A műsor művészi részében művészi színvonalon álló énekekkel közreműködtek: Gyallay Pap Domokosné, Dr. Gündischné, Fogarassy Klári és Varga Jánosné. Más zeneszámmal: Boga László (cselló), Márkos Albert, Guráth Erzsébet, Cseke Vilmos és Boga László (quartett), P. Szentmártoni Lenke (zongora). Szavalattal: Gyallay Pap Domokos, Márkos András és S. Sillay Erzsébet.

A háziasszonyi tisztet a következő nők töltötték be: 1. Vaska D. Dezsőné, Péter Rózsika, Szabó Rezsőné, Agyagássy Sándorné és Bálint Domokosné. 2. Lőrinczy Zoltánné, Benczédi Pálné, Hantz Piroska, Técsy Ilma, Vályi Ilona. 3. Vass Domokosné, Nagy Józsefné, Györffy Domokosné, Patakfalvi Zsigmondné, Ürmösi Józsefné, Fazakas Olga. 4. László Gyuláné, Hidegh Mihályné, Gálfi Lőrincné, Ürmösi Károlyné, Szentmártoni Kálmánné, Kovács Margit. 5. Márkos Albertné, Guráth Béláné, Szathmári Juliska, Ütő Lajosné, Kovács Irén, Zsigmond Ilona. 6. Gálffy Zsigmondné, Tóth Istvánné, Emmerth Béláné, Hadházy Sándorné ifj., Szilágyi Lászlóné, Dr. Fazakas Jánosné. 7. Vajna Lajosné, Csifó Salamonné, Dr. Mikó Lőrincné, Csató Pálné, Dr. Kauntz Józsefné, Dr. Gyergyay Árpádné. A sok szép kötőke emelkedett szellemben folyt le és kedvező hatással volt nemcsak a jótékonyság gyakorlására, hanem általában az egyházi életre is.

A Szabad Keresztény és Szabad Vallásos Ifjúság Nemzetközi Társasága jelen év július hó 27 — aug. 1-ig Hollandiában a szabad ég alatt összejövetelt, megbeszélést tart. Hollandia valóban eszményi helye a táborozásnak az ifjúság számára. Az éghajlat kedvező volta, a tájak nagyszerűsége, a hollandusok vendégszeretete egyaránt sokat ígérnek. A megbeszélés központi eszméjének a következő tárgyat tűzték ki: *A szabad-elvű kereszténységnek egysége illuzió-e vagy egy várható jövő?* A következő tárgyak szerepelnek: A vallásos tekintély, Dr. S. L. Adams tanár, Amerika. *A közeledés két módja: az angolszász és a német.* Előadó nincs megnevezve. A vallásos individualizmus és a társadalmi felelősség. Előadó Dr. Stanley I. Kennett (Anglia). *A mi hozzájárulásunk az egyetemes egyházhoz.* Ferencz József lelkész, Budapest. A július hó 31-én tartandó istentiszteletet pedig Simén Dániel lupeni lelkész fogja tartani. Amint a szemelvényesen közölt tárgysorozatból is látható, nagyon érdekes eszmék nyernek megvitatást a hollandiai ifjúsági találkozón, melyen a világ minden tájáról jeles emberek vesznek részt. Adja az Isten, hogy közülünk is minél többen részt vehessenek benne.

A jövő évi Naptár ügye. Az 1939. évi Naptárra a közleményeket, cikkeket kérjük legkésőbb július hó 1-ig a szerkesztőség címére beküldeni, hogy a naptár szellemi részét az olcsóbb nyomdai árak idején, a nyáron kinyomathassuk. A névtárba szükséges adatokat, ha azok az esperesi vizsgálószték jegyzőkönyvében nem találhatóak meg, valamint a megrendeléseket kérjük szintén július 1-ig bejelenteni. A honnan bejelentés nem érkezik, úgy tekintjük, hogy a múlt évi menyiséget rendelik meg, s e szerint nyomatjuk ki a példányszámokat. Ha a naptár árát 15 leire fölemelhetnők, tartalmát egy egész nyomtatott ívvel nagyobbíthatnók. Ha pedig egy leit a postaköltségre számíthatnánk, akkor minden lelkész hivatálnak a címére küldhetnők s nem kellene egyes központi helyeket terhelnünk. A vásárokra nézve kérjük az esetleges hibákat bejelenteni, hogy jövőre kiküszöbölhessük. A naptárral arra igyekszünk, hogy korán jelenjen meg. Azonban a vásárjegyzéket rendszerint csak november hó elején lehet megkapni a minisztériumtól s ezért annak a kinyomatásával addig várnunk kell. A többi részét addig kinyomtatjuk s a vásárjegyzéket hozzácsatoljuk. Arra igyekszünk, hogy hamar készen legyünk, ez azonban a vásárok pontos összeállításának nehézségei miatt nem egészen tőlünk függ.

Tg.-müres-i ifjúsági megbeszélés. Ifjúsági szervezetünk Munkaügyi Bizottsága azzal a céllal alakult meg, hogy az ifjúsági élet felfrissítése érdekében dolgozzék. A megállapított terv szerint április 3-án a tg.-müresi ifjúsági tagozatot látogatta meg. A Munkaügyi Bizottság részéről Erdő János, Vörös István és Csifó Nagy László voltak kiküldve, akik az ottani ifjúsági mozgalom vezetőivel Halmágyi János esperes ur elnöksége alatt

fontos megbeszéléseket folytattak, melynek gyümölcsét a közeljövőben látni reméljük. Ez alkalommal a templomban az istentiszteletet is ők végezték. Imát Erdő János, egyházi beszédet Csifó Nagy László mondott. Az ifju lelkészek munkássága, buzgó szolgálata igen jó hatást gyakorolt a székely fővárosban lakó hiveinkre.

Az egyszerű temetés. *Dr. Varga Béla* püspökhelyettes 152—1938 sz. alatt egy felhívást bocsátott ki, melyben a temetkezéseknél, a gyászolók anyagi erejét meghaladó pompa és fényűzés kifejtése ellen emel szót. Az unitárius vallás egyszerű, tiszta, bensőséges vallás. Nem a külsőségekre, látszatra, hanem a lélek nemességére fektet súlyt. Mennyivel nemesebb és értékesebb az, hogyha az utódok valamely egyházi nemes célra alapítványt tesznek és ezzel fönntartják szeretett halottjuknak nevét, mintha egy csomó anyagi értéket örökre a föld alá temetnek!... A körirat jót akar s azt minden jó unitáriusnak figyelmébe ajánljuk... Tartsuk meg régi unitárius elődeink egyszerű, nemes hitét, kövessük erkölceiket s ne feledkezzünk meg a jótétemény gyakorlásáról.

Ifjusági egyletek vezetőinek szives figyelmébe! Nemes Nagy Mártha „Vád” című verses kötete a napokban hagyja el a sajtót. Az Egyetemes Ifjusági Szervezet adja ki E. Fekete Lajos költő-pap mély és rokonszenves ajánló soraival. Az Egyetemes Szervezet e kezdeményező lépéssel kettős célt kíván szolgálni: ifju értékeinket kiségiteni az ismeretlenség homályából s szorosabb kapcsolatba hozni az olvasó közönséggel s ha lehetséges számukra némi írói honoráriumot juttatni. Nemes Nagy Mártha mindkét cél szempontjából méltó a támogatásra. Verseiben sok a finomság, báj, kellem, gyöngéd vád, nagy hit, mély szeretet. És sorsában sok a megindító, rokonszenvet keltő. Nemes Nagy Mártha minden ifjusági megmozdulást élénken figyelt s tollával hatékonyan támogatott. S most itt a kiváló alkalom, hogy az egyletek mégértő és méltányló magatartást tanúsítsanak vele szemben, de az E. Szervezettel szemben is. Minden ifjusági egylet címére egy-két példányt küldünk azzal a kéréssel, hogy azt elhelyezni, illetőleg átvenni sziveskedjenek s a vezetők hatalmazzák fel az elnökséget, hogy a küldött példányszámok árát a júniusi kongruából vagy központi illetményekből egy összegben levonathassa. A könyv csinos, művészes kiállításban jelenik meg finom famentes papiron, mintegy 80 oldalnyi terjedelemben. Egyes szám ára 40 lei. A várható támogatás reményében szeretettel kér minden szép és nemes célt ért lelkesedő egyletet.

Simén Dániel, lelkész-ifj.-elnök.

Shakirov Sebestyén képkiallítása. A napokban nyitotta meg képkiallítását az unitárius kollégium épületében Shakirov Sebestyén, hitrokon, Baiamaren élő orosz származású festőművész, aki 38 képét mutatja be a nagyközönségnek. Baiamare, Deva és a Jiul völgyének legszebb és lehangulatósabb részei elevenülnek meg ezeken a művészi képeken, melyek a bányászvilág életébe, a régi multról beszélő történeti várromok titkaiba, a havasok sajátos világába adnak a művész meglátásán keresztül érdekes betekintést. Sok frissesség, közvetlenség és a színek melegsége és hangulati érzelmi egysége jellemzi Shakirov képeit, bizonyosságául annak, hogy ez a művész őszintén él és átérzi benyomásait és igyekszik azokat a mindig a leg sikerültebb és legkifejezőbb módon vászonra vetíteni. Nehány tanulmányfeje, tájrészlete, devai képe kunyhóképei, a maguk bensőséges hangulatával erősen meg is fogják a néző lelkét. A mi szempontunkból az is kiválóan fontos, hogy a jeles festőművész Deva várát, az unitáriusok Golgotháját több képen lefestette. Ugy látszik, hogy az ő lelkét, amely az orosz viszonyok miatt telve van végtelen fájdalommal, a hatalmas vár golgothás kódéval mélyen megihlette. Igazi művészet látszik képeiből.

Balázs Zsigmond: Az I. G. Duca-i főgimnázium Értesítője az 1936/37 isk. évről. A gondosan összeállított Értesítő első lapját az oly korán elhunyt néhai Boros Jenő emlékének szenteli, kinek érdemeit meleg szavakban méltatja, azután hű képet nyújt a főgimn. kormányzatáról, a tantestületről, majd meg az 1936/37 év történetét adja elő. Végül a tanulók osztályozását és a statisztikai adatokat találjuk az 53 oldalra terjedő csinos kiállítású füzetben, melynek címlapját a főgimnázium szép új épületének a képe díszíti.

Évvégi jutalomkönyvek. Olvasóink figyelmét hangsúlyozottan fölhevítjük a *Minerva Műintézet* ez évi *jutalomkönyv* mozgalmára, melynek célja az, hogy a tanulók kezébe a tanév végén minél több megfelelő jó könyvet lehessen adni. Ez a nagyfontosságú mozgalom évről-évre erősödve oly szép eredményt ért el, hogy a lefolyt kilenc év alatt

közel 80.000 darab jó könyvet, kevés híján 2 millió lej értékben juttathatott a magyar ifjuság kezébe. Ebben az évben már *tizedik* évfordulóját éri meg ez a nemescélú mozgalom, mely ünnepi eseménnyel kapcsolatban a Minerva Műintézet ez évben a rendelés összegéhez mértén az eddiginél is nagyobb mennyiségben fog szétküldeni ajándékkönyveket a rendelőknek. Az eddigi nagy kedvezmény most is fennáll, mely szerint a rendelő *teljesen ingyen* kap minden, a Minerva kiadványaiból történő rendeléshez még *ugyanannyi értékű*, ha pedig más kiadású könyvekből rendelnek, akkor még *félannyi értékű* ajándékkönyvet, mint amekkora volt a rendelés összege. A jutalomkönyv-mozgalomra vonatkozó tájékoztató és könyvjegyzék április hó közepén szétküldésre került, az összes magyar egyházak és iskolák részére. Amennyiben nem érkezett volna meg, készséggel szolgál részletes fölvilágosítással a Minerva Műintézet jutalomkönyv-osztálya Cluj, Str. Baron L. Pop 5.

A târnavaei egyházkör új esperese.

A târnavaei Unitárius Egyházkör esperese: *Gvidó Béla* diciosánmartini lelkész 50 évi papi szolgálat és 44 évi esperesi működése után, április elsején nyugalomba vonult s a târnavaei Unitárius Egyházkör rendkívüli közgyűlése *Gvidó Béla* helyére 6 esztendő időtartamra *Mátyus Gergely* seucai lelkészt választotta esperessé, aki ígéretet tett arra, hogy elődeinek nyomdokába lépve, az Egyházkör érdekeit mindig megvédi. Minthogy a többi egyházköri tisztviselők megbízatása is az év folyamán lejár, a közgyűlésen egyuttal megejtették a választásokat hat esztendő ciklus tartamára. A választás során egyházköri jegyzőnek: *Sándor Gergely* deaji lelkészt, közügyigazgatónak: *Lőrinczi Gergely* suplaci lelkészt, pénztárosnak: *Kiss Tihamér* adamuși lelkészt választották, míg az egyházi képviselőtanácsba köri delegátusként: *Szathmáry Gyula* hărănglabi birtokos, köri felügyelőgondnok jelöltetett ki.

Az új alkotmánytörvény

a vallásra és az egyházi életre kiváló súlyt helyez. A házasságkötésnél nemcsak ajánlja az egyházi áldást, hanem kötelezően elő is írja. A törvénynek még nincsen készen a végrehajtási utasítása s ennél fogva nem tudjuk, hogy a gyakorlatban miként fog rendeződni, de a törvény szelleméből az olvasható ki, hogy az egyházi áldás hiánya ezután a törvény érvényben léte után semmissé teszi a csak polgárilag megkötött házasságot. Ez is a helyes. A házasság sokkal több, mint polgári szerződés. A házasság erkölcsi jelentősége domborodik ki az új s a már érvényben levő új alkotmánytörvényben. Az új törvényben különben a vallás és vallásos élet kellő védelemben és támogatásban részesül, amit csak örömmel üdvözölhetünk.

Új unitárius leányegyházközségek létesítése.

Az aradi unitárius leányegyházközség folyó évi április hó 24-én délelőtt alakult meg. A megalakulás munkájában nagy szerepe volt különösen Pataki nyug. tanárnak; gondnokká választott Jakab Géza író és hirlapíró, jegyzővé Pataki tanár atyánkfia s ezeken kívül a közgyűlés 12 keblitanácsost is választott. A megválasztottakat Dr. Kiss Elek teológiai akadémiai dékán és megválasztott egyházi főjegyző eskette föl. Gyűlés után egyházi beszédet mondott Komjátszegi Géza bihori lelkész s urvacsorai ágendát tartva, urvacsorát osztott Dr. Kiss Elek. A közgyűlésen mintegy ötvenen vettek részt, amely az ottani evangélikusok tanácstermében volt megtartható. Ez uton is hálás köszönetünket nyilvánítjuk Méltóságos Frient püspök urnak szives és barátságos vendéglátásáért. Az egyházközség a bihori anyaegyházközséghez csatlakozott.

Aznap délután Timișoaran az evangélikusok diszes templomában mondott egyházi beszédet Dr. Kiss Elek és esketett meg egy fiatal párt Komjátszegi Géza lelkész. Az evangélikusok itt is a legnagyobb szíveséggel bocsátották rendelkezésükre a templomot s ez év június 12-én az ők épületében fog megalakulni a timișoari leányegyházközség. Hálával említjük föl Gotthárd Áron igazgató ur szives támogatását és köszönjük evangélikus testvéreinknek baráti jóságát.

Itt említjük meg azt is, hogy Dr. Kiss Elek dékán husvét első-, másodnapján Mihai Viteazul-on prédikált és osztott urvacsorát, miközben a gondnokkal és lelkésszel a híveket látogatta meg s harmadnapján délelőtt Turdán tartott istentiszteletet.

Bihori ünnepek. A husvéti ünnepek alkalmával Csifó Nagy László Bihar megyei hittestvéreinket látogatta meg. Ünnepe első napján Bihorban tartott istentiszteletet, mikor a helybeli lelkész Oradean teljesített szolgálatot. Második napon Oradean hirdette az igét. Mindkét helyen nagyon kedves és lelkesítő benyomást nyert az unitáriusok kicsiny csoportjának kiertartó hithűségéről. Egyik legkedvesebb szolgálata volt az, hogy az ifju bihori lelkésznek: Komjátszeghi Gézának Évike nevű kis leányát megkeresztelte.

Olvasóinkhoz. A posta megköveteli, hogy kisebb városokban is a címzésnél kitüntessük az utcát és házszámot, különben a lapot nem kézbesíti. Felkérjük azokat az olvasóinkat, akiknek címzésük hiányos vagy hibás, vagy esetleg lakást változtatnak, szíveskedjenek kiadóhivatalunkat értesíteni. Mindent megteszünk, hogy olvasóink a rendes időben megkapják a lapot.

A szabadelvű kereszténység és vallásos szabadság érdekében alakult nemzetközi társulat a jelen évben teológiai megbeszélését Bentveld-ben (Hollandia) tartja meg július hó 18—23-ig. Mint a megelőző években, most is a vallás, tudomány, erkölcsiség és a társadalom legfontosabb kérdései kerülnek szóba és a szabadelvű gondolkozók legjelesebbjei vesznek részt benne. A jelen évben a fő tárgy a következő: **A szabadelvű kereszténység jövője.** A tárgysorozat még nincsen véglegesen megállapítva, de a főbb pontjai már ismeretesek. A megbeszélés vezetője Dr. L. I. van Holk (Hollandia) tanár. Megnyitó beszéd július 18-án „Szellemi kereszténység, a szabadelvű vallás eszménye” címen előad H. Hermelink (Németország) tanár. Július 19-én „A kijelentésnek és vallásos tapasztalatnak szabadelvű felfogása” előadja I. L. Adams (Amerika) tanár. Ugyanazon nap este: „A lelkész hivatala”, „A lelkész, mint az ifjúság vezére” címen előad Kővári Jakab (Transylvánia) lelkész és okl. vallástanár. „A lelkész, mint a vallás tanítója” címen előad Morti P. lelkész (Schweitz). Július 20-án „A biblia formai és anyagi értéke a szabadelvű kereszténység szerint” előadja Dr. H. McLachlan teol. akad. igazgató (Anglia). Ezeken kívül még fontos kérdésekről előadnak Dr. R. C. Dexter (Amerika), Dr. C. I. Bleeker (Hollandia), Dr. E. Platzhoff Lejeune (Sweitz), F. Konór (Csehország), S. Bixler (Amerika). A gyűlés résztvevőinek július 18—23-ig lakás és kosztja 17½ holland forint, körülbelül 2 angol font sterling és 10 siling. A rendezősegtől értesítés jött, hogy egy transylvániai résztvevőnek a lakás és koszt költségeit fedezik. Óhajtandó, hogy tőlünk is minél többen vegyenek részt ezen a nagyjelentőségű összejövetelen.

Unitárius Téli Gazdasági Iskolánk megnyitásakor több jóakarónk szíves volt méhrajokat igérni az iskola méhesének benépesítésére. A méhest azóta megépítettük. Több rendszerű kaptárt szereztünk bele. Az elmúlt év kedvezőbb lévén a méhészkedésre, szeretettel kérjük azon méhészkedő jóakaróinkat, kik iskolánkhoz közelebb laknak s egy-egy rajt inkább nélkülözhetnek, hogy méhesünk benépesítésében segítségünkre jöni szívesek legyenek egy-egy raj adományozásával. **Az iskola igazgatósága.**

Kérjük tudósítóinkat, hogy mindennemű helység- és utca-neveket az állam által meghatározott román elnevezéssel küldjék, mivel a fennálló törvényrendelet ezt előírja.

Fikker János bölcseletdoktor. A napokban vettük a hírt, hogy *Fikker János* Plăești-i lelkészt a szegedi egyetemen a bölcselet doktorává avatták a husvét előtti napokban. Fikker János az elmúlt években tett középiskolai vallás- és teológiai magántanári vizsgát, amiből az látszik, hogy komoly, alapos tudományos munködést fejtett ki. Amellett egyházközségi-, közművelődési- és gazdasági ügyekben is — ellentétben az ugynevezett tudós, de gyakorlati érzéknélküli lelkészekkel — sikeres, népének javát szolgáló nem közönséges tevékenységet fejtett ki. Fikker Jánosnak ezen szép sikere alkalmából sok szerencsét kívánunk.

Hirdetmények. Comsești, Turda megyei község határában levő s az Unitárius Egyház tulajdonát képező kb. 46 kat. holdnyi egy tagban levő terület, amelynek kb. egynegyed része fel van törve és bevetve, a többi pedig legelőnek használtatik, nyilvános árajánlat alapján eladatik. — Iara de Mureș, Mureș megyei község határában levő kb. 30 kat. hold mezőgazdasági és kb. 10 kat. hold erdőterületből álló s az Unitárius Egyház tulajdonát képező birtok nyilvános árajánlat alapján eladatik. Árajánlatok 1938 évi május hó 10-ig adandók be az Unitárius Egyház Jósággfelügyelőségéhez, Cluj Calea Marechal Foch 12., I. em. 20, ahol a hivatalos órák alatt felvilágosítással is szolgálnak.

Házasság. *Gál Irénke* tanítónő (Turda) és *Nagy Jankó* vasuti almérnök (Moldovanești-Sinaia) törvényes házasságot kötöttek és f. évi március 27-én Coltești-n *Gál* Gyula unitárius lelkész előtt egyházi áldásban részesültek. Az új párnak boldogságot és sok örömet kívánunk.

Nyugtázás. Az egylet pénztárába március 21-től április 26-ig *előfizetési díjat fizettek*: Özv. Barabás Jánosné Rimetea 1935—1938-ra, Csiky Sándor Uioara 1938-ra; Kiss Jánosné, Kiss Józsefné, Kiss Károlyné, Knobloch Rezsőné, Kovács Lajosné, Özv. Kónya Gáborné, Lázár Sándorné, Lőrincz Bálintné, Özv. Machold Róbertné, Markovits Leoné, Máthé Györgyné, Pataki Jánosné, Péterffy Áronné, Özv. Preiszner Péterné, Römer Györgyné, Sándor Gergelyné, Özv. Sáska Dénesné, Schuszter Vilmosné, Seiffert Jánosné, Sütő Sándorné, Szabó Mózesné, Szász Andrásné, Szász Jánosné, Özv. Szász Károlyné, Szász Lászlóné, Székely Domokosné, Szilassy Gyuláné, Id. Szolga Ferencné, Szőcs Istvánné, Dr. Tauglicht Sámuelné, Tóth Mózesné, Török Sándorné, Unitárius Nőegylet, Wiesel Mózesné, Zátyi Jánosné, Dr. Kerekes Istvánné, Balog Mihályné, Ferencz Béláné, Fülöp Árpádné, Harkó Ferencné, Nemes Nagy Lajosné, Özv. Németh Istvánné, Sándor Albertné, Sigmond Kálmánné, Soós Jánosné, Sólyom Jánosné, Szabó Jenőné, Takács Miklósné Brașov 1936—1937; Holly Károlyné, Szabó Mihályné, Hoch Jenőné, Szabó Istvánné, Bert Sándorné, Bokor Józsefné, Belkovich Józsefné, Oltean Emma, György Emődné, Göncz Mihályné, Ambrus Lajosné, Aschauer Józsefné, Bacconi Béláné, Id. Bálint Jánosné, Bálint Lászlóné, Bekei Ervinné,

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSOS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította: DR. BOROS GYÖRGY.

Dr. Gow Henrik
1861-1938.

ROR

bani Post

io. Dl. Kováts Moise urnak
București Sos Viilor i26. Pavilonul
"A." D.F. Scara A et l-a

Dr. Gow Henrik
1861–1938.

Ahoz a kiváló, jelesen felkészült, puritán életű, ékesen szóló, írói vénával megáldott angol unitárius papi gárdához tartozott, amely az unitárius névnek általános megbecsülést szerzett a szigetországban a múlt század utolsó s a jelen század első negyedében.

Politikai felfogásának erkölcsi gazdagságát annak a liberális pártnak nagy szelleme színezte, amely az angol unitáriusok vezetőit eszmei közösség folytán e párt élharcosaivá tették. Az irodalomban Shakespeare volt eszménye.

Teológiájának mélységében kedvenc tantárgya: az Újtestamentum tengerszeme csillogott. Életének szabadórát a természetjárás avatta ünneppé. Előadásait a lélek melege sugározta a tanulók szívébe. Lelkész szolgálatát a nemes puritán hagyományok komor fensége s egyszerűsége tette patinássá. Került minden zajt, csillogást, hirverést. Amikor az angol rádió az első unitárius istentisztelet tartására őt kérte fel, komolyan tépelődött, nem jelent e megalkuvást szereplése elvi, felfogása rovására.

Papi családból származott. Pályáját tanulmányai végeztével, mint missziós lelkész a szegények közti munkával kezdte. 7 évig volt liverpooli, londoni szegény-negyedekben missziós lelkész. Csak aki valaha személyesen tekinthetett be világvárosok szegény-negyedeinek döbbenetes mélységeibe, az tudja megmondani, mit jelent 7 évi ilyen önként vállalt munkának a keresztje. 9 évig a leicester-i tekintélyes gyülekezet papja volt. Innen hívták meg egyik legelőkelőbb unitárius eklézsia, a londoni Rosslyn Hill papjának. 19 évi áldásos munkával gyülekezetét felvirágoztatta s a 38 londoni unitárius egyházközség közt elsővé tette.

1921-ben az oxfordi Manchester College újtestamentum tanárának választották, ahol 10 esztendő telt a nevelés szolgálatában.

1923–24-ben a britt és külföldi unitárius társulat elnöke, 1926–28-ban a másik unitárius egyházi szervezet, az ugynevezett nemzeti konferencia elnöke. E két unitárius egyházi szervezetben élvezett bizalom s szeretet folytán döntő befolyást gyakorolt abban az irányban, hogy a csaknem egy évszázadon át kétfelé forgácsolt erők 1929-ben egy egységes angol unitárius egyházban egyesüljenek. Mint társelnök vezette át egy éven keresztül az új szervezetet a kezdet nehézségein.

1931-ben megvált a tanári szolgálattól s egy kedves, tengerparti kicsiny gyülekezet papja volt még 6 esztendeig, amikor végleg nyugalomba vonult. Az elmúlt nyáron az oxfordi nemzetközi szabadelvű konferencia egyik napján elnöki tisztet töltött.

dőtt be. Munkás földi életének ez év áprilisában vetett véget a halál.

Oxfordban két évig volt tanárom, atyai jóakaróm és pártfogóm. Mint a bentlakás igazgatója, minden este velünk étkezett a közös teremben, majd átjött velünk egy pipa dohányra s egy csésze feketére az ifjusági társalgóba. Jelenléte soha nem észlelve. Ugy ült velünk a hosszú asztal mellett, mint apa a családja körében. Egyénisége, mint valami drága áldozat jóillatu füstje, úgy töltötte be körünket. Tennisezett, kirándulásokra, sétákra, színházba jött velünk. Lakására összegyűjtötte az egyetem mindkét nembeli s minden szakbeli unitárius hallgatóit, hogy ismerkedjünk, tudjunk egymásról. S amikor a párolgó tea illatának barátságos légkörében padlóra, szőnyegek-re, párnákra telepedtünk, közénk ült feleségével s a vidám tréfák közben szeméből a gyermeki tisztaság jézusi fénye csillogott.

Engem egy svájci tanulóval együtt angol irodalmi órára rendelt hetenként kétszer feleségéhez, aki közismert író. Mikor már otthonosabban lábaltam az angol nyelv zsombékos útvesztői között, londoni volt gyülekezetében egy előkelő családnál helyeztet el vakációra, hogy e kínai fallal körülbástyázott szentélybe, az angol családi életbe is betekintést nyerjek. Angliai tanulmányaim végeztével pedig egy hónapra Birmingham-be a Chamberlain-ek ekleziájába küldött e nagyszabású eklézsia belső életének megismerésére.

Hazai egyházunk sorsa iránt mindig élénk érdeklődéssel viseltetett, az unitáriusokról írott történeti művében meleg szeretettel emlékezik meg rólunk.

Földi maradványait ez év ápr. 23-án hamvasztották el a londoni krematóriumban, ahol a gyászszertartást Dr. Hall vezette nagy gyülekezet részvételével.

Amint Dr. Drummond, egyik legjobb barátja írja búcsu soraiban: „azon ritka tehetséggel volt megáldva, hogy mindig jobbnak látott minket, mint amilyenek voltunk s így segített minket, hogy alacsonyabbrendűségünkől fennebb emelkedjünk. Amikor az ilyen életek a láthatatlan világba vonulnak, vallásos örökségünk részeivé válnak. Nemességük által fenntartják a világ szerkezetét s az emberek fiai számára jobb dolgokat tesznek megvalósíthatókká”.

Kövdri Jakab.

Pipei Bálint Mózes.

Pipei Bálint Mózes ny. vasuti őr folyó év május 6-án 75 éves korában rövid szenvedés után Pipea-n elhunyt. Egyház-községe benne egyik jóltevőjét, hűséges építő presbiter gondnokát veszítette el. Szeretett felesége Bálint Katalin és gyermekei Róza Tóth Józsefné és Árpád jegyző fia édes apjukat gyászolják, kiknek a meggyógyító Isten szeretete adjon enyhülést és vigasztalást szívük mély fájdalomára.

Kozma Béla.

Dr. Iván László emlékezete.

A fájdalom még nagyon erős, az elkerülhetetlen végét, még mindig tulságosan korán érkezett ahoz, hogy kemény vonásokkal meg tudnám rajzolni azt a lélekarcot, mely maradéktalanul jellemezte Iván László lelkészünköt. Csak torzóban néhány gondolatot, mely hozzájárul emlékezete idézéséhez.

A középiskola után az egyetem padjaiban érlelődik meg a fiatal tanárjelöltben az elhatározás, hogy katolikus egyháza világa helyett, ott keresi meg lelke békességét, ahol azt telje-

Dr. Iván László.

sen kiélni tudja. Ezzel egyidejűleg megkezdte teológiai tanulmányait is cluji akadémiánkon. A teológián lelkészi, az egyetemen középiskolai tanári oklevelet szerzett, egyháza angliai tanulmányútra küldi, azonban nem bírja a nehéz éghajlatot és néhány hét múlva hazatér. Egészsége sohasem állott erős lábón, de szorgalmas szívósággal képezi tovább magát. A német és a francia teológiai és bölcséleti irodalom jeles ismerője s bölcsészdoktori disszertációja: A misztikus intuición irányu gazdag tanulmányainak szép eredménye. Amikor a budapesti egyházközség

szervezi vallástanító lelkészi állását, erre nyer kinevezést, s ettől az időtől kezdve, — 1927 — életének munkája egybeforrt a magyarországi unitarizmus életével.

A budapesti és pestkörnyéki vallástanítás kifejlesztése érdekében nagy érdemei vannak. Az első és második elemi osztályu növendékek részére tankönyvet írt. Nagy erővel igyekszik a speciális viszonyok között — a szórványoktatásban — a legtöbbet nyújtani. Az ő elgondolásai és vezérkönyvei alapján alakul ki a vasárnapi iskolai, későbbi gyermekistentiszteleti oktatás, mely vasárnaponként is foglalkozott a gyermekekkel, akiket hétköznap csak hetenként egyszer lehetett egybegyűjteni.

A budapesti egyház ifjúsági munkájának minden ágában részt vesz. Alelnöke volt a Brassai Sámuel ifjúsági egyesületnek, s részt vesz 1923-ban a hollandiai Sleenben megtartott első nemzetközi ifjúsági találkozón, melyből a Leyden International Bureau szervezete kialakult. A megalakult cserkészcsapatnak egyik lelkes támogatója, s gyakran elkíséri őket táborozásaikra, hogy ott is közelükben lehessen. A magyarországi konferenciás mozgalomnak lelkésztársaival együtt, egyik elindító lelke, itt tartott, előadásai melyek közül néhány a Keresztény Magvetőben is megjelent, értékei egyházi irodalmunknak. Nagy része van abban a mozgalomban, mely a magyarkuti nyaralótábor felállításához és beszerzéséhez vezetett. Néhány esztendőn keresztül szerkeszti az Unitárius Értesítőt. A lapot teljesen átszervezte, munkatársait telrüssítette, s élénk, egyházi tényezővé tette. Legnagyobb dicsérete ezen a téren az, hogy a lap szerkesztése idején, s azóta is, teljesen meg tud állani a saját lábán s előfizetői támogatásából él meg. Itt megjelent cikkei egyházi életünknek és egyházpolitikai harcainknak sokáig emlékezetes hirdetői maradnak. Az egyházi irodalom szompontjából legjelentősebb dolgozata a Keresztény Magvető hasábjain jelent meg, melyben egyházalapító püspökünk lelkiségét veszi bonckése alá, s erős kritikai érzéssel bírálva eddigi méltatóit, helyét a mai ember lelkivilágban kijelöli. Korunk lelki válságáról irt értekezése a magyar olvasóközönség nagyobb köreiben is érdeklődést ébresztett.

Iván László erős hívő ember volt, hitében a Bibliára támaszkodott. Bátor ember volt, aki nyíltan hirdette azt, ami a lelkében élt. Jó ember volt és mégis nagyon sokat csalódott. Soha senkit sem támadott meg, s mégis rengeteg támadásban volt része. Unitárius ember volt, annak dacára, hogy a tradicionális unitarizmus nem minden vonása volt lélekarcán felfedezhető.

A sors úgy adta, hogy többször volt alkalmam két fiatalon elhunyt nagytehetségű lelkésztársunk betegágya mellett órákat eltöltenem. Balázs Ferenc és Iván László jelentették a harmincas években bontakozó unitárius újraébredésnek két ellentéteiben legszélsőbb pólusát. Amikor a magyarországi kórházakban is hosszú időn át gyógyulást keresett Balázs Ferencsel beszélgettem, akkor az ő útkeresései között mindig ott járt gongolátvilágomban Iván László is, aki megkritizálta a farmeréletet élő lelkészt, s benne a magasabbrendűséget kereste. Balázs Ferenc halálhírére Iván Lászlóval én kellett, hogy közöljem. Szegény Iván László, amikor könnyei letörlése után megszólalt, — súlyosan beteg volt már ő is akkor — azt mondotta, hogy elment az egyik legszélsőbb baloldali pólus, most már nincsen mit keresnie itt a másiknak a jobboldalinak sem. Mind a ketten csendesen megpihentek már annak a földnek a mélyén, melyet olyan nagyon szerettek. Egyházi életünk ér-

tétkrendjében jelentőségüket a történelem majd szépen méltatni fogja. De egy bizonyos, hogy amikor a harmincas évekről ír majd a jövő krónikása, egymás mellett kell emlegetnie Balázs Ferenc és Iván László munkásságát, akik más és más síkokon ugyan, de egyházi életünk reformálása, öntudatraébresztése terén, lélekben és cselekedetben, ma még felbecsülhetetlenül sokat tettek. Áldassék emlékezetük. *Ferencz József.*

Kelemen Lajos a Magy. Tud. Akadémia külső tagja.

Csak nem rég olvastuk a lapokból azt az örömdetes hírt, hogy Kelemen Lajos az E. M. E. és egy. könyvtár éppen nyugalombavonuló tisztviselőjét a Magy. Tud. Akadémia külső tagjává választotta. Ez a kitüntetés nem mindennapi, mert a Tud. Akadémia csak igazán arra érdemes tudósokat választ be a tagjai sorába.

Kelemen Lajos.

Mégis úgy érezzük, hogy Kelemen Lajos ezt a kitüntetést már legalább másfél évtizeddel ezelőtt meg kellett volna nyerne. Azonban jobb későn, mint soha. Kelemen Lajos az Akadémia figyelmét tudásának gazdagságával és odaadó szolgálatkészségével érdemelte ki, mert alig van olyan tudós ezen a világon, aki oly szívesen bocsássa mások rendelkezésére tudásának gazdag tárházát, mint ő.

Az Unitárius Egyház kebelében eddig a következő nagyjaink nyerték el a Magy. Tud. Akadémia tagságát: Dr. Brassai Sámuel, az egyetemes tudós, Bölöni Farkas Sándor a nagy amerikai utazó, Kriza János főképpen mint nyelvész, Kozma Ferenc a Székelyföld kiváló ismerője, Jakab Elek a nagy történet-

tudós, Dr. Jakabházy Zsigmond a kiváló vegyész, egyet. tanár, Dr. Gelei József a szegedi egyetem rektora, természettudós és Kelemen Lajos a nagy történettudós.

Az új akadémiai tagnak igazán megérdemelt kitüntetésalkalmából jó egészséget s hosszú, munkás boldog életet kívánunk.

Szentmártoni Bálint.

— Egy jeles népnevelő nyugalomba vonulása. —

Az emberi művelődés Istennek egyik legáldottabb kincse. Akik ezért a drága kincsnek kibányászásáért küzdenek és munkálnak, a legnemesebb hivatást teljesítik. Az emberek azonban nagyon hajlandók arra, hogy elfelejtkezzenek az igaz munkásokról. A művelődés áldásainak örvend minden lélek, de a szellemi életnek igazi hőseiről ritkán emlékeznek meg. Mi, mint egyház nem engedhetjük meg magunknak azt a fényűzést, hogy elfeledkezzünk azokról, kik minden munkájukkal, teljes erejükkel, teljes lelkükkel Isten és embertársaink szolgálatában töltötték el munkás életüket. Most egyházunknak és közművelődésünknek egy ilyen munkásáról, *Szentmártoni Bálint*-ről kívánunk megemlékezni, abból az alkalomból, hogy 40 éves hűséges és sikerekben gazdag népnevelői munkássága után nyugalomba vonul.

Szentmártoni Bálint.

Szentmártoni Bálint Mitresti-ben született, hol atyja Szentmártoni Kálmán lelkész volt. Őt testvére közül Szentmártoni Kálmán a jeles történettudós az I. G. Duca-i főgimnázium volt igazgatója, az U. I. T. jelenlegi főtitkára vált ki kiválóan értékes munkásságával.

Korán árvaságra jutott. Tanulmányait Rimeteán és I. G. Ducan végezte. Utóbbi helyen elvégezte a tanítóképző intézetet is. 1896-ban tanítói oklevelet nyert. 1896-ban Buzea-n megválasztották tanítónak. Ebben a külsőleg szerény állásban 40 termékeny munkás esztendő telt el s a jelen évben nyugalomba is vonult.

Mindjárt állásának elfoglalása után daloskört szervez, amelynek természetesen ő nemcsak az indítványozója, hanem karmestere és éltető lelke is. Majd meg fokozatosan ifj. egyesületet, Gazdakört, Fogy. és ért. szövetkezetet, állatbiztosító szövetkezetet, könyvtárt, faiskolát és a faluban a peres ügyek elrendezésére békéltető bíróságot létesített.

Iskolán kívül, mint községi képviselő, közbirtokossági elnök stb. működött.

A közhatalom-változás előtt a mureszköri felekezeti tanítók egyesületének alelnöke, jelenleg a mureszköri unitárius felekezeti tanítók egyesületének elnöki tisztét tölti be. Fiatalabb korában gyakran találkoztunk a nevével a napilapokban, tanügyi lapokban és az Unitárius Közlönyben is; igen érdekes novelákat, költeményeket, tanügyi és gazdasági tartalmu cikkeket írt. Megírta Mureşmegye földrajzát s lerajzolta a megye térképét.

Pedagógiai tanfolyamon is vett részt. Az ott nyert diplomájával s.-tanári cím is járt, de sohasem használta.

Nyugalomba vonulásával gondoskodik, hogy az anyaföldből nyerje meg azt, amit egy ilyen nemes és hosszas munkásság után a társadalom kellene biztosítson neki.

Ime, néhány rövid és vázlatos sorban egy igazi munkás élet. A nép és egyháza iránti hűséges szeretetet már az anyatejjel szivta magába s ez tette azt, hogy egy munkás élet alatt mindenkor hűségesen szolgálta a népnevelés szent ügyét.

Szentmártoni Bálint nyugalomba vonulása után még sokat fog tenni egyházi életünk és művelődésünk érdekében, mert — Istennek hála — még jó erőben van. Adja az Isten, hogy még sokáig működhessen gazdasági és szellemi kulturánk érdekében, melynek eddig olyan lelkes és hűséges munkása volt.

Keresztély Lajos

1850—1938.

30 évig volt tanára annak az iskolának, amelyet mi öregebbek „Kereskedelmi Akadémia” neveztünk. Nemcsak megalakulásánál volt ott ez intézetnek, hanem áldásosan vett részt annak fejlesztésében is, oktatói és nevelői hivatása céltudatos, magas színvonalu betöltésével.

A természettan és vegytan voltak nagy szeretettel és hivatottsággal előadott tárgyai.

Ugy ezeknek tanítását, mint életterheinek s ezek között egy elég hosszú időn keresztül a magánosságnak, hordozását jelentékenyen elősegítette a természet iránti nagy vonzódása és szeretete.

Mint ember, tipikus példája volt a nemesebb veretű, tisztultabb, emelkedettebb vallásosságnak, amelyet nem csupán vallása és temploma iránti szeretetével bizonyított meg, hanem nemes emberi erényekkel; ezek között a baráti és kollégialis

együttérzéssel, emberbecsülő természetével, szigorú, ítélkezésekben részrehajlatlan, még az ellenséget is védelmezni kész, igazságosságával és a pedánságig menő kötelességtudásával.

88 éves korában halt meg, május hó 19-én; temetése május 22-én volt, amelyen a temetési szertartást végező lelkészen kívül, volt tanítványai és tanártársai nevében, érdemeit méltatta Szentkirályi Samu, kereskedelmi liceumi tanár is.

Emléke áldott, nyugalma csendes legyen! Ü. K.

A Baraolt-i Unitárius Egyház templom ügye.

Baraolt-on erdővidék központjában egy unitárius szórványgondozó központ létesült 1936-ban. Azóta a szórványgondozó lelkész Késmárky Miklós, aki tíz községben pásztorolja az unitárius hiveket. Baraolt már több mint 30 éve, úgy szerepelt, mint Racoşul de Sus leányegyház községe, míg 1938-ban a Főhatóság rendelkezése folytán rendes lelkészt kapott és elvált az anyaegyházról.

Már Kelemen István beszolgáló lelkész idejében szükségét érezték a hivek annak, hogy saját templomuk legyen. A beszolgáló lelkész és lelkes gondnoknőjük: Sebestyén Sándorné vezetése mellett éveken keresztül gyűjtötték a pénzt erre a célra. A pénz, mintegy 35.000 lei, a Racoşul de Sus-i hitelszövetkezetben volt betéve. Azonban konverzió alá esett s így 50% csak 17 év után jut a Baraolt-i egyh. község birtokába.

Késmárky Miklós a nehéz szórványgondozói munka mellett elhatározta, hogy Baraolt-on a már rég óhajtott, kicsiny unitárius templomot és lehetőleg a papilakot is felépíti.

Ebből a célból kifolyólag 1937 év tavaszán elindult hivei és felesége Késmárky Miklósné sz. Barlabás Ibolyka kíséretében különböző unitárius egyh. községbe, ahol prédikált és azután felkereste az unitárius hittestvéreket otthonukban és gyűjtött. Minden egyházközségben igazi testvéri szeretettel fogadták és segítettek munkájában és gyűjtésében, úgy az egyházközségek vezetői, mint hivei. Így gyűlt össze az alábbi összeg: Haghiz 1052 L, 2. Belini 3293 L, 3. Calnic 1012 L, 4. Arcuş 3261 L, 5. Valea-Crişului 1200 L, 6. Racoşul de sus 6699 L, 7. Braşov 5225 L, 8. Vârghiş 2099 L. Br, Dániel Ferenc 1000 L, 9. Turda 4985 L, 10. Cluj 6377 L, 11. Aita-Mare 5500 L, Dr. Ferenczy Géza 5000 L, 12. Colteşti 1884 L, 13. Iara 2335 L, 14. Pietroasa 960 L, 15. Moldovăneşti 1963 L, 16. Corneşti 1278 L, 17. Tureni 809 L, 18. Cheia 1635 L, 19. Bădeni 2852 L, 20. Văleni 2800 L, 21. Plăieşti 3600 L, 22. Dopca 1101 L, 23. Racoşul de jos 821 L, 24. Telişoara (Baraolt szórványa) 740 L, 25. Rimetea 650 L, 26. Diciosânmartin 2186 L, 27. Seuca 400 L,

Ezenkívül még adományozott a Baraolt-i Erdőbirtokosság 5000 L, és a Baraolt-i Unitárius Nőszövetség 30.000 Leit.

A Baraolt-i Unitárius Nőszövetség csak két éve áll fenn. Késmárky Miklós lelkész indítványára alakult meg Danér Istvánné elnöklete alatt. Később e tisztelet Késmárky Miklósné tiszteletes asszony töltötte be. Ez a parányi kis Nőszövetség csodálatos eredményeket mutatott fel két év alatt. Alig van 15 tagja, de mindeniket szent hitünk iránti lelkesedés tölti el. Több összejövetelt, vallásos estélyt, bibliaórát, Dávid Ferenc ünnepélyt tartott. Ezenkívül négyizben rendezett táncmulatságot, mindannyiszor szép erkölcsi és anyagi sikerrel. Nagy szerencse az is, hogy a baraolti kicsiny unitárius egyházközség megnyerte a többi kisebbségi egyházak szimpatiaját s így minden munkában felekezeti különbség nélkül segítséget kap.

Ennyit tudunk írni röviden a baraolti unitárius templom ügyéről. A munka megindult. Az eredmény nagyon szép, de korántsem elég ahhoz, hogy a feltett cél teljesüljön. Még sok áldozatra van szükség, azért e lap soraiban kérjük azokat, akik e szent ügyet támogatni akarják, szíveskedjenek adományaikat az alábbi címre küldeni: Parochia Unitariană Baraolt. Jud. Treiscaune. Azokra pedig, akik már áldozatokat hoztak bármilyen formában, meleg köszönete mellett Isten áldását kéri

a Baraolt-i Unitárius Egyház Vezetősége.

Az oxfordi „csoport - mozgalom” eszméi.

E mozgalom megteremtője Frank Buchman schweitzzi származású evangélikus lelkész. Nem külön felekezet, hanem a felekezetekben a vallásos elmélyedés, az Istenhöz-térés és Istennel való állandó megmaradás gyakorlása. Alapelvei a következőkben foglalhatók össze: *A föltétlen becsületesség, föltétlen tisztaság, föltétlen önzetlenség és föltétlen szeretet.*

Hogy a világ örvendező, bűneitől megszabadult, Istentől vezetett emberekből álljon, tudjon Istenre hallgatni és az Ő akaratának engedelmeskedni.

Olyan világ legyen, amelyben minden nő, férfi, ifju és leány egy közös érdekért dolgozik, mely méltó arra, hogy érte meghaljon, de éljen is; ez a cél: a világot Jézus számára meghódítani. Látjuk, hogy az emberi tervek mind megbuknak. Miért nem próbáljuk meg Isten terveit is végre? Nehéz lépés, de meg kell tenni, mert különben elkerülhetetlen a világ-háború.

Ha megnézzünk egy ujságot, csupa problémát olvasunk, de Jézusnak minden problémára van megoldása.

Minden, minden Istentől van s ezért neki is kell mindent

ajándékozni. Nemcsak a pénzt, hanem egészséget, időnket, hibáinkat, bűneinket, munkánkat, gondolatainkat, szóval mindent, amivel bírunk.

Ha mindenki igazán szeretné felebarátját, akkor megszűnne minden gazdasági válság, mert ez nem más, mint erkölcsi kérdés. Ha mindenki odaadná a feleslegét, akkor mindenkinek elég jutna. Minden gazdasági kérdésnek ez a gyökere.

Mindenkinek megváltozhatik az élete Isten vezetésére való hallgatás által és e megváltozással olyan erőket nyer, aminek segítségével minden lehetséges. Csak fel kell állani és egy kézmozdulattal meggyújtani a villanyt, akkor világos is lesz.

A mai keresztények nagyon merevek. Jézus nem volt merev! A zárkózottság is nagy bűn. A Biblia idejében mindenki halhatta Isten szavát. Isten nem változott meg, akkor miért nem halljuk mi is most Őt?

Minden meg nem oldott kérdés valamely elkövetett nagy vagy kisebb bűn következménye s az ember csak a belső megoldhatatlan, kínzó kérdések miatt érez fáradságot.

Ha mindent átadunk Istennek, Istentől mindent sokszorosan visszakapunk. Igaz, nem mint a magunkét, hanem, mint az Ő tulajdonát.

Isten azért teremtett minket, hogy bizonyossá váljék az az igazság, hogy Ő minden megoldhatatlannak látszó kérdést meg tud oldani. Hogy megváltoztassuk a mások életét s hogy egy új nemzedéket és világot építhessünk: az Ő országát.

A félelem egyik legnagyobb bűn. Ebből származik a bizalmatlanság, ellenségeskedés, háború, gyűlölet, minden más rossz. A bizalom, szeretet és nyugalom minden kérdést megoldana és ez egyetlen megoldás hozná meg a világ békéjét.

Azt sohasem tudhatjuk, hogy Isten előtt mi nagy és kicsi. Ő teremti a betegségokozó bacillusokat is, melyek óriási hatást válthatnak ki! Nagy önteltség kellene hozzá, ha mi akarók megállapítani, hogy mi a fontos Isten előtt.

Imádkozni nem azt jelenti: a magad szavát hallani. Az imádság ténye ez: csendben lenni, némán maradni és figyelni, míg a könyörgő hallja az Isten szavát.

A csend ideje olyan, mint a telefonbeszélgetés. Nemcsak mi beszélgetünk, hanem hallgatjuk azt is, amit Isten mond nekünk. Amit Ő mondott, azt azonnal meg kell tenni és nem szabad vesztegetni az időt.

Engedelmeskedni Istennek annyi, mint hinni...

Bűn mindaz, ami Istentől és embertársainktól elválaszt? Mi választ el Istentől? Ha nem akarjuk elfogadni, amit Ő ad és ha nem akarjuk átadni, letenni, amit Ő kíván tőlünk... Mi választ el az emberektől? Ha az ellenük elkövetett bántalmat nem akarjuk bevallani és jóvátenni. Bűn minden gyűlölet és bosszúság is!

Péter Rózsika.

Dr. Wilbur: A mi unitárius örökségünk. (*A szabadelvű kereszténység összefoglaló története*). Fordította és kiegészítette: *Szent-Iványi Sándor*. (Cluj, 1937—1938. XVI. bevezetés és tartalom + 430 szövegoldal + 80 oldal kép).

Régóta vártuk, hogy Dr. Wilburnak, a ma legnagyobb unitárius történetírónak fenti című műve megjelenjen. Ez a várakozás most be is teljesült, a jeles könyv megjelent magyarul. A terjedelmes mű alapos átolvasására még nem volt időnk, de gondos és értékes munkának látszik. Az árak az új megrendelőknek: 1. füzve 150 lej, 2. kötve 180 lej, amatőr példány famentes papíron és diszkötésben 220 lej. Kapható és megrendelhető az Unitárius Iratterjesztőnél (Cluj, Liceul Unitarian). A könyv méltatására még visszatérünk.

Nemes Nagy Mártha: Vád. Egy szép kiállítású költeményes kötet, melyet az ifj. egyetek egyetemes szervezete adott ki. Lapunk 5. sz. 106. lapján a figyelmet felhívta rá Simén Dániel, a szervezetek elnöke, s boldogok vagyunk, a felhívásban nem volt semmi túlzás. A megjelent kötetben sok lelki finomság, vád, panasz, benső őszinte érzelmek jut kifejezésre a mostani időkkel és szokásokkal ellentétben: jó verstechnikával. Olvasóink figyelmébe ajánljuk. Ára: 40 lej. Beszerezhető az ifjúsági szervezetek útján. Megkeresésre mi is szívesen közvetítünk.

Eladó. Körösfői Kriesch Aladár: *A vallásszabadság kihirdetése a turdai országgyűlésen 1868.* Műlap, rá mával, teljesen jó állapotban eladó. Az érdeklődőknek kívánatra a szerkesztőség megadja a szükséges felvilágosításokat.

Shakirov Sebestyén hitrokon, orosz festőművész korábban megajándékozta volt a D. F. Egyetemet egy festménnyel, melynek tárgya: *Dévavár alkonyatban* s amely eddig az egyházi irodán volt látható. A választmány elhatározta ennek a képnek az eladását. Az érdeklődőknek a titkár megad minden további felvilágosítást.

A jelen évi Ifjúsági Konferencia

julius hó 1, 2 és 3-án lesz Clujon az unitárius püspökség disztermében.

Elszállásolásról a rendezőség gondoskodik ; napi ellátás közös étkezéssel 30—40 lei lesz. Akik a közös étkezésben részt akarnak venni és elszállásolásra igényt tartanak, ebbeli szándékukat jelentsék be a központi választmánynak **junius hó 15-ig.** Féljegy elnyerése iránt a választmány a kérést beadta. A Clujról szomszédos Someşeni állomásra fürdő-jeggyel lehet utazni. Ajánlatos ezt a lehetőséget igénybevenni Részletes programot később küldi szét a rendezőség. Az elszállásolással kapcsolatosan felhívjuk a figyelmet arra, hogy aki könnyebb takarót hoz magával, az az elszállásolást megkönnyíti. **A bejelentéseket kéri a rendezőség junius 15-ig okvetlen megtenni,** mert csak ebben az esetben lehetséges a kifogástalan elrendezés.

Dalárda-est Hoghizon. A Hoghiz-i Unitárius D. F. E. Dalkör f. évi április hó 18-án (husvét másodnapján) szépen sikerült műsoros táncmulatságot rendezett. Lelkész megnyitó beszéde után Csokonai „Tihanyi echóhoz” című ismert dalát énekelte a vegyeskar, Szilárd János „Megyen a nyáj” című egyfelvonásos palócvirtusát játszották a dalkör műkedvelői, népdalokat énekelt a dalárda, Mahovits Gyula „Csordaeresztés után” c. egyfelvonásos vigjátékát adta elő műkedvelők másik csoportja, majd népdal-egyveleg és lelkész zárószavaival ért véget a változatos és gazdag műsor. Szereplők valamennyien derekasan megállották helyüket, neveiket csupán helyszüke miatt nem közölhetjük. Szindarabok betanítását Fülöp Árpád lelkész és Ferenczy Mózes ifj. énekvezér végezték. A nemrég alakult dalárdával elért siker énekvezér odaadó munkásságának eredménye. A dalkör minden egyes tagját, lelkes vezetőikkel együtt illesse e helyről is elismerés és hála.

Jelenvolt.

Hibaigazítás. Lapunk 5. számának 104. lapján alulról a 14. sorban a kötőke háziasszonyainak sorából kimaradtott a Nőegylet egyik legtevékenyebb tagjának : **Tana Ferencnének** a neve. Ezt a hibát ezennel helyreigazítjuk.

Sz. 222/1938. **Pályázat hirdetési-körlevél**

U. P. az összes lelkészeknek és segédlelkészeknek.

A nyugalomba vonulás folytán megüresedett **diciosán-martini unitárius papi állásra pályázatot hirdetnek**. A belső emberek választásáról szóló törvény 13. §. alapján a pályázó köteles a folyamodványhoz csatolni a Teológiai Akadémia végzettségét igazoló bizonyítványt, szolgálati bizonyítványt mindazokról a helyekről, ahol rendes- vagy segédlelkészi minőségben szolgálatot teljesített. Esperesi bizonyítványt arról, hogy a pályázó nem áll fegyelmi vizsgálat vagy ítélet alatt.

A pályázat határideje: **1938 évi június hó 4-ik napja.**

A pályázati kérvényeket a kitűzött határidőig a Tárnava Mică-i esperesi hivatalhoz Seuca, u. p. Diciosánmartin kell beadni. A később érkező folyamodványok nem fogadhatók el.

A papi állás javadalma a díjlevél megállapítása szerint a következő:

1. 5 szoba, konyha, kamara és előszobából álló lakás, gazdasági melléképületekkel s a leltár szerinti gazdasági udvarral, gyümölcsös és veteményes kerttel 1307 □ öl.

2. Tizenegy hold 1548 □ öl szántó a „Tövisközt”, melyből 2 hold kaszálóvá alakítottatott át.

3. 2 hold szántó az „Egyházszeren”.

4. 2 hold kaszáló „Tul a vizen”.

5. Belső telek (Str. Horia) $\frac{1}{4}$ hold gyümölcsössel és ezidőszerint havi 100 lejtvé jövedelmező bérházzal.

6. Radnóti uton $\frac{1}{4}$ hold beépítetlen belső.

7. 100 □ öl legelő rész.

8. Hívektől 208 véka (à 20 liter) szemes törökbuza.

9. Hívektől 9,116.—, azaz kilencezerszáztizenhat lej készpénz.

10. Hívektől 26 napszám.

11. 100 mázsa száraz tűzifa (vagy 24 szekér vastag- és 12 szekér alja).

12. 2093 lej földvásárlási alap évi kamatának $\frac{2}{3}$ része.

13. 496 lej dézsmakárpótlási alap évi kamatának $\frac{2}{3}$ része.

csirképe megváltási segélyalapból: bor képében 666 lej,
 15. helyen 274 lej, ifjúsági napszámváltságban 166 lej.
 helyreállítom szombati vámjának $\frac{2}{3}$ része, ha a malom
 16. Az

Jegyzet: a től kiutalandó kongrua.
 emelkedik vagy, 10. sz. alattiak a hivek létszáma szerint
 Cluj, 1938 évben.

his hó 20-án.

Dr. Varga Béla s. k.,
 e. főjegyző.

Egy kedves velem.

nak május havában igen **látogatása.** Cluj városi unitáriusok-
Snow, aki 1920-ban Metcaves vendégük volt. *Dr. Sidney B.*
 saságában meglátogatta az *Witte* amerikai hitrokonok tár-
 s keresztényi szeretetreméltóság unitárius egyházközösségeket,
 hagyott hátra, most középeurópai oly feledhetetlen emlékeket
 rándult Cluj városába. Itt a régi-ja alkalmából 2 napra át-
 amely csöndben és meglepetésszerű erőket meglátogatta s
Snow most is az a daliás és végtelen, úgy is távozott. *Dr.*
 akit ezelőtt 18 évvel megismertünk volt kedves ember, mint
 ezelőtt 18 évvel meglátogatott egyházközösségét küldi a rég,

Pályázat. Unitárius Teológia Akadémiának.

zatot hirdetek az 1938/9 és 1939/40 iskolai évnévében pályá-
 az angliai Manchesterben levő teológiai akadémiavonatkozóan
 Pályázhatnak szakvizsgát tett lelkész-növendékek ösztöndíjra.
 löltek. Pályázati határidő 1938 *junius 15.* Pályázónak készje-
 junius hó folyamán vizsgáznia kell Cicero: *De amicitia*z évi
 véből, a görögnyelvű Márk ev.-ből s angol nyelvből a mű-
 Akad. Igazgatósága előtt. Cluj, 1938 május 21. *Dr. Kiss Elek*, dékán.

Az I. G. Ducai unitárius egyházközösség a Főgimnázium
 tanulóinak közreműködésével május 8-án, a vasárnap délelőtti
 istentisztelet keretében jól sikerült ifjúsági napot rendezett. Mű-
 sor a következő volt: Imát Mátyus Ferenc VIII. o., egyházi
 beszédet Szász Dénes VIII. o. tanulók mondtak. Mécs László
 verseiből szavaltak: Biró József VIII. o. és Elekes Domokos
 V. o. tanulók. Triót adtak elő: Péterffy Gyula zenetanár (or-
 gona), Török László VII. o. (hegedű) és Elekes István VI. o.
 tanuló (cselló). Bezáró szavakat mondott Bede Emil s.-lelkész.

Tájékoztató. Felhívom összes lelkésztársaim és unitárius
 hiveink figyelmét arra, hogy Găleşti községből nagyon sok ké-
 regető cigány jár gyűjtőkönyvekkel faluról-falura, akik külö-
 nösen unitárius hitű közösségekben azt állítják, hogy a Găleşti-i
 unitárius templom javára kéregetnek s én bízom meg őket a
 gyűjtéssel. A Găleşti-i egyházközösség igaz, hogy kijavította tem-
 plomát, de a saját hivei támogatásával és én kéregetéssel ez-
 ideig senkit sem bízom meg. Ha ilyen kéregető látogatna el
 valamelyik községbe, vonják felelősségre és tartóztassák le,
 mert itthon nem lehet ellenük eredményesen eljárni. *Kovács*
Domokos lelkész.

XLVIII. évf.

Cluj, 1938. július.

Bun de imprimat.

7. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Romania

Alapította: DR. BOROS GYÖRGY.

Dr. Boros Györgyné
1864–1938.

60 Kelemen Lajos tanár urnak
Cluj str Cal-Motilor 16

Dr. Boros Györgyné
1864—1938.

Junius hó 7-én délbén, a szentlélek elküldetése ünnepének második napján, váratlan gyászhir döbbsentette meg Cluj várost, az unitáriusok seregét, a romániai magyarságot, hogy ne is beszéljünk a lélekzetét visszafojtva aggódó családról: néhány napos szenvedés után, tüdőgyulladásban meghalt Dr. Boros Györgyné született Kovácsi Róza, 75 éves korában.

Amilyen meglepetésszerűen következett be a halál, annál nagyobb megdöbbenést ébresztett város- és országszerte. Ime, csakugyan igaza van a szentírásnak: „Mi csak a tegnapiak vagyunk és semmit sem tudunk, mert a mi napjaink csak árnyék a földön.” A részvétnek nagy megnyilatkozását jelentette egyesületeknek és testületeknek a gyászoló családnál való megjelentése, hogy részvételüknek és rokonérzésüknek kifejezést adjanak, valamint a ravatalra érkezett koszorúknak nagy száma.

Az egyházközség vezetőségének intézkedésére a nagy halottat a templomban ravatalozták fel. A temetés junius 9-én d. u. 5 órakor volt, melyen az unitárius egyháznak vezetőségén, testületein kívül megjelentek a magyar egyházak és egyházi testületek, a magyar társadalmi egyesületek képviselői.

A megható temetési szertartást Kovács Lajos braşovi esperes buzgó gyászimával, Vári Albert teol. akad. tanár mélyen szántó és igazi szónoki művészettel előadott gyászbeszéddel teljesítették. Az Iparos Dalárda pedig művészien előadott alkalmi énekkel működött közre. Hadházy Sándor egyházi főpénztáros, a D. F. E. legrégibb választmányi tagja, megható beszédben bucsuzott el az egylet nevében a legbuzgóbb és legmunkásabb egyleti vezetőtől. A beszédet lennebb egész terjedelmében közöljük.

A gyászszertartás után a gyönyörű, napsütéses délutáni órában a nagyközönség a virágerdő alatt nyugvó halottat a házsongárdi temetőbe kísérte ki, hol édes apja, néhai boldogemlékü Kovácsi Antal mellé temették el. A temetőben Weress Béla petroşeni-i lelkész mondott szívből jövő, mélyen átgondolt bucsubeszédet. Az Iparos Dalárda itt is művészi énekkel tette teljessé az élet mulandóságairól elmélkedésre késztető, Isten akaratában megnyugvást kereső imádságos pillanatot.

A nap nyugaton gyülekező felhőkön még egy bánatos pillantást vetett a földre, mintha ő is osztoznék a gyászolók mély fájdalomában. Mire a nap lement, Dr. Boros Györgyné már végleg megnyugodott egy munkás és annyi sikerben gazdag élet után.

Pihenése legyen csendes! A mélyen lesújtott családnak a Mindenható Isten adjon vigasztalást, megnyugvást!

B U C S U

Dr. Boros Györgyné unitárius püspöknétől, a Dávid Ferenc Egylet alelnök-nőjétől. Tartotta a D. F. E. Választmányának megbízásából: *H a d h á z y S á n d o r* egyházi főpenztárnok, választmányi tag, az unitárius templomban 1938 évi június hó 8-án.

És eljött a Pünkösöd! A keresztény világ milliói hívő lélekkel várták, hogy amint megigérve volt, beteljenek szentlélekkel.

A Püspök házában pedig félve, várva, alázatosan imádkozó lélekkel könyörögtek az életért, a megtartásért. És ime, a pünkösdi napsugaras fényes égből, hirtelen egy nagy, fekete felhő ereszkedett alá a házra és betakarta az egész házat a benne levőkkel együtt mélységes bánattal, fekete sötét gyásszal; gyógyíthatatlan fájó sebet ejtve a szíveken. És a megdicsőült lélek megtisztulva minden földiektől, emelkedve szállott a szentlélek szárnyain a magasságos egekbe és az Ur zsámolyánál alázattal meghajolva jelentette: Én mindenekben hív és igaz voltam!

Bucsuzom a Dávid Ferenc Egylet nevében. A Választmány megbízásából hoztam el hódolatteljes tisztelettel, mélységes szeretettel és bánatos szívvel, hervadó virágainkat koszoruba kötve hervadhatatlan emléke előtt: Nagyasszonyunk, alelnökünk Dr. Boros Györgyné. A bánat, mely szeretteit sujtotta, minket is, a Választmányt, akik szívének nem voltunk idegenek, mélyen, tájdalmasan megrendített. A közéletnek, de különösen a Dávid Ferenc Egyletnek egy erős munkása, fáradhatatlan, akadályt nem ismerő Nagyasszony távozott el örökre, mély ürt hagyva maga után. Dr. Boros Györgyné, ha a Dávid Ferenc Egyletről volt szó, nem ismert lehetlent, nem türt akadályt, nem gondolt kényelemre, hanem munkába állított mindenkit, aki családjában és közelében volt. Akkor volt nagy, ha valami nagy dologba kezdett és azt igyekezett véghez is vinni, teljesíteni. Ő volt az első munkás és körülötte minden gyönyörűségesen haladt. Azok a kulturdélutánok, estélyek, kiállítások, melyek e város társadalmában olyan meleg visszhangra és pártolásra találtak, ezek voltak a Nagyasszony büszkeségei, gyönyörűségei a D. F. E. javára. Ezek a kulturnapok nemcsak az unitáriusoknak, hanem felekezetikülömbőség nélkül mindenkinek szóltak, mindenkit elragadtak és mindenkit meghódítottak, akik csak ott lehettek, mert ezek a magyar szívhez szólóttak a Nagyasszony ajkain, lelkén és szíven keresztül. A D. F. Egylet dr. Boros Györgynének a negyedik gyermeke volt, sőt sokszor, nagyon sokszor első gyermeke volt, akit dédelgetett, nevelt, kényeztetett és mindig szeretett. És most vége ennek a kultur munkának és vége, de talán nem örökre, annak a nagyszerű elgondolásnak is, mellyel egy Unitárius Aggmenházat akart létesíteni, alapítani. Erre rakosgatta félre a filléreket, hogy majd létesüljön a nyugalomnak háza, hol az elfáradtak, elaggodtak nyugalommal, enyhületet találjanak. Ezt a szent örökséget a Választmányra, de legfőképpen családjára, szeretteire hagyta.

És most megindul drága Nagyasszonyunk utolsó útjára erről

a szent helyről, imádkozásunk régi megszentelt hajlékából, ahova kis gyermek kora óta kezdett járni, ahol megerősödött hitben, lélekben a konfirmáció által s ahova olyan gyakran szeretett eljönni. Üresen maradt helye ebben a templomban, üresen marad a családban és annyi sok más helyen tátongó üresség támadt, csak a szíveink teltek meg fájdalommal, mélységes bánattal, oly hirtelen való eldávozdása miatt.

Legyen áldott kimenetele, utolsó útja e szent hajlékból, legyen áldott a hazai föld, mely törekeny hamvait befogadja drága jó szülői mellett, legyen áldott a virágok sokasága a sirhanton s legyen áldott a hamvaiból nyíló virág annak a sirján, aki életében is áldott volt.

Dr. Boros Györgyné: Egyházunknak, Egyletünknek méltóságos Nagyasszonya, pihenjen békén, csendesen elfáradt földi porrése és éljen örök dicsőségben halhatatlan lelke!

Isten vele! Isten velünk!

**Tarcsafalvi
Dr. Pálffy Ferenc
1876—1938.**

**Halnak, halnak
Egyre halnak!
Színe, lángja
A magyarnak.**

Soraink között a halál aratása tulságosan is gyakori. Alig van olyan hónap, hogy kis lapunk gyászkeret nélkül jelenhetnék meg. Most sem elégedett meg azzal, hogy jun. 7-én a Dávid Ferenc Egyletnek elragadta egyik legmunkásabb vezérszellemét, hanem június hó 18-án már más áldozatot is követelt: Elragadta egyházi életünk egyik legkomolyabb, tevékenyebb és iiszteletreméltóbb tagját: Dr. Pálffy Ferencet, az Alba de sus kör egyik derék felügyelő-gondnokát.

Az elhunyt jeles férfiú a tarcsafalvi Pálffy-családnak volt egyik tagja, mely család a magyar és az unitárius közéletnek annyi jeles munkást adott. Hasonló nevű atyja a múlt század második felében egyike volt e legbuzgóbb, legtevékenyebb és legáldozatkészebb unitáriusoknak. Dr. Pálffy Ferenc olyan lelületet örökölt, mely az unitárius egyházszeretet és nemes áldozatkészséget már magávi hozta erre a világra. Egyetemi éveit Budapesten végezte. Fiatal jogász korában már föltűnt tevékenységével és szervező képességével. A milleneumi nagy ünnepségeket előkészítő bizottságának tagja volt.

Egyetemi tanulmányai befejezése után előbb bankigazgató, azután ügyvéd és városi ügyész volt. A politikai életben a ne-

mes hagyományokon nyugvó, zaj és jelszavak nélkül dolgozó megfontolt emberek közé tartozott. Tárnava Mică vármegyében mint komoly tényező, mindig nagy szerepet töltött be. Sándor János volt belügyminiszternek a bizalmas környezetéhez tartozott; egyes javaslatoknak a kidolgozását szívesen bízták az ő jogi tudására és biztos ítélőképességére.

Az unitárius egyháznak már régóta tanácsosa, az Alba de sus-i unitárius egyházkörnek pedig felügyelő-gondnoka.

Aránylag korán, 62 éves korában bekövetkezett halálát nemcsak özvegye és egyetlen leánya, testvérei és rokonai gyászolják, hanem gyászolja az egész unitárius egyház és a magyar társadalom. Helye nagyon sokáig üres fog maradni.

Hosszas és türelemmel viselt súlyos betegség után mult ki. Hisszük, hogy elviselt szenvedéseieért megfogja jutalmazni a mennyei Atya.¹

Dsida Jenő.

Nem tartozott egyházunk tagjai közé, de még sem tehetjük, hogy meg ne emlékezzünk róla. A „Keleti Ujság”-nak helyettes szerkesztője, a Pen Club romániai szakosztályának titkára, az E. Irodalmi Társaság, a Kemény Zsigmond Társaság, a Helikon írói közösség, a Katholikus Akadémia stb. tagja s mindezek mellett időt szakított arra is, hogy a D. F. E. kulturdélutánjain szellemes és szépen gördülő verseivel közreműködjék. Mint író, a helyes magyarságnak volt harcosa. A szűkségtelen idegen szavak használata ellen irtó hadjáratot indított.

Junius hó 7-én, türelemmel viselt hosszas betegség után halt meg és még csak 31 esztendő volt.

A magyar közönség fájó részvéte kísérte ki a házsongárdi temetőbe. Sirját virágerdő borította. Irodalmi életünknek egy igazi értéke szállott vele a sirba.

Ritka alkalom!

Ritka alkalom!

20	kötet Révai Lexikon, (használt)	— — — — —	Lej	4000.—
20	„ „ „ „ (új)	— — — — —	„	6000.—
18	„ Tolnai világlexikon	— — — — —	„	1100.—
18	„ Pallas Lexikon	— — — — —	„	1500.—
110	„ Jókai Mór összes regényei	— — — — —	„	6500.—
10	„ Szilágyi: Magyar nemzet története	— — — — —	„	1500.—
12	„ Marczali: Képes világtörténelem	— — — — —	„	1500.—
1	„ Ady összes költeményei	— — — — —	„	158.—

Raphatók: KIRÁLY JÁNOS könyvkereskedésében Cluj, Piața Unirii.

¹ A kép technikai okokból jövő száma maradt.

IFJUSÁG KÖRÉBŐL.

Ifju erők az egyházban.

(Ifj. konferenciát megelőző gondolatok.)

Napjainkban a világ érdeklődése mind fokozottabb mértékben fordul az ifjuság felé. S ha ebben a fokozott érdeklődésben sok van a szülői szeretet jövőt-biztosító, kenyérszerző és állást-kiharcoló gondoskodásából, bizakodó reménységből, sok van a nem titkolt aggodalomból s gyanakvással telt megítélésből is. Mert bizonyos társadalmi rétegekben még erősen tartja magát az a világszemlélet, mely a korok között élesen megvonja a határvonalat s az életet úgy szereti berendezni, hogy az ifjak „álmokat álmodjanak” s az öregek pedig bölcsen vezessenek. Habár a nemzedéki problémának nem vagyunk a barátai, megvalljuk, mélyen rokonszenvezünk ezzel a felfogással, mert egy-egy ritka meleg pillanatban mi is szeretnők visszacsinálni, visszakönyörögni a „régijó idöket,” amelyekben a fenti munka- és életmegosztás irányította az emberi társadalmat. Ám a mai kor hadat üzent ennek a világszemléletnek. Ha az „ázsiai haláltáncról” a spanyol testvérháborúig végigszemléljük az eseményeket s a köréjük csoportosuló és közéjük rétegezödő kérdések halmazát, köztük igen természetesen a minket közvetlen közletről érintöket, sőt elevenünkbe vágókat is, bizonyos kétkedéssel beszélünk a bölcs vezetésről. Ez az egyik nyomós oka annak, hogy a mai világszemlélet teljesen háttérbe igyekszik szorítani a régit s bizonyos mértékben az ifjuság felé fordul, nem csodavárón, hanem sokat remélően. Az egészen más kérdés, hogy az ifjuság beváltja-e, be tudja-e váltani a hozzá füzött reményeket. Tény az, hogy államok új rendszereik kiépítésénél pusztán az ifju erökre támaszkodnak. S ez igen természetes is. A mai ifjuság, minden idök ifjuságáétól különbözö, erős valóság-látással indul az életbe s ha néha felszínes utcai demagógiák meg is tévesztik és ebben nincs sok csodálni való, hiszen az örök forrongásban a kikutakat keresi, — halálosan komoly az arca, tisztító tüzzel-telt a lelke s messzehatók a tervei. Mindez pedig nem az ifjuság érdeme, hanem az élet könyörtelen parancsszava. A mai ifjuság ágyuszonál tanulta meg a hatodik parancsolatot, „büntető expediciók” iszonyu szenvedést zúdító idejében az Uri imádságot. Lehetetlen, hogy ebben a nagy visszásságban, vérben, harcban korán, talán tulkorán rá ne ébredt volna a nyers valóságra. S furcsa lenne, ha ösztönösen ne keresné az ebböli

kivezető utat. S nem lehet csodálkozni, ha hangja itt-ott hatarozottan követelődöz. Az ifjuság látja a hibát, s azonnal korigálni akarja, nem torpanva meg a tornyosuló akadályok előtt. Léven az örök tevékenységnek, feszült energiáknak forrása, bizonyos célok szolgálatában rendkívüli fontossággal bír.

S ez a második lényeges ok, amiért a világ érdeklődése fokozott mértékben fordul feléje. Cselekvésének azonban nemcsak dinamikája, hanem irama is van. S ebben a felfokozott, dübörgő életben az iram megtartása is fontos. Egy nép, vagy egy intézmény, amelyik nem képes a kor gyors ütemű haladásával lépést tartani az vagy háttérbe szorul, vagy örökre lemarad a népek nagy versenyén.

A vallásos intézmények közül az Unitárius Egyház az elsők között szokott lenni a korszerű kérdések felismerésében és gyakorlati megvalósításában. Természetes tehát, ha az új vezetőség széles és nagyvonalu munkateret kíván biztosítani az ifjuságnak. Nem gyámkodó, hanem az ifjai kezdeményezések jóakaratu támogatója, atyai tanácsadója. Nem a méltóság bársonyszékébe befutott „jelentések” alapján itéli meg az ifjuság komoly akaratát és célkitűzéseit, hanem a folytonosan megújuló személyes kapcsolatok nyomán. S nem vezetőségi gyűléseken veti fel, szinte ötletszerűen, az ifjuság súlyos problémáit, hanem a való életben telepszik le azok mellé. Közeledést vár az ifjuságtól, de önmaga is közeledik. Nem leereszkedik, hanem magához emel. Egy vele. Hogy ez így van számtalan tapasztalat bizonyítja. S a jótékony hatás minden oldalon áldásosan érződik. Csak egy-két esetet említek. A Közlöny megnyílik az ifjak számára s a lap előfizetői megsokszorozódnak. A vérpezsdülés jele mindenütt mutatkozik. Az egyházi Főjegyző hónapokon át fáradozik, hogy az ifjuságot önálló sajtóorgánumhoz segítse s fáradozása reménnyel kecsegtet. A D. F. E. megértő Titkára addig is önként ajánlja fel s bocsátja az ifjuság rendelkezésére a Közlöny juliusi számát. A Főpásztor pedig mély és meleg rokonszenvvel kíséri minden mozdulásunkat, a legtisztább örömmel és reménységgel néz a jövőnk elé. Általában érezzük, hogy az Egyház vár tőlünk valamit. Vár és törődik a mi országunkkal, mint a szülő a gyermekével. A multi sorsunk hasonlított a felkelő nap sugár-kévéjének a sorsához, midőn a felhőbe ütközött. A kéve megtört és izzott, de sem meleget, sem világosságot nem tudott árasztani. Most felszabadult. Merészen ível az ég kárpitján. Hátha szent, tiszta reggel lesz! Hátha az ifjuság beváltja a hozzá fűzött reményeket isten-adta tehetsége és idők-teremtette helyzete folytán. E célra kell tömörítenünk minden erőnket, különben rettenetesen megítél a történelem, Isten s a sírban is kísértő bukásunk.

Simén Dániel,
ifj.-elnök.

Tudnivalók az unitárius konferenciával kapcsolatban.

Unitárius ifjusági találkozó.

Cluj, 1938. július 1-3.

A D. F. E. I. K. Egyetemes Szervezete XI-ik Találkozóját ez évben július 1—3 napjain (péntek-vasárnap) tartja Clujon az unitárius püspökség disztermében (Calea Marechal Foch 12).

Felhívjuk az Ifjusági Egyletek tagjait, hogy tekintettel a Találkozó érdekes és sokat ígérő programjára, másfelől az ifjusági munka fontosságára, minél nagyobb számban jelenjenek meg.

A Találkozó munkarendje:

Junius 30-dn (csütörtökön) délután és este gyülekezés és elszállásolás.

Július hó 1-én (pénteken).

Délelőtt 8 órakor: Közös ima a templomban. Imát mond Miklós István. Templomozás után közös reggeli.

„ 9 „ : Elnöki megnyitó, üdvözlések.

Jelentések: főtitkári, titkári, munkaügyi bizottsági, pénztárosi.

„ 11 „ : Előadás: Az ifjuság a belmisszióban. Tartja Erdő János segédlelkész.

Vita csoportok, közös megbeszélés.

^{1/2}1 „ : Előadás.

^{1/2}2 „ : Közös ebéd.

Délután 4 órakor: Előadás: a) Az ifjuság az ujjászervezett gazdasági életben. Tartja Seyfried Frigyes; b) A végzett ifjak elhelyezkedési lehetőségei ipari és kereskedelmi pályákon. Tartja Gyarmathy Árpád;

c) A szövetkezeti munka és az ifjuság elhelyezkedési lehetősége. Tartja Ürmösi József, püspöki titkár;

d) Az unitárius egyetemi hallgatók elhelyezkedési lehetőségei.

Vita csoportok, közös megbeszélés.

Este 8 „ : Közös vacsora.

Vacsora után meglepetések.

Július hó 2-dn (szombaton).

Délelőtt 8 órakor: Közös ima a templomban. Imát mond Nemes Sándor. Templomozás után közös reggeli.

„ 9 „ : Előadás: A városi és falusi nők elhelyezkedési lehetőségei. Tartja Gyarmathy Piroska, titkárnő.

Vita csoportok, közös megbeszélés.

Délelőtt 11 órakor : Előadás : A Romániában élő népcsoportok lelki kibékülésének feltételei. Tartja Nistor Virgil dr.

$\frac{1}{2}$ 2 órakor : Közös ebéd.

Délután Szabad időtöltés. — Sportok. — Ping-pong verseny. — Kirándulás a Bükk-erdőbe. — Tábortűz és vacsora.

Julius hó 3-án (vasárnapon).

Délelőtt 8 órakor : Közös reggeli.

" 9 " : Választások.

" 10 " : Templomozás. Imát mond : Kovács Domokos. — Beszédet mond : Simén Dániel. Templomozás után vallásos ünnepély a diszteremben :

1. Elnöki megnyitó.
2. Szaval : Sebe Ferenc teológus.
3. Énekel : Dr. Gündischné, Fogarassy Klári.
4. Előad : Rostás Dénes, lelkész.
5. Szaval : Fülöp Árpád, lelkész.
6. Hegedül : Márkos Albert.

$\frac{1}{2}$ 2 órakor : Közös ebéd. (Nőszövetség megvendégelése).

Délután Városnézés Kelemen Lajos tanár úr vezetésével.

" 6 " : Kerti mulatság a Társadalom helyiségeiben (Str. Regala No. 32.).

Julius hó 4-én (hétfőn). Kirándulások.

Elszállásolásról az Elnökség gondoskodik.

Napi ellátás 36 lej, mely összeget a pénztároshoz, Fülöp Árpád lelkészhez kell befizetni.

Mivelhogy csak szalmáról tudunk gondoskodni, mindenki saját kényelme szempontjából hozzon magával pokrócot és ágytakarót.

A ping-pong versenyre jelentkezni lehet július hó 2-ig.

Kérjük a résztvenni szándékozókat, hogy minél hamarább jelentsék ebbéli szándékukat a központi irodán, Csifó N. László címén (Calea Marechal Foch No. 12.).

Mikor a lelkemben . . .

Mikor a lelkemben rózsabimbók nyílnak,

Szent érzéseim az életről dalolnak ;

És az áldás kertjében rügyet bont az Isten

. . . Akkor tudom azt, hogy nem hiába hittem

. . . Akkor tudom azt, hogy nem hiába hittem.

Mikor az imádság égbetörő szárnyán,
 Árvaság mezőin derül a szivárvány,
 Bánat éjszakámra
 S hajnali világban
 Új jövőndőt látok,
 Akkor tudom, hogy a názáreti Mester
 Nyomdokain járok.
 Akkor tudom, hogy a Názáreti Mester
 Nyomdokain járok.

Mikor ködbe siró könnyemet meglátja
 Az árvák, szegények egyetlen barátja,
 Öszinte vigasza, igaz reménysége,
 Szívem a szívével, akkor összedobban
 És mindenki tudja, hogy Atyámnál voltam.
 És mindenki tudja, hogy Atyámnál voltam.
 Simonyi György.

Wales-i ének.

Wales Anglia nyugati partjain van. Ott nyaraltam három hétig Criccieth nevű fürdőn.

Wales igen híres szépségéről. Anglia legelőkelőbb emberei özönlik el a walesi fürdőket, hogy ott töltsék nyári szabadságukat.

Criccieth ezeknek a fürdőknek egyik leggyönyörűbb fekvésű kis helye. Máskülönben a walesiek azért is büszkék Cricciethre, mert ott született Lloyd George, híres politikus. Egyik vasárnap este angol barátnőm karonfogott és kivitt a tengerparti sétányra.

Alighogy közeledtünk, észrevettem, hogy nagy tömeg van összeverődve a sétányon. Kérdezősködéseimre barátnőm csak annyit mondott, hogy majd meglátom, hogy mi lesz itt, csak várjak. Egyszer azután csak felcsendült az ének.

Hirtelen nem is tudtam szóhoz jutni a nagy meglepetéstől, csak állottam és néztem a középben álló férfiut, aki az éneket vezette.

Ők csak énekeltek, egyik ének másikat követte, és olyan gyönyörűen énekeltek, hogy azt kifejezni nem is igen lehet. Szinte mindenik énekükben volt valami csodálatos bus vonás. A tenger csendes volt, szinte figyelni látszott azt a sok szomorú vallomást, melyet Criccieth népe azon a vasárnap este elmesélt.

Barátnőm közben csendesen elkezdett nekem beszélni, elmondta, hogy ez minden vasárnap este megismétlődik, közben felhívta a figyelmemet, hogy három és még több szólamban énekelnek és elmondta, hogy a walesiek nagyon híres énekesek.

Én csak félig értettem, hogy tulajdonképen mit is beszél, s mikor az ének megszűntével az emberek oszladozni kezdtek arra gondoltam, hogy van valami közös bus vonás a magyar népdalokban és a walesiek énekében.

Kiss Viola.

Beszámoló a cluji unitárius és a különböző felekezetű elemi iskolákban járó tanulók vasárnapi iskolájáról.

Az ifjúság kezd tudatára ébredni annak a szent elhivatásnak, hogy neki is ifju lélekkel és erős duzzadó ifjui akarattal az egyház keblében munkát kell, hogy végezzen. Ilyen munka elhivatás a belmissziói munka, amelynek egyik ága maga a vasárnapi iskola is. Egy ilyen kis szervezkedéssel, szervesen bekapcsolódhatunk az egyház életébe, és munkát fejthetünk ki az unitárius gyermek lelki nevelésében, ugyanakkor hálaírat fejezhetjük egyházunk iránt is.

Miben áll ez munka? abban, hogy a vasárnapi iskolában előkészítjük a gyermek lelkét arra az ifjúsági mozgalomra, mely „Dávid Ferenc Egylet” néven működik, amelynek midőn eléri azt a kort, lelkes, igaz, odaadó, munkás tagja lehet.

A cluji unitárius vallásu elemista gyermekeink e nagy városban ezerfele vannak szétszórva, különböző felekezetű iskolákba járnak, legnagyobb részük állami iskolában, igen természetes, hogy igen kevés unitárius nevelésben részesülhetnek. Nagy nehézségek árán sikerült összegyűjtenünk gyermekeinket, hogy a vasárnapi iskola keblében, egymással megismerkedve, evangéliumi szeretetben töltsék el azokat a kedves órákat. Mintegy hatvan fiú és leány látogatta vasárnapi iskolánkat, ahol szigoruan vallás-oktatásban, jellem-nevelésben, ismeretterjesztésben és szórakoztató előadásokban volt részük. Iskolánkat teljesen átszerveztük, az angol vasárnapi iskolai módszer után, és igen szép eredményes munkát tudtak elvégezni egy rövid iskolai év alatt. Munkásságunk jeléül, igen sokszor szerepeltünk a nyilvánosság előtt, minden hónapban egy-egy előadást rendeztünk, amelyeken a szülők részéről is ritkán tapasztalt érdeklődés nyilvánult meg. A szülők igen sokszor tilták gyermekeiket ezen iskolától, de ez csak addig történhetik, míg egyszer bizonyosságot tesznek gyermekeik, hogy mit is tanultak a vasárnapi iskolában. Igen sokszor folytattunk a szülőkkel megbeszéléseket, és így kicserélvén gondolatainkat, harmonikus nevelést kaphattak gyermekeink úgy a szülők, mint a vasárnapi iskola részéről is. Évközben bibliai képekkel jutalmaztuk gyermekeinket, ezáltal is fokozván érdeklődésüket. Évvégén pedig szem előtt tartottuk, hogy milyen könyvekkel jutalmazzuk gyermekeinket, szigoruan unitárius tárgyú, szel-

lemű jutalmakat kaptak, mintegy kiegészítésül érő tanításainknak.

Munkánknak egyik nehézsége, hogy nincsen unitárius tárgy elemistának való költemény, *szindarab*, elbeszélés, épen ezért fölkérjük mindazokat, akik ilyen nemes célt szolgáló anyaggal rendelkeznek, szíveskedjenek beküldeni hozzánk. Tervbe vettünk egy pályázati hirdetést, egy unitárius' tárgy gyermek-szindarab megírására.

A vasárnapi iskolák vezetői voltak Erdő János s.-lelkész, Izsák Vilmos I. éves teológus és Székely Anikó. Igazi munkát folytattak az unitárius gyermek lelki nevelésének kicsiny mezején. Szeretnők, hogyha minden unitárius egyházközség érdeklődést tanusítana a jövő iskolai évben, ezen új vasárnapi iskolai módszer iránt és bizalommal fordulnának hozzánk, hogy így mi is tudjunk egy egyetemes unitárius gyermek-nevelést megvalósítani.

Vasárnapi iskolák működtek Tg.-Mureşen, Braşovban stb., azonban kapcsolataink nem voltak és így munkájukról nem tudunk beszámolni.

Ezen helyről is köszönetet mondunk mindazoknak, akik munkánkban pártfogoltak és anyagiakban is segítségünkre voltak.

A jó Isten adjon minden unitárius kicsiny gyermeknek jó vakációzást!

Izsák Vilmos,

I. éves teológiai hallgató.

Missziós kirándulás Šármaş-on.

Teológiai Akadémiánk ifjusága az idén is megrendezte szokásos évi, missziós kirándulását. Hosszas fontolgatás után úgy döntött az ifjuság, hogy Nagy Sámuel Šármaş-i szórványgondozó lelkész meghívásának tesz eleget. A Šármaş-i szórvány ugyanis az, ahol talán a legnagyobb területen és a legelszórtabban élnek hiveink. Emellett a felekezetek megoszlása és a nép etnikai összetétele olyan, hogy a szórványgondozó lelkész munkája a legnagyobb nehézségekbe ütközik. Ezek voltak azok az okok, amelyek kötelességszerűen arra szólították fel az ifjuságot, hogy kirándulását ide rendezze. Május 22-én, vasárnap reggel indultak Šármaş-ra, Dr. Kiss Elek teológiai dékán, Vári Albert, Szent-Iványi Sándor és Ütő Lajos tanár urak vezetésével. Megható volt az a meleg testvéri fogadtatás, mellyel šármaş-i hiveink fogadták az ifjuságot.

Délelőtt 11 órai kezdettel szabadtéri istentiszteletet tartottak, melyen Elekes Endre IV. éves hallgató mondott szívhezszóló imát, majd Dr. Kiss Elek teológiai dékán tartott magasröptű ünnepi beszédet. Az Akadémia ifjuságának énekkara művészi énekszámokkal működött közre az istentiszteleten. Azután

Kiss Zoltán IV. éves hallgató, missziós elnök üdvözölte meleg szavakkal a közönséget és Nagy Sámuel lelkészt, tolmácsolva az ifjúság szeretetét, melyre a lelkész válaszolt mély meg hatódottsággal.

Ebédre a Sármas-i hivek látták vendégül az ifjúságot.

A délutáni istentiszteleten László Attila IV. éves hallgató imádkozott s Nagy Ferenc prédikált, Báró Piroska hegedült; Izsák Vilmos I. é. t. hallgató szavalt. Istentisztelet után Vári Albert teol. tanár tartott előadást „A vallás fontossága címmel”.

Az ifjúság egy másik csoportja Szent-Iványi Sándor teol. tanár vezetésével a délelőtti órákban Miheş-en tartott ünnepi istentiszteletet, melyen Fodor Árpád teológus imádkozott, Miklós István prédikált s Szent-Iványi Sándor teol. tanár tartott előadást az unitárius szabadelvűségről s Simén András teológus szavalt.

Este fél 9 órai kezdettel tánccal egybekötött műsoros es télyt tartottak, melyen Szent-Iványi Sándor teol. tanár tartott előadást a „Vallásos élet szépségéről,” a Teológiai Akadémia ifjúsága adott elő művészi énekszámokat Útő Lajos tanár ve zénylésével, Simonyi György és Mátyás György teológusok szavaltak, Báró Piroska hegedült s Kiss Zoltán mondott bezáró beszédet. A szép műsort és az Akadémia látogatását Nagy Sámuel lelkész könnyes szemekkel köszönte meg.

Műsor után reggelig tartó vidám multság volt.

A részletes beszámolás után most tegyük fel a kérdést: Volt-e és van-e eredménye ennek a kirándulásnak és egyálta lán minden ilyen kirándulásnak?

A feleletet megadja a Sármas-i kirándulás eredménye. Hogy mást ne említsünk, Sármas-on a kis számban élő hivein ket szektáriánusoknak tekintették. Kellett egy ilyen klrándulás, mely bebizonyította azt, hogy az unitárius vallás nem szek tarianizmus, hanem egy évszázadokra, vagy talán évezredekre visszatekintő, állandóan fejlődő vallás. Sármas-on ezt bebiz onyította az ifjúság. De még hány helyen hiszik, és hihetik a más vallásfelekezetűek közé elszórt hiveinkről azt, hogy szek tához tartoznak. Éppen ezért van fontossága minden olyan megmozdulásnak, mely ezt a tévhitet eloszlatni igyekszik. Az a merevség és előítéletesség, mellyel a más vallásfelekezetek tekin tenek ránk, fel kell szólítsa az ifjúságot és egyszersmind min den jó unitáriust arra a nemes munkára, amit külmissziónak nevezünk, s amely ma talán ezerszerre fontosabb, mint valaha volt.

Legyen Isten áldása a Sármas-i hiveinken és mindazokon, akik megértik az idők jeleit és átérzik hivatásukat.

Templomszentelés Jobagenin.

Ez a kis leányegyházközség példaadó áldozatkészséggel adta tanujelét buzgó egyháziasságának azáltal, hogy a 208 lelket számláló egyházközség közadakozással, közmunkával 200,000 lej értékű szép templomot és tornyot épített. Az áldozók között jó példával járt elől Nagy Jenő nyug. jegyző, birtokos, egyházi tanácsos, ki a templom felépítéséhez egy darab hely adományozásával járult hozzá 14,000 lej értékben. Boros Mózes tanító pénzben és anyagban 2420 lejt, Balog Pál gondnok pénz, anyag és közmunkában 3709 lejt, Máthé Zsigmond pénzben 1200 lejt, Péterfy Áronné 1000 lejt adtak, de ezenkívül az egyházközség minden tagja hozzájárult áldozatos adományával.

A templom ünnepélyes felszentelésére leutazott Dr. Varga Béla püspök, Dr. Kiss Elek teológiai akadémiai dékán, egyházi főjegyző, Ürmösi József püspöki titkár. Az ünnepség 1938 június hó 6-án, pünkösd másodnapján a délelőtti istentisztelet keretében folyt le. Az ünnepi alkalmi beszédet Dr. Varga Béla püspök mondotta Máté 18 r. 19., 20. v. alapján kifejtette, hogy a templom az Isten akaraata szerint élő és munkálkodó hivek gyülekezete, kiknek az itt hirdetett és hallott jézusi evangéliumi tanítást át kell vinni és megvalósítani künn az életben, mert csak így jön el istenországa mi közénk! Az után megáldotta és felszentelte Isten nevében az új templomot, megköszönte a hiveknek áldozatos buzgóságát.

A templomszentelés urvacsorai beszédet Halmágyi János murešköri esperes mondotta az I. Kor. levél 3., 16. v. alapján: „Avagy nem tudjátok-e, hogy ti az Istennek temploma vagytok és az Isten lelke lakozik bennetek?” A holt kövekből épült templom úgy lesz élő templommá, ha a hivek a bennük lakozó isteni lelket lánggra gyújtják és buzgón látogatják a templomot. Urvacsoraosztás után Máthé Zsigmond lelkész ismertette a jobageni leányegyházközség történetét és a templomépítésre tett adakozásokat felolvasta.

Templomozás végeztével tisztelgések voltak a templomban az ottani gör. kath., református felekezetek és a községi előljáróság részéről. Istentisztelet végeztével közebed volt az iskolateremben.

Érdekes följegyezni, hogy a murešköri papok és felekezeti tanítók teljes számban részt vettek az ünnepen és tiszteltek az új püspök és főjegyző előtt.

Eljegyzés. *Jánosi Annuskát*, Jánosi József nyug. igazgatótanító, Šimonešti énekvezér leányát, folyó hó június 11-én eljegyezte *Lukácsi Mózes* lelkészjelölt. Istennek áldása legyen eljegyzésükön.

Leányegyházközség alakulás Timișoaran.

A Bánság szép és gazdag fővárosában is kibontotta zászlóját az unitárius egyház. Összegyűjtötte odaköltözött és ott élő unitárius hiveiket, hogy kapcsolódhassanak be az ősi anyaszentegyházba. 1938 június 12-én volt az alakuló közgyűlés az evangélikus templomban Komjátszegi Géza bihori lelkész vezetésével. Az egyházi főhatóság képviselőjében Ürmösi József püspöki titkár volt.

A közgyűlés egyhangú lelkesedéssel Gotthárd Áron Turulgyári igazgató hitrokon afiát választotta *gondnoknak*, ki tartalmaz beszédben köszönte meg a megtisztelő bizalmat. Egyházi pénztárnoknak: Osváth N., jegyzőnek: Pálffy Miklós fiait és 12 tagu kebli tanácsot választottak.

A közgyűlés után urvacsoraosztással egybekötött istentisztelet volt az evangélikus templomban, amelyen egyházi beszédet Ürmösi József püspöki titkár tartott Máté 10 r. 19. 20 v. alapján kifejtve, hogy mikép szólt hajdan Isten lelke és mikép szól bennünk és általunk ma is. Urvacsorai beszédet Komjátszegi Géza lelkész tartott.

Urvacsorával 65 unitárius hívünk élt. Az ott élő unitáriusok száma 200—300-ra tehető. Az aradi leányegyházközség képviselőjében ott voltak Sz. Jakab Géza gondnok, Pataki Béla ny. tanár és Polátsek József hitrokon testvérek.

Az együttes találkozás megbeszéléseiből azt a kérést terjesztették az E. K. Tanácshoz, hogy a timișoarai és aradi hivek összeírására és megszervezésére küldjön ki az egyházkerületi főhatóság egy segédlelkészt.

E helyen legnagyobb hálával és köszönettel emlékezünk meg a timișoara-i evangélikus egyházközség vezetőségének — élén Ntiszt. Árgay ev. esperes urnak — azon előzékeny keresztény testvéri jóindulatáról, mellyel a templomot és a szükséges kellékeket és felszereléseket rendelkezésünkre bocsátotta.

A határozat szerint egyelőre minden hónap 2-ik vasárnapján tartanak istentiszteletet délelőtt Aradon, délután Timișoaran.

i. j.

Az „Unitárius Közlöny“, mint útravaló. Örömmel értesülünk, hogy *Főri Ilonka*, a szép tisztségekkel is több ízben kitüntetett, lelkes D. F. Ifjúsági Egyleti-tag május 22-én *Hoghiz-en* örök hűséget esküdött *Finta József-fel. Kondráth Jenőné*, mint nevelő-anya, lapunk alapító tagjai közé vétette fel az annyi gondoskodó szeretettel felnevelt és utrabocsátott kedves leányt. Tárgul-Săcuesc-re Finta Józsefnének ezután minden hónapban örömhirt visz a posta: unitárius lelket, otthoni emléket, biztatást és hitet. Az ifju házaspárnak boldogságot és megelégedést kívánunk övéikkel együtt, az „Unitárius Közlöny“-nek pedig sok hasonló jó barátot kérünk.

Dr. Varga Béla püspök úr eskütétele.

Amint lapunk más helyén is szó van róla, *Dr. Varga Béla* püspök jun. 24-én (pénteken) délben tette le a hűségesküt Ófelsége, a király kezébe. Az eskütétel ünnepies formák között ment végbe a királyi palota tróntermében s azon az udvari méltóságokon kívül megjelent Miron Christea patriarcha, miniszterelnök, Colan püspök kultuszminiszter, Dr. Gál Miklós főgondnok és Lőrinczy Géza bucuresti-i lelkész. Ez alkalommal *Dr. Varga Béla* püspök a következő beszédet mondotta :

— Felség! A legmélyebb hódolattal és alázatos tisztelettel állók Felséged színe előtt most, amikor első alkalommal jelenhetek meg Felséged előtt. Engedje meg Felséged, hogy felhasználjam a mai ünnepélyes alkalmat, amikor letettem a hűségesküt, hogy kifejezhessem legmélyebb köszönetemet nemcsak a magam, hanem az egész romániai unitárius egyház nevében is Felségednek azért az atyai gondoskodásért, amelyben ennek az országnak összes elismert egyháza it részesíti, közöttük az unitárius egyházat is. Nagy kitüntetés számomra, hogy Felségedet a vezetésem alatt álló egyház összes hiveinek nevében biztosíthatom arról, hogy a trón és a király iránti lojalitásunk és tiszteletünk megingathatatlan és hisszük, hogy Felséged bölcsességéből származó határtalan szeretete mindig meg fogja találni a legalkalmasabb utat arra, hogy egyházunk és annak minden intézményei fejlődjenek, megerősödjenek és betölthessék azt a hivatást, amelyet Isten parancsából be kell tölteniük Felséged és az ország szolgálatában és a lelkek megmentése érdekében. Az unitárius egyház a történeti idők folyamán az emberiségnek sok kétségtelen értékű szellemi jótéteményt juttatott. Dávid Ferenc, hitünk megalapítója volt az első, aki az 1568-iki turdai nagygyűlésen első alkalommal hirdette a világon a vallásszabadságot és a vallási türelmet. Az angliai és amerikai unitáriusok a mi egyházunkat tekintik a szabad-
elvű kereszténység bölcsőjének... Egyházunk azt óhajtja, hogy továbbra is ápolja és megőrizze ezt a szent örökséget az egyházi élet gondozásában és százados egyházi és kulturális intézményeiben, amelyek a közjót szolgálják, jótékonyági, szociális és egyházi egyesületeiben több mint egy félszázad óta. S ezek, hiszem, nagyfontosságuk az állam szempontjából is. Engedtesse meg nekem hogy a mai ünnepélyes alkalmat felhasználva, kifejezzem azt az alázatos kérésemet, hogy felséged kegyeskedjék legfelsőbb védelme alá venni alattvalói munkánk felhasználásával az unitárius egyházat, annak iskoláit és hiveit és kegyeskedjék atyai szívvvel meghallgatni mindig törvényes kívánságainkat, amelyekben mindig szem előtt tartjuk az ország és a trón legmagasabb érdekeit s amelyeket Felséged és a magas kormány elé terjesztünk egyházunk érdekében. Éljen II. Károly király!

Az *Uralkodó* a következő szavakkal válaszolt a püspök beszédére :

— Nagytiszteletűséged! Az Ön eskütétele örömdetes alkalom az én számomra, hogy megköszönjem azokat a szép szavakat, amelyeket az ön által képviselt lakosság nevében mondott. A román földön lakók iránti gondoskodásom kiterjed Önökre is s annál nagyobb lesz, minél inkább hozzákapcsolódnak Önök ehhez a román földhöz és minél közelebb lesz az Önök lelke a román lélekhez az Önre ruházott szent küldetésben. Alapulvéve Krisztus tanítását, Ön dolgozhatik ezen a román földön lakó népek közötti lelki testvériesülés megvalósulásában. Ezzel a gondolattal fejezem ki jókívánságaimat és a szeretet érzelmeit azok iránt, akik az Ön pásztorkodása alatt állanak.

Az iskola.¹

„Ballag már a vén diák.. tovább“...
De távoztában vissza-visszanéz,
Könnyes szemekkel és fájó szívvel,
Mert az elválás fájdalmas, nehéz.
Csordultig szíve édes emlékekkel,
Miket a lélek nem feled soha,
Egy életen át szent meleget ad
Ez az oltártűz: a vén iskola . . .

Búcsuzunk tőle s megtérünk hozzá,
Lelkünk imával, fohással tele,
Édes jó Anyánk: drága iskolánk,
El-eldédelget szíve melege . . .
Ápolt, ringatott karjai között,
Amíg kiforrott szüretünk bora,
Lelkünk kertjének gondos kertésze,
Áldott őrzője volt az iskola.

Óh hogy dobogott parányi szívünk.
Mikor beléptünk kitért kapuján
Akkor, legelőbb... kézen vezetve...
Majd önállóan egyedül csupán,
Szeptember meleg sugár-özöne:
Égi szeretet szent arany-pora
Hínté be arcát, amint fogadott
A kitért karu öreg iskola.

Az élet-harcnak kis katonái:
Az Ábécések s palatáblások
Ruhamsisakos hőökké lettek:
Jöttek a próbák, huszár-vágások...
Az ismeretek pazar mezején
Jött a túsáknak szép szelíd kora:
Vértelen verseny babér-kertje lett
A lélek szárnyát bonító iskola . . .

Aztán . . . egyszer volt . . . bizony,
[igaz volt]
Az a megrázó nagy, komoly mese:
Dallal búcsuzott az ifjú sereg:
Szép diák-évek sok szerelmese.
Kitért kapukon kirepült a raj.
Szerte sodorta gondok nagy tora,
De a szívekben élt egy ideál,
Egy szent talizmán: a vén iskola.

Csodás, szép korszak! Szent
[mesevilág!]
Illetődötten idéz a lelkünk:
Az iskolának falai között
Gondos szülőtés jó testvért nyertünk.
A tanító: az örök robotos.
Az éber őr, ki nem lankadt soha,
Jó szülők volt ő s pájtásainkban
Testvéreket adott az iskola.

A vén diák: e család hű fia
Idők multán is vissza-visszatér...
A verseny díja sok küzdés után
Már csak egy száraz darabka
[kenyér . . .]

De deres fejfel törpe padokba
Beülünk szépen s emlékek bora
Mámorosítja lelkünk álmait:
Kebélre zár újból az iskola.

Kebélre zár mint Édes Anyánk,
Megsimogatja lázas homlokunk,
Kisüt a nap a gond-felhők közül,
Könnyes szemekkel kezét
[csókolunk . . .]

A régi hárfán felsír, fejkacag
Édes-bús diák nóták dús sora
S a mult arany varázs-serlegéből
Emlék-nektárt kínál az iskola . . .

De míg ábrándok szellő-szárnnyain
Emlék-mezőkön elbarangolunk,
Kérde az Élet: hű-e még szívünk?
A j ö v e n d ő r t vajjon áldozunk?
Vén diák-szívek, dobbantok-e hát,
Ha jó Anyátok sorsa mostoha?
Életerejét ápoljátok-e?
Halljátok-e: kérdez az iskola?!

Kicsinyek, Ifjak szent templomában
Az Ur ígéje zendül s kötelez:
Áldozni hitttel és szeretettel,
Az iskolát segítni jöjjetek!
Fel a szívekkel! Az Édes Anya
Szíve bánatos ne legyen soha!
Diákok! Lányok, fiúk! Halálilig
Hűek legyetek! — Hív az iskola! . . .

Boross Elek

¹ Oszdtálytársi találkozóra.

Püspök urunk választásának megerősítése. A hivatalos lap május hó 30-iki számában megjelent a királyi rendelet, amelyben Ófelsége Dr. Varga Béla püspökké történt választását megerősíti s a vallás- és szépművészeti minisztert megbizsa ezen legfelsőbb rendelet végrehajtásával. Püspök úr junius hó 24-én Ófelsége előtt a hivatalos esküt letette. Az egyházi, szintén ünnepies beiktatás idejéről még nem történt döntés.

Kinevezések. A *Sfântul-Gheorghe-i egyházközség* hivi szabályszerűen lemondottak választói jogokról. A főt. Püspök ur *Dr. Kovács Lajos* ez év március havában hazatért akadémitát nevezte ki e fontos állásra, mely József Lajos tb. esperes elhalálozásával üresedett meg. *Dâmbravioara*-ra a főt. Püspök ur *Deák Berta* papjelöltnőt nevezte ki segédlelkésznek. A nőpap munkássága nemcsak unitárius, hanem más körökben is nagy érdeklődést váltott ki.

Énekvezéri kinevezés. *Gál Béla* Locodeni-i állami tanítót a főt. Püspök ur az egyházközség választása alapján Locodeni-be énekvezérré nevezte ki.

Új tanár. *Útő Lajos I. G.* Duca-i lelkész tehetséges fia franczia főszakos tanárjelölt még ez év januárjában megszerezte az u. n. licența vizsgát. Értesülésünk szerint az E. K. T. a jövő tanévre már ki is nevezte erre a szakra a cluji kollégiumhoz. A fiatal tanárnak további előhaladást és sikert kívánunk.

Új doktorok. *Kahlfürst Tibor Istvánt*, Kahlfürst Imre nyomdatulajdonosafia tehetséges fiát junius hó 3-án a budapesti tudományegyetemen az összes gyógytudományok doktorává avatták. — Ugyancsak, amint értesülünk, *Nanofszky Károlyt* is ez évben doktorrá avatták. A tehetséges és rokonszenves fiatal új doktor afiainak jó szerencsét és előhaladást kívánunk.

Az Unitárius Leányotthon előljárósága felhívja mindazon szülők figyelmét, kik Clujon tanuló leányaikat az 1938/39 isk. évben a Leányotthonban óhajtják elhelyezni, hogy eziránti kérésüket augusztus 1-ig a Leányotthon Előljáróságához címezve, az Unitárius Kollégiumba (Cluj, Calea Marechal Foch No. 12) küldjék.

Műsoros zenedélután a cluji kollégiumban. Ha megkésve is, de örömmel adunk hírt arról, hogy jelen év március hó 10-én kollégiumunk ifjúsága kiválóan sikerült zenedélután rendezett a püspökség disztermében nagyszámu hallgatóság jelenlétében Péterfy István zenetanár kiváló vezetése mellett. Az énekkar a királyhimnuszon kívül több műdalt, a zenekar pedig több zenedarabot adott elő kiváló sikerrel, Gálly Zs. IV. o. gimn. tanuló hegedűjátékát, melyet tanárnője: Kouba Paula kísért zongorán, megérdemelt nagy taps követte. Ugyancsak nagy hatást ért el Kárdos László III. gimn. o. t. és Zsakó János II. gimn. o. t. kiváló szavalata. A zenedélután táncmulatság követte.

Felhívás lelkész afiaihoz. Tisztelettel kérjük, hogy akik az ifjúsági vasárnap perselypénzét még nem küldték be, a lehető legrövidebb időn belül küldjék el az ifjúsági pénztáros címére, Fülöp Árpád lelkész, Hoghiz. Jud. Tárna-Mare.

Az Unitárius Nőegylet teadélutánja. Junius hó 22-ikén, szerdán délután 5 órai kezdettel tea-délutánja volt az Unitárius Nőegyletnek, melynek ez alkalommal a háziasszonyai, rendezői Vajna Lajosné, Csifó Salamonné, dr. Mikó Lőrincné, Csató Pálné, dr. Kauntz Józsefné, dr. Gyergyai Árpádné voltak. A Nőegyletnek a régi unitárius kollégiumban levő tágas helyiségét már a korai órákban nagy és előkelő, főképpen hölgyközönség töltötte meg. A program egyetlen pontjának megkezdése előtt Csató Pálné az előadói emelvényről megható szavakkal emlékezik meg az egyletnek közelebbről elhunyt elnöknőjéről, mikor a *jelenlevő nagy közönség ünnepies felállással hódol a nemrég elhalt elnöknő: dr. Boros Györgyné emlékének.* Ezután gróf Bethlen Györgyné tartja meg nagyszabásu előadását olaszországi utjáról. A grófnő közvetlen előadásban adta vissza azokat a tapasztalatokat, melyeket olaszországi utja alkalmával szerzett. Az előadás valóban elénk varázsolta Olaszországnak örökké tündöklő kék egét, az olasz népet, az utazók bámulatát a tenger iránt, az olasz városokat, különösen pedig Sziciliát, melyről különösen sokat beszélt. Azonkívül még az olasz művészet néhány képviselőjéről tett az idő rövidségéhez képest néhány érdekes megjegyzést. A tartalmas előadást a közönség hálásan megtapsolta. Azután pedig a szokásos teázás következett, melyen az előadó értékes eszméi sokáig igen jó hangulatban együtt tartották a hölgyközönséget.

Tornavizsga a cluji kollégiumban. A cluji főgimnáziumunk ifjúsága Lőrinczy Zoltán tornatanár vezetésével hagyományos évvégi tornavizsgáját május hó 29-én délután tartotta meg nagyszámu közönség jelenlétében. A felvonulás után az ünnepély egyházi énekkel kezdődött, majd atlétikai- és sportorna gyakorlatok, játékok, szabad- és ügyességi gyakorlatok keretében mutatta be ifjúságunk felkészültségét. Az atlétikai versenyek kiemelkedőbb eredményei a következők: Kriza

László VI. oszt. tanuló 14 m. 87 cm.-es dobásával (5 kg.-os súlygolyó) országos ifjúsági rekordot javított; Simon Géza és Simon István VII. osztályos tanulók a magasugrásban érték el szép eredményt 160 cm.-es ugrásaikkal. Ez utóbbi két tanuló különben a távolugrásban 5 m. 45 cm.-es és 5 m. 64 cm.-es eredményeket értek el. A szertorna összes első díjait László András VI. oszt. tanuló nyerte. Az alsó tagozaton Nagy István III. oszt. tanuló 7 m. 65 cm.-es súlydobásával, 4 m. 80 cm.-es távolugrásával és 1 m. 30 cm.-es magasugrásával emelkedett ki. A különböző versenyszámokban többen nyertek I., II., III. díjakat, ugyszintén diszoklevelet is. Az intézetünkbe az 1937/38. iskolai évben bevezetett kosárlabda-játékot az intézet válogatott csapata és a Dermata-gyár „Echo” sport-csapata mutatta be. A mérkőzést tanulóink nyerték meg 10:3 arányban. A tornaversenyt Gálffy Zsigmond kollégiumi igazgató buzdító beszéde fejezte be. Ifjúságunk ez alkalommal is bizonyosságot tett arról, hogy jó vezetés mellett a régi hagyományokhoz méltóan megállja a helyét.

Az I. G. Ducai Unitárius Főgimnázium ifjúsága 1938. május 25-én a főgimnázium tornacsarnokában zeneestélyt rendezett. A műsort a királyhimnusz nyitotta meg, mely után a főgimnázium énekkarának „Velencei dal” című énekszáma következett. A további számokat a főgimnázium, valamint a helybeli Filharmonikus Társaság zenekari szolgáltatták, melyek közé ékelődött be Keul Magduska és Péterffy Gyula zongoránégykezes, valamint Bede Emil énekszáma. A műsor legkiemelkedőbb zeneszáma Johann Strauss „Kék Duna keringő” című darabja volt, melyet a főgimnázium énekkara a Filharmonikus Társaság zenekarának a kíséretével adott elő. A műsor magas színvonalának az emeléséhez nagymértékben hozzájárul Mészáros Imre főgimn. tanár előadása is, aki megkapó vonásokban mutatta be Johann Strauss zeneszerző pályafutását. A zeneestélyt a főgimnázium énekkarának „Diák dalegyveleg” című énekszáma zárta be. A zeneestély sikerének biztosítása érdekében közreműködött a helybeli Filmharmonikus Társaság, mely az önálló zeneszám mellett a „Kék Duna” keringő kíséretét is szolgáltatta. Szép szereplésükért a hála és a köszönet illeti meg Keul Magduska urleányt, továbbá Bede Emil segédlelkészt, aki Ady-Reinitz dalok előadásával bilincselte le a hallgatóságot. Az egész estély megrendezése Péterffy Gyula zenetanár hivatásának élő és mindenben rátermett munkásságát dicséri.

Az Uioarai Unitárius Nőszövetség 1938 június 12-én a helybeli „Műkedvelő Társaság” közreműködésével szépen sikerült műsoros estélyt rendezett. A műkedvelő csoport Dr. Nagy Béla ügyvéd vezetésével, akit méltán nevezhetünk a magyar kultúra önzetlen harcosának, előadta Bonyi Adorján „Egy kis senki” c. vígjátékát. Szereplők: Till Károly, Rápolthy ref. isk. igazgató,

Obvéger katolikus karnagy, Veres József unitárius pénztáros, Nyitrai Mózes unitárius lelkész, Gilyén László, Fitsch Sándor gyógyszerész, Balogh Sándor, Szabó Jenő, Horváth Géza, Székely Attila, Csiky István, Császár Jolán, Horváth Gézáné, Vermesi Babi, Karsay Lili, Rápolthyné, Jakab Ilonka, Bucsy Éva ref. lelkész leánya, Pauer Klára, Till Károlyné: mindegyik elismerésreméltó ügyességgel játszott, méltán kiérdemelve a közönség elismerését. A fenti nevekből az is látható, hogy Uioaran a nemes ügy érdekében felekezetkülömbőség nélkül, együtt dolgoznak.

25 éves osztálytársi találkozó. Jun. hó 19-én Cluj-i kollégiumunknak 25 évvel ezelőtt érettségizett diákjai találkozót tartottak. A találkozás alkalmával részt vettek az istentiszteleten, tisztelegtek Dr. Varga Béla püspöknél és Gálffy Zsigmond igazgatónál. Alapítványt tettek a szegény és jó előmenetelű tanulók segélyezésére. Erre a célra befizettek: Biró István lelkész 500 lei, Hadházy Sándor 1000 leit, Dr. Holló Endre 1000 leit, Lakatos István 1000 leit, Löw Rudolf 5000 leit, Dr. Mikó Miklós 2000 leit és Dr. Weis Vilmos 1000 leit.

Rajz- és kézimunka-kiállítás a Cluj-i Unitárius Kollégiumban. Egy év kitartó és szorgalmas munkájáról tesz bizonyosságot intézetünk tanulóinak 1938 június 16—21 napjain a kollégium rajztermében Tóth István tanár ur irányítása mellett rendezett rajz- és kézimunkakiállítása. A kiállítás anyagaként az I—VIII. osztályos tanulók legsikerültebb munkái, — közülük sok az ifjui lélek meglepően eredeti megnyilvánulása, — és az „Uj cimborá” gyermekujság által rendezett plakátversenyen is kiállításra került, szintén tanulóink által készített eredeti és ötletes plakát-tervek szerepeltek. A kiállított rajzok és kézimunkák színvonala és nagy száma Tóth István tanár és festőművész példaadó munkáját dicséri.

Tisztelettel kérjük tudósítóinkat, hogy lapunk számára tudósításaikat minden hó 20-ig küldjék be, mivel a később beérkezőket csak a következő számban közölhetjük. A tudósításokat kérjük a papir egyik oldalára és megfelelő oldalmargóval írni. Hely- és lakásváltozások bejelentése nagyon fontos és azoknak román elnevezése, mert így módunkban van lapunk pontos küldését megjelenésekor az előfizetők kezeihez juttatni.

A bucarești-i unitárius egyházközség pünkösöd első napján ünnepelte 5 éves fennállását. Lélekemelő Istentisztelet keretében adtak hálát az ottani unitáriusok az Isteni gondviselésnek, hogy az első öt év eltelhetett s jól telhetett el. Imádkozott Lőrinczy Géza lelkész, egyházi beszédet és urvacsorai ágendát mondott Dr. Kiss Elek dékán, főjegyző. Az Istentiszteletet követő diszkozyülésen elnökölt Bartha Miklós egyházközségi főgondnok s az egyházközséget üdvözölte Dr. Kiss Elek egyházi kiküldött. A délutáni vallásos délutánon szép műsor volt, amelynek a keretében Az unitárius kereszténység és az

unitárizmus valláserkölcsei alapjai címen előadás tartott Dr. Kiss Elek.

A lelkeszi lakásban a lelkesz felesége vezetése mellett tartottak egy jól sikerült teát is. És nagyon szépen adakoztak egy hatalmas harmónium árába s megjelentették ez alkalomra „Az első öt év” címen az egyházközség történetét, amelyet 30 lejért árulván s ajánljuk a füzetet a missziói munka iránt érdeklődők figyelmébe.

A bucurești-i egyházközség felvirágoztatása nehéz és fáradságos munkába kerül; de nagy fontossága miatt megérdemli a ráfordított küzdelmet.

Tudósító.

A „Református Keresztyén Imádságos Könyve” cím alatt mintegy 25 ív, 300 oldalas terjedelemben jelenik meg *Vásárhelyi* János ref. püspök imádságos könyve. A könyv hétköznapi, alkalmi imádságokat, elmélkedéseket és a Kálvin műveiből vett gondolatokat és szemelvényeket tartalmaz. *Vásárhelyi* János ref. püspöknek közéleti és irodalmi munkássága előnyösen ismert az unitáriusok előtt is. Ez a könyv nemcsak a református, hanem a magyar egyházi irodalom gazdagodását is jelenti. A könyv megjelenésére felhívjuk olvasóink figyelmét. Megrendelhető az Erdélyi Református Egyházkerület Irat-terjesztése (Cluj, Strada Brațianu 51.) vagy a Minerva Könyvkiadóvállalat (Cluj, Strada Baron L. Pop 5.) útján. Ára fekete egész vászonkötésben 80.— lei, színes vászonkötésben 90.— lei.

Eljegyzés. *Kövendi Szathmáry Margit* és *csikszentkirályi ifj. Bors István* jegyesek. Az ifju jegyespárnak sok szerencsét, boldogságot kívánunk.

Tájékoztató. A cluji unit. koll. főgimnáziumába az 1938—1939. isk. évre beiratkozhatnak minden magyarnyelvű tanuló valláskülönbség nélkül. Nem magyarnyelvű tanulók felvételéhez miniszteri engedély szükséges. Az ez iránt való kérvények a közoktatásügyi minisztériumhoz címezve f. év augusztus 15-ig nyújtandók be az igazgatóhoz. A magyar anyanyelvű tanulók augusztus 25—31. között iratkoznak be. Az I. gimn. osztályba iratkozók szept. 1-én legalább 9 és fél, legfeljebb 13 és fél évesek kell, hogy legyenek. Az I. osztályba felvételi vizsgálat alapján lehet beiratkozni. A felvételi vizsgálat ideje szeptember 13-ika. A vizsgálat tárgyai román nyelv és számtan. Előbbiből 15 sort írnak diktálás után a vizsgázók a 4. elemi osztályban tanult anyagból, szóbelin pedig olvasnak valamely tanult olvasmányból és kérdéseket kapnak az olvasmány tartalmára és az elemi iskolában tanult nyelvtanra vonatkozóan. A felvételi vizsga díja 89 lej. A felvételi vizsgára való bocsátás iránti kéréseket augusztus 30-ig kell beküldeni az igazgatósághoz a következő mellékletek kíséretében: 1. Osztálybizonyítványt az elemi iskola (legalább) 4. osztályáról. Felekezeti iskolák bizonyítványára tanfelügyelői láttamozás szükséges. 2. Állami anyakönyvi kivonat. 3. Egyházi keresztlevel. 4. Állam-

polgársági bizonyítvány (vagy annak hiteles másolata.) 5. Ujraoltási bizonyítvány. Ezek az okmányok nemcsak vizsgái, hanem beiratási okmányok is lesznek. A javító vizsgálatok ideje I.—III. osztályok részére szeptember 1—5., az V.—VIII. osztályok részére szeptember 1—3 napjai. A felső tagozatba (V. oszt.) való felvételi vizsga ideje szeptember 4—6. Vizsgadíj IV. osztály 209 lej.

Fizetendő díjak a főgimnáziumban: 285 lej beiratási és évi 3000 lej iskolai díj.

Fizetendő díjak az internátusban és konviktusban: Főgimnáziumi tanulók évi 1500, főiskolai hallgatók évi 3000 lej internátusi díjat fizetnek. Utóbbiak beiratási díja 285 lej. A konviktusi díjak havonta 700 lej. Fürdési díj évi 100 lej. Közei vidékről való szegény tanulók, akik hazai csomagot könnyebben kaphatnak, vagy azok, akik rokonaiknál valamelyes étkezési ellátást kaphatnak, lehetnek félkosztosok (ebéd vagy reggeli-vacsora) s ebben az esetben a kosztdíjnak felét fizetik.

A bentlakó tanulók ágyneműt (szalmazsák, párna, takaró) hazulról hoznak.

Egyházi érdek lévén, hogy kiváló tehetségű ifjaink szegénységük miatt ne essenek el a középfoku iskoláztatástól, lelkeszeink és tanítóink ajánlata alapján 8—10 első gimn. oszt. lépő tanuló teljes, vagy nagyobb kedvezményben fog részesülni az I. évharmadban tanusítandó tanulmányi előmenetel alapján.

Az igazgatóság.

Nyugtázás. Az egyesület pénztárába május 26-tól június 20-ig tagsági díjat fizettek: Szathmáry Géza Câmpia-Turzii, Urmösi Gyula Filiaș, Nagy Béla Muijna, Taar Géza Aita-Mare, Fülöp Elemér Chidea, Filep Andor Iceland, Halmagyi János Tg-Mureș, Máthé Zsigmond Mitrești, Késmárki Miklós Baraolt 1938-ra; Szinte Ferenc Brașov 1933—1937-re, Unitárius Egyházközség Diciosânmartin 1931-re, Vajna Istvánné Mădăraș, Sófalvi Domokos Cechești 1937-re, Ifj. Pál Dénes Bodogaia 1934—35-re (100 Lei), Lőrinczy János Bordoșiu 1937—1938-ra, Id. Szász Dénes Bezid 1933—34-re (100 Lei), Pap Zsigmond Inlaceni 1934—35-re (100 Lei), Ifj. Szász Dénes Firtușu 1937—38-ra, Katona Ferenc Firtănuș 1934—35-re, Benczédi Ferenc Goagiu 1937—38-ra, Gyulay Árpád Corund 1933—34-re (100 Lei), Pálffy Albert Medișor 1932—1933-ra (100 Lei), Péterfy Mihály Jacodul 1934—36-ra (150 Lei), Lőrinczy László Cadaciu, Id. Pál Dénes Șimonești 1934—35-re (100—100 Lei), Utó Lajos I. G. Duca 1931—34-re (200 Lei), Török Elek Nicoleni 1933—34-re, Máthé Lajos Avramești 1936—38-ra, Péter Odön Turdeni, Máté Sándor Secueni (100—100 Lei) 1934—35-re, Kiss Tihamér Adamuș 1936—1937-re, Sebe Ferenc Sânmiclăuș 1934 (13 Lei), Sándor Gergely Deaj 1928—29-re (18 Lei), Major Sándor Hărănglab 1932—33-ra (100 Lei), Pál Tamás Dâmbău 1934—35-re (100 Lei), Kovács István Sânbenedic 1938—39-re, Mátyus Gergely Seuca 1933—35-re (150 Lei), Kiss Sándor Ionești

XLVIII. évf.

Cluj, 1938. augusztus.

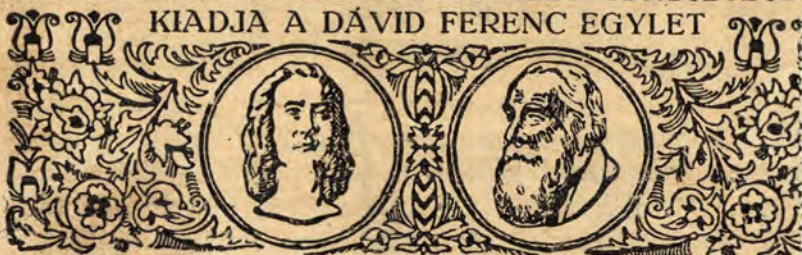
Bun de imprimat.

8. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSOS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Romania

Alapította: DR. BOROS GYÖRGY.

**Tarcsafalvi Dr. Pálffy Ferenc
1876-1938.**

Szövegét lásd 1938. évi júliusi (7-ik szám) 132 oldalán.

4503.D.S.Kovács Moise
Bucureşti. Sos. Villorin 2126. Pavillonul n. 40
C.F.R. Seapra. Et. I.

A halál aratása tovább tart. Egy hónap sem telhetik el anélkül, hogy egyházunk valamelyik munkás és érdemes tagjának az elhunytáról fájó szívvel ne kellene megemlékezzünk. Julius hó 11-én deésfalvi Pataky Sándor, ny. főszolgabíró, földbirtokos, az unitárius egyház főtanácsának évtizedek óta tagja, a Tárna—Küküllő-kör v. felügyelő gondnoka hosszas szenvedés után elhunyt.

Deésfalvi Pataky Sándor a vármegyei közéletnek és az unitárius egyházi életnek egyik kiváló alakja volt. Mint főszolgabíró erkölcsi komolysággal fogta fel feladatát. A vármegye komoly vezetőségének, köztük Sándor János volt belügyminiszternek teljes mértékben birta a bizalmát. Fontos állását úgy töltötte be, hogy járása népe hálásan gondol az ő bölcs kormányzata idejére. Mindenkinek a javát és előhaladását munkálta nyelvi, faji vagy vallásfelekezeti külömbiség nélkül.

Mint felügyelő gondnok és egyházi tanácsos odaadó gondossággal és szeretettel irányította, vezette egyházkörének és egyházunk ügyét. A világháborút megelőző időkben a főtanács munkájában részt vett s általában egyházunk vezető emberei csoportjába tartozott mindig. Egyházszeretete és az egyházért való munkássága feledhetetlen lesz az unitárius szívek előtt.

Most ő is elment közülünk. Érezzük, hogy ismét szegényebbek vagyunk. Hazatért. Már azoknak a társaságában van, akiknek életelemük volt az egyház szeretete. Ott mind többen és többen lesznek, itt mind kevesebben és kevesebben maradunk...

A munkás, szeretetteljes, kötelességtudó élet elmúlt, de az édes boldogító- példatadó életemléke megmaradt. Csak porhüvely a mulandóságé. Személyisége tovább él szereteteinek, nagyszámu rokonságának, az unitárius egyház és a magyar közélet embereinek az emlékezetében.

Hisszük, hogy a Mindenható Isten pedig az örök élet diadalát biztosítja számára, mert a reábizottakban hű és igaz volt...

Egy próbavétel.

Valamikor réges-régen összetalálkozott a jó szellem a rossz szellemmel és a szokásos üdvözlések után mindjárt beszédbe elegyedtek. A napi események és a rendes ügyek tárgyalása mellett szóba hozták még azt is, hogy a földön kié a nagyobb hatalom és, hogy kié a dicsőség?

A rossz szellem nem engedett. Kiabált és kézzel-lábbal bizonyitgatta azt, hogy övé a hatalom és a dicsőség.

De bizony a jó szellem sem tágitott. Ő is úgy, mint a rossz szellem, azt állította és amellett kardoskodott, hogy a földön övé a hatalom és a dicsőség.

Órákig tartó kemény vagdalkozás, vitatkozás és csatázás után végre abban állapodtak meg, hogy utra kelnek, bejárlják a világot és személyesen fognak meggyőződni afelől, hogy tényleg kié a hatalom és a dicsőség a világon.

Mentek, mendégéltek, hegyeken keresztül, völgyeken át. Városról, városra, faluról, falura vándoroltak. Bekopogtattak a szegényhez, a gazdaghoz, az erőshöz, a gyengéhez, a boldoghoz a boldogtalanhoz egyaránt. Nem hagyták el, nem kerülték el senki házát, palotáját és kunyhóját. Mint koldusoknak öltözött szegény vándorok ruhát, szállást kértek és itt is ott is valami segítségért könyörögtek.

A könyörületességet, a jóknak szíves és lelkes adakozását a jó szellem piros vonallal, a hideg és mostoha elutasítást, a rossznak keményszívűségét pedig a rossz szellem, kék vonallal jegyezte.

És amikor egy várost bejártak és annak a végére értek, leültek egy fa alá vagy az utszéli árok pázsitos partjára és amíg ott pihentek, számbavették az eredményt. Összeadták a húzott vonalakat és akinél a vonalak száma a nagyobb összeget adta, azé volt a győzelem és a dicsőség.

Nagyon, de nagyon ügyeltek arra, hogy hibát, cselszövést vagy mulasztást egyik is a másik terhére és veszélyére elkövessen.

Ellenőrizték szigorúan egymást. Pedig hát ez a merő figyelem és féltékeny ellenőrzés felesleges és hiábavaló munka volt, mert már az első két-három eset összeszámolásánál, számbavételénél lehetett látni és észrevenni azt, hogy a győzelem merlege mindig a rossz szellem javára billent.

Megnyugtatósal még egy-két próbát tettek, de hiába, mert minden újabb és újabb próbálkozás épen úgy, mint az előbbi kísérletezések, mindig csak a rossz szellem győzelmét és annak a fölényét biztosították.

Az élet és a körülmények ilyen való megismerése és a szellemi világ berendezkedésének tökéletes és eredeti fölfedezése és meglátása után a munkát be is fejezték és tovább már nem próbálkoztak. Végeztek. Mint jó és hűséges kenyeres

pajtások, egymásnak kezét adták, egymástól elbucsuztak és egymástól örökre elváltak. Mindenik vitte magával emlékül azt, amit látott, utazása alatt megismert és fölfedezett. Mindenik vitte magával és emlékül azt az igazságot, hogy a földön tényleg mindenütt többen vannak a keményszívű részvétlen emberek, mint a könnyűretek, megértő jó és kegyes lelkek.

A már ismert mese vége és annak befejező mondata szomorú bírálatot mond a világról és kellemetlen megállapítást, fölfedezést ad az emberről. Mert szavai szerint sokan vannak a kemény, részvétlen szívűek és nagyon kevesen a könnyűretek jó lelkek. Más szóval az emberiségnek nagyobb tömege letért, félrecsuszott a jóság, szeretet és a könnyűretekesség ösvényéről és a bűnnek s így a belátástalanságnak, az önző részvétlenségnek az útjára lépett. Azt járja, azon halad, azon vergődik anélkül, hogy életiránya megfordítására bármit is tenne.

Minden komolyabb figyelem és számítás nélkül törtet előre. Nem látja be és nem veszi észre vagy talán nem is akarja, hogy e sarkonfordulás teljesen ellentétben van küldetésének és elhivatásának eredeti céljával. Az élet megélésének egy magasabb és fenségesebb lény által adott módjával, alakjával és megjelölt irányával. Nem ismeri föl és nem veszi észre azt, hogy mennyire visszaél az Isten parancsolatával, a megszívű Jézus akaratával és a szeplőtlen tiszta vallásosság kívánságával és határozott óhajával.

A fenti bemondások és megállapítások után előállott helyzetkép ismerete alapján, mintegy önként vetődik fel a kérdés: miért van ez így? Mi az oka annak, hogy a világon többen vannak a keményszívű, részvétlen emberek, mint a megértő, könnyűretek és belátó jó lelkek?

A feltett kérdésre az egyik templomi ének röviden és találóan adja meg a választ, a feleletet. Azért van ez így „mert meglankadott a szeretet az emberek fiai közt”.

Ahol pedig nincsen szeretet, ott nincsen vallás, ott nincsen Isten. Ahol pedig nincsen Isten, ott hitről, jó lélekről, könnyűretekességről és hűségről beszélni nem lehet. Ott örök sötétség van. A komor sötétségben pedig szívtelenség, önzés és rideg gyűlölet, amely sohasem a mennyországba, hanem mindig és minden körülmények között a pokolba vezet, a rosszra int és a szívtelenségre csábít.

Az az ember, aki nem tud szeretni, az irgalmasságot sem tud cselekedni. Az minden mellékes és további gondolkozás nélkül guzsba csavarja és véka alá rejti a krisztusi alázatosságot és szellemiséget.

Az elvet és az eszmét, amelyet a megváltó hirdetett, amelyért úgy megszenvedett és kereszthalált halt, kigunyolja, kismimizi, az erőt és a lángot, amely a tanítványokat munkára hívta, tette szolítottá, megtöri és kioltja. Ezáltal pedig kivégzi, halálra sebzi emberi méltóságát és visszaesik arra a

semmitérő kezdetleges pontra, ahonnan valamikor elindult a vadember.

A Gecsemáné-kert ártatlanul szenvedő hősenek emléke, a tanítványok lelkesedése, bátorsága és kitartó munkássága nem érdeklik. Természet- és helyzetadta vágyai után halad, azt szolgálja és csak annak az alárendelje. Közömbös és részvétlen minden iránt, ami a jó ember tulajdonsága. A hitükért és a vallásukért úgy megszenvedett és megkínzott hősök megpróbáltatásokkal telt történelme és szívós kitartása nem hatnak rá, nem ragadják meg a figyelmét és nem érintik a már teljesen elpuhult lelkét és a legértékesebb kincstől, a szeretetétől megrabolt, megfosztott szívét.

A devai és a genfi mártírok, azok a lelkesen szóló tüzesnyelvű apostolok, az a szellem, az az eszme, az a gondolat, amelyért ők megszenvedtek és később hőiesen meghaltak, előttük mind-mind ismeretlen fogalmak, értéktelen és súlytalan csodák.

A munkától irtóznak. A dologtól, amelynek indító oka a szellem és irányítója a jó lélek, félnek, remegnek és idegenkednek. Amit tesznek, végeznek, az is mind-mind csak önző, gépies foglalkozás, élet, érzés és szellemnélküli mesterkedés.

Szomoru kép, de igazság. A valóságnak eredeti föltárása és bemutatása.

Csak itt-ott láthatni rajta egy-egy kedvesebb pontocskát, egy-egy szellemibb és észszerűbb részecskét.

Mert, hogy mindenben őszinték és eredetiek legyünk, meg kell mondanunk és be kell vallanunk azt, hogy úgy, amint a sötét éjszakának is van egy-egy fénylő csillaga, úgy a világról és az emberről alkotott ijesztő képnek is van egy-egy művésziesebb sejtje, egy-egy biztatóbb és megnyugtatóbb része.

A kísértő még nem kerített hálójába mindenkit. Győzelme nem teljes és hatalma nem végtelen. Az élet egészséges és szentséges, utja nem üres és nem pusztá, mert még mindig vannak jó lelkek, munkások és apostolok, akik azon járnak és így a szentséges vallási parancs törvényszerűségei szerint élnek és a fekete rosszlelkűség, a gonosz Sátán hívogató, csalogató szavaira, csábításaira nem hallgatnak. Hűségesek önmagukhoz, a Krisztus által alapított anyaszentegyházhoz, annak hitéhez, szelleméhez, eszméihez és hűségesek az Istenhez.

A szenvedések, a nyomorúságok útját, a Golgotát járják, azon haladnak, de nem panaszkodnak és nem zugolódnak, mert érzik, tudják és látják azt, hogy csak azon át közelíthetik meg a tökéletességet és érhetik el az örökkévalóságot.

Munkások, irgalmasok, békességre igyekezők és alázasok.

Munkások a vallásos hitbeli hűség követésében és annak terjesztésében. Irgalmasok a fájdalmas szenvedésekben. Békességre igyekezők a háboruszkodásokban és alázasok a gazdagságban, jólétben és a boldogságban.

Bátran és szilárdan kitartók. Nem csüggednek, nem lankadnak az élet hullámverései között, mert a szeplőtlen tiszta vallásos élet szelleme hitre és bizalomra serkenti s így minden törekvésükben és nemes vállalkozásukban győzelemre segíti és diadalra jutattja.

A nap-nap után rendbehozott, megújított és följavított templomok, az égbenyuló karcsu tornyok, közintézmények, iskolák és a nemes cél szolgálatában álló egyesületek, társaságok munkássága és törekvése mindennél világosabban mondja, beszéli és hirdeti, hogy vannak még utódok, akik a hagyományokhoz hiven ragaszkodnak és nem a külső fényes látszatért, hanem a belső lelki megnyugvásért s így az üdvösség örök boldogságáért küzdenek, fáradnak és ha kell szenvednek.

Hívek és szilárdan kitartók, jólelkű adakozók és könyörületesek, hogy példaadásukkal az embert kivezessék a halál örvényéből, fölemeljék a bűnnek, a rossznak förtelmes mélységeiből s így visszaadják önmagának, hogy az ezáltal térdre kényszerített rossz szellem megszegyenítésével diadalra juttassák a tisztán erkölcsi alapon nyugvó „jó szellem” uralmát, úgy az erősek, mint a gyengék, a nagyok és a kicsinyek között mindenütt, de mindenütt a világon.

Lőrinczy Miklós.

XI.-ik Unitárius Ifjusági Találkozó

julius 1–3-ig Cluj-Kolozsvárt.

Az Unitárius Ifjuság XI. találkozója az előző számunkban jelzett munkaprogram keretében eredményes munka és siker jegyében folyt le. A találkozás tárgyköre ifjusági mozgalmunk újjászervezése és a mai idők szellemének megfelelő munkaprogram megállapítása volt. Az ifjuság szép számu részvételével és komoly tanácskozásával biztosította a találkozó sikerét.

A találkozó július 1-én, pénteken délelőtt templomozással kezdődött. A szokásos jelentések után Erdő János tartotta meg igen értékes előadását az „Ifjuság szerepe a belmissziói munkában” címen. Előadásában feltüntette a hivatás és küldetés fontosságát, s az az ifjuság, amelynek nincs küldetése-, missziója, az gyümölcstelen, amely eredményt nem tud felmutatni és nem életképes. Ifjuságunkra fontos feladatok várnak a belmissziói életben; eddig is figyelemreméltó eredményeket mutat fel ezen a téren, s épen ezek az eredmények kell buzdítsák még nagyobb erőfeszítésre a munka érdekében. — Simándi András a bucurești ifjusági egyesület elnöke az ottani missziós munkáról számolt be és kérte, hogy az ifjuság, amely ezt a missziós egyházköziséget kezdeményezte és segítette, a jövőben is mindent tegyen meg ezért az egyházköziségért. Ugyanilyen értelemben szólalt fel Lőrinczy Géza lelkész is. — Utána Kiss Viola tartott előadást az „Angol nő élete úgy, ahogy én láttam” címen

és vont párhuzamot az angol és transylvániai nők élete között. — Délután Seyfried Ferenc, az Ege titkára „Az ifjúság az újjászervezett gazdasági életben” címen tartott előadásban föl-vázolta azokat a módokat és lehetőségeket, melyek ifjaink rendelkezésére állanak a mai nehéz időkben. Ugyanezt a gondolatkört vitte tovább Ürmösi József teol. magántanár és püspöki titkár, aki Transylvániában egyike volt a legelső szövetkezeti apostoloknak, a „Szövetkezeti munka és ifjúság elhelyezkedési lehetősége” címen rámutatott a szövetkezeti mozgalomnak még mindig eléggé föl nem ismert fontosságára, és a tanult ifjúság fontos munkavállalására, amellyel egyuttal elhelyezkedési lehetőséget is teremt önmaga számára. Ezt a tárgykört Pap István tanárjelölt előadása fejezte be: „Az unitárius főiskolai hallgatók elhelyezkedési lehetősége” című előadásával. Az előadó éles meglátással mutatott rá a kérdés fontosságára és az illetékes hatóságok közreműködésének fontosságára.

Julius másodikán, szombaton, a tárgykörünknek második része következett, amelynek keretében Dr. Nistor Virgil ügyvéd magyar nyelven: „A Romániában élő népcsoportok lelki kibékülésének feltételei” címen tartott nagyon értékes előadást. Előadásának lényege az volt, hogy épen az egyházi ifjúsági mozgalmak az általuk hirdetett emberi szeretet jegyében vannak hivatva arra, hogy a különböző fajú és nyelvű népcsoportok lelki kibékülésének szolgálatába álljanak minden téren.

Előadások után a résztvevők vitacsoportokba vonultak vissza, ahol mindenki akadálytalanul elmondhatta véleményét az előadásokról és az azzal kapcsolatos kérdésekről, amelynek eredményeképpen a következő javaslatok szűrődtek le, melyet az ifjúság vezetősége az illetékes helyekre eljuttat:

1. Az ifjúsági szervezet az alapszabályát módosítsa a mai igényeknek megfelelőleg.

2. A szervezet kiépítésével kapcsolatban az egyházi főhatóság segítségével a központi irodát tartsa fenn, annak megfelelő helyiséget szerezzen és működési körét bővítse ki.

3. A találkozó örömmel üdvözli a megalakult Munkaügyi Bizottságot és a központi iroda vezetését, valamint az egész ifjúsági munka ügyeinek vezetését erre a bizottságra bizza; az eddigi választmány pedig, majd a találkozó előtt felülvizsgálja a bizottság munkáját.

4. Az ifjúság tudatában lévén a missziói munka fontosságának, a Munkaügyi Bizottság keretében önálló hatáskörrel Missziói Társulatot létesít, azzal a célkitűzéssel, hogy a missziói munkában résztvenni óhajtókat tömörítve az egyház keretében működő Missziói Bizottsággal karöltve dolgozzanak és tárjanak új területeket fel a missziói munka számára.

5. Egyuttal az ifjúság kéri az egyházi főhatóságot, hogy a lehetőség határain belül a bucurești-i missziós egyházközségekbe a téli hónapokra gyakorló lelkésznevendéket küldjön ki,

aki az ottani lelkésznek segítségére lehet nehéz munkájában.

6. A találkozó a Munkaügyi Bizottság feladatává teszi, hogy a többi ujonnan megalakított egyházközségeket (Câmpia-mezőségi, Uioara-ujvári, Bihor-bihari, Baraolt-baróti stb.) meglátogassa, módot és lehetőséget talál az ottan dolgozó ifju lelkészek támogatására.

7. A Munkaügyi Bizottság az egyházi főhatóság segítségével igyekezzék elhelyezkedési lehetőséget találni a végzett főiskolai hallgatóink számára, és mindenek előtt unitárius orvost igyekezzék unitárius falvakban telepíteni, egyttal pedig pályaválasztási tanácsadással igyekezzék ifju testvéreink életpályaválasztását befolyásolni.

8. A Munkaügyi Bizottság rendszeres munkaterv alapján igyekezzék az ifjusági mozgalmat ujjaépíteni, kezdve a vasárnapi iskolától, látogassa meg köri és helyi tagozatokat, és a köri ifjusági napokon, melynek vezetőségét ezuton kéri, jelentsek be e napok dátumait, jelenjék meg, hogy a kapcsolat és állandó munka révén az ifjusági mozgalmunk végre uj merderben induljon el és képes legyen betölteni a hozzáfűzött reményeket.

Vasárnap délelőtt találkozói istentisztelet volt, amelyen Simén Dániel elnök prédikált, utána vallásos ünnepély volt a püspökség disztermében: Dr. Gündischné, Fogarassy Klára, Rostás Dénes, Márkos Albert, Fülöp Árpád és Sebe Ferenc közreműködésével. Ezzel az ünnepéllyel ifjuságunk XI. találkozója véget ért.

A szabad időt városnézés, sport, kirándulás stb. töltötték ki.

Az uj tisztikar, amelyre a fennebb vázolt munka megvalósítása vár a következő: elnök Csifó Nagy László, ügyvezető alelnök Erdő János, alelnök Nagy Klára, főtitkár Vörös István, jegyző: Kiss Viola, pénztáros: Imre Lajos, ellenőrök: Fülöp Árpád és Dézsi Zoltán. A Munkaügyi Bizottság kiegészítése pedig a vezetésre van bízva. Választmány: Benczédi Márton, Gálfi Elek, Miklós István, Ütő Attila, Sükösd Pál, Kelemen Imre, Török Mihály, Rostás Dénes.

Az ifjusági találkozó azzal a reménnyel zárult be, hogy a jövő évben az eddigieknél több elvégzett munkáról tud beszámolni és nagyobb felkészültséggel és hivatástudattal fog dolgozni egyházáért és fajaért.

Házasság. Árkosi László, Árkosi Tamás esperes fia I. G. Duca-székelykereszturi főgimnáziumi tanár és Almási Rózsika Zălau-zilahii lakos július hó 3-án tartották esküvőjüket a Zălau-zilahii ref. templomban. Az egyházi áldást Rázmán Mór Cluj-kolozsvári hitoktató lelkész adta rájuk. Isten áldása és megáldó szeretete legyen az ifju házaspáron.

Bártfa, 1938. VII. 5.

Tekintetes szerkesztőség!

Szíves figyelmüket felhívom a „Dunántuli Lutherszövetség kiadásában, Győrött megjelenő „Harangszó” című hetiközlöny 1938 június 12.-i számára, melynek „Hány Istenünk van?” című vezércikéből szószerint idézek:

„Az egy igaz Isten lényegére egy, személyére három... Ez a szentírás világos, határozott kijelentése... Ebből nem engedhetünk... Aki ezt tagadja, az vagy zsidó, vagy mohamedán, vagy **unitárius**, de **semmiképen sem keresztyén!**“

Kérdem: Hol jelentette ki a Szentírás, ha nem is világosan és határozottan, de akárcsak homályosan és burkoltan, hogy az Isten „lényegére egy és személyére három” ??... És ha fentiek alapján az unitáriusok nem keresztyének, akkor természetesen nem keresztyén Pál apostol sem, aki (I. Korinth. VIII. 6.) azt vallja, hogy nekünk egy Istenünk vagyon, ... és egy Urunk a Jézus Krisztus“. És nem keresztyének Jézusnak első tanítványai és követői sem, akik mégannyian egyetlen egy Istenben hittek, míg csak a konstantinápolyi zsinat 381-ben szótöbbséggel kimondotta a szentháromság tanát és dogmáját!

Maga az üdvözítő Jézus Krisztus hirdeti félreérthetetlenül az Isten egységét: „ez pedig az örökélet, hogy *tégedet egyedül esmérjenek lenni igaz Istennek* és akit elbocsátottál, a Jézus Krisztust. (Ján. ev. 17. 3.)“

És ezekután, 1938-ban: a Kapi Béla alapította — és az evangel. egyház korifeusainak égisze alatt megjelenő „Harangszó” az unitáriusokat nem ismeri el keresztyéneknek.

Sajnálatos és szomorú vallási türelmetlenség!

A tekintetetes szerkesztőségnek kész hive:

Dr. Austerlitz Vilmos.

„**A mi unitárius örökségünk.**“ Ezt a címet adta Dr. Wilbur a Pacific School for the Ministry lelkészképző intézet professzora annak a könyvnek, melyben a szabadelvű keresztyénység történetét megírta. Az eredetileg angol nyelven írott könyv-

nek most jelent meg magyar kiadása Szent-Iványi Sándor teol. akad. tanár fordításában.

Az eredeti angol könyv 495 oldal. Magyar kiadása megvan toldva 89 oldalas függelékkel, 163 drb. képpel, a fordítónak itt-ott sorokra terjedő megjegyzéseivel s oldalszáma 429. Az Iratterjesztő mesterileg takarékoskodott betűvel, hellyel és pénzzel.

Mi is tehát a mi unitárius örökségünk? Milyen feleletet ad ez az új, minden tekintetben figyelemreméltó könyv erre a kérdésre? A türelmetlenség üldöztetéseinek elszenvedése és a tiszta Jézusi kereszténységhez törhetetlen ragaszkodás leírásai követik egymást s adják meg a könyvben oldalról-oldalra a kérdésre a feleletet. A türelmetlenséggel, megalkuvással, sötétséggel szemben világosságot hirdető és magának életet követelő vallási eszme élet-halálharcának leírása ez a könyv.

A történetírásnak az a művészi írója, aki a türelmetlenségnek is megnyugtató, elfogadható, emberi magyarázatát adja. (L. Servét esetét.) Olyan unitárius történetíró munkája ez a mű, kinek tudása és magasfoku ítélőképesége az egész kötetten át versenyre kelnek egymással. Írója az üldözés létjogosultságát el nem ismeri, mert aminek értéke maradandó, azt üldözés meg nem semmisíti, ami pedig könnyű, üres, súlytalan, az magától megsemmisül. Ezt a földtekén szétszort történelmet teszi szervessé és sokszor egyetlen mondatával hozza közel Wilbur mihozzánk.

A fordító Szent-Iványi tanár maga is járatos az unitáriusok világában. Szóval a történelem megtalálta íróját és a könyv megtalálta fordítóját. Szent-Iványi olyan dolgokat fordít és ír, amiket nagyrészen, mint maga Wilbur szemeivel látott, füleivel hallott és kezeivel tapintott. Végén a könyv függelékében maga is történelmet ír. Megírja a szabadelvű kereszténységnek háboru utáni történetét, Megírja az unitárius misszió történetét s leírja a világ unitárius szórványait. S ha a misszióknak ebből a leírásából megfogalmazzuk a misszió elméletét, itt is találkozunk a felfogás magasságában Wilburral. Nem csekély érdeme fordítónak 163 drb. képnek összegyűjtése s a kötetbe felvétele, ami a könyvet érdekesség tekintetében eddigi unitárius kiadványaink fölébe emeli.

A könyv tele van tanulsággal, erővel, élettél. Olvasása élvezetes, felemelő. Kapható az Unitárius Iratterjesztőnél.

Kiss Sándor.

Gyallay Domokos: Genoveva. „Genoveva” című műve első kiadása 6000 példányban elkelt s ezt a mi magyar egyszerű népünk fogyasztotta el. Most új átdolgozásban, új kiadásban kapja a magyar nép „Genovévát”. Stílusa, éppen mint a nép lelke, telve van jóízű humorral és érdekfeszítő fordulatokkal. Ez a könyv igazi értéke a népies, tehát a legszükségesebb irodalomnak. Minerva kiadása.

B. P.

Olvasóinkhoz. A posta megköveteli, hogy a címzésnél a kisebb városokban is, ahol az eddig nem volt szokásban, az utca neve és házszám pontosan fel legyen tüntetve. Tisztelettel kérjük a turdai, deji, sighişoari, I. G. Ducai, Tg. Săcuiesci olvasóinkat, akiknek utca neve és házszáma nincs meg a címszalagon, szíveskedjenek a kiadóhivatalt (Cluj, Unitár. Koll.) értesíteni a pontos címről. *A lakásváltoztatást is kérjük azonnal bejelenteni.*

Angol vendégeink. A cluji egyházközségnek nagy öröme van, mert több érdemes unitárius lelkész vendége volt. Ezek között nevezetes *Twinn Kenneth és neje*. Twinn lelkész úr az Angliában tanult unitárius ifjaktól megtanult magyarul és ezen tanulásának eredményét be is mutatta azzal, hogy július első vasárnapján magyar nyelven a cluji unitárius templomban óriási nagy közönség előtt prédikált. Az első eset, hogy angol lelkész magyar nyelven prédikáljon. Gordon Sándor, a nagy történettudós szintén tudott magyarul, a magyar könyveket olvasta, de nem prédikált magyarul. Twinn tisztelendő úr tehát úttörő ezen a téren. A lelkész pár több egyházközséget meglátogatott s visszatért Angliába. A másik nevezetes esemény *Philipson Wallacey-i* tisztelendő úr és neje látogatása. Philipson úr Dr. Kiss Elek főjegyző úrnak volt Oxfordon tanuló-társa. A magyar tanulóknak külföldön állandó jó támogatója, igazi barátja. Dr. Kiss Elek főjegyző társaságában július hó 17-én meglátogatták Rimetea-Torockót. Részt vettek az istentiszteleten, mely alkalommal Benczédi Domokos helybeli lelkész üdvözölte az angol vendégeket s az angol vendégek szintén testvéri üdvözlőket fejezték ki. Istentiszteleten helybeli lelkész imádkozott és Dr. Kiss Elek főjegyző egyházi beszédet tartott. Philipson úrék Dr. Kiss Elek főjegyző társaságában meglátogattak több egyházközséget, köztük Corneşti-t-Sinifalvát. Az angol lelkészpár igen jó benyomásokat nyert a látogatása alkalmával.

Pályázati hirdetés. Sz. 1201—1938. E. K. T. — E. K. Tanács a Teol. Akad. Igazgatóságának 165—1938 sz. előterjesztésére pályázatot hirdet a betöltésre kerülő rendszeres teológiai tanszékre. Az Akadémia szabályzata 54. §. 2-ik bekezdés.

dése szerint választhatók azok, akik teológiai tanári képesítő vizsgálatuk letevése előtt vagy után legalább 2 évig egyházi képesítésüknek megfelelő állást töltöttek be. Az Egyh. Főtanácshoz címzendő folyamodások, amelyben a nős pályázók feleségük unitárius voltát is igazolni tartoznak, az Akadémia Igazgatóságához nyújtandók be *1938 évi augusztus hó 15-ig*. Az Unitárius Egyház Képviselő Tanácsának 1938 július 13-án tartott üléséből. Cluj, 1938 VII. 15. *Dr. Kiss Elek*, e. főjegyző.

Lelkészi beiktató Sft.-Gheorghén. Főlemelő, meghitt ünnepe volt július 10-ike a sfântulgheni—chileni unitárius egyházközség hiveinek. Ekkor foglalta el állását *Dr. Kovács Lajos*, kit Mélt. és Főtiszt. Dr. Varga Béla püspök ur rendes lelkésznek nevezett ki az említett társegyházközségekbe, miután a hívek választói jogukról lemondtak.

Az ifju lelkész jóhírveve és nagy képzettsége felcsigázta a várakozást. Már az állomáson nagy közönség gyűlt össze, melynek élén az egyházközség és nőszövetség kiküldöttjei meleg szavakkal üdvözölték és virágot nyújtottak át az új lelkésznek, aki Braşovból barátainak és tisztelőinek nagyszámu kíséretében érkezett új állomáshelyére.

A templom udvarának kapujában egy csöppnyi kislány virágcsokrot nyújtott át, majd beljebb az udvaron újból megállította Dr. Fekete Sándor egyházközségi főgondnok és köri f. ü. gondnok a lelkésztársai és nagyszámu közönség kíséretében templomba igyekező ifju lelképásztort és tartalmas, lelkes beszéddel üdvözölte őt az egyházközség nevében. A szeretetből fakadó üdvözlésekre Dr. Kovács Lajos úgy az állomáson, mint a templomudvaron meghatva válaszolt.

Az ünneplő gyülekezet nem fért be a templomba, de az egyházközség előre gondoskodott arról, hogy a kívülmaradtak is hallják az elhangzó beszédeket. A legszebb mezei virágokkal nagy izléssel feldiszitett templomban az egyházi ének elhangzása után Kovács Lajos brassói lelkész, esperes tartott rövid bevezető, a változott helyzettel foglalkozó beszédet, mely után Végh Benjámint tb. esperes felolvasta a püspöki kinevezést s az új lelkész elfoglalta a szószéket. Szívből jövő imádkozás után nagy érdeklődéssel várt és hallgatott beköszöntő beszédében Luk. IX. 57—62 és XII. 35—40 versek alapján a Jézus követését és az Isten országát, valamint annak fontosságát tárgyalta, hogy milyen nagy dolog az, ha mindig vigyázva talál az Ur. Magasan szárnyaló és tiszta gondolataival, hivatásának s általában az igazi emberi életcélnak határozott megfogalmazásával, nemkülönben nyugodt és kifejező előadásával teljes mértékben meghódította első hallgatóit.

A beiktatást az egyházkör esperese, az új lelkész édesatyja végezte, hivatásba vágó komoly tanácsokat is adva fiának. A beiktatás keretében értesültek sokan arról, hogy a több nyelvet beszélő, német, angol és francia teológiai fakultásokon éveken át tanult és teol. doktorátust szerzett ifju lelképásztor

az unitárius egyház egykori nagynevű költő-püspökének, a székelv népköltészet örökbecsű kincseit, a „Vadrózsák“-át gyűjtő Kriza Jánosnak a dédunokája, ami a különben is meglevő meleg rokon-szenvet még jobban fokozta. Adja Isten, hogy a Kriza-szellem és lelkület kísére pályáján.

A beiktatás után a háromszéki egyházkör lelkészei nevében Benedek Gábor kökösi lelkész, egyházköri jegyző mély érzésből fakadó, hatásos és baráti szavakkal köszöntötte az új lelkészt s fogadta be az egyházkör lelkészei sorába. Azután sorra jelentkeztek a különböző felekezetek, városi és vármegyei hatóságok, a ref. Mikó Kollegium, a jótékony nőegylet, az unitárius egyházközség, nőszövetség és ifjusági egylet küldöttségei, kiknek bensőséges üdvözlétét, melyeknek mindenike bizalmat és szeretetet sugárzott, román, magyar és német nyelven meghatva köszönte meg az ifjú lelkészt.

Az ünnepély után közel 200 teritékes közebed volt, melyen számos pohárköszöntő hangzott el, köztük Dr. Ferenczy Géza egyházi főgondnok tartalmas beszéde, ki a beköszöntő ünnepélyt megjelenésével tisztelte meg.

A jelenlevők azt a benyomást szerezték, hogy a sfântu-gheorgheni—chileni unitárius társegyházközség hivatása magaslátán álló és kiválóan képzett lelképásztort kapott, Sft. Gheorghe város társadalma pedig olyan erő, aki fájának és a közéletnek hasznos szolgálatokat tehet.

Jul. 17-én a chileni egyházközségben külön beköszöntő volt a hivek kívánságára, midőn a község népe szintén megtöltötte az ősi unitárius templomot. Itt Végh Benjámint beszólgáló lelkész üdvözölte a templom előtt az új lelkészt, a templomban pedig Szabó András ref. lelkész egyházközsége, Oláh Sárika pedig az unitáriusok nevében, szép csokrot nyújtva át az új lelkésznek, aki hálásan mondott köszönetet a szíves üdvözlésekért. Beköszöntő után özv. Incze Istvánné házánál barátságos összejövetel volt.

Kacsó Sándorné.

Lelkészválasztás Diciosánmartinban. Diciosánmartinban megtörtént a lelkészválasztás. Egyhanguan *Lukács Sándor* roaui lelkészt választották meg. A főt. Püspök úr kinevezte. Nem tudjuk még, hogy az ünnepies beköszöntő mikor fog megtörténni.

Gyallay Pap Zsigmond hosszabb idő óta Dániában, a földmívelés minta országában van s ottan nemcsak tanul, hanem tanít is, mert előadó Transylvan állapotokat ismertető kérdésben. Közelebből Angliába, Manchester városába megy, hogy ott tovább folytassa tanulmányait. Manchester Anglia legnagyobb gyárvárosa, ott sok látni és tanulni való van s amellet az unitáriusoknak egyik középpontja. A kiváló ifjunak sok szerencsét kívánunk további tanulmányaihoz.

Nagy Zoltán papjelölt Manchesterből két évi szorgalmas tanulás után hazaérkezett július hó közepén s egyelőre Aiudon kipihen tanulás fáradalmait. Nagy Zoltán kiváló ered-

ménnyel fejezte be angliai tanulmányait; további tanulmányai és munkássága elé sok reménnyel néz az unitárius vallásközönség.

Teológiai Akadémiai évzáró. Az unitárius teológiai akadémia évzáró ünnepélyét 1938 június 22-én d. e. tartották meg a kollégium disztermében. Ez alkalommal Ütő Lajos zenetanár vezetése mellett énekelt az ifjuság, imát mondott Vári Albert, teol. tanár, volt dékán. A jelenlegi dékán, Dr. Kiss Elek tartotta meg évzáró beszédét, amelynek folyamán kiemelte az elmúlt 1937—38. tanévnek nevezetesebb eseményeit a hallgatókra és az intézetre vonatkozólag egyaránt. Volt 25 rendes és 5 rendkívüli hallgató. Az összes rendes hallgatók kollektáltak (egy betegsége miatt csak részben) s mind jelentkeztek vizsgára, amely vizsgák június 23—25 között voltak. Mivel a hallgatók az elméleti tanulmányok terén nem voltak olyan jók, mint missziói tevékenységeikben, dékán figyelmeztette őket szellemi életük kiművelésének a fontosságára, ami nélkül az unitarizmus nem állhat meg az élen. Végzett növendékeink, kik külföldön tartózkodtak, csak jó hírustet hallatták. Az évzáró végén Dr. Varga Béla főt. püspök ur szólott az ifjusághoz s kért áldást az eljövendő nyári tevékenységeikre is.

Istentisztelet Aradon és Timișoaran. Aradi és timișoara-i egyházközségeinkben a megalakulás után a második unitárius istentisztelet július 10-én tartatott. Aradon fél 12 órakor az evangélikus templomban, melyet az aradi luteránusok nagyrabecsült püspöke keresztény testvéri készséggel bocsátott hiveink rendelkezésére, szépszámu hallgatóság jelenlétében Sigmond József Odorheiu-i lelkész prédikált, Komjászegi Géza bihori lelkész egy fiut keresztelt. Az énekvezéri tisztet egyik kedves hívünknek neje Paál Jenőné urnő látta el kitűnő hozzáértéssel és nagy szívetességgel. Transilvániából ott tartózkodó másfelekezetű testvéreink is többen megjelentek az istentiszteleten. Hívek együttérését igazolja nemcsak a szépszámu templomi közönség, hanem az a kedveshangulatu társas összejövetel is, melyre az Odorheiu-i lelkész és neje aradi tartózkodása alkalmából az új egyházközség érdekében folytatandó megbeszélésre készséggel gyülekeztek hiveink és barátaink Buzogány Márton hívünk kis kerthelyiségében. Fejlődő egyházközségünk ügye Jakab Géza és Halmágyi Samu irányításában úgy hisszük, legjobb kezekben van arranézve, hogy feladatának megfeleljen. Ugyanazon napon délután mindkét lelkész Timișoara-ra utazott, hol szintén az evangélikus templomban tartott istentiszteleten Komjászegi lelkész prédikált. Kár, hogy a délutáni jégeső a hívek egyrésztét visszatartotta a templomból. Am így is szépszámban voltak jelen Timișoara-i unitárius testvéreink, kiknek vezetését Gothárd Áron gondnok afia, a köréje csoportosult lelkes ifju csapattal öntudatosan és buzgósággal intézi. Amilyen örömmel olvastuk annakidején ezen városokban élő hiveink tömörülését, ép oly jóleső érzéssel tapasztaltuk a megalakult egyházközségek életrevalóságát. Mindkettő megérdemli a leghathatósabb

támogatást, hogy ottani hiveink buzgó összefogása Isten segítségével megvalósítsa a legszebb reményeket. *Sigmond József.*

Tanulmányi eredmény a Cluj-i Unitárius Főgimnáziumban. Cluj-i főgimnáziumunkban az iskolai évet június hó 27-én d. e. 11 órakor zárták be a szokásos iskolai ünnepély keretében. A tanulmányi eredmény a következő volt: Osztályoztak 175 tanulót, kik közül osztályismétlésre 4-en (2,29%), javítóvizsgálatra 47-en (26,85%) utasítottak. Összesen bukott 51 (29,14%). Az V. osztályba való felvételi vizsgára 20 tanuló jelentkezett. Sikerral vizsgázott 16 (80%). A *juniusi bacalaureatusi vizsgálatra* esőizben állott 11, sikeresen vizsgázott 7 tanuló (63,64%). Ismételtlen állt vizsgára 6, átment 2 (33,33%).

Helyreigazítás. Lapunk legutolsó számában a cluji főgimnázium „Tájékoztató”-jában az *I. gimn. osztályra szóló felvételi vizsgák napja* tévesen volt közölve. A helyes dátum 1938. szeptember 6-ika, délelőtt 10 óra.

Az Odorheiu-i érettségi vizsgálat végső eredménye. Az Odorheiu-n működő érettségi vizsgálat bizottsága előtt a juniusi szakaszban öt intézetnek 100 tanulója jelentkezett vizsgára, akik közül 64-en tették le sikerral az érettségit. Az általános osztályzatok sorrendjében az első helyet az Odorheiu-i „St. O. Iosif” állami liceum két tanulója: Hartwig István és Moisescu Constantin foglalják el 8,80 középpjeggyel. Mint örvendetesen kiemelendő tényt közöljük, hogy az összes jelöltek közül a második és harmadik helyet az I. G. Duca-i Unitárius Főgimnázium tanulói: *Mező Almos* 8,50 és *Pap Géza* 8,20 általános érdemjeggyel biztosították maguknak. A vizsgáztató bizottság nagy elismeréssel nyilatkozott az említett felekezeti intézet szóbelire jutott növendékeinek felkészültségéről. Ez elismerésnek bizonyítéka, hogy az I. G. Duca-i Unitárius Főgimnáziumnak szóbelire jutott növendékei *mindannyian* sikerral tették le az érettségi vizsgát. Érettségire állott 15 növendék közül 4 ment át írásbelin (26,67%).

Ünnepélyes keretek között zárta be az 1937—38 iskolai évét a székely Unitáriusok Főgimnáziuma. Június hó 25-én tartotta meg az I. G. Duca-i Unitárius Főgimnázium az intézet hatalmas tornacsarnokában szépszámu közönség jelenlétében évzáró ünnepélyét. Egyházi közének és *Útő Lajos* főgimn. lelkész tanár magasszárnyalásu imája után *Elekes Domokos dr.*, az intézetnek ez iskolai év folyamán választott új felügyelő-gondnoka mondott nemes gondolatokban gazdag ünnepélyt megnyitó beszédet. A közönség figyelmét mindvégig lekötő megnyitó után *Balázs Zsigmond* igazgató-tanár ismertette az iskolai év történetét beszámolójában, majd a jutalmak kiosztásánál lelkes szózatot intézett az „Orbán Balázs-díj” nyerteseihez és az egész tanulóifjúságköz s megköszönve a társadalom nagylelkű támogatását és kihangsúlyozva a kulturintézmény keresztény alapon álló létjogosultságát, az iskolai évet ünnepélyesen bezárta.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

25 bani Posta

Alapította: DR. BOROS GYÖRGY.

Mária királyné.

43. Kolonon Lajos urnak
Cluj Str Mojilor 16.

Mária királyné.

1938 július 19-ike egyik legnevezetesebb és legszomorubb eseménye volt: Mária királyné halála. A Felséges Asszony hosszabb idő óta szenvedett és több külföldi kórházban keresett gyógyulást. Legutóbb egy németországi orvostanár kezelte, de a kezelésnek nem mutatkozott eredménye. Mária királyné elhatározta, visszatér az országba. Sajnos, az utazás fáradalmait szervezete nem bírta ki, súlyos vérzés keletkezett és ezért utközben Cernautiban a királyné és kísérete 12 órás pihenőt tartottak. Innen Sinaia-ba szállították a Felséges Asszonyt. Sajnos azonban, hiábavaló volt az orvosok minden tudása, Mária királyné meghalt.

Mária királyné halála gyászba borította Románia népét, a kormány azonnal részvéttáviratot intézett Őfelsége II. Károly királyhoz. A távirat a következő szöveget tartalmazta:

Mély fájdalommal állunk a koporsó előtt, melyben dicsőséges édesanyja nyugszik. S mint csekély enyhítést a mély fájdalomban, nyújtjuk át Felségednek tiszteletteljes részvéttünk kifejezését.

Mária királyné halála után azonnal megtették a temetési előkészületeket. A Sinaia-i Peleş-kastélyban ravatalozták fel. A ravatal körül ezredének tisztjei állottak diszörséget. A Peleş-kastélyban felállított ravatal előtt a gyászoló polgárok tizezrei vonultak el, hogy utolsó búcsút vegyenek a szeretett királynétól. Sinaiból a királyi koporsót Bucureşti-be szállították és a közönség több napig vonulhatott el a ravatal előtt.

Mária királyné temetése az ország általános részvéte mellett 1938 július hó 24-én, vasárnap történt meg Curtea de Argeş-ben a román királyi család temetkezésének helyén.

Mária királyné kiváló uralkodói erényekkel volt megáldva. Az ország életének minden megnyilatkozásában részt vett. A világháború idején önfeláldozó ápolónői munkát is végzett. A háború után tevékenyen kivette részét Románia újjáépítéséből és életének utolsó pillanatáig érdeklődött a közügyek iránt. Mária királyné élete teljesen összeforrott Románia történetével s így 63 éves korában bekövetkezett halála méltán borította gyászba az ország népét.

Nemcsak mint uralkodónő volt nagy az elhunyt királyné. Irodalmi munkássága az ország határain túl is a legnagyobb elismerésre talált. Nagyon szerette a természetet és a román tájakról művészi leírásai jelentek meg. A természet iránti rajongó szeretete olyan nagy volt, hogy végrendeletileg megható

intézkedést tett a szíve pihenőhelyére vonatkozólag. Ugy rendelkezett, hogy szívét a Fekete-tenger partján levő balcici kastélyába helyezték el márványurnában. Itt pihen a nagy királyné szíve, aki népének igazi édesanyja volt, s akit őszintén gyászol egy ország népe.

M. N.

„Adakozzanak!” „Adakozzunk!”

Az egyik egyházközség elhatározta: a templomot kijavíttatja és új orgonát szerez be.

A kérdés az volt: miből? Adakozásra hívnak fel minden egyháztagot s e végből a templompersely fölé ezt írják:

Adakozzanak a templom és az orgona javára! A közgyűlés ezzel az ügyet befejezettnek tekintette, elnökséget a határozat végrehajtásával bízta meg. Telik, mulik az idő. Sokan elolvassák a felszólítást, de mindenki csak szó és áldozathozatal nélkül tovább megy. Nemzetes megyebíró uram hiába nézegeti, zörgeti a perselyládát, ott semmit sem talált. — „Valamit tenni kellene Tiszteletes Uram, mert így se nem javítunk, se nem orgonázunk. Ugy-e, így van, Tanító Ur?”

„Összehívjuk a Keblitanácsot, — szól a pap — majd ott megtárgyaljuk a dolgot.” „Jó lesz biz'a, — mondja a kántor — mert már öregedik a hangom, hadd szóljon az orgona helyettem”. Összeül az érdemes keblitanács, tanácskozik. Mindenki mond valamit, de a sok beszéd között, már teljesen más tárgyról kezdtek vitatkozni.

Amidőn a sok beszéd és a tanácsot adó pipafüst a leg-sűrűbben hömpölygött a levegőben, az öreg harangozó is bátorságot vesz, hadd szóljon ő is valamit.

Halljuk, halljuk, de rövidet huzzon ez egyszer.

Hát én amondó vagyok, — kezdi a beszédet — sem a templomra, sem az orgonára nem ad senki, mert nem jó az alapige.

A felirásból mindenki azt olvassa, még én is „adakozzanak”. Így nem ad senki. Ha nem sérteném meg az érdemes tanácskozásukat, írnék másképpen azt a cédulát. Talán így jó lenne:

Adakozzunk a templom és az orgona javára.

Nem kell mondanom, hogy az öreg harangozó szavát mindenki megértette: az is aki iratta, megírta és aki elolvasta.

(Figyelő.)

Meghívó. A D. F. Egylet a Főtanács előtt való napon, október hó 1-én d. u. 5 órakor az Unitárius Püspökség kollégiumi disztermében tartja meg évi *rendes közgyűlését*, melyre a tagokat tisztelettel meghívjuk. A hivatalos tárgysorozat: titkári és pénztárnoki jelentés, a megüresedett alelnöki állás betöltése. A műsor ünnepies részét a később kibocsátandó meghívóban fogjuk közölni. Az egyházköri egyleteket felkérjük, hogy jelentéseiket szeptember 15-ig küldjék he.

Az Elnökség.

Az amerikai unitáriusok Csillag Szigete.

Bostontól az amerikai Unitárius Egyház központjától mintegy husz kilométerre, az Óceán közepében fekszik Csillag Sziget, ahol én ezuttali, amerikai tartózkodásom utolsó hat hetét töltöm.

Általánosan elismert tény az amerikai unitáriusok között, hogy ámbár Csillag Sziget évente csak június 26-tól szeptember 15-ig áll az egyház szolgálatában, mégis a legfontosabb szerepet tölti be az egyház életében. Az egyház minden szervezete a Csillag Szigeten tartja évi konferenciáját. Csillag Sziget a találkozó helye az ifjuságnak, a Nők Szövetségének, a Férfi Szövetségnek, a lelkeszi karnak, a nevelésügyi bizottságnak stb. Minden szervezet egy hétig konferenciázik az Isten szabad ege alatt, a tenger közepében a sziklák között.

Ezekon a konferenciákon nem évi beszámoló, nem titkári jelentések hangzanak el, de komoly, a mindennapi élet égető kérdései kerülnek megbeszélés alá. Minden konferenciázó tábornak megvan a maga mottoja, mely egy héten keresztül napi két előadásban kerül megbeszélés alá.

Hetenként mintegy 150—200 ember vesz részt a konferenciákon. És mindenki, aki a szigeten van, részt vesz az előadásokon, mert mit tehetne egyebet. Nincsen színház, mozi, sétatér, csak egy kis kőből épült kápolna van a sziget közepén, hová minden reggel 9 órakor és este 10 órakor gyertyavilág mellett imádkozni hív a harang szava... Béke, csend és szeretet uralja a szigetet a szó legnemesebb értelmében és ezt a hangulatot és légkört különösen értékeli a konferencia New-Yorkból, Chicagóból, Detroitból és Bostonból jött tagjai, hol a nagy város lármája és örökös rohanása után megpihennek.

Talán nem lesz érdektelen a Közlöny olvasóinak tudni, hogy e nyár folyamán amerikai unitárius hitrokonaik gyakran megemlékeztek magyar unitárius testvéreikről. Csillag Szigetéről gyakran ment üzenet és üdvözlét az unitárizmus ősi szigetére, Transylvániába.

Csillag Sziget szelleme, drága kincs az amerikai unitárizmus életében, mely a megújulás, a megértés, a szeretet szellemét képviseli számukra és ők ezt a drágakincset, ezt a szellemet akarják megosztani velünk. Az amerikai és a transylvániai unitárius egyház között a múltban meg volt, a jelenben meg van és a jövőben is meg kell lennie a kapcsolatnak. De nekünk nem csak ami meg volt és meg van kell megtartani, hanem építenünk, fejleszteniünk kell azt a kapcsolatot, mely minket erősít és az amerikai hitrokonaikat lelkesít.

Erő és lelkesedés a két legfontosabb eleme a hitépítő munkának. Mely barátságból erő és lelkesedés fakad, azon a barátságon Isten áldásának kell lennie.

Szánthó Vilma.

Teológiai Konferencia Bentveldben, Hollandiában.

A Szabadelvű Keresztények Nemzetközi Társulata július 18—23 napjain tartotta meg évi Teológiai Konferenciáját az északi tengerparton fekvő Bentveldben, Hollandiában. A csodásan szép tengerparti nyaralóhelyen a Woodroke házban 12 nemzet képviselőjében 81 képviselő jelent meg.

A konferencia célja az volt, hogy a szabadelvű keresztény vezetőknek segítséget nyújtson, megértve azt a nehéz helyzetet és azt a felelősséget, mely a szabadelvű keresztények vállaira nehezedik. S ezt úgy gondolja szolgálni, hogy a különböző nemzetek szabadelvű keresztény vezetőit egymáshoz közelebb hozva, egymással megismertetve, alkalmat ad nekik, hogy gondolataikat, eszméiket kicseréljék, megvitassák azokat a lehetőségeket, próbálják megtalálni azokat az utakat, melyek a mai élet zűrzavara és meglepetései között is biztos szövétnekként világítanak és mutatják az utat. Ezt a célt, amint egyik előadó is kifejtette, legjobban a Woodbroke ház előadó termében levő egyik színes ablak képe fejezi ki, ahol egy ifju nő és férfi karöltve indulnak el, maguk előtt magasan viszik a világosságot, mint egy égő fáklyát, mutatván az utat, mögöttük a szeretet és a megértés angyala adja áldását és fölöttük az ur lelke lebeg galamb formájában. A jelkép a világosság jelképe. Egy ilyen világosságot akartak találni a szabadelvű keresztény vezetők is, hogy hazájukba visszatérve, annak fényénél tudják vezetni Istenhez a már-már minden irányban elszéledt nyáját.

A konferencia fő témája, mely körül az előadások és viták tömörültek „A Szabadelvű Kereszténység jövője” volt.

A konferencia minden reggel istentisztelettel kezdődött, hol a különböző nemzetek fiai angol, német és francia nyelven végeztek szolgálatot s az istentisztelet végén minden képviselő a maga nyelvén mondotta el a Miatyánkot.

Az első előadást a „Lelki Kereszténység a szabadelvű vallás ideálja” címen Hermelink német tanár tartotta. Adams J. amerikai Meadville Teológiai Iskola tanára „A Szabadelvű Keresztény felfogás a kijelentésről és a vallásos tapasztalat” címen tartott előadást. Kővári Jakab kénosi lelkész „A lelkész, mint ifjúsági vezető.” Marti P. svájci lelkész „A lelkész, mint vallástanító”. Dr. Mc. Lachlan a manchesteri Unitárius Teológia igazgatója „A Biblia formális és valóságos értéke a Szabadelvű Keresztények számára”. Dr. Dexter, az amerikai unitárius társulat titkára „Mennyiben vehet részt és megengedhető-e a lelkésznek, hogy aktív részt vegyen napjaink szociális kérdéseinek a megvitatásában”. Dr. Bleeker, a nemzetközi szövetség egyik titkára „A fenomenológiai leírása a Szabadelvű Keresztény viták mai állapotának”. Kovar cseh tanár „A szekularizált világnak a problémája a lelkész munkájában”. W. d'Ag-

galier francia lelkész: „A lelkek gyógyítása”. Dr. H. de Vos Hollandia, „A Szabadelvű Kereszténység és az Oecomonikus mozgalom”. Dr. Van Holk, leideni egyetemi tanár és a nemzetközi társulat alelnöke „A lelki kereszténység jövője a kereszténység és a civilizáció legutóbbi fejlődéseinek világánál” címen tartottak előadást.

Mindenik előadás után más és más vitavezető indította be a vitát, mely tekintettel az érdekes, mindenkit érdeklő, értékes előadásokra, nagyon tartalmas és tanulságos volt s nem egy esti előadás után történt meg, hogy éjjel 12 órakor is csak nehezen tudták bezárni a konferenciát.

Szombaton délelőtt istentiszteleten vettek részt a képviselők, ahol a prédikációt Dr. Schubring német lelkész mondotta.

A konferencia bezáró beszédet Dr. Van Holk alelnök ur tartotta, aki felhívta a képviselőket, hogy most, amikor egymásnak bucsut mondanak, tegyék azt melegebben, mint az előző években, szorítsák meg erősebben egymásnak a kezét, mert a mai bizonytalan időkben nem lehet tudni, hogy a jövő mit hoz, hogy vajjon mához egy évre ismét összegyűlhetünk-e mindazok, akik most jelen vagyunk. Mindenki tegyen egy szent fogadalmat itt e helyen és bucsuzásnál egy pillantással juttassa is kifejezésre, hogy akármilyen történjék is, az élet szele bármerre sodor, minden tettünkben, minden gondolatunkban a szeretet, a testvéreinkért élni és küzdeni akaró szeretet fog vezetni.

A konferencián Magyarországból Józán Miklós püspöki vikárius, Ferencz József lelkész és neje; Romániából Kővári Jakab és Csifó Nagy László lelkészek voltak jelen.

* * *

A Nemzetközi Szadelvű Keresztény Ifjusági Szövetség július 27—augusztus 1 napjain tartotta évi konferenciáját a leersumi erdőben elhelyezett Holland Szabad Keresztény Ifjuság táborozási helyén. Tíz nemzet fiai közül 18 csoport képviselőjében 160 ifju jelent meg, hogy a vadon és a szabad élet örömeit élvezve, a világról teljesen megelégedkezve, vitassák meg azokat a kérdéseket, amelyek a mai ifjúságot érdeklik s amelyek előkészítik őket arra a nagy munkára, amely az ifjúságra vár, hogy a szeretet és megértés jegyében igyekezzenek felépíteni egy szebb, egy boldogabb és elégedettebb nemzetközi életet.

A konferencia egyik fő feladata az volt, hogy a Nemzetközi Ifjusági Szövetség alapszabályát úgy dolgozzák át, hogy az a mai kor követelményeinek megfelelően és, hogy az minden nemzet ifjainak lehetőséget adjon a szép és fontos nemzetközi munkában való közreműködésre. Ennek az előkészítésére a konferenciát megelőzőleg 2 nappal egy nemzeti kiküldöttekből álló csoport dolgozott az új alapszabály előkészítésén, mely tervezetet a közgyűlés elé vitték, ahol az egyes pontok ki-merítő és részletes megvitatása után azt el is fogadták.

A konferencia július 27-én esti istentisztelettel kezdődött, mely után a konferenciás tábor vezetője Dr. Heering örömmel üdvözölte a megjelenteket.

Előadásokat tartottak Dr. Buri svájci lelkész „A vallásos tekintély. Dr. Adams a Meadville Teológiai iskola tanára „A megközelítés két útja: a germán és az angolszász típus”. Dr. Kennet angol egyetemi tanár és Hoagland amerikai lelkész „A vallásos individualizmus és a társadalmi felelősség”. Ferencz József pesti lelkész és Dr. Novak prágai tanár „A mi hozzájárulásunk az egyetemes egyházhoz”. Stojanoff bulgár lelkész „A bulgár szabadkeresztény mozgalom”. Dr. Novak „A cseh ifjúsági munka”. Bardocz Vilmos „A magyar ifjúsági munka”. Csifó Nagy László „A transilvaniai ifjúsági munka”. Hall Barbara az angol, Harrington az amerikai, Kirkegaard G. a dán ifjúsági munka címen tartottak értékes és érdekes előadásokat.

Július 31-én vasárnap délelőtt istentisztelet volt, melyen az imát és a prédikációt Csifó Nagy László mondta.

Vasárnap este egy hatalmas tábortűz körül gyűlt össze az ifjúság. A tábortűz meggyújtása volt az egyik legmeghatóbb szolgálat, melyet 10 nemzet kiküldöttei végeztek égő fáklyákkal, 10 különböző irányból hozván a tüzet, hogy az egy nagy lánggá egyesüljön és égjen tovább az ifju szivekben és lelkesítse őket új és áldásos munkák elvégzésére.

A tábortűz körül a nemzeti csoportok hazai számokkal szerepeltek.

Augusztus 1-én, hétfőn délelőtt Dr. Heering főtitkár és Cambell elnök tartották bezáró előadásukat, felhíván az ifjúság figyelmét a nemzetközi vallásos munka fontosságára és kérve őket, hogy hazamenvén, mindenki a maga csoportjában lelkesítse és buzdítsa az ifjakat és kérje meg őket, hogy dolgozzanak nemcsak a saját, hanem minden keresztény ifju érdekében.

A konferencia befejezése után hétfőn, augusztus 1-én, délután mintegy 80 tagból álló csoport 2 autóbuszon elindult, hogy megnézzék Hollandia szépségeit. Ez a kirándulás egy hétig tartott, mely idő alatt holland barátaink nemcsak, hogy megmutatták hazájuk legszebb és legérdekesebb helyeit, hanem egyuttal megmutatták azt a szeretetet és lelkesedést is, ami a holland ifjúság szívében él s ami erőt ad nekik, hogy ifjúsági munkájukat olyan szépen elvégezzék. *Csifó Nagy László.*

Kovács Ferenc

tiszteletbeli presbiter Benjíd-Felsőbencéd községben aug. hó 10-én 82 éves korában meghalt. A megboldogult erős, munkás, önálló székely ember volt. A községi és egyházközségi ügyekben önzetlen munkával vett részt, az istentiszteleteknek buzgó látogatója volt. Nagy és méltán megérdemelt részvét kísérte a sirjába.

Fából harang!

Megemlékezni kívánok egy pár sorban a Jacodul-magyarzsákodi egyházközségnek arról a csaknem két és félévi kitartó munkájáról, mellyel beszerezte második nagy harangját.

1935 tavaszán sikerült a helybeli róm. kath. egyháznak főhatósági segéllyel a háboruba vitt harangjukat pótolni. Ez a harang nagyobb volt az unitáriusok meglevő harangjánál! Ugy hiszem ez a körülmény játszott közre, hogy a már meghatározott torony-építést a hivek kívánságára egybehívott rendkívüli közgyűlés elejtette és a harangláb kijavitása és a második harang újra beszerzését határozta el.

Most már arról volt szó, hogy a meglevő 375 kg.-os (tisztá harang suly) harang mellé egy kisebbet vagy nagyobbbat vegyünk. Eleinte többen — ismerve anyagi erőnket — a kisebb mellett foglaltak állást, de később, midőn Kedei Sándor akkori egyh. gondnok 30.000 L kölcsönt ajánlott fel három évre az egyházközségnek, mindenki vállalta a módja szerint reá eső rovatal évenként (két év) 50—200 L és $\frac{1}{2}$ —4 véka szemes gabona megfizetését s így egyhangulag egy nagyobb harang mielőbbi beszerzése lett elhatározva. A harangalap készpénz vagyona ekkor 565 L volt csupán. Ehhez hozzá vettünk az összes alapoktól mintegy 35.000 L kölcsönt, a Kedei S. gondnok 30.000 L-es kölcsönét s az első évi rovatalokkal együtt kifizettük azt a harangot, melyet az egyházközségi közgyűlés megbízásából lelkész és gondnok 87.000 L-jel vásárolt az aradi „Hönig” cégnél, melynek tiszta súlya 500 kg., felszerelésével együtt 713 kg. Felszerelése is már 1935 dec. 22-én megtörtént. Megvolt a gyönyörű szép harang, de mellette állott mintegy 70.000 L-nyi adósság is.

Ebben az időben lett eladóvá egy 4 holdas erdő kitermelés végett s mindjárt az a gondolat kezdte foglalkoztatni az egyházközség néhány előljáróját (Koncz József, György Péter stb.), hogy vegyük meg, ha megfelelő áron megkapjuk és közmunkával való kitermelés és elszállítás után, hátha helyrebillenthetjük egyházunk vagyoni mérlegét. E gondolatot lelkésszel közölték a fentemlitettek s mindjárt az éppen itthon tartózkodó földbirtokoshoz el is mentek az eladási ár után érdeklődni. Az utolsó ár tudása után a még az nap összehívott rendkívüli közgyűlés egyhangu beleegyezésével, egy kiküldött bizottság 22.000 L-jel megvásárolta az említett erdőterület kitermelési jogát egy éven belüli fizetési kötelezettséggel.

Ezzel az összeggel újra csak szaporodott az adósságunk. De akkor megkezdődött a nagy munka és azóta minden évben, minden családból egy férfi 6 napon át volt köteles díjtalanul vágni a fát és minden igával rendelkező 20—25 km.-re fekvő eladási helyre 5—6-szor szállítani a fát. Ez év tavaszára a favágás befejeződött és az eddig elszállított és eladott fából

kifizettük az erdő árát, köszönettel visszafizettük Kedei Sándor gondnok úrnak a kölcsönt, fedeztük az egyházközség kiadásait (évente 12—13.000 L), a kebli-alapoktól vett kölcsön nagyobb részét törlesztettük s a még fennálló rész törlesztésére bőséges fedezet ez év őszén eladásra kerülő még meglevő 51 öl (székely nagy öl) fa.

Sok volt a munka és az áldozat, míg a fából harang lett, de megnyugtató boldog érzés tölt el, hogy a hivek egyakaratából és önfeláldozó munkájából hirdeti az Isten dicsőségét.

Péterffi Mihály, lelkész.

A titok.

Ismerek egy jóságos, mindig mosolygó öreg bácsit. Ez arról híres, hogy soha, de soha nem jön haragba, pedig a foglalkozása ugyancsak ad rá okot. Megkérdeztem tőle egyszer, hogy mi az oka ennek a nagy türelemnek? Ezt felelte:

— Ez titok, de most az egyszer elárulom. Kis fiu koromban igen lobbanékony, hirtelen-haragú voltam. Haragomban azután nem igen válogattam a szavakat. Egyszer azt mondta édesanyám:

— Fiam, ha nagyon megharagitanak, mondd el előbb a Miatyánkot, csak azután szólj vissza.

— Megfogadtam az édesanyám szavát, megtartom még ma is. Mire elmondom a rövidke imádságot, elmulik a mérgem, nem szólok vissza haragosan, csak szeliden.

Próbáljuk meg mi is ezt, ha bántanak, ha ránk fognak valamit és ha bevált — ami egész biztos — gyakoroljuk!

Tanács.

Kiket szeretsz s akik szeretnek,

Ha bántanak, ha megsebeznek:

Ne haragudj rájuk sokáig!

De öntsd ki szived' s ha letörléd

A fájdalom kicsordult könnyét:

Bocsáss meg! hidd enyhedre válik.

Oh egymást hányszor félreértjük,

Szeretteinket hányszor sértjük,

Bár szívünk éppen nem akarja.

Mi is talán vérzünk a sebben,

Nekünk is fáj még élesebben,

De büszkeségünk be nem vallja.

Ne légy te büszke, légy őszinte,

Hived legott azzá lesz szinte,

Oszlik gyanu, megenyhül bánát:

Oly váratlan jöhet halálunk!

S ha egymástól haraggal válunk:

A sirnál késő a bocsánat.

Gyulai Pál.

A jelen évi Főtanács október hó 2-án és következő napjain lesz. Kiemelkedő pontja lesz a püspök ur ünnepies bekiktatása és az ifju papok felszentelése. Az E. K. T. a tárgy-sorozatot szabályszerű meghívóval kellő időben ki fogja bocsátani.

Alapítvány. *Dr. Gál Miklós* főgondnok a Cluj-kolozsvári Unitárius Kollégium kifestésére, rendbentartására 15.000 lej alapítványt tett. Az alapítvány nagyon hasznos és fontos célra jutott. Midőn hálás elismerésünket nyilvánítjuk az adományozó főgondnok ur iránt, felhívjuk az áldozatkész unitáriusokat a nemes tett követésére.

Olvasóinkhoz. *Ha a lap nem érkezik rendes időben, ha az olvasó lakást változtatott vagy a cím nem teljes: kérjük a szerkesztőséget erről értesíteni. A posta kisebb városokon is megkivánja, hogy az utca és házszám pontosan fel legyen tüntetve.*

Dr. Gyergyay Árpád orvos-professzor, a világhírű orr-, fül- és gége-szakorvos a nyár folyamán több európai orvosi szakülésen előadást tartott orvosi kutatásainak eredményéről. Az előadásokat szakkörök nagy elismeréssel fogadták. Dr. Gyergyay professzor az orrban egy idegközpontot fedezett fel; ha ebbe a központba fecskendezik be az érzéstelenítő szert, a műtét végrehajtása alatt a beteg semmi fájdalmat sem érez. A szenvedő emberiségnek nagy áldás minden orvosi fölfedezés. Ime, mily boldogan és nyugodtan számhatják rá magukat ezután a műtetre azok, akiknek ez szükségessé válik. Nem kell semmi fájdalomtól félniök.

A Nemzetközi Keresztény Ifj. Szövetség a nyári hollandiai gyűlésen Csifó Nagy László központi szolgálatra beosztott lelkészt alelnökké választotta. Ifju kartársunknak sok szerencsét kívánunk a kitüntető új munkakörben.

Lelkészköri konferencia. Tisztelettel értesitem lelkész-társaimat és a konferenciánk iránt érdeklődő közönséget, hogy ez évi lelkészi továbbképzésünk célját szolgáló konferenciánkat és ezzel kapcsolatosan évi rendes lelkészköri közgyűlésünket folyó év szept. 29—okt. 1 napjain, illetve a Főtanácsot megelőző 3 napon fogjuk megtartani Cluj-Kolozsváron az Unitárius Kollé-

giumban. A konferencia kezdődik szept. 29-én (csütörtök) reggel 9 órakor. Konferenciánkat minden nap reggel istentisztelettel kezdjük és este zárjuk be. A Lelekéször rendes résztvevő tagjai ez évben is a szokott ellátási segélyben részesülnek. Előzetes bejelentésre (a Cluj-kolozsvári Lelekési Hivatal Calea Marechal Foch Nr. 9.) ingyenes szállást és a kollégiumi konviktusban napi 30—35 L-ért étkezést kapnak. A konferencián előadást tartanak: Zoltán Sándor, Simén Dániel, Kővári Jakab és Ekárt Andor lelekészek. Az istentiszteleten, mint lelekészek közreműködnek: Rázmán Mór, Erdő János, Máthé Sándor, Lőrinczi László lelekészek. Kérem a lelekészöri elnököket, szíveskedjenek a lelekészörök évi működéséről szóló jelentéseiket Kővári Jakab lelekészöri jegyző (Chinușu-Kénos, P. u. Martinus) és a tagsági díjakat Ekárt Andor lelekészöri pénztárnok (Cehetel-Csehétfalva, P. u. Cobatești) címére folyó év szeptember 15-ig beküldeni.

Pál Dénes, lelekészöri elnök.

Lelekési beiktató Diciosánmartin-Dicsőszentmártonban.

Szép és felemelő ünnepe volt f. év aug. 14-én a Diciosánmartin-dicsőszentmártoni unitárius egyházközségnek. Ekkor foglalta el nagynevű elődjének, a nyugalomba vonult Id. Gvidó Bélának örökét Lukács Sándor, az egyházközségnek egyhanguan választott új lelekése. Már a kora délelőtti órákban a templom környékét nagy sokaság lepte el. A felügyelő gondnokok, esperes és lelekészekről kísért új lelekést a templom előtt Miklósi gondnok üdvözölte és szeretettel kérte, hogy midőn kinyitja a templom ajtaját s bevonul a szentélybe, legyen nekik világító fátylájuk. Új lelekész meghatódva vette át a kulcsot s ígéretet tett, hogy a világosság felé igyekszik vezetni népét. Az istentiszteleten alkalmi szép ének- és orgonahangok elhangzása után Mátyus Gergely esperes felkérte Sándor Gergely Deaj-désfalvi lelekést, hogy olvassa fel a lelekési kinevezést. Új lelekész esperes felhívására a szószékre ment, hol megható szavakkal s mély gondolatokkal emelte fel az imádság szárnyain a szomszédhozó lelkeket s kérte az egy igaz Istent, hogy legyen vezére és oltalmazója abban a nagy munkában, amelyet népéért vállalt. Majd Ézsaiás LV. r. 3 v. és Efézus IV. r. 3 versei alapján tartotta meg tartalmas és mély gondolatokban gazdag beszédét. Feltárta a lelképásztör szerepét, azt a célt, mely felé haladnia kell, munkatért, ahol hiveivel együtt kell vinnie Jézus nehéz, de gyönyörűséges igáját. Hívta hiveit, hogy hajtsák oda füleiket, örömeikben és bánatukban forduljanak hozzá, hiszen ő örök szövetséget akar kötni velök s mindannyiszor Isten áldását kéri érzéseikre és gondolataikra; végül lelki egységre hívta fel őket. Ezután Mátyus Gergely esperes lépett a szószékre, hol alkalmi szavait a gyülekezethez és lelképásztörhöz intézte s őket kölcsönös megbecsülésre és egymás iránti ragaszkodásra buzdította. Üdvözlések során először is az egyházközség és annak intézményei nevé-

ben üdvözölték az új lelkészt, bizalmukról, ragaszkodásukról biztosították, valamint új lelkész is őket. A záróének hangjai után a kulturházba vonult a gyülekezet, hol a Tárnava-küklői Unitárius Egyházkör, Lelkészkör, a város többi felekezetei, a város előljárósága s a kulturintézmények nevében hangzottak el meghitt, testvéri szeretettől átítatott üdvözlések. A szép ünnepélyt egy 140 terítékes közebed követte. Id. Gvidó Béla nyugalomba vonulásáig egy darab történelem zárul le, egy mult. Az erős, törhetetlen férfit, a jelen és a mult közös találkozási mesgyéjénél látjuk, ahol tiszteletünk övezi. Az új lelkipásztor felé bizalommal és reménnyel fordul úgy az egyházközség, valamint az egész egyházkör. Nagy felkészültsége s törhetetlen akaratereje nekünk kezesség, hogy munkáját Isten dicsőségére s az unitarizmus felvirágzására fogja végezni. Adja Isten, hogy úgy legyen, M. S.

Pályázati hirdetmény. A budapesti unitárius egyházközség 1938 évi június hó 9-én tartott közgyűlésén hozott határozat alapján pályázatot hirdet az újonnan rendszeresített *kántori* (énekvezér) állásra. Az állásra pályázhat unitárius vallású, és kántori, vagy ennél magasabb zenei képesítéssel bíró feddhetetlen életű egyháztag. *A megválasztott kántor köteles:* a) a budapesti egyházközség templomaiban, püspöki vikárius rendeletére más egyházközségekben is — istentiszteletek alkalmával az éneket vezetni és az orgonázást végezni, az egyházi énekeket a presbiterium által meghatározott időben iskolában járó tanulóknak és a felnőtteknek is tanítani, azokkal gyakoroltatni, énekkart szervezni és vezetni; más egyházi szolgálatoknál (esketés, temetés) szükség szerint a kántori teendőket ellátni; b) egyházi vegyeskart szervezni egyházi-, magyar és székely dalok művelésére, valamint temetési énekkart is; c) egyházigazgatási feladatok végzésében, hivatalos elfoglaltságának mértékéhez képest segédkezni; a lelkész törvényszerű utasításait követni. *A kántor javadalmazása:* 1. évi kettőezernégyszáz (2.400) pengő fizetés és évi hatszáz (600) pengő lakáspénz, mely összeget előlegesen havi egyenlő részletekben az egyházközség pénztára fizeti ki; 2. esketések és temetések alkalmával az érdekeltek által a kántor részére juttatott díjak, valamint az énekkar előadásai és szereplései alkalmával befolyó tiszta jövedelem 50%-a; 3. más egyházközségekbe való kirendelése alkalmával készkiadásainak megtérítése. A pályázni szándékozó köteles sajátkezűleg irt és aláírt pályázati kérvényét **1938 évi szeptember hó 15-én d. e. 12 óráig** személyesen vagy postán ajánlott levélben a következő címre beadni, illetve beküldeni: *Unitárius lelkései hivatalnak Budapest, V. Koháry-u. 2—4 szdm, II. emelet.* A pályázati kérvényhez a következő okmányokat kell csatolni: születési- esetleg házassági bizonyítványt, tanítói és kántori vagy ennél magasabb zenei képesítést igazoló oklevelet, ha a pályázó alkalmazásban van, felettes hatóságának szolgálá-

lati bizonyítványát annak igazolásával, hogy a pályázó fegyelmi vagy bűnvádi eljárás ítélet hatálya alatt nem áll. Az elkésve és kellőleg fel nem szerelt pályázatok figyelembe nem vétetnek. Az egyházközségnek jogában áll a pályázót a választás előtt próbaéneklésre és orgonázásra meghívni. E meghívásnak eleget nem tevő pályázó a jelölésnél mellőzhető. A választást a presbiterium jelölése alapján az egyházközség eszközli e célra összehívandó rendkívüli közgyűlésen. A megválasztott jelölt megbízatása ideiglenes jellegű és annak hatálya csak egy évi próbaidőre szól. A próbaidő letelte után a véglegesítés kérdésében az egyházközség közgyűlése határoz. A nem véglegesített pályázó az öt egy évi próbaidőre megválasztott egyházközséggel szemben semmiféle címen jogigényt nem támaszthat. Budapest, 1938 VII. 29. *Józan Miklós* lelkész, elnök, püspöki vikárius.

Adakozás a Baraolt-baróti unitárius templomra. A baraolti-baróti unitárius templomra újabb adakozások történtek, amelyekért az egyház vezetősége hálás köszönetet mond. Kérve az egy örök Istenünket, hogy végtelen nagy gondviselésével őrkdjék a nemes szívű adakozók felett. Az újabb adakozások a következők: Csongvay Dénes bádeni-bágyoni igazgató-tanító 500 L, Dopca-datki unitárius egyházközségből utólag begyűlt 570 L. Gyallai-Pap Domokos Cluj-Kolozsvár 100 L, Dr. Barabás Endre Budapest 100 L. Ezen a helyen még meg kell emlékeznünk azokról a jelentősebb összegekről, amelyek a májusi számból tévedésből kimaradtak: Dr. Boros György és néhai neje 500 L, Vári Albert teol. akad. tanár 500 L, Teológiai tanári kar 500 L. (Megjegyzendő, hogy ezen kívül mindenik teológiai tanár még 100—100 L-t adományozott). Özv. Kádár Sándorné Braşov-Brassó 500 L, Dr. Gyergyai Árpád 300 L, Dr. Fikker János plaesti-kövendi lelkész 300 L. Mivel lelkész a jelenlegi törvények értelmében egyelőre nem tud megint gyűjteni menni, újból megkérjük unitárius testvéreinket, hogyha erre a szent és nemes célra adakozni szeretnének, szíveskedjenek adományaikat az alábbi címre küldeni: Parochia unitariană Baraolt, Jud. Treiscaune. *Késmárky Miklós*, lelkész.

Adományok a Jobageni-jobbágyfalvi templomra. Az „Unitárius Közlöny” f. évi július havi 7. sz.-ban egy kedves és majdnem pontos beszámoló jelent meg a Jobageni-jobbágyfalvi templomszentelésről, amiért én hálás köszönettel tartozom úgy a krónikásnak, mint a szerkesztőségnek. A nagyobb adományok megemlítésénél azonban tévedés történt, aminek kiigazítását kérem az alábbiak alapján. Templomépitésre adományoztak: Nagy Jenő ny. jegyző 14,347 L, Máthé Zsigmond lelkész 13,195 L, Boros Mózes tanító 9,041 L, Balog Pál gondnok 8,000 L, Nagy Lajos 5,848 L, Nagy Sándor 4,869 L, László György 4,175 L, Kocsis Lajos 4,113 L, Fazakas M. György 3,423 L, László Ferenc 3,350 L, Balog Lajos 3,000 L. — 2,000 L-en felül adományoztak a hivek kö-

zül 6-on, 1,000 L-en felül 14-en, 500 L-en felül 23-an, 100 L-en felül 47-en, 100 L-en alul 14-en. Az összes adományok értéke 148,260 Lei.

Máthé Zsigmond, lelkész.

Statisztika a Diciosânmartin-dicsőszentmártoni unitárius egyházközségből. A dicső multtal bíró diciosânmartini-dicsőszentmártoni egyházközségünkben 100 év alatt (1838—1937 dec. 31-ig) született 2001, meghalt 1447 lélek. Így a természetes szaporodás 554 lélek, 100 év alatt egy éves korában meghalt 379 gyermek. 100 év alatt az egyházközségnek 3 lelkésze volt Barrabás Sámuel (1823—1861), Rédigér Árpád (1862—1894), Gvidó Béla (1894 jun. 3-tól 1938 április 1-ig). Az egyházunkban 50 évet szolgált Gvidó Béla 44 évig volt Diciosânmartin-Dicsőszentmártonban lelkész-esperes. Az ő működése alatt 932 kereszteleés, 175 esketés, 664 konfirmálás és 668 temetés történt. Hozzánk átvándorolt 34, tőlünk 26 lélek tért ki.

Püspök úr a tartományi királyi helytartónak a beiktatóján. Aug. 19-én volt méltó ünnepiesség keretében Hanzu királyi helytartónak a beiktatása Cluj-Kolozsváron. Ezen az ünnepélyen jelen volt a többi magyar egyházak fejeivel együtt Dr. Varga Béla püspök úr is. A királyi helytartó a kisebbségekre vonatkozóan ezeket mondta: „A jóakaratból fakadó megértő magatartást fogok tanúsítani a kisebbségi lakosság iránt. Az lesz a célom, hogy a gyűlölet vagy az egyenletlenség minden okát eltüntessem és a biztosított nyugalom légkörében össze akarom fogni ennek a kerületnek minden rendelkezésre álló erejét, nemzetiségre és vallásra való tekintet nélkül, az általános megerősödés nagy munkájában”. A püspök úr és más magyar egyházak fejei Őfelsége és az állam iránt való hódolat szellemében mondtak beszédet, amit a kormányzat és a román lapok megértéssel és méltánylással fogadtak. Jó reménységgel nézünk a jövőbe!

Kovács Kálmán az „Uj iskola” igazgatója. A napilapokból éppen lapunk zártakor értesültünk arról az örvendetes sikerről, melyet Kovács Kálmán volt Cluj-kolozsvári tanár és püspöki titkár Budapesten elért. Egy reformiskola igazgatójává nevezték ki. Kovács Kálmánt nem kell olvasóközségünk előtt méltányolni; az ő nagy tevékenységét ismeri közöttünk mindenki. Mostani sikeréhez őszinte szívvel gratulálunk.

Az Albești-fehéregyházi Petőfi-ünnepélyről a napi lapok részletes tudósításokat hoztak. Örömmel olvastuk, hogy *Izsák Domokos* Bentid-benczedi gazda, egyletünk tagja és lapunk munkatársa saját költeményének elszavallásával rendkívül nagy sikert ért el.

Egyházköri választások. Sz. T. szerint az egyházköri tisztikart, kivéve a felügyelő-gondnokokat 6 évre választják. A jelen évben a tisztujítások már megtörténtek s ezekről lapunk terjedelméhez mértén röviden be is számolunk. 1. *Cluj-Dâbăcokolozsdobokai egyházkörben* Ürmösi Károly esperes kijelentette,

hogy a tisztséget tovább nem vállalja. A tiszttikart a következőkben választották meg: esperes: Barabás Béla aiudi-enyedi lelkész, jegyző: Fülöp Elemér chidea-kidei lelkész, közügyigazgató: Komjátszeghi Géza bihori-bihari lelkész. — 2. *Turda-Aireş-aranyostordai egyházkörben* a tiszttikar: új felügyelőség-gondnok: Dr. Tamás István, Iara-járai ügyvéd, esperes: Arkosi Tamás, corneşti-sinfalvi lelkész, jegyző: Gombásy János váleni-aranyosgyéresi lelkész, közügyigazgató: Gál Gyula colteşti-torockószentgyörgyi lelkész, pénztáros: Biró István bădeni-bágyoni lelkész. — 3. *A Mureş-marosi egyházkörben*. Esperes: Halmágyi János tgmureş-mvásárhelyi lelkész, jegyző: Bedő Árpád Isla-iszlói lelkész, közügyigazgató: Fülöp Zoltán vadu-vadadi lelkész, pénztáros: Pap Gyula troiţa-sztháromsági lelkész. — 4. *Odorhei-udvarhelyi egyházkör*. Esperes: Bálint Ödön Crăciunel-karácsonyfalvi lelkész, jegyző: Vári Domokos Săn-Paul-szentpáli lelkész, közügyigazgató: Simén Domokos Mereşti-almási lelkész, pénztáros: Fazakas Jenő Rareş-recsenyédi lelkész. — 5. *Alba de sus-Felsőfehér egyházkör*. Esperes: Kelemen István Racoşul de sus-felsőrákosi lelkész, Fekete Lajos Ormeniş-ürmösi lelkész, közügyigazgató: Szén Mihály Dopca-datki lelkész, pénztáros: Fülöp Árpád Hoghiz-hévízi lelkész. — 6. *A Treiscaune-háromszéki egyházkörben*: Esperes: Kovács Lajos Braşov-brassói lelkész, jegyző: Rostás Dénes Calnic-kálnoki lelkész, közügyigazgató: Gál Mózes Sâncraiu-szentkirályi lelkész, pénztáros: Benedek Gábor Chichiş-kökösi lelkész. — 7. *A Târnava-küüllői egyházkörben* történt választásokról már a májusi számban megemlékeztünk. Most azzal kell kiegészítünk, hogy a Dr. Pálffy Ferenc halálával megüresedett felügyelő-gondnoki tiszttet Dr. Vajda Béla bankigazgatóval töltötték be. — 8. *Az I. G. Duca-székykereszturi egyházkörben* az egyházköri közgyűlés lapunk zártáig még nem volt meg. Jövőkor erről, valamint a Dávid Ferenc Egylet nyári közgyűlésekről megemlékezünk.

Nyugtázás. Az egylet pénztárába június 20-tól augusztus 20-ig tagsági díjat fizettek: Hurubás János Mújna, Fodor István, Özv. Florer Józsefné, Szathmári Gábor Cluj, Unitárius Egyházközség Câmpia-Turzii, Bardóc Béla Ticoşul-Nou, Kiss Tihamér Adămuş, Sófalvi Domokos Cecheşti, Taar Géza Aita-Mare, Fülöp Elemér Chidea, Filep Andor Iceland, Halmágyi János Tg.-Mureş, Máthé Zsigmond Mitreşti, Késmárki Miklós Baraolt, Nagy Sámuel Şărmaş, Szent-Iványi Sándor Cluj, 1938-ra, Ajtay János Cluj 1937-re, Bedő Albert, Szász Rachel Cluj, Gergely Istvánné Baraolt, Benedek Gábor Chichiş, László Balázs Soard, Csutak Józsefné Vânători 1937—1938-ra, Nagy Sándor Aldea 1937—38-ra (80 L), Lőfi Ödön Belin 1936—38-ra (150 L), Szász Dénes Bezid 1934—1937-re (155 L), Ifj. Pál Dénes Bodogaia 1935—38-ra (200 L), Lőrinczy László Cadaciu 1935—38-ra, Kiss Jenő Comaneşti, Gyulay Árpád Corund, Pál Tamás Dâmbău 1935—1938-ra (200—200 L), Sándor Gergely Deaj 1929—1938-ra (575 L), Szén Mihály Dopca 1936—38-ra (150 L),

Útő Lajos I. G. Duca 1934—1938-ra (340 L), Katona Ferenc Fir-tănuş 1935—38-ra (200 L), Kovács Domokos Găleşti 1935—38-ra (235 L), Bálint Albert Ghipeş 1936—38-ra (150 L), Major Sándor Hărănglab 1933—38-ra (320 L), Pap Zsigmond Inloceni 1935—38-ra (200 L), Kiss Sándor Ioneşti 1937—38-ra (80 L), Péterfi Mihály Jacodul 1936—38-ra (150 L), Pethő Kálmán Maiad 1935—38-ra (200 L), Pálffy Albert Medişor 1933—38-ra (320 L), Török Elek Nicoleni, Fekete Lajos Ormeniş 1935—38-ra, Bedő Miklós Petreni 1934—38-ra, Kelemen István Racoşul de Sus 1934—38-ra (270 L), Sebe Ferenc Sânmiclăuş 1934—35-re (82 L), Vári Domokos Sânpaul 1934—38-ra, Csongvay Lajos Sânvăşi 1935—38-ra, Antonya Mihály Suatu 1936—38-ra, Máthé Sándor Secueni 1935—38-ra (200 L), Pál Dénes Şimoneşti, Pap Gyula Troiţa, Péter Odön Tur-deni 1935—38-ra (200—200 L), Székely Kelemen Valea-Crişului 1936—38-ra (150 L), Dobay István Varghiş 1936—39-re (174 L), Mátyus Gergely Seuca 1935—37-re (150 L), Unitárius Egyházközség Goagiu 1937—38-ra (128 L), Biró Lajos Goagiu 1935—38-ra, Nagy Béla Sighişoara 1929—32-re (200 L), Fazakas Béla Abrud 1935—38-ra (200 L), Gombási János Văleni 1934—37-re (200 L), Buzogány Kálmán Comşeşti 1936—38-ra (160 L), Weress Béla Petroşeni 1934—38-ra, Gálfi András Mihai Viteazul 1937—38-ra (100 L), Gál Gyula Colteşti 1932—38-ra, Bodóczy Sándor Tureni 1935—37-re, Kovács Domokos Găleşti 1938-ra (5 L), Sebe Ferenc Sânmiclăuş 1935—36-ra (122 L), Szathmári Ludovic Oraviţa 1938-ra (100 L), Barabás Béla Sântionlunca 1937—38 (158 L). — *Előfizetők díjat fizettek*: Egyed Miklós Cuciulata, Patakfalvi Piroska Boroşneul-Mare, Hajmássy István Sărmaşel, Gothárd Sándor Goagiu 1938-ra, László Mihály, Nagy Ferenc, Balázs Jánosné Varghiş 1936-ra, Máthé Zsuzsanna Varghiş 1935—36-ra, Györffy Polixéna Dârjiu 1937—38-ra. — *Alapítói díjat fizettek*: Botár Andor Câmpia-Turzii 1000 L-t, Rostás Dénes Calnic 380 L-t, Biró Izsák Călăţeni 400 L-t, Fülöp Árpád Hoghiz 400 L-t, Finta Józsefné Târgul-Secuilor 200 L-t, Kádár Lajos Sibiu 400 L-t, Simén Dániel Lupeni 100 L-t, Kelemen Imre Ocland 300 L-t.

Cluj, 1938 augusztus hó 20-án.

Gálfi Lőrinc, pénztárnok.

Az Unitárius Közlöny előfizetési ára évi 36 lej. A D. F. E. évi rendes tagsági díja 60 lej. A D. F. E. örökös alapítói díja 1000 lej. A rendes és alapító-tagok egyleti tagsági jogaik gyakorlása mellett kapják az Unitárius Közlönyt is. Az előfizetési díj csak a Közlönyre jogosít. Kíváncos tehát, hogy mindenki lépjen be az egylet tagjai sorába s díjait rendezze. Egyleti jogait csak az gyakorolhatja, aki tagsági díjait rendezte. Előfizetés külföldre 90 lej. Minden pénzküldemény Gálfi Lőrinc pénztáros címére küldendő Cluj, Calea Marechal Foch 12.

Az „Unitárius Közlöny” megjelenik havonta.
Felelős szerkesztő: Benczédi Pál, Cluj, Colegiul Unitarian.

Tipografia „Pallas” könyvnyomda Cluj, Strada Vlăhuţa 3.

XLVIII. évf.

Cluj, 1938. október.

Bun de imprimat.

10. szám.

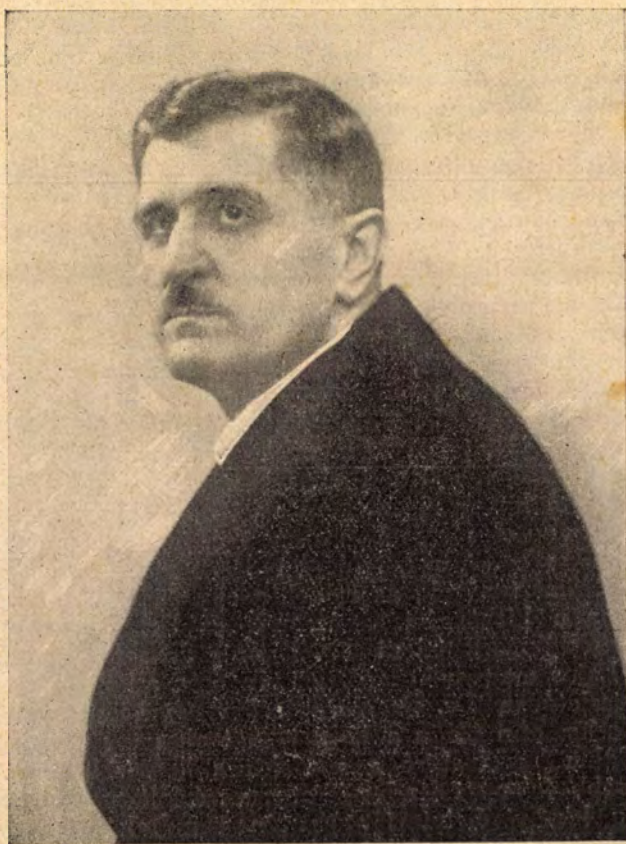
UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította: DR. BOROS GYÖRGY.

Dr. Varga Béla, püspök.

45. Kelemen Lajos urnak
Cluj Str Moşilor 16.

Dr. Varga Béla püspök beiktató ünnepélye.

Az erdélyi unitárius egyház nagy napokat élt át október hó 2-án és 3-án a zsinati Főtanács nevezetes napja alkalmából. Okt. 2-án iktatta be az egyház püspöki méltóságába Dr. Varga Béla püspököt benső meleg ünneplés közepette és október hó 3-án az állásába beiktatott új püspök 24 ifju lelkészt szentelt fel templomi ünnepély keretében.

A püspök-beiktatás megható és történelmileg is nevezetes ünnepélye a következőképpen történt. Október hó 2-án a reggeli órákban a zsinati Főtanács megalakul Dr. Varga Béla püspök és Dr. Gál Miklós főgondnok elnöklete mellett. Dr. Gál Miklós főgondnok tartalmas és egyuttal szívből jövő szavakkal nyitja meg az ülést, Isten áldását kéri a zsinati Főtanács munkájára. Dr. Varga Béla püspök angol nyelven meleg szavakkal üdvözli az Amerikai Társulat jelenlevő kiküldöttjét: Dr. Donald Harrington lelkész urat, aki válaszában örömeinek adott kifejezést annak, hogy e megható ünnepélyen jelen lehet s az amerikai unitáriusok meleg üdvözlését és jókívánságait tolmácsolja.

A zsinati Főtanács a megválasztott főjegyzőtől: Dr. Kiss Elektől beveszi az esküt, miáltal a püspökhelyettes főjegyzőt magas állásába beiktatja. Ezután az ujonnan választott esperek, felügyelő gondnokok és egyházi tanácsosok állásukban megerősíttetnek, esküt tesznek, azután néhány főtanácsi tárgy tárgyalása után a püspök-beiktatás ünnepélyére a templomba vonul a Főtanács.

A templom ajtajában Pálffy László egyházközségi főgondnok fogadta az ünnepségre érkezett hatósági egyházi és világi előkelőségeket. Elsőnek érkezett a reformátusok képviselőjében Vásárhelyi János püspök, Dr. Gróf Bethlen György főgondnok, Dr. Tavaszgy Sándor egyházkerületi főjegyző, Kádár Géza generális-direktor és Dr. Vékás Lajos gondnok társaságában. A gör. keleti egyháztól Dr. Stanca kanonok; a lutheránus egyház részéről Dr. Hans Ottó Roth főgondnok, Dr. Weprich főjegyző, a német lutheránusok képviselőjében Alberti lelkész, a magyar lutheránusok részéről Járossy Andor teológiai magántanár jelentek meg. A ref. teológiát Dr. Nagy Géza és Nagy András teológiai tanárok, az izraelita egyházat Dr. Pollák Mór és Landesmann hitközségi tanácsosok és Dr. Weinberger főrabbi képviselték. Megjelent Dr. Kauntz József német konzul és Varga Lajos magyar konzulátusi tanácsos, a kolozsvári egyetem képviselőjében Dr. Dragan Nicolae egyetemi rektor, Dr. Inczedy Jocksmann Ödön a Római Katolikus Egyházmegyei Tanács, Colan főszolgabíró a prefektura képviselőjében. Nem sokkal később érkezett Hodor Victor vezérfelügyelő társaságában Hanzu királyi helytartó. Ezután vonultak be az orgona hangjai mellett a szépen feldíszített templomba a Főtanács tag-

jai élén Dr. Varga Béla új püspökkel. „Élő Isten egybegyűltünk...” és „E szent napon örvendezzünk...” kezdetű énekek után magasröptű imát mondott Halmágyi János marosköri esperes. Szentmártoni Éva szép énekszáma után történt meg Dr. Varga Béla püspök beiktatása. Dr. Gál Miklós főgondnok jelentette be, hogy Ófelsége II. Károly király már kegyesen elfogadta és bevette az új püspök hivatalos esküjét és így egyházi beiktatásának nincs semmi akadály. Felkérte, hogy az idevonatkozó öröndetes legfőbb királyi kéziratot Ienciu miniszteriumi vezérigazgató felolvasni sziveskedjék. Miután a román nyelvű királyi kézirat felolvasást nyert, Dr. Kiss Elek főjegyző az egyházi előírások szerint bevette az esküt a püspöktől, majd ő maga és nyolc esperes társa egy-egy szép bibliai idézettel kezüket a térdeplő püspök fejére téve, áldást mondtak működésére.

A főjegyző és esperesek a püspökre a következő áldást mondták:

Dr. Kiss Elek főjegyző: „Fenkölt életed nemes hivatása, aminek odaadó megélése folytán felmagasztosul és megszentelődik szeretett Egyházunknak s mindannyiunknak élete, hogy szeresd a te Uradat, Istenedet teljes szivedből, teljes lelkedből és minden erődből és szeresd felebarátodat, mint magadat!”
(Máté V. r. 43—44. v.)

Árkosi Tamás közügyigazgató, aranyostordaköri esperes: „Imé az én szolgálóm, akit támogatok; az én választottam, akit az én lelkem kedvel, az én lelkemet adom ő belé, törvényt beszél a népeknek.”
(Ézs. 42, 1.)

Ürmösi Károly kolozsdobokaköri esperes: „Minden őrzésnek felette megőrizzed a te szivedet, mert ebből származnak az élet cselekedetei.”
(Példab. IV. r. 23 v.)

Halmágyi János marosköri esperes: „Világosodjál, mert eljött világosságod és az Úr dicsősége rajtad feltámadott. — Nem a nap lesz többé neked nappali világosságod és fényességgül nem a hold világol néked, hanem az Úr lesz néked örökkévaló világosságod és Istened lesz ékességed. (Zsolt. 60, 1, 19.)

Mátyus Gergely kükküllőköri esperes: „Járj el abban, ami a te hivatalod.” (I. Sám. 10, 7.) „Csak tiszta szívű és igaz légy.”
(Zsolt. 8, 6.)

Katona Ferenc keresztköri esperes: „Te, oh Istennek embere kövessed az igazságot, az Istenfélelmet, a hitet, a szeretetet, békességtűrést, a szelidséget. Harcold meg a hitnek szép harcát, nyerd el az örökéletet, melyre hivatattál és szép valóstétellel vallást tettél sok bizonyosság előtt. (I. Tim. 6., 11., 12.)

Bálint Ödön udvarhelyköri esperes: „Kérlek oh Úram, legyen figyelmes a te füled a te szolgálódnak és a te szolgálódnak könyörgésére, kik kívánják félni a te nevedet és adj kérlek jó szerencsét a te szolgálódnak.”
(Néh. 1, 11.)

Kelemen István felsőfehérvarköri esperes: „Ti vagytok a világ

világossága. Nem rejtethetik el a hegyen épített város. Gyertyát nem azért gyujtanak, hogy véka alá rejtsek, hanem hogy a gyertyatartóba tegyék és fényljék mindazoknak, kik a házban vannak. (Máté V. r., 14—16.)

Kovács Lajos háromszékköri esperes: „Meglásd, hogy a világosság, mely tebenned van, sötétség ne legyen.” (Luk. 11, 35.)

A 214 sz. ének elhangzása után Dr. Varga Béla püspök a következő beszédet intézi a gyülekezetéhez:

»Egy az Isten és mindeneknek Atyja; aki mindeneknek felette van és mindenek által és mindnyájatokban munkálkodik.«
Ef. 4. r. 6.

Ünnepi gyülekezet!

A felolvasott erőteljes apostoli szózat egyike azoknak, amelyhez hasonlót sokat találunk Pál apostol leveleiben. Jézus tanításának legáltalánosabb, legmélyebb igazságát fejezi ki tömören, szinte megdöbbentő egyszerűséggel és rövidelességgel.

Ennek az egyetlen mondatnak egymagában is kimeríthetetlen a tartalma és a gazdagsága. Benne van Isten felmérhetetlen nagysága, aki mindeneknek felette van. Benne van egyúttal, hogy ő mindeneknek atyja. Ez közelebb hozza hozzánk. Megrendíti lelkünket, hogy aki oly messze van fölöttünk, mégis a mi Atyánk. És van benne még valami, ami életünk célját és rendeltetését szabja meg s ez az, hogy Isten mindnyájunkban munkálkodik, az ő munkájának letéteményesei vagyunk „munkatársai“, amint az apostol más helyen is mondja.

Egy társadalom képe bontakozik ki előttünk, amelynek középontja Isten, mindeneknek atyja, akiből kiindul s aki felé irányul a szálat mérhetetlen sokasága: aki mindeneket áthat és egyúttal magához köt. Ő ennek a társadalomnak a mozgatója, Ő a munkavezetője, aki felhasználja munkatársait, mindnyájunkat, a maga örökkévaló céljai szerint. Minden lelken, mint egy prizmán törlik meg az isteni sugár. „És ő adott némelyeket prófétáknak, némelyeket evangélistáknak, némelyeket pedig pásztoroknak és tanítóknak“.

Ezt az apostoli víziót az egyetemesség gondolata hatja át, az a legmélyebb, minden korlátot ledöntő evangelium, amely a történelmi változások, a békék és háborúk váltakozó korszakain keresztül megnemondítható igazsággal szól mindenkihez az idők végtelenéig.

Tul a társadalmi helyzeten avagy osztályon, tul a faji, nemzeti hovatartozáson ott áll az ember, kiemelve magasan, a lehető legmagasabban, mint Isten gyermeke és munkatársa. Minden ember lelkéből láthatatlanul szól feszül Isten felé, amelynek másik végét Ő tartja

kezésben. Ezek a szálak mind összetalálkoznak abban az egy kézben s ameddig érzi az ember, hogy a láthatatlan hálózat egyik szálán függ, amíg érzi maga mögött az Istent, addig ember. Lényege és értéke semmi más, mint az, hogy mennyiben halja át az a gondolat, hogy a szál, amely őt Istenhez fűzi, az ő életformájának egyetlen lehetséges kiteljesedése.

Különbség itt is van, de eltérő minden olyan megkülönböztetésről, amit az emberi társadalmak ingadozó értékelése tett és tenni tud. Mérték itt csak egy van: Isten és az isteni; ami ehhez hozzátartozik vagy ennek a minőségét mutatja, az értékes és örökkévaló, ami pedig nem, az mulandó, s legfennebb eszközi értéke van csupán.

Az ember értékét az szabja meg, hogy miként fogja fel a munkatársi viszonyt. Ha egyezik a munkaadó céljaival, akkor üti a mértéket, ha nem, könnyűnek találhatik. Az evangéliumban eltűnnek a természetes vagy mesterséges korlátok és különbségek az emberek között, de megmarad az egyedül igazi értékmérő: Isten és az isteni munkaközösségben való részvétel. A legősibb, a legeredetibb, a mindennek felett álló mérték, amely által az ember magára ismer s élete értelmének tudatára jut.

I.

Hogy a mi korszakunk nyugtalan, azt nem kell bizonyítani. Okát azonban ennek, úgy látszik, nem akarják észrevenni. De nem csak az okát nem látják, hanem a nyugtalanság megszüntetésének az eszközeit sem tudják megtalálni.

Ha végigtekintünk az emberi próbálkozásoknak csak az utóbbi évtizedekben történt erőfeszítésein azért, hogy a nyugalom és az összhang helyreálljon, mindeddig a kilátástalanság szorongatta lelkünket. Valami hiányzott! Lehet, hogy a törekvések őszintesége; vagy pedig a tehetetlenségnek az a fajtája forgott fenn, amely nem tudott kilépni a bűvös körből, amely fogva tartja.

Az emberi gyarlóság csak nehezen birkózik meg a feladatokkal, amelyek vállaira neheztedek. Vajon reá fog-e jöni végre, hogy mi az, ami a lelkek nyugtalanságát megszünteti? Vajon elvesztette volna teljesen érzékét eredetének legmélyebb gyökere iránt. Elfelejtette volna-e végleg, hogy össze van kötve élete Istennel s hogy az ember emberré csak Isten által lesz.

Az emberiség, úgy mondják, nagykorúvá lett, önállósult. A történelmi fejlődésnek vannak kétségtelen tanulságai. De elszakítani a szálakat, amelyek hozzáfűznek Istenhez; igazságot teremteni az ember

rek között Isten nélkül, aki az igazságnak a forrása, nem lehet. A külön igazságok, amelyek csak az egyiknek használnak, míg a másoknak ártanak, gyarló emberi elképzelések; s minden földi igazság csak annyiban érvényes, amennyiben az örökkévalóság bélyegét viseli magán.

Az emberi társadalom nem tud megélni Isten nélkül s a körülöttünk zajló nehézségek csak akkor oldhatók meg, ha Pál apostol viziója élettől duzzadó valósággá lesz, ha mindenki tudatára ébred annak, hogy mindannyian Isten gyermekei és munkatársai vagyunk.

A természettudomány már eljutott addig a mély belátásig, hogy végső problémái mind Isten felé vezetnek. Vajjon a politika és a modern társadalomtudomány, amely a természettudomány alapján állónak vallja magát, ne tudná-e levonni a maga számára is azt a tanulságot, amit szülője már megtett? Vajjon nem következett-e el a tizenkettedik órája annak, hogy az evangélium egyetlen lehetséges kivezető útját magáévá tegye s belássa, hogy Isten nélkül sehol sincs megoldás.

Az isteni valóság megglátása nem szakít el sem a világtól, sem a természettől, sem a társadalmi és politikai intézmények helyes megértésétől, de megadja azt a szempontot, amely mindezekből hiányzik, hogy t. i. Isten munkálkodik mindenkben.

Az erre való ráeszmélés a kulcs a megoldhatatlannak látszó problémák számára nemcsak a természet világában, hanem az emberiség leküzdhetetlen nehézségei közt is.

II.

S ehelyett mit tapasztalunk?! Nemcsak azt, hogy az emberiség nagy része megfeledkezik Istentől, hanem arról is, hogy megglássa embertársában Isten gyermekét és munkatársát, az ő testvérét; megfeledkezik az egyetlen helyes mértékről, amely alapja lehet a társadalmi békének és igazságosságnak.

Ami az elsőket illeti, nem arra az istenüldözésre kívánunk rámutatni, amely ki akarja irtani még a vallás gondolatát is az emberből, nem gondolunk elszigetelt mozgalmakra, hanem arra az általános megfeledkezésre, amely nem képes számot vetni Istennel. Az emberi léleknek valami nem tapasztalt üressége kezd elterjedni, amely még az antik hitetlenség előtt is ismeretlen volt. Mert ennél a mystikus elem pótolta a lélek ürességét. Ma azonban ez már nincs meg. Vajjon most mi fogja pótolni a léleknek azt a megtorpanását, amely korunk betegsége. Talán a technikai kultúra gyors haladása, amelynek mindenesetre része van ebben az elistenedési folyamatban?!

A történelem és társadalom kutatói megállapítják, hogy olyan

fordulatnál vagyunk, amelyhez hasonlót az elmúlt évszázadok nem tudnak felmutatni. Ezt a fordulópontot különböző módon ítélik meg. Némelyek azt hiszik, hogy az emberiség eljutott a fejlődés tetőfokára. A másik oldalon az ellenkezőt látják, t. i., hogy a fejlődésnek egy új, magasabb szintje felé mozog a történelem a mult tapasztalatainak meg-
gazdagodva s így nagyszerű lehetőségek elején állunk.

Ez az utóbbi felfogás áll közel a valósághoz. A fejlődés tetőpontja ugyanis csak a szeretet, a béke beteljesedése lehetne, Isten akaratainak megvalósulása a földön. Ezek nélkül üres és tartalmatlan minden haladás. A fejlődésnek új útjai kell, hogy megnyiljanak a jobb jövő számára. Ezek az utak pedig Isten felé vezetnek. Befelé kell fejlődünk a lélek irányában, hogy tudjuk ellensúlyozni a léleknek a meggyöngyülését, hogy tudjuk szembeállítani az emberi gyöngeség vélt igazságaival az isteni igazságot.

A másik megfélekezés, amely szem elől téveszti az ember méltóságát, Istennel való munkatársi viszonyát, az előbbinek a következő mélye. Az emberek közötti különbség alapja csak az lehet, hogy miképpen tükröződik Isten az emberben. Bármily nagy legyen is itt az eltérés, mindig ottmarad a közös alap, amely minden lélek lényege s minden emberi életnek közös mértéke. Ezt feleli el az ember, ami közös a sokféleségben. Semmiféle megkülönböztetés akár természeti, akár világnézeti alapon, akár hatalmon vagy bármily elméleten nyugszik, nem fogja megteremteni a nyugalmat és az egységet, ha szem elől téveszti ezt az egyetlen kritériumot.

Élő építelő minden ember Istennek örökkéépülő nagy templomában. Mindenki a maga helyén, ott ahol van, munkatársa Istennek. Csak annyiban dolgozik magáért is, amennyiben a templomért dolgozik, amennyiben benne van az egészben, érzi a felelősséget s azt, hogy akikkel együtt van, mind ugyanazon a munkán főrük magukat.

Istennek munkatársa lenni annyi, mint érezni az embertársi közösséget, tisztában lenni azzal, hogy mindenki nemcsak magáért, hanem másért is teremtetett. Mindenkinek hordoznia kell keresztyét, hogy példát adjon a másiknak, hogy ő is hordozza a magáét a nagy mű felépítéséért: *Istenországáért, az Istentől átitatott lelkek országáért.*

III.

Eljött az idő, hogy a világ egyetlen hatalmassága: a szeretet foglalja el helyét. Csak az egyetemes, a fenntartás nélküli szeretet szüntetheti meg a kielégületlen vágyakozást, a kínos nyugtalanságot. Hiába akarunk Babel-tornyokat építeni ma is. Ezek a tornyok mint

a hiábavaló emberi erőlködés szimbolumai, le fognak dőlni mindig, mielőtt az égig érhetnének.

A szeretet azonban nem pusztán emberi dolog, hanem a legfőkéletesebb tükrözése Istennek az emberi lelken keresztül. Erről fedkeznek meg, akik békét és szeretetet hirdetnek. Sem béke, sem szeretet nem lesz soha Isten nélkül. A világ tulértékelése soha sem fogja megszűlni a fenntartás nélküli szeretetet, mert, amint az apostol mondja: Isten nélkül nincs szeretet; ha szeretjük egymást, Isten bennünk marad és az ő szeretete teljessé lesz bennünk (I. János 4. r. 12. v.).

Munkatársnak lenni Isten mellett annyi, mint szeretni, sohasem gyűlölködni, sohasem versenyezni, a másik isteni eredetét elismerni, kiterjeszteni a végest a végtelenbe, a mulandót az örökkévalóba, az emberit az istenibe. Csak ha ezt cselekszük, leszünk valóban Jézus tanítványai, aki ezt a világtörvényt a tanítvánnyá levés legfőbb ismertető jelének nyilvánította, amikor ezt mondotta: „Arról ismernek meg, hogy az én tanítványaim vagytok, ha egymást szeretitek“.

Vajjon mikor jut el az emberiség a Krisztus teljességével ékeskedő kornak ehhez a fokához. Mintha a legutóbbi napokban egy lépéssel közeledett volna.

Ha lehet a világon valami nagyot alkotni, ez az egyetlen, ami nagynak mondható; megoldja az összes kérdéseket s megteremti Isten békéjét ezen a világon. Ámen.

Az istentisztelet „Te benned biztunk eleitől fogva...“ kezdetű énekkel ért véget. Ezután a püspöki lakáson a tisztelgések következtek.

Tisztelgések.

Kevéssel később megkezdődtek a püspöki lakáson a tisztelgések. A gör. kel. egyház nevében Dr. Stanca kanonok, a ref. egyház részéről Vásárhelyi püspök és Gr. Bethlen György főgondnok és kísérei, a róm. kath. egyház részéről Dr. Inczedy Joksman Ödön, Márton Áron és Dr. Boga Alajos kanonok, Dr. Óváry Elemér és Dr. Kedves András gondnokok, a német lutheránusok nevében Alberti lelkész, a magyar lutheránusok részéről Járosi teol. magántanár, a zsidó egyház nevében Dr. Weinberger főrabbi, Dr. Pollák és Landesmann vezetőségi tagok mondtak üdvözlő beszédeket. De sorra tisztelgtek a ref. teológia, a különböző unitárius egyházi és világi intézmények, a Kisebbségi Újságírószervezet és sok más testület. Az üdvözlések mindenikére az új püspök megragadó kedvességgel és közvetlenséggel válaszolt. Délben az Amerika étteremben közeled volt, amelyen számos egyházi és világi előkelőség vett részt.

Üdvözlések.

A délutáni zsinati főtanácsi ülés alkalmával Dr. Mikó Lőrinc egyházi titkár felolvassa a külföldről érkezett üdvözlő iratokat, melyekből kiérezhető az egyházunk iránt való szeretet és az a nagy megbecsülés, amelyet Dr. Varga Béla püspök a maga személye után kiérdemelt. Angliából és Amerikából többen megjelentek volna a zsinati ünnepélyen, de a nagy európai bonyodalom miatt nem mertek utnak indulni. Hála azonban az Istennek, a fenyegető veszedelem elhárult. A külföldi rokonegyesületek által küldött üdvözlések szövegét az alábbiakban adjuk. Egyes jeles vezérek jókívánságait és rokonszenv-nyilatkozatait helyszűke miatt csak megemlítjük.

AZ AMERIKAI UNITÁRIUS TÁRSULAT

Boston Mass. U. S. A. szeptember 20. 1938.

*Az erdélyi unitárius egyház Főtandcsának**Románia.*

Testvéreim, az Amerikai Unitárius Társulat elnöke és vezetősége, amely az Egyesült-Államok és Canada unitáriusainak a képviselője, szerencsekívánatait és jókívánságait fejezi ki az erdélyi unitárius Egyháznak Dr. Varga Béla professzor urnak a püspöki állásba való beiktatása alkalmából.

Varga püspök már husz év óta ismeretes azok előtt az amerikai látogatók előtt, akik Erdélyben megfordultak. A legnagyobb tisztelettel vagyunk iránta, személyisége, jelleme, tudományos felkészültsége miatt s örvendünk, hogy a püspöki állás magas tisztjére megválasztották. A kérdések, amelyek előtte és az egyház vezetősége előtt állnak, a bizonytalanság eme napjaiban, nem könnyen oldhatók meg, de az amerikai unitáriusok hisszük, hogy Varga püspök vezetése alatt előrelátással, bátorsággal, valamint finom érzékkel és értelemmel fognak megoldatni.

Azok a kötelékek, amely több mint száz éve kötik össze a régi erdélyi unitárius egyházat az újabb amerikai unitárius egyházzal, az utóbbi évtizedek alatt nagyban megerősödtek. Hivatalos képviselők szelték át az Óceánt, akik élénkké és közvetlenné tették a kapcsolatot. Kölcsönös megismerés és tapasztalat (alapján) útján megtanultuk egymást megbecsülni. Üdvözlétünket a mai ünnepélyes alkalommal nem a távollévőkhöz, hanem a testvérekhez küldjük. Bár mind közelebb kerülnénk a világ legnagyobb szükségleteinek megoldásához, egybekapcsolódva a szabadelvű vallásosság szent ügye által.

Varga püspöknek szerencsét kívánunk magas tisztségéhez s re-

méljük, hogy az ő erélye és bátorsága el fogja birni azokat a követelményeket, amelyeket felelőssége reá ró.

A mindenható Isten áldása, akihez könyörgünk ő érette, legyen rajta és tartsa meg őt.

Eliot Frigyes, elnök.

Perkins Palfrey, titkár.

A Szabadelvű Nemzetközi Társulat üdvözlöte.

Utrecht. (Hollandia)

A Romániai Unitárius Egyház Főtanácsának.

Kedves és Tisztelt Bardtaink!

Épen e percben diktáltam egy táviratot, amelyben jelzem, hogy képtelennek érzem magamat arra, hogy Kolozsvárra menjek és részt vegyek a beiktatási ünnepélyen.

Bizonyára megértik, hogy a jelenlegi nemzetközi helyzet ennek az elhatározásomnak szomorú oka. A titkári hivatalban napról-napra figyelemmel kísértük a nemzetközi helyzet alakulását aggodalom és szomorúság közepette. Ámbár azt reméljük, hogy a helyzet lecsillapodik (ki tudja meddig tart?) nagy kirobbanások nélkül, de senkisé tudja, hogy mit hoz a jövő. Ilyen bizonytalan körülmények között úgy érzem, nincs szükség különösebb igazolására annak, hogy nem utazhatok le Erdélybe.

A titkárság nagyon sajnálja, hogy a Nemzetközi Társulat nem tudja magát a jelen körülmények között hivatalosan képviselni az ünnepi gyűléseken és a templomi ünnepélyen, Én magam személyesen nagyon sajnálom, hogy el kell mulasztanom a jó alkalmat, hogy bensőleg és közelebbről is megismerhessem az önök egyházát.

Egy levelet mellékelek a Titkárságtól, melyben üdvözli az új püspököt. Remélem, hogy Isten segítségével ünnepélyeik az önök előmenetelére fognak szolgálni.

Üdvözöljük a nyugalombalépő Boros püspököt is, aki sok évig kedves együttműködést tartott fenn a Nemzetközi Társulattal. Kérem adják át neki szíves üdvözlünket.

Imádkozunk, hogy Európai nemzetei és vezetői találják meg a módot, hogy a mai zavaros állapotból megmeneküljenek.

Ugy érezzük, hogy a nemzetközi testvériség és a nemzetek fölött álló együttműködés csak erősödik a mai nehézségek között. S mi liberálisok és keresztények nagyon ragaszkodunk ezekhez a magas értékekhez.

Minden jót kívánunk munkájukhoz.

N. R. M. Noordhoff.

Az I. A. R. F. üdvözlete, Dr. Varga Béla püspökhöz.

Amidőn a legrégibb unitárius egyház püspöki székébe önt beiktatják, nagy fiszteségnek tartjuk magunkra nézve, hogy ezt a levelet, amely üdvözlét és fiszteletadás, elküldjük.

Az önök egyháza évszázadokon keresztül hozzászólt a nehézségekhez és a szenvedésekhez, de a külső veszteségek, belső nyereségekké váltak. S a nehézségek megerősítették azokat a kötelekeket, amelyek a világ más részeiben ugyanazon eszményekért küzdő csoportokat összekötötték a régi Magyarország unitáriusaival, akiktől biztatást és bátorítást nyertünk.

Szives üdvözlettel a Konzistorium és Varga püspök iránt, maradok barátfuk és festvérük

Von Holk, Utrechti egyetemi tanár

az I. A. R. F. alelnöke.

Meleg üdvözlétet küldöttek még a következő jeles vezető emberek: *Amerikából*: 1. Dr. L. Cornish az Amerikai Unitárius Társulat volt elnöke, aki kétszer járt nálunk. Mostani levelében azt ígéri, hogy rá mindig lehet számítani. 2. A Meadwillei Teológiai Intézet nevében Sidney B. Snow igazgató és Moulton Vilmos titkár. Snow urat jól ismeri minden unitárius lélek, aki az 1920-as évek amerikai missziójára visszaemlékszik. *Angliából*: 1. R. Nico Cross az oxfordi Manchester College nevében bensőséges levelet ír, melyben a régi és új kapcsolatainkat említi föl. 2. Kenrich Chamberlain angol miniszterelnök papja meleg üdvözlétét és rokonszenvét tolmácsolja. Levelet irtak még: 3. Rossington Herberl birninghami lelkész, 4. Alfred Hall az angol Unitárius Társulat volt elnöke, aki néhány évvel ezelőtt látogatott meg minket Stejskal olmtüti püspökkel, 5. W. H. Drumond angol lelkész, kinek édes atyja is nemes barátunk volt s aki a világháboru borzalmai után először látogatott meg minket, 6. I. H. Weathewall, a Manchester New College volt igazgatója, 7. Philipson angol lelkész, aki a nyáron Dr. Kiss Elek főjegyző vendége volt és több egyházközséget meglátogatott, 8. Lee Rozalinda, aki szintén volt Erdélyben. Jelenleg Londonban „A Szabadelvű Nők Egyesületé”-nek elnöke. 9. Dumble lelkész, aki egy Kereszturon tartott ifj. konferencián (1928) az angol ifjúságot képviselte. *Hollandiából* Van Holk leideni egyetemi tanár és az Utrechtnben székelő „Szabadelvű Ifj. Nemzetközi Szervezet” küldöttek üdvözlétet. *Dániából* Kierkegaard Theobald dániai lelkész, a neves bölcsész küldött üdvözlétet. *Németországból* Hermelink marburgi egyetemi tanár, *Svájcból* Hans Gut St.-Galleni lelkész — a püspök urnak egy szép, diszes Zwingli-bibliával is kedveskedett, — Marti és Buri lelkészek, valamint Jean Shorer a

genfi Szent Péter székesegyház lelkésze, Csehországból pedig Dr. Prohászka Gusztáv patriarcha küldöttek meleg üdvözlő levelet. Magyarországról Józán Miklós vikárius, Dr. Mikó Ferenc.

Belföldről üdvözlő távirat érkezett Miron Cristea pátriárka miniszterelnöktől és Dragomir Silviu kisebbségügyi minisztertől, a bölöni egyházközsegből stb.

A papszentelés.

Október hó 3-án délelőtt $\frac{1}{2}$ 10 órakor az egyházi Főtanács keretében a főtisztelendő Püspök Úr a felszentelendő lelkészeket bemutatja a zsinati Főtanácsnak s felteszi hozzájuk az egyházi törvényben megállapított kérdést, mely szerint hajlandók-e a lelkészi hivatás vállalására. Miután a felszentelendő lelkészek a feltett kérdésre igennel felelnek, a püspök és főjegyző vezetése alatt sorbaállva — a palástos papok kíséréte mellett — templomba vonulnak és a templom piacán elhelyezett ülőhelyeket kinevezésük sorrendjében elfoglalják. A gyülekezeti ének elhangzása után „Im bejöttünk templomodba...” és „Szívemet hozzád emelem...” Simén Dániel lupényi lelkész lép a szószékre s buzgó imával, majd a közének elhangzása után tartalmas beszéddel teljesíti a szószéki szolgálatot. A szolgálat végétével halk orgonajáték közben püspök a szószékre lép és a következő beszédet intézi az ifjakhoz:

Ján. ev. XXI. 15.—19.

Az utolsó találkozás. Az ingadozó és habozó tanítvány szemtől-szembe állása a nagy Mesterrel. Az ismét föltámadt lelkiismeret sürgető, hallgatást immár nem tűrő kényszerítése vallomástételre.

Jézus halála után a tanítványok egyik része visszatért mindennapi foglalkozásához. Így találjuk őket Tiberias tengerénél, amint csendesen halászatnak. A lelkük azonban nyugtalan; tudják, érzik, hogy más dolguk is volna; különösen Simon Péteren lesz urrá az az érzés, hogy tennie kellene valamit. Hányszor tüntette ki őt a Mester szeretetével, mily gyönyörű feladatok megvalósítását bizta rá s ő a nehéz percekben nemcsak magára hagyta, hanem többször meg is tagadta.

Bizonyára a közelmúlt eseményei rajzottak lelkében s a nagy feladatok elől való hálátlan, kislelkű megfutas gyötörték szívét, amidőn szorongó, lesujtó lelki tusájában, íme megszólítja őt Jézus. Hangja mintha a távolból szólna, de most is, mint mindig telve meleg szeretettel, amikor megkérdezi tőle: Simon, Jónának fia jobban szeretsz-e engemet, mint a többiek? A tanítvány lelkét megrázza a félelem és a rettegés, nem mer a jelenség szemébe nézni. Érti, tudja, hogy sorsdöntő a kérdés és sorsdöntő lesz a felelet is. Érti multját

nak gyarlóságait, jövőjének felemelő nagyszerűségét, félelmetes igáját és terhét, a nyomasztóan nagy felelősséget, amellyel magát el fogja kötelezni. Gyöngye, reszkető hangon válaszolja: Uram, te tudod, hogy szeretlek téged.

A kérdés azonban megismétlődik s ez még jobban szívébe markol a tanítványnak. Megérzi a megismételt kérdésből feléje áradó bizalmatlanságot. Magán érzi a szereteten is átütő szigorú, vizsgáló tekintetet. A Mester nem hitte el neki feleletét, kételkedik benne. Nem csoda, hiszen van reá oka bőven.

A kérdés megismétlődik harmadszor is. Simon Péter megérzi, hogy ez az utolsó, hogy nem fog többé így elhangzani soha s hogy neki most felelnie kell őszintén, szíve szerint, hogy választania kell egyszersmindenkorra, visszavonhatatlanul; választania kell egyszerű életének csendes megelégedést hozó, nyugodt bölcsességet kitermelő foglalkozása és az apostoli munka fáradságos, küzdelmes, tövisekkel kirakott útja között. Valósággal lesújtja a harmadikban való megkérdés, lelkének hurjai végsőkig feszülnek, testében és lelkében még egyszer megrázkodik s a szörnyű gyötrelemben szinte zokogva hagyja el ajkait az utolsó, a sorsát megpecsételő felelet: Uram, te mindent tudsz, te tudod, hogy szeretlek Téged.

A nehéz próba véget ért. A kocka elvettett. A felelet megnyugtatója a Mestert és a tanítványt egyaránt. A párbeszéd érzelmi része lezárul s Jézus alakjának ködbevesző fantomja a tanítványnak még mindig megdermedt lelkét mintegy ráirányítja az egész jelenet életbölcséleti eredményére: Bizony, bizony mondom néked, amikor ifjabb valál, felővezéd magadat és oda mégis vala, ahová akarsz; amikor pedig megöregszel, kinyujtod a te kezedet és más övez fel téged és odavisz, ahová nem akarsz; másfelől pedig rámutat a feladatok megoldásának egyetlen útjára, amidőn így szól hozzá: Kövess engemet.

I.

Csodálatos, titokzatos az élet. Azt hisszük, hogy mindent mi csinálunk s lassankint, ha kijózanodunk az ifjú elragadtatásból és tul-
tengő önértetből, azon vesszük észre magunkat, hogy megyünk oda, ahova nem akarunk. Ellenállhatatlan erő áll mögöttünk, amely szinte megdöbbenően egyenes úton visz isteni rendeltetésünk betöltése felé.

Chesterton azt mondja, hogy az igazi élet valószínűtlenségek láncolata. Ez így is van az emberi megismerés szűkös szemszögéből nézve. Mi az élet eseményeiben sokszor valószínűtlenséget látunk,

abban, ami nemcsak nem valószínűtlen, hanem a legnagyobb és a legmegrendítőbb valóságosság.

Az élet rejtvényének megfejtése abban áll, hogy ismerjük fel életünkben az isteni akarat megvalósulását s alkalmazkodjunk a mi egyéni külön akarásunkban annak akaratához, aki bennünket elküldött. Ebben áll Jézus követése s ez tanításainak lényege.

II.

Kedves pályatársaim! Ugy érzem, hogy Jézus ma nektek is megjelent itt ezen a helyen, ez ünnepélyes alkalommal s föltekertek is a nagy kérdést, a döntő kérdést, amit föltekert Simon Péternek is.

Sokszor fölmerülhetett tépelődő lelketekben éltetek eddigi folyamán is ez a kérdés: szeretsz-e engemet? De hiszem, hogy soha oly elfogódással és remegéssel nem éreztétek magatokon a Mester szigorú tekintetét, mint ebben a pillanatban, amikor a legnagyobb Jézus keresőnek és megtalálónak a követői közé kívántok felesküdni.

Nem akarom emlékezetbe idézni az apostolok emberfeletti küzdelmekkel telt életét, sem Dávid Ferencnek mártírhalálát, amellyel megpecsételték Jézushoz való ragaszkodásukat. Ma más időket élünk s tőlünk talán már nem követel az igazság keresése ilyen fájdalmas áldozatokat. Egy azonban bizonyos, hogy akik magukat elszánták Jézus szellemének, életének és tanításainak követésére, ennek az elkötelezettségnek a beváltására egész életüket reá kell szentelniük.

Ez kell, hogy legyen mindannyiunk életprogramja. Induljatok el azért azon az úton, amely Jézus közelébe vezet. Kövessétek őt! Mindörökké. Ámen.

A beszéd végeztével püspök a következő három kérdést intézi az ifjú lelkészekhez:

1. Tetszik-e és kívánjátok-e a lelkészi kivaltat elfogadni s abban míg erőtök és egészségetek megengedi és szolgálni tudtok, megmaradni?

A lelkészek felelik: Igen.

2. Ígértek-e és fogadjátok-e, hogy unitárius szent vallásunk hitelveit az evangélium alapján hiven megőrzitek, hiveiteket is abban megtartani igyekeztetek s azon lesztek, hogy mind magatok, mind hiveitek, az erkölcsös, kegyes és istenes életben megmaradjatok és gyarapodjatok?

A lelkészek: Igen.

3. Készek vagytok-e arra, hogy unitárius szent vallásunkért minden terhet és fáradságot elhordozzatok s azért ha kell: még életeket is feláldozzatok?

A lelkészek: Igen.

Püspök lejön a szószékről. A főjegyző a templom piacán a lelkészek anyakönyvét kinyitja s a kinevezés sorrendje szerint felhívja a lelkészeket, hogy neveiket írják be. A következő lelkészek irták be neveiket:

1. Csifó Nagy László. 2. Lőrinczy Gergely. 3. Bende Béla. 4. Rázmán Mór. 5. Székely Sándor. 6. Végh Mihály. 7. Dr. Kovács Lajos. 8. Filep Andor. 9. Gálfi Elek. 10. Sükösd Pál. 11. Bede Emil. 12. Erdő János. 13. Kiss Tihamér. 14. Kökösi Kálmán. 15. Szathmári Géza. 16. Késmárky Miklós. 17. Lőrinczy Mihály. 18. Nagy Sámuel. 19. Nagy Zoltán. 20. Pálffy Károly. 21. Szász Dénes. 22. Nemes Dénes. 23. Lukácsi Mózes. 24. Nyitrai Mózes.

Ezután Dr. Kiss Elek főjegyző az új lelkészekről bevette az esküt.

Eskütelés után a 24 lelkész letérdel. A püspök, főjegyző, teol. tanárok, esperesek és erre a célra kijelölt lelkészek a térdeplő lelkészek fejére teszik kezüket. A kézrátétel alatt a püspök Isten áldását és megáldó kegyelmét kéri a lelkészekre a következő régi imában, melyet felolvas:

Örökkévaló Felség! Egyedül igaz Isten!

Szent lelked drága kenetével illesd és szenteld meg dicsőségednek ezen új szolgáit, kiket a Szent Apostolok gyakorlatát követve, kezeinknek rátétele mellett, Szent lelked hathatós erejéért esedezve, kibocsátunk az Evangyélium hirdetésére: adj nekik tiszta világos érzelmet, és józan kegyes szívet az Evangyéliumi igazságok hathatós fejtegetésére és tanításainak 's jó példaválói követésére, hogy a kegyességnek tükörei lehessenek. — Erősítsd őket, hogy a Te szeretetedtől sem magasság, sem mélység, sem élet, sem halál el ne szakaszthassák, szent hivatásuk körében jót tegyenek mindennel személyválogatás nélkül, követvén az Úr Jézusnak, és Apostoloknak példáját. — A Krisztus nyájára vigyázzanak, mint jó Pásztorok éltük véglegéltéig. Ámen.

Végül a püspök a papi diplomát egy-egy bibliai mondat kíséretében átadja az illető most már felszentelt lelkészeknek.

A püspök programbeszéde.

Méltóságos és Főtisztelendő Egyházi Főtanács!

Miután a f. évi június 14-én d. e. 12 órakor a hűségesküt Bucurestiben a királyi palotában Ófelsége kezébe letettem, s így állásomban megerősíttettem, első kötelességemnek tartom, hódolatom mellett mélyen érzett köszönetemet kifejezni Ófelsége II. Károly királynak azért, hogy lehetővé tette, hogy most már

mint a Romániai Magyar Unitárius Egyház törvényesen elismert püspöke jelenhetek meg itt a Méltóságos és Főtisztelendő Egyházi Főtanács előtt. Magasztos feladatomból tudatától áthatva a következőkben óhajtom közölni az egyházi-életünkkel kapcsolatban a jövőben megvalósítandó terveimet és szándékaimat.

I. Az egyházi közszellem: a bizalom és tekintély helyreállítása. A nép-egyház megszervezése.

Már megválasztásom alkalmával kiemeltem, hogy életemnek egyuttal püspöki működésemmel legfőbb célja az leendő, hogy egyházunk belső békéjét és nyugalma minden erőmmel fenntartsam s a lelki egységet megerősítve az egyház ellenállóképességét és alkotó tevékenységét nemcsak sértetlenül megóvjam, hanem fokozott mértékben fejlesszem. A közel négy-száz esztendő Unitárius Egyház sok vihart állott ki és mégis megmaradt, sőt fejlődött, erősödött. A múltat nehéz összehasonlítani a jelennek. Nehéz megállapítanunk, hogy egyházunk mikor volt nehezebb helyzetben. Azonban úgy gondolom, hogy a közvetlenül elmúlt 20 esztendő oly nagy erőpróbája volt egyházunk életének és fennmaradásának, amelynek tanulságait most már ideje levonnunk a jobb jövő érdekében.

A magyar társadalom középosztályát az impérium átvétele óta máig nagy megrázkódtatások érték. Ennek a megpróbáltatásnak, mondhatnám megrokkolásnak, a hatását természetesen a mi egyházunk is megérezte. Hiszen egyházi életünknek irányítói, vezetői az intelligens középosztályból kerültek ki, amely testtel, lélekkel, anyagilag és erkölcsileg védte azokat az erőforrásokat, amelyeket az Unitárius Egyház szellemi és anyagi téren áthozott a múltból. Ez az egyház fenntartó eleme ma nagyon megcsappant, létszámában és meggyöngyült anyagi erejében. A körülmények parancsoló szükségére intett arra, hogy pótoljuk a megüresedett helyeket onnan, ahonnan természet-szerűleg kell és lehet pótolni, vagyis az unitárius vallásközön-ség köznépéből, falusi embereink közül. Legutolsó alkotmány-reformunk, amely 1923-ban jött létre, már számol a megváltozott körülményekkel s megtette a köri és egyházközségi, főtanács-i képviselő útján a kezdeményező lépéseket az általam már több ízben nép-egyháznak nevezett közösség kiépítése felé. Az egyház-alkotmány új forrásokat akart megnyitni, a világi elem után-pótlására, akkor, amikor népünk tekintélye józanul gondolkodó és egyházszerető fiait közelebb hozta az egyházkormányzathoz.

Az elgondolás egészen helyes volt, a kivétel azonban nem haladott olyan irányban, hogy az elgondolást megvalósítsa. Pedig eljött az ideje annak, hogy ez a fellogás lényege szerint is megvalósuljon. A körülmények úgy alakultak, hogy *szükségünk van és lesz világi vezető emberekre, akiknek vállalniuk kell nemcsak az egyházfenntartás nehéz gondját, hanem ennek arányában*

az egyház vezetésében való részvételt is. Ez a dolog azonban nem megy máról holnapra. Alapos és mélyreható előkészítés szükséges ahhoz, hogy új egyházfenntartók állhassanak a régiék mellé, vagy esetleg helyükbe. Két módja van ennek: *a) a népünk vezetőivel való közelebbi foglalkozás, b) a tanulói pályán levő főleg főiskolai ifjúságnak az egyházi élethez való közel hozása, lehetőleg intézményes bevonása.* Az elsőt a *presbiterképzés* útján véljük elérhetőnek. E célból nemcsak a másfél évtizeddel beindított presbiteri konferenciák felélesztését és fejlesztését tartjuk szükségesnek, hanem presbiteri tanfolyamok megszervezését olyan módon, hogy évenként a megfelelő időben legalább, *egy-két hétre összegyűjtsük vidékenként népünk legkiválóbbjait s lehetőleg állíttassuk őket az egyházszeretet és az egyház iránti köteleességek szellemével.* Lehetetlen, hogy ennek az eljárásnak kitartó és következetes végrehajtása ne teremje meg a maga gyümölcsseit. A másik mód *a főiskolákon tanuló, az ipari és kereskedelmi pályán mozgó ifjúságunknak kézbe vévése, az egyházhoz közelebb hozása.* Ezen a téren történtek tapogatózó kísérletezések, azonban a kérdés még nagyon távol áll. Jövő fennálásunk és továbbfejlődésünk megbízatosabb zálogának tekintem világi ifjúságunkkal való intézményes foglalkozást. Ezeknek a kérdéseknek a megoldásában elsőrendű szerep jut a Teológia Akadémiának. Minél tágabb lesz az a terület, és az a lehetőség, amelyen az egyházi közélet mozoghat, minél nagyobb lesz a száma azoknak az öntudatos egyéneknek, akik bármely munkálkodási területen az egyházért is dolgozni kívánnak, annál erősebb lesz az alap, amelyre az egyház jövő fejlődése felépülhet.

Annak, hogy újabb munkatársakat állíthassunk az egyház szolgálatába, előfeltétele, hogy azok között, akik itt vannak, akik az egyházért jelenleg is dolgoznak, feltétlen bizalma legyen egymással és az egyház vezetőségével szemben. Bizalom nélkül alapos és lelkes munkát végeznünk nem lehet. Kérem tehát azt a bizalmat, amellyel megajándékoztak, akkor, amikor csaknem egyhangulag választottak meg a püspöki székbe, tartásuk meg az egyházkormányzattal szemben s kísérik jóakaratu segítő munkával és igazságos bírálattal ténykedéseinket. Egyházunk mai élete mérhetetlen sok nehézséggel kell, hogy megküzdjön, még akkor is, ha csupa jóakaratu emberek állanak a közügy szolgálatában. Kétszeresen megnehezíti az egyház életét az ellentétek szitása. Az emberi gyarlóság sok mindentől nem riad vissza, de a vezetőségnek, a kormányzó testületnek meg kell, hogy legyen az az ereje és tekintélye, hogy semmit se engedjen a közérdek ellenére.

Említettem a tekintélyt. Igen! A bizalom mellett tekintélyre is szükség van. Tekintély nélkül rendet tartani, az egyházi ügyek normális menetét megőrizni, nem lehet. *Minél liberálisabbak vagyunk, annál inkább meg kell hajolnunk azelőtt a*

tekintély előtt, melyet saját akaratunkból állítottunk magunk fölé s teljes meggyőződésünkkel és lelkiismeretünkkel kötelesek vagyunk azt nem csak elismerni, hanem szolgálni. A tekintély mindig erkölcsi természetű, nem pusztán az egyes ember adja a maga erkölcsi súlyával, hanem a közösség, amelyből ki kellett nőnie. Az ilyen tekintélynek a tisztelete az egyház fegyelmezett, belső és kifelé irányuló életének az életfeltétele. Az írás is így int: „Engedelmeskedjete azért minden emberi rendelkezésnek az Urért mint fellebbvalónak” (I. Péter II. rész 13 v.) *Az Unitárius Egyházunk olyan közszellemet kell megteremtсен, amely a tekintélyt és a szolgálatot egyaránt köte ezönek ismeri el magára nézve, mint lelkiismereti parancsot.*

II. Hitéletünk erősítése. Lelkészeink helyzete. Lelkészképzésünk.

Az egyház életének alapja, fenntartó eleme az, hogy mennyire mélyen gyökerezik hiveink lelkében a hit nemcsak az egyház sajátos hitfelfogásában, hitelveiben, hanem általában vallásos meghatározottságában. A háboru utáni lelki leromlás és elerőtlenedés s azaz elistelenedési folyamat, amelyet külső hatások is nagyban előmozdítottak s némely országokban intézményesekké tettek, súlyos megrázkódtatásnak tette ki a hívő lelkeket. A mi népünk lelkét ezek az áramlatok mélyebben nem érintették. Itt-ott azonban mégis felütötte fejét a háboru utáni szellem bomlasztó hatása. Egyházunk, sajnos, nagy nehézségek árán tudott megküzdeni ezekkel a tünetekkel. Intő jel, hogy mindent kövessünk el a hit megerősítésére és az egyház-fegyelem megszilárdítására.

Népünk jelleme kiirthatatlanul vallásos színezetű. Meg van tehát az alap, amelyre építhetünk. A templom szentségét és áhitatát semminek sem szabad megzavarni. Az én házam az imádságnak háza. Jézus e mondásának mélységes jelentősége sohasem aktuálisabb, mint ma. A szórakoztató, vagy kulturális népművelésnek ma új hajlékai épülnek s ez a körülmény lehetővé teszi, hogy *a templom tehermentesíttessék olyan dolgoktól, amelyek nincsenek jó hatással, kellő megbecsülésére és valóban szentnek tartására.* A külsőségekben is messze el kell kerülnünk mindent, ami a templom kivételes jellegét gyöngitené. A lélek vallásossá tételéhez azonban *magá az istentisztelet még nem elegendő.* A lélek vallásos hajlandóságait ép úgy gyakorolni kell, mint másnemű tehetségeit. Enélkül a gyakorlat nélkül veszít erejéből és rugalmasságából. Ezért minden alkalmat meg kell ragadnunk népünk vallásos lelkületének megerősítésére. Újabb módszereket kell bevezetnünk s a régieket kifejleszteni abban a tekintetben, hogy *a lelkész külön is foglalkozzék a hívek vallásos érzésének fejlesztésével egyénileg is.* Nem nyugodhatunk meg többé abban, hogy az unitárius vallás igazságai, hitének

közvetlensége és mélysége eléggé beszélnek magukért. Híveink vallásos lelki életével állandóan foglalkoznunk kell, mert enélkül nem tudjuk megállani a helyünket. Korunkban ezen a téren is igen sok helyen mutatkozó a nagy fellendülés. *Bármily gazdag is a mult példákban és jócselekedetekben, maga a történelem ma már nem elegendő erőforrás egymagában, közvetlenül is meg kell találnunk az utakat napjaink vallásos életéhez.*

Egyházi szempontból ennek a célnak megvalósításához feltétlenül szükség van *a lelkészeknek elmélyedő vallásos életére és a hívekkel való zavartalan összhangra.* A lelkipásztor iránt érzett feltétlen bizalom a kulcs, a vallásos lélek rejtett kincseinek a felderítésére. A lelkészek, illetve a belső emberek példátadó egyetértése nélkül nincs egyházközségi élet, és nincs vallásos elmélyedés. Az ezen a téren felmerült sajnálatos esetek helyenként mélyen belevágtak a hívek lelki életébe, sőt megbontották az egységet. Ilyen esetek sürgősen kiküszöbölendők. Már hivatalom átvétele óta indítottunk be ezen a téren kísérleteket s talán eredménnyel. Sem kicsiny és egyéni önértzet, sem hiuság, sem makacsság, nem szabad, hogy ellenálljon a hívek és a belső emberek közötti zavartalan béke megvalósításának. Arra fogunk igyekezni, hogy a belső emberi kar maga tegye meg a kezdeményező lépéseket az egyes esetekben, hogy *egyetlen egyházközségük békéjét se dulja fel többé az egyetértés hiánya s áldozatok árán is, mozdítsuk elő az egyházi közérdek győzelmét.* Együttes erővel és megértéssel, ezeken a bajokon könnyen segíthetünk, amiáltal kiküszöbölődnek olyan esetek, amelyek magasztos céljaink megvalósítását hátráltatják.

Az unitárius lelkészi hivatás ma a legnehezebb, a legnagyobb felelősséget és lelkiismeretességet megkövetelő pálya. Egyházunk hivatásának betöltése, elsősorban a lelkészi kartól függ és rajta fordul meg. Lelkészi karunk erőteljes egyházas közszellemének zavartalan kialakulása és fejlődése feltétele egyházi életünk egészséges irányban való továbbfolyásának. A Lelkészkör ebben a tekintetben derekas, mondhatnám korszakalkotó munkát végzett, az elmúlt években. Ezt a munkát folytatni kell és elmélyíteni. Ki kell, hogy alakuljon egy olyan lelkészi közszellem, amely képes egyes tagjait nemcsak fegyelmezni és rendben tartani, hanem szükség esetén, a főhatóságot segíteni abban, hogy egyházunk tekintélye, egészséges közszelleme kért ne szeredjen egyesek mulasztásai vagy kifogásolható tevékenysége révén. Papjaink papiassága, fedhetetlen élete, a hit mélységeitől való átítatottsága s az erről való állandó bizonyágtétel, népünk vallásos és egyházas szellemére is példát mutató. Az unitárius lelkészi állást fennebb a legnehezebb hivatásnak mondtam, nemcsak a teendőket tekintve, hanem figyelembevée szintén azt az elképzelhetetlen anyagi nehézséget, amellyel az utolsó években szakadatlanul küzdenie

kellett. A jelen évi állami költségvetés valamennyire javította a helyzetet a régihez képest. Azonban *egy négy korpótlékos unitárius lelkész havi fizetése még ma is csak 2700 lej, szemben az államnegyház hasonló képesítésű lelkészeinek 5500 lej havi államsegélyével.* Reméljük és, mindent elfogunk követni, abban a tekintetben, hogy ez az állapot megváltozzék s az állam a mi egyházunk lelkészeiről is képzettségüknek s végzett tanulmányaiknak megfelelő, az ország érdekében kifejtett végtelenül fontos és áldásos munkájukat méltányoló módon gondoskodjék, nem téve különbséget az egyes felekezetek között, mint ahogyan az impérium átvétele után kezdetben nem is tett.

Hogy a lelkészi álláshoz fűzött reménységeink mind megvalósulhassanak, gondoskodásunk kiváló tárgyát fogja képezni a lelkészképzés bensőségesebbé tétele. Ezen a téren nem pusztán azokra a gyakorlati kérdésekre gondolok, amelyek már ismételten felmerültek egyházi közéletünkben és törvényhozásunk előtt, hanem elsősorban a teológiai növendékek megválasztására, vallás-erkölcsi jellemük elmélyítésére gondolok. Meg kell ám valósulnia annak, hogy az, aki vallásos lelkületénél, személyiségének arravalóságainál fogva, nem alkalmas erre a kivételes adottságokat feltételező pályára, ne jöjjön erre a pályára. Jelenleg nincs szükségünk sok teológusra, azonban akikre szükségünk van, azoktól meg kell kívánnunk az emberileg megállapítható arravalóságot. A növendékek személyes vallásos érzületének arra alkalmasak hitbeli megerősítésének munkáját fokozott mértékben kell előmozdítanunk. Remélem, hogy a *készülő teológiai szabályzat* különös gondot fog fordítani erre a sajátosan lelkésznevelési feladatra.

Egyházunk és lehetőségeink szűkösek ahhoz, hogy a papi pályára lépőknek minden ambíciója érvényesülhessen. Papi lelkület, evangéliumi szellem nélkül a csalódások keserősége vár arra, aki nem azért jött ide, hogy élete elsősorban szolgálat legyen. Azért, egyházas, mély vallásos érzületű, életfelfogásukban kiegyensúlyozott lelkű emberekre van szükségünk, akiknek életén és minden cselekedetén meglátszik, hogy a legszengebb értelemben vett hivatásuknak kívánnak élni.

Egész kis csapat már azok száma, akiknek alkalmuk volt külföldön is folytatni tanulmányaikat. Mindent el fogunk követni, hogy ezek az ifjak vagy már lelkészek, ha egyébként is bevállnak, módját ejthessék annak, hogy *külföldi kapcsolataikat ne hanyagolják el* s ne maradjanak elzárva attól a lehetőségtől, hogy tanulmányaikat itthon is s időközönként külföldön is folytathassák. A teológia zavartalan működésének biztosítását legfontosabb feladatommak tekintem. Önállóságának, erkölcsi függetlenségének, véleménye érvényesülésének nemcsak a szakkérdésekben, hanem mindenütt, ahol szükséges, kifejezésre kell jutnia. Ki kell emelnünk ezt a legfontosabb intézményünket abból a rég elmúlt idők reminiscentiájaként fennmaradt elgondo-

lásból, amely az Akadémiát még mindig a középiskola egyik függvényének tekinti.

Akadémiánk elhelyezése a célnak egyáltalán nem felel meg. A Nemzetközi Szabadelvű Társulat jelenlegi alelnöke Ut-recht-i egyetemi tanár, nagyon felhívta figyelmemet teológiai hallgatóink célszerű elhelyezésének szükségességére. Minthogy ez a kérdés a mostani keretek között nem oldható meg, arra kell törekednünk, hogy Akadémiánknak külön épületben, hacsak szerény, de *nagy hivatáshoz méltó elhelyezkedését* tegyük lehetővé. Működésének egyik legfőbb célja lesz e kérdés megoldása.

Az egyházi közigazgatásnak a tervezett, de törvényerőre nem emelkedett alkotmányreformban foglalt egyszerűsítését, amennyiben lehetséges, fennálló egyházalkotmányunk keretei között is, meg kell valósítanunk. Feltétlenül kívánatos a központi adminisztrációnak olyan módon való tehermentesítése, hogy az egyházkörök vezetői siessenek az egyházkormányzat megkönnyítésére olyképen, hogy köri kérdések megoldása csak a legvégső esetben terhelje az egyetemes egyház vezetőségét. Hivatalos ügyekben csak a szervezeti törvényben meghatározott uton kívánok eljárni minden alkalommal. A köri vezetőség agilitásától és erélyétől függ, hogy ez valóra váljék.

III. Oktatásügyünk. Az iskolán kívüli egyházi, vallásos és kulturális munkák.

Felekezeti oktatásügyünk intézeteinkben és azokon kívül folyik. Az elemi oktatással kell kezdenem, amely egyházunk legnehezebb és legsúlyosabb kérdése mind a mai napig. Ami a középiskolai oktatásunkat illeti, két teljes főgimnáziumunk fenn-tartása meghaladja ugyan erőnket, ezen azonban nem változtathatunk, mert egyházunk belső lelkiegyensúlya ezt követeli tőlünk. Óhajtandó volna, hogy középiskoláink vezetősége, tanári kara befolyást gyakoroljon az ifjuságra oly irányban, hogy a középiskola elvégzése után növendékeink főleg ipari és kereskedelmi pályán folytassák tanulmányaikat s ezen a téren próbálják meg az elhelyezkedést. A kereszteri főgimnázium további fenntartásánál egyenesen az az elgondolás vezetett, hogy középiskolát végzett ifjakat irányítsunk az ipari és kereskedelmi pályákra, hogy ezen a téren magasabb műveltségükkel és nagyobb általános képzettségükkel megállják a versenyt.

A tanári succrescentia kérdésére az eddiginél nagyobb gondot kell fordítani. Középiskoláink csak akkor töltik be hivatásukat, ha az egyházat szerető, érdekeit minden körülmények között szemelőtt tartó nemzedék kerül idővel a régi helyébe. *Áldozatok árán is meg kell tennünk mindent, hogy a tanári pályára készülő, tehetséges unitárius ifjaink előmenetelét fi-*

gyelemmel kísérjük, támogassuk, hogy mindazon szakokra, ahol szükséges, meglegyen a saját jólképzett unitárius vallásu jelöltünk, akit alkalmazni kívánunk.

Gazdasági iskolánk szépen működik s mind inkább kezdi beváltani azt a reménységet, amelyet hozzá fűztünk. Elemi iskoláink és az itt működő tanítóink helyzete állandóan nehéz és sulyos. Felekezeti oktatásunk ősi autonomiáját a lassu el-sorvadás veszélye fenyegeti. Nemcsak anyagi okokból, hanem egyébként is. Egyik-másik iskolánk felett minduntalan megszólal a lélekharang. A nehézségek időnként csökkennek, hogy újra erősödjének. Egy immár állandóvá vált aggodalom keríti hatalmába lelkünket, ha iskoláink jövőjére gondolunk. *A mult ama könnyelműsége, amellyel sok felekezeti iskolát önként adtunk át az államnak, még a régi rezsint alatt, — vádol.* A jelen sívársága megdöbbenetésre késztet. Elődeink hibájáért, amellyel feláldozták felekezeti iskoláink egy részét, nem vagyunk felelősek, *de a jövőért felelősek vagyunk s azért kijelentem, hogy felekezeti oktatásunkhoz ragaszkodni fogunk a végsőkig, bármily áldozatok árán is.* Évszázados iskolafenntartó jogunkról nem mondunk le soha, amint hogy nem mondott le Erdély egyetlen népe sem, sem a szászok, sem a románok. Remélem, hogy már közeleg az idő, amikor ez a törekvésünk az állam részéről megértésre és anyagi támogatásra talál, amint erre ígéretet is foglal magában a kisebbségi statutum. A legnagyobb baj, hogy népünk elszokott a felekezeti iskolafenntartó gondjainak viselésétől, tisztelet a csekély számu kivételnek. Ezen csak újból való ráneveléssel lehet segíteni, ha a külső akadályok meg nem nehezitenék.

Iskoláink szorongatott helyzetével együtt jár a tanítói utánpótlás nehézsége és a tanítás *mérhetetlenül sildny anyagi élet-lehetősége.* Elemi iskolai tanítóink a kisebbségi helyzetnek valóságos mártirjai, és kétségbe kellene esnünk, ha nem hallanók az apostol biztatását, hogy a mi pillanatnyi szenvedésünk örök dicsőséget szerez nekünk. (II. Kor. IV. rész, 17 vers.) Ezzel kapcsolatban a kántorkérdés is mind égetőbb probléma. Addig is, amíg elemi iskoláink helyzete javul s ezáltal a kántorkérdés is inkább megoldhatóvá válik, gondoskodtunk olyan lehetőségéről, amely a kérdést valamennyire előmozdítja. A kántorképző tanfolyamokra gondolok, amit a legutóbbi Főtanács meghatározott.

Egy *iparos tanonciskola vagy legalább otthon* kérdése már helyet foglal legsürgősebb teendőink között, foglalkoztunk is vele.

Az iskolán kívül vallás-erkölcsi nevelés az egyház életének legfontosabb s csak alig megoldott kérdése. Vannak ugyan erre hivatott szerveink, mint a több mint 50 éve fennálló David Ferenc-Egylet, de még ez *sincs kiépítve úgy, ahogy kellene.* Működésének sok akadálya volt az elmúlt években, amelyek

a legutóbbi években még fokozódtak. Talán ez is fog enyhülni. A közállapotok konszolidálásával együtt az Egyletet hozzá kell segíteni a feladatok megvalósításához. A misszió leghálásabb területe az egyleti élet, amely képes nagyobb tömegeket állandó mozgásban tartani s az egyházi élet iránti érdeklődést fokozni s a népkultúra emelését művelni. Bármely társadalmi osztályhoz tartozó ifjaink megszervezése egymáshoz tartozandóságuk fejlesztése sehol sem találhat jobb területre, mint az egyleti életben.

E mellett párhuzamosan fog dolgozni az immár nagy eredményekre mutató Nőszövetség, amely leghamarább ismerte fel a nehéz idők közepette feladatának sajátos körét, s nagy sikerrel dolgozva, jótékony intézményünké lett. A *napközi otthon* intézménye nagy arányú segélyezési akciója már nélkülözhetetlenné vált egyházunkban. A *csecsemővédelem, az aggmenház, a diakomiszsa képzés* jövő megszervezése mind általuk várja további fejlesztését. A *szövő- és egyéb tanfolyamai* mind tágabb rétegekre terjesztik ki áldásos hatásaikat. Az u. n. Iris-telepen egy gyümölcsös kertet vettünk. Itt szeretnénk misszióknak újabb ott-hont emelni.

Végül megemlítjük, hogy két fontos irodalmi feladatunk van, amelyek régen várnak megvalósulásra. Az egyik az erdélyi Unitárius Egyház történetének megírása. A másik a két erdélyi Protestáns Egyháztörténet már meg van írva. A miénk még várja az embert, aki ezt a nagy, de hálás feladatot megoldja, vagy legalább az előmunkálatokat előkészítse, hogy közeledjünk a terv megvalósulása felé. Kiváló munkaerőink vannak e mű elvégzéséhez. Reméljük, hogy vállalni fogják a valóban történelmi jelentőségű feladatot.

A másik az Unitárius Hittan és Káté újból megírása.

A Lelkészkör ismételten foglalkozott ezzel a kérdéssel, ami úgy látszik, hogy közszükséglet és közkivánság.

Népies missziós füzetek rendszeresen előre megállapított programmal való kiadása, a lehetőleg ingyen terjesztése, állandó feladat s ebben a tekintetben a D. F. Egylet mellett a sikeresen működő Sajtó- és Iratterjesztőtől várjuk a további kezdeményezéseket. Tervbe vettük újlag egy szórvány-áhitat könyv összeállítását s én szeretném, ha egy Ágendás könyvet is megpróbálnánk összeállítani, ami egyuttal hitfelfogásunk és liturgiánk egységesebb kialakulását is nagyban elősegítené. Tervünk továbbá, hogy egyházunk helyzetét és hitfelfogását román közönséggel is megismertetjük, s másokkal is, akik egyházunk keretein kívül élnek, s érdeklődnek a történelmünk iránt.

IV. Külföldi kapcsolataink.

A külföldi hitrokonainkkal elsősorban az angol és amerikai Unitárius Társulatok vezetőivel és egyházközségeivel, valamint

a Nemzetközi Vallásszabadság és Szabadelvű Kereszténység művelésére alakult Társaság hollandi vezetőségével állandóan a legszorosabb kapcsolatot tartjuk fenn s elmondhatjuk, hogy *kapcsolataink az utóbbi időben annyira élénk és közvetlen módon történik, ahogyan talán sohase.* A Nemzetközi Társulattal állandóan levelezést folytatunk a kongresszusokon, a teológiai konferenciákon, ifjúsági világgyűléseken, mindenütt megjelenik nem csak egy, de olykor több képviselője is egyházunknak. Az utazási költségek ugyan a távolság miatt gátolják abbeli tevékenységünket, de ezeken a nehézségeken is igyekszünk segíteni a lehetőség szerint. Külföldi összeköttetéseink még szorosabbá tevésén állandóan dolgozunk, s ennek nagy erkölcsi eredményeit már is élvezzük s ezután remélhetőleg, fokozottabb mértékben élvezni fogjuk. A Nemzetközi Társulat kezdeményezésére tervek merültek fel a hollandi és a csehországi szabadelvű keresztény egyházak között való közelebbi érintkezés kiépítésére oly módon, hogy csere papnövendékeket küldenének ki és fogadnánk el. Reményünk van, hogy a közeljövőben a *Nemzetközi Társulat* vezetősége, ha nem is egy Kongresszust, hanem *egy teológiai konferenciát fog az erdélyi unitárizmus központjában létesíteni.* Ilyen előterjesztést tettünk az Oxford-i kongresszuson s ha teljesedik ez az óhajításunk, ez nevezetes fordulópontot fog jelenteni külföldi kapcsolataink még tökéletesebb kiépítéséhez.

V. Az Egyház anyagi helyzetének megerősítése, nyugdíj ügyünk.

Anyagi helyzetünk megerősítésére és nyugdíj-alapunk erősítésére minden lehetőt el kell követnünk. Az egyház fenntartás gondjai és költségei, misszióink szükségletei egyre gyarapodnak, bevételünk pedig alig gyarapodik. Bármennyire sikertelen is volt az Egyetemes Egyházi adózás, ezt a gondolatot, ha más címen és a megfelelő módszerekkel, újból fel kell vennünk. Meg kell találni a lehetőségét annak, hogy hiveink hozzá szokjanak az egyház terheihöz való hozzájáruláshoz s ezt olyan lelkiismereti kötelességüknek tartsák, amely elől kitérni nem lehet. Igaz, hogy a magyar kisebbségi társadalom s így a mi hiveink is nagyon leszegényedtek, de nem szabad elveszítünk a reményt, hogy el fog következni az idő, mikor hiveink egy kis jóakarattal könnyen eleget tehetnek annak a csekély kíváncsolomnak, amit az egyházfenntartás kér tőlük. Ha nem tudunk annyira öntudatos egyháztársadalmat nevelni, hogy az önkéntes egyházi adózást hiveinknek morális kötelességévé válják, akkor nagyon sivár jövőnek nézünk elébe.

Egyházunk közvagyonának földbirtokrésze az agrárkiszajátítások következtében ma már szinte a semmivel egyenlő. Azok a földbirtok-alapítványok, amelyek szegény és szorgalmas tanulók mindennapi kenyerét voltak hivatva előteremteni, kisa-

játítottak. Egyéb alapjaink egyrészét kölcsön kellett vennünk egyház fenntartásunkhoz. A konverzió pedig nyugdijalapunknak okozott érzékeny veszteségeket. Mindehez hozzájárult az államsegélyek nagyfoku lecsökkentése éveken keresztül. Házaink az évtizedek óta elmaradt gyökeres javítások híján nem jövedelmezők. Az általános leszegényedés következménye, hogy pl. kolozsvári főgimnáziumunk iskoladij hátralékai a nehéz éveken keresztül már millió felé járnak, Ezeknek a hátralékoknak a visszalizetését egy új eleven, már tervbe is vett vendiák-akció lesz hivatva előmozdítani.

Ilyen körülmények között a legkomolyabban kellett arra gondolnunk, hogy valamennyire összeszedjük magunkat. Arra törekszünk, hogy minden tekintetben az észszerű gazdálkodás útjára lépünk, hogy nem jövedelmező vagyonunkat jövedelmezőkkel átcseréljük. Isten segítségével talán sikerülni fog, sok emésztő gyötrődés és észszerű meggondolás után, céljainkat bár megközelíteni. Ezt kívánja szolgálni a folyamatban lévő építkezés.

A nyugdijalap teljesítő képessége a végsőkéig van megfeszítve. Úgy látszik, hogy a legnagyobb gondosság mellett sem voltunk *már kezdettől fogva eléggé elővigyázatosak. Az elkövetett hibák most éreztetik hatásukat.* Pedig a nyugdijalap erősítése a jövő fejlődési lehetőségének a záloga. *A nyugdíjazásokat egyelőre be kellett szüntetnünk,* ami már is érezteti káros hatásait az egész vonalon. Mindent megpróbálunk, hogy a nehézségeket kiküszöböljük. A teológiai tanárok és a középiskolai tanárok nyugdíjellátásának ügye revízióra fog szorulni. Keresnünk kell a lehetőségeket, hogy a nyugdíj-ügyet minél kedvezőbb módon oldhassuk meg.

Ezzel be is fejezem vázlatos munkaprogramomat.

A tervek annyit érnek, amennyi megvalósul belőlük-munkáskezek segítségével erős akarat és elhatározás által, ön, zetlen és egyházszerető hivek közös munkája útján.

„Az aratnivaló sok, de a munkás kevés, kérjétek azért az aratásnak Urát, hogy küldjön munkásokat az Ő aratásába.” (Máté IX. 37, 38).

Az Unitárius Tanítók Egyesülete folyó évi október hó 1-én Kolozsvárt tartott közgyűlésének kiemelkedőbb pontjai voltak a következők: 1. Utóné-Osváth Róza tartalmas felolvasása. 2. Jó eredménnyel végződött a méhészetre hirdetett pályázat. Az 1000 lej pályadijat Benczédi Márton munkája nyerte el. 3. Örömmel lehet megállapítani, hogy sikerült a már régebb tervezett Segélyalap létesítése. Ez alap létesítéséhez Kahlfürst Imre nyomdatulajdonos 1000 lej alapítói adománnyal járult és Patakfalvi Zsigmond egyesületi elnök a „Gyümölcstermelés” c. pályamunkájával nyert 1000 lejét szintén a Segélyalapnak adományozta. Az Egylet hálás köszönete legyen jutalmuk a nemmes célra tett adományokért.

Dersi dr. Elekes Domokos főgondnok.

A jelen év valóban az őrsváltás kora anyaszentegyházunkban. Lapunk februári számában beszámoltunk arról, hogy a Főtanácson az egyházkormányzat csaknem teljesen új vezető embereket kapott. Az október havi püspökbeiktató és papszentelő zsinati Főtanácson még egy új vezető ember lépett az egyház élére *Dr. Elekes Domokos* székelykereszturi iskolai felügyelő gondnok személyében. *Dr. Ferenczy Géza* főgondnok az egyházi Főtanács kinyilatkoztatott bizalma és az egyházi vezetőség kérése ellenére is visszavonult 18 éven át nagy bölcsességgel és áldozatkészséggel viselt főgondnoki tevékenységétől. A megüresedett főgondnoki állásra zsinati Főtanács nagy többséggel erre a megtisztelő állásra *Dr. Elekes Domokos* székelykereszturi iskolai felügyelő gondnokot választotta meg. *Dr. Elekes Domokos* egyházi főgondnokainknak sorában a 34-ik. Közéleti pályája olvasóink előtt jól ismert, de azért nem mulaszthatjuk el, hogy e nevezetes alkalommal meg ne emlékezzünk róla, mert élete és munkássága az egyház iránt való szeretetnek, a közéleti tevékenységnek és az igazi diadalmas akarat-erőnek kiváló példája.

1889 október hó 8-án született Alsósímenfalván. Atyja: Elekes Dénes kiváló székely gazda, aki fiainak nemcsak magasabb nevelést adott, hanem szép vagyont is hagyott. Símenfalván a gazdasági és szellemi kultúra iránt való érdeklődés nemcsak mai keletű, hanem még jóval a nagy háború előtti időkből való. Elekes Dénes fölismerte a gazdasági haladás helyes útjait és annak hasznát is vette.

A család különben régente is nevezetes volt. 1631-ben az addig is nemes Elekes Péter *Dersi* előnevet kapott. Nagyapja: Elekes József Kufsteinban szenvedett a Bach-korszakban több 48-as bajtársával.

Dr. Elekes Domokos tanulmányait az elemi iskola elvégzése után a székelykereszturi és kolozsvári gimnáziumunkban folytatta, gazdasági ismereteit a kolozsvári Gazdasági Akadémián egészítette ki. A jogot szintén a kolozsvári egyetemen végezte, ahol már nagyon fiatalon az államtudományi és jogi doktorátust megszerezte. Ügyvédi vizsgáját 1915-ben tette le Marosvásárhelyen. Első volt a katonák között, akik ügyvédi vizsgát tettek. A világháborúban négyszer sebesült meg, hat kitüntetést kapott s mint vadászfőhadnagy, a német nyelvet is megtanulta.

A közhatalom változása után a magyar közéletben tevékeny részt vett. A Magyar-párt intéző-bizottságának tagja, a kereszturi járási szervezetnek elnöke. De elnöke volt a kereszturi Kaszinónak, alapító elnöke az Atlétikai Klubnak és az Iparos Dalárdának. Ezen kívül a szövetségi életben kiváló munkásságot fejtett ki, mint több Szövetkezet jogtanácsosa.

Egyházi működése mindig jelentős volt. 1919-ben egyházi tanácsossá, 1925-ben köri felügyelő gondnokká, 1938 januárjában iskolai felügyelő gondnokká és 1938 október 2-án főgondnokká választották. Egyházi tevékenységében, mint mindenben alaposság és határozottság jellemezte. Az akadályoktól nem riadt vissza, ha valamely jó ügyet diadalra akart juttatni. Az egyházköztség ügyeiben szívesen eljárta, az egyházkörben rendet, összhangot tudott teremteni. Fáradhatatlan tevékenységének leg többet köszönhet a székelykereszturi főgimnázium. A felső tagozat fönntartása költségeinek az összteremtésében neki el-évülhetetlen érdemei vannak. Az egyházban ezután is szükség van az ő nagy tevékenységére, áldozatára és buzdítására, mert ha az egyház egyeteme át is vette a felső tagozat költségeinek fedezését, ezek a költségek ma is előteremtendők, mert a fedezet most is csak a megértő lelkek áldozatkészségéből kerülhet elő. Bizton reméljük, hogy Dr. Elekes Domokos, mint főgondnok, ezután is folytatni fogja azt az áldásos tevékenységet, amelyet eddig is folytatott egyházunk érdekében. Adja az Isten, hogy sikerrel és sokáig folytathassa!

Lelkészi kinevezések. A főt. püspök ur *Fazakas Jenő* recsenyédi lelkészt Ravába rendes lelkésznek; *Lukácsi Mózes* Fogarasba s. lelkésznek kinevezte. Sikert és szerencsét kívánunk az új munkamezőn.

A székelyudvarhelyi országos gazdasági terménykiállítás az első díjat *Gyarmathy Lajos* ujszékelyi földbirtokosafia nyerte, mert neki volt a legszebb búzája. Ime, bebizonyosodott, hogy a tudomány a gazdaságban is pénzt ér.

Hirdetés. Szőlő- és gyümölcskezeléshez értő vincelléreket keres az Unitárius Egyház a szindi (Torda megye) gazdasága részére. Ajánlatok 1938. november 15-ig az Unitárius Egyház Jószágfelügyelőségéhez, Cluj, Cal. Mar. Foch 12. adandók be.

Nyugtázás. Az egylet pénztárába szeptember 17-től október 6-ig *tagsági díjat* fizettek: Gazdag Miklós és Ferencz Lajos Nagyajta 1935—1937-re, Dr. Benczéd László Budapest, Dr. Májay Dezső Kaposvár 1938-ra, Péterffy Gyula Budapest 1937—1938-ra, Péter József Széplak, Ifj. Burján Domokos Petreni, Geréd Dávid Nagyenyed 1938-ra, Dr. Nyiredy Géza Budapest, Erdős Mihály Torda, Bede Emil Sz.-keresztur 1937—1938-ra, Lőrinczy János Segesvár 1930—1938-ra, Pap Dániel, Dávid Ferenc Egylet Cehetel 1938-ra, Unitárius Egyházközség Cehetel 1935—1938-ra. — *Előfizetői díjat* fizettek: Henter Endre Bodok, Bőjtthe Béláné, Özv. Pázsint Mikályné Tureni, Németh Albert Segesvár 1938-ra, Kovács Mózes Rareş 1937-re, Id. Márkos József Dombó 1938-ra, Dénes Mózes Ceica 1936—1939-re. — *Alapítói díjat* fizettek: Ütő Béla Alsórákos, Kovács Péter Valeni 100—100 L, Dr. Szathmáry János K-vár 200 L, Bálinth Endre és Dr. Imre Lázár Szászrégen 300—300 L.

Kolozsvár, 1938. okt. 6-án.

Gálfi Lőrinc, pénztárnok.

A Dávid Ferenc Egylet évi közgyűlése.

Október hó 1-én d. u. 5 órakor tartotta meg a Dávid F. Egylet szokásos évi közgyűlését a régi hagyományokhoz képest nagy számú közönség jelenlétében a zsufolásig megtöltött Unitárius Püspökség disztermében. A gyűlés ünnepies részében Tebenned biztunk eleitől fogva kezdetű ének után Marosi Márton székelyszentmihályi lelkész buzgó és mély tartalmu imával vezette a szomjuhozó lelkeket Istenhez. Azután *Dr. Gál Miklós* főgondnok, az egylet elnöke közvetlen, lebilincselő szavakkal nyitotta meg az ülést, megemlékezve az egylet eddig teljesített munkásságáról és jelen nagy feladatairól. A műsor művészi részében *Székely Gyula*, *Szabó László* és *Kabán Béla* előadásai kötelezték hálára a nagyszámu közönséget. Nagy Zoltán temesvári s. lelkész *Az északangliai templomokról* tartott rendkívül érdekes előadást. Ez előadás szerint az északangliai templomok igen gyakran lelkész nélkül maradnak, ami gyakori jelenség a boldog és más elhelyeződési alkalmakkal és lehetőségekkel bőven rendelkező országokban. Az angliai papság azonban megtalálta a veszedelem megoldásának a kulcsát. Rájöttek arra, hogy a templomban a vallásos elmélyülésnek van helye, minden más kérdés csak másodrendű jelentőséggel bír. Ez az új irányzat újra visszaszerzi a népet a templom számára, a templomok újra a szomjuhozó lelkek vágyott és gyakran felkerekedett helye lett. *Benczédi Pál* titkár évi jelentésében rámutatott az egylet fontos hivatására. Fájdalommal emlékezik meg azokról a nehézségekről, melyekkel az egyletnek meg kell küzdenie. Megemlékszik *Dr. Boros Györgyné* és *Ürmösi Károlyné* haláláról; gyűlés emléküket jegyzőkönyvileg örökíti meg, benső részvétük kifejezésének fölállással ad kifejezést. *Gálfi Lőrinc* pénztárnok pénztári jelentéséből megnyugvással látta a közgyűlés, hogy a pénztár állapota örvendetes javulást mutat, kéri a tagoknak további és folyton javuló buzgóságát e téren. A választások során a megüresedett alelnöknői tisztségre *Dr. Varga Béláné* püspöknét, a választmányi tagsági helyre *Dr. Mikó Lőrincné*t választották meg. A többi választmányi tagságra a lejárt megbízatású tagokat az alapszabályokban előirt három évre újból megválasztották. A nagy közönség egy szépen sikerült közgyűlés boldog emlékével távozott az 1 $\frac{1}{2}$ óráig tartott gyűlésről.

Az Unitárius Nők Orsz. Szövetségének közgyűlése. F. év október hó 1-én, d. e. 11 órakor tartotta meg a Nők Szövetsége közgyűlését az 1937 és 1938 évekre vonatkozóan az egyháztól bérelt helyiségében a tagok és érdeklődő közönség jelenlétében. A tartalmas lefolyású közgyűlés Vári Albert teol. tanár tartalmas, bensőséges imájával kezdődött. Azután Csifó Salamonné alelnöknő meleg szavak és értékes gondolatok kíséretében nyitotta meg a közgyűlést. Fangh Erzsébet külföldi, az angol és amerikai nőegyletek elnöknőinek levélben küldött üdvözleteiket olvasta fel. A levelekből sajnálattal láttuk, hogy az európai, akkor még zavaros viszonyok miatt nem jöhettek el személyesen a mi gyűléseinkre. A betegség miatt távol levő Gyallay P. Domokosnénak, Dr. Boros Györgyné és Ürmösi Károlyné elhalálózása alkalmából irt emlékbeszédét Ehrenwerth Sárika titkárnő olvasta fel. A gyűlés meghatódva hallgatta a tartalmas emlékbeszédet és a beszéd végén felállással hódolt az elhalt egyleti vezetők emlékének. Özv. Csató Pálné titkári jelentéséből örömmel győződünk meg az egylet céltudatos és eredményes munkásságáról. Ezeknek főbb eredményeit a következőkben foglaljuk össze: A gazdasági tanfolyamokat szép eredménnyel vezette Gyarmathy Piroska tanárnő. Toroczkón a Nőszövetség rendezett egy anya- és csecsemőgondozó-tanfolyamot, melyen több fontos társadalmi kérdést igyekeztek megoldani. A csecsemő-gondozásra és védelemre kiképezttette Marosi Katót, ki nagyon szép eredménnyel végzi tanulmányait. Kolozsváron és vidéken szövőtanfolyamot tartott Major Zsuzsika vezetésével, aki kiképzést nyert a népipar és házi szövés fejlesztésére. A régi toroczkói varrottasok mintáit Major Zsuzsika összegyűjtötte és lerajzolta a Nőszövetsége számára, hogy ezeket a művészi emlékeket az enyészettől megmentse. Több leányt segített társadalmi tanulmányok végzésében, egyet ipari pályára tanított. Több iskolás és árva gyermeket segített. Az egyházközségi nőegyleti alakulatokkal közös munkát igyekezett létesíteni. Sajnos, az elmúlt években a körülmények nem segítettek az egyházközségi munka sikerének és előhaladásának. A pénztári és pénztárvizsgáló ellenőrök jelentését a közgyűlés tudomásul vette. Ugyancsak örömmel vette tudomásul a Gyarmathy Piroska tanárnő jelentését a kereszturi gazdasági tanfolyamról, Gál Gyulánénak a toroczkói és toroczkószentgyörgyi csecsemővédelemről tartott előadását. Dr. Mikó Lőrincné a különböző tanfolyamokat ismertette, melyeket a Nők-szövetsége rendezett s melyből meggyőződünk, hogy a Nők-szövetsége teljesen átérzi hivatását és pótolhatatlan munkát végez. Angliai és amerikai utjáról igen érdekes előadást tartott Szánthó Vilma, aki éppen a napokban érkezett haza Amerikából, mint Donald Harrington amerikai fiatal lelkész boldog menyasszonya. A választások során elnök lett Dr. Varga Béláné püspökné, főtitkár Csató Pálné, választmányi tagok Dr.

Kiss Elekné és Benczédi Pálné. A nagy közönség azzal az érzéssel távozott a csaknem két óráig tartott közgyűlésről, hogy a Nőkszövetsége igazán szép és nemes munkát végzett.

Az Unitárius Irodalmi Társaság évi közgyűlését 1938. október 1-én tartotta Dr. Gál Kelemen elnöklete alatt. Elnök meleg szavakkal emlékezett meg Dr. Ferenczy Géza elnökről megnyitójában. Azután főtitkár olvasta fel Dr. Ferenczy Géza elnök alapító levelét, melyben Dr. Ferenczy Géza 49.900 lej alapítványt tett, melynek célja a magyar unitárius irodalom értéktermelésének biztosítása. Közgyűlés a nagybecsű alapítványt mély hálával és köszönettel elfogadta. Majd P. Szentmártoni Kálmán főtitkár felolvasta az Irodalmi Társaság 1938. évi működéséről szóló jelentését, melynek kiemelkedőbb pontjai a következők: A regénypályázatra egyetlen pályamunka sem érkezett. Az Irodalmi Társaság egyhangulag úgy határozott, hogy a jutalomdíjat pályázaton kívül Gyallay Domokosnak: „Nyár Solymoson” című regényéért kiadja. Kelemen Lajost, a Magyar Tudományos Akadémia külső tagját egyhangulag megválasztotta a közgyűlés az Unitárius Irodalmi Társaság alelnökének. A választmány egyhangulag megválasztotta az Unitárius Irodalmi Társaságba rendes tagoknak: Dr. Mikó Imre, Gyallay Pap Sándor, Bözödi György és Szabédi Székely László írókat. Elhatározta közgyűlés, hogy ezután minden közgyűlésen emlékbeszédszerű megemlékezés történjék egy unitárius íróról s hogy a tél folyamán két felolvasó ülés rendeztessék. Egyhangu lelkesedéssel fogadta azon indítványt, hogy a Keresztény Magvető kiadója keresse és találja meg a módját annak, hogy az unitárius egyházhoz tartozók, valamint az unitárius hitvallással rokonszenvező magyar testvéreink között minél több előfizető szereztessék. Közgyűlés a főtitkári jelentést köszönettel vette tudomásul. Vári Albert alelnök jelentést tett a Keresztény Magvetőről, amely hova-tovább mind több vezető unitáriusnak kezd szívügye lenni. Hadházy Sándor pénztárnok jelentése vagyongyarapodásról számol be. Közgyűlés köszönetet mondott fáradozásaikért az Elnökségnek és főtitkárnak s azután közgyűlés az elnök éljenzésével bevégeződött.

D. F. Egyleti közgyűlés a Felsőfehér körben. Felsőfehér egyházkör kedves emlékü közgyűlést tartott Ürmös egyházközségben július 17—18 napjain. Kedvessé tették úgy a vendégfogadás, mint a lezajlott békés és megtiszteléseket nyújtó események. Az egyházköri tagok — sokan nejeikkel együtt — vendégek és helybeli hívek népes gyülekezetével szorongásig megtelt templomban az első napon a Dávid Ferenc Egylet műsoros ünnepélyt tartott, melyet a gyülekezet éneke után Bedő Boriska papjelölt megható imája vezetett be. Kelemen István esperes elnöki megnyitójában Dávid Ferenc által hirdetett s azért vértanu halált halt bátor szózatára hivatkozva, hogy — „a hit Isten ajándéka” s az „egyedül való Egy Iste-

nen kívül mást nem illet meg az imádás" — e hitvallás követésére buzdított. Egy helybeli ifju legény, majd Nagy Károly középiskolát végzett tanuló és Fülöp Árpád hévizi lelkész alkalmi költeményeket szavaltak, közben a vegyes dalkör Nagy Ferenc karnagy vezényletével adott elő 3 drb. négy szólamu éneket, Utó Ilonka kellemesen csengő hangján Nagy Ferenc orgona kíséretével énekelte el a „Néma légben" és az „Estharang" című dalokat, sokakat könnyekre fakasztó hatással, végül Lőrinczy Mihály fogarasi s. lelkész kegyeletes szavakkal emlékezett meg felolvasásában a nagy világot bejáró és szép irodalmi és közérdekű munkásságot kifejtett korán elhalt nagynevű Balázs Ferenc lelkészről.

Az ünnepély bezárása után megrendezett társas vacsorán az ünneplő közönség és a helybeli hívek nagy serege vett részt, mely célra Gálné: Nagy Vilma urnő és fiai Gál Miklós és Gál Gyula nagybirtokosok készséggel átengedték épületes és árnyas udvarukat, helyet adva abban az ifjaknak is táncmulatságra, mely szíveségükért a vendégek hálás köszönettel adóztak. Kelemen István esperes felhívására az asztaltársaság adományából 800 lejen felüli összegben letétetett egy építendő kulturház-alap azon felhívással, hogy igyekezzenek annyira növelni, hogy egy következő ilyszerű ünnepélyen saját kulturházuk álljon rendelkezésre.

Mindazoknak, akik a drága jó feleség, édesanya, gyermek, testvér és rokon elvesztése miatti nagy fájdalomukat részvétük kifejezésével enyhíteni szívesek voltak, ez uton is hálás köszönetet mond

Ürmösi Károly és családja.

Ürmösi Károlyné emléke. Egy tartalmas kis füzetben megjelentek azok a beszédek, melyek Ürmösi Károlyné esperesné temetésén elhangzottak. A füzet tartalmazza Dr. Varga Béla püspök ágendáját, Pálffy László egyh.-körü főgondnok és Benczédi Pál Dávid Ferenc-Egyleti titkár bucsubeszédét. A füzet ára 5 lej. A tiszta jövedelem Ürmösi Károlyné emlékére létesítendő alapra van szánva. Kapható a Dávid Ferenc-Egylet titkáranál.

Eljegyzés. *Dancs Pál* árkosi felekezeti iskolánk igazgató tanítója eljegyezte *Költő Irént*. A kötendő frigyhez a magunk részéről is boldogságot kívánunk.

A Dávid Ferenc Egylet ifjusági tagozata által ifjusági szindarabra hirdetett pályázatnak határidejét október hó 15-ig meghosszabították.

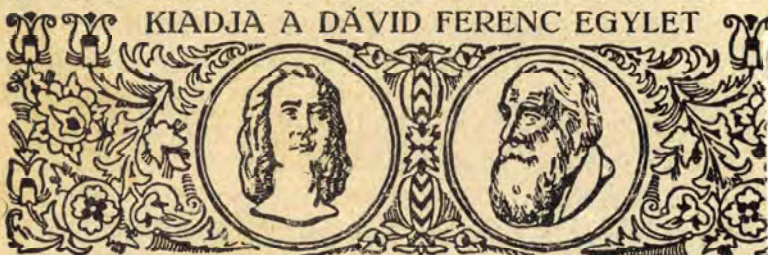
Az „Unitárius Közlöny“ októberi száma a zsinati Főtanács főlemelő püspöki beiktató ünnepélyét tartalmazza. A jövő számban a mostan kimaradt sok anyagot hozni fogjuk. A beküldött cikkek íróitól türelmet kérünk. A jövő szám november hó 1-re meg fog jelenni.

Tipografia „Pallas” könyvnyomda Cluj, Strada Vlăhuța 3.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSOS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította : DR. BOROS GYÖRGY.

Dr. ELEKES DOMOKOS
az unitárius egyház új főgondnoka.

(Szöveget lásd lapunk 1938. évi október (10-ik szám) 210. oldalán.)

487. Percech, Unit. ar.
Plotroasa J. Turda P. Moldov

Ima a püspökeiktató ünnepélyen.

Égnek és földnek örök királya, Szent-Egyedülvalóság, Nagy Isten! ki prófétád által szólottál régen a népekhez, az emberek fiaihoz, lelked gyermekeihez: ma ismét hallatod szavadat s prófétád által ma ismét elküldöd választottadhoz, e gyülekezet szelid és alázatos szívű főpásztorához az ég és föld Örök Királyunk biztatását, bátorítását, evangéliumát, örömmizenetét: Kelj fel, világiskodjál, mert eljött világosságod és az Úr dicsősége rajtad föltámadott.

Oh mily mélységes tiszta öröm hallani, Úram, a te szódat, és mily fölemelő, bátorító erő érezni, tudni bennünk és körülöttünk a Te világosságodat; Oh mily magasztos megbízás akaratod teljesítésére elhívatni és mily dicsőséges szolgálat a Te országod eljöveteleért élni és munkálni.

És, Felséges Örök Királyunk, jóságos Atyánk, a Te akaratod betöltésére elhívott fiad és első szolgád az egyedül csak Téged imádó hívek seregében, szent örömmel hallván szavadat, itt áll ma szent arcod előtt alázatos szívvel, imádságos lélekkel boldogan, hogy fogadásait megadja Néked az Ő egész népe előtt.

És itt állunk mi is, mint az Ő népe! Itt állunk szívünk érzelmeiben, mint hűséges barátok; hitünk teljességében, mint édes testvérek; értelmünk erejében, gondolataink világában, mint szabadnak született emberek, mint szabadságra nevelt férfiak, de itt állunk szolgálatunk terhei és gyönyörűségei között egyaránt, mint lelkünk műveltsége által is alázatosságra és engedelmességre elkötelezett fiak! Itt állunk mi is áldott színed előtt ünneplő lélekkel szent elhatározással, hogy fogadásainkat a Te első szolgád, a mi Főpásztorunk előtt mi is megadjuk Néked!

És megadhatók-e fogadásainkat szentebb alázat és tisztábban ragyogó méltóság között, mint amikor a Főpásztor vállára a szolgálat palástja omlik és homlokán a Te dicsőséged fénye sugárzik? És megadhatók-e fogadásainkat mélyebb átérzéssel, mint emberméltóságunk tisztultabb tudatában azzal az ünnepélyes elhatározással, hogy a szolgálatban a Főpásztornak társai leszünk s anyaszentegyházunk javát, népünk boldogulását a Te dicsőségedre szíven viselő munkájában ragaszkodó szeretettel, törhetetlen hűséggel, igaz hittel és lelkesedéssel kívánunk résztvenni. Ez ünnepi fogadásunkat áldd és szenteld meg Istenünk, hogy legyünk állhatatosak, kitartók akaratod betöltésében, hogy mielőbb jöjjön el közénk országod s anyaszentegyházunk legyen az igazság, békesség és szeretet boldog birodalma.

S anyaszentegyházunk fejét, népünk Főpásztorát fond át szerelmed karjaival és öleld őt körül áldásaid gazdagságával, hogy magasztos hivatásának, küldetésének betöltésére, anyaszentegyházunk bölcs kormányzására legyen szívének elégséges ereje és bátorsága! Gyűjtsd köréje munkás szeretettel az önzetlenek, a jók, a hűségesek, igazak táborát és áldd meg őt legszentebb fiadnak mindeneket magához vonzó lelkével, hogy mint jó pásztor, eltévedt juhait és összegyűjthesse s ha lát megbántott szívet, felhős arcot, borús homlokot, üzze el a felhőt szeretetének áldott lelkével és simítsa el a borút a békesség simogató szelid kezével, hogy Uram, a te hajlékodon megelégedett boldog nép lakozzék s a Főpásztorra tekintvén Istent magasztaló élő hittel, mint szent vallomás törjön fel a Zsoltár az Ő örvendező népének ajakán:

Boldog ember az, aki nem jár gonoszok tanácsán; a bűnösök útján meg nem áll és a csúfolodók székében nem ül, hanem az Úr törvényében van gyönyörűsége és az Ő törvényéről gondoskodik éjjel és nappal. És olyan lesz, mint a folyóvizek mellé ültetett fa, amely ideje-korán megadja gyümölcsét és levele el nem hervad és minden munkájában jó szerencsés leszen (I. Zsolt. 1—3) mindörökké. Ámen.

Halmágyi János.

Az én imám.

Az én imám nem kesergő szók árja,
Nem mea-culpás mellveregetés,
Nem megbocsátást esdő könnyezés,
Mely az irgalmas Atya kegyét várja.

Az én imám nem szürke, balga panas,
Nem tört vágyak visszajajgatása,
Nem sorscsapás ránközönli száma,
Nem mosolyvesztett, nemeljövő vigasz...

S nem borulok le, ha én imádkozom,
Kopott padoknak térdemet nem adom,
Hanem magasra emelem fejem.

S a végtelenbe nyújtom a kezem,
Hogy újra, újra magamba zárjalak,
Téged Istenem, kit vágyva vártalak.

Istenkeresésem.

Jöhetsz fekete lovag, bátran jöhetsz halál!
Én nem félek tőled, én nem reszketek,
Ha kinyújtod értem fekete kezéd,
Mert élni tudó lelkem újabb életet talál!

Lehet ibolya leszek, szerény és szemérmes,
Vagy talán gyöngyvirág, fehér, harmatos,
Melynek szava meleg s édes dallamos
Imát zeng a tavaszhoz s a Szép istenéhez.

Vagy talán erdő leszek, titkokat susogó,
Vagy szőkelelkű, csendes, lassuléptű folyó,
Mely a hajnalban veled beszél, Uram;

Vagy kis pacsietta, mely dalosan suhan
Dicsérő énekkel feléd... s bármi is leszek,
Szebb dalos imát tudok majd áldozni Neked.

Dobai István.

A halál évadja.

Ürmösi Károlyné

szül. Kántor Gizella.
1880—1938.

A láthatók ideig valók, a láthatatlanok pedig örökkévalók.
II. Kor. 4 r. 18.

Tudjuk, hogy ha ez a mi földi sátorházunk elbomol, épületünk van Istentől, nem kézzel csinált, örökkévaló házunk a mennyben.

Aki pedig minket erre elkészített, az Isten az, aki a lélek zálogát is adta nekünk.
II. Kor. 5. r. 1 és 5.

Szomorú és megrázó jelenség a halál. Eltűnése egy kedves arcnak, amelyet szívünkbe véstünk. Megszűnése évtizedek munkájának, tevékenységének, önfeláldozó szeretetének, fájdalmak és megpróbáltatások hősi elviselésének, amely szemünk előtt folyt le, amelyet ott éreztünk mindig magunk körül.

Kialvása egy életnek, amely reményekkel és álmokkal

Ürmösi Károlyné.

indul meg, amelyek megvalósulására főrekszik ki-ki a maga módja szerint.

S amikor elérkezik a halál, úgy érezzük, mintha mindennek vége volna s az elmulásnak fájdalmas érzése szorítja össze torkunkat és szívünket.

* * *

Pedig mindez csak látszat csupán, mert a testen keresztül a lélek élete zajlik; a láthatón keresztül a láthatatlan. A láthatók pedig ideig valók, a láthatatlanok pedig örökkévalók.

Az élet a lélek alkészülete az örökkévaló világ számára. A lélek végzi rajtunk és általunk, aki k.

s eltávozottunk, valóban nagy lelkeskedésévalóság számára s ezt a munkát Isten végezte rajtad és általad.

, de erős és csüggedetlen volt a lélet záloga.

s volt ez a műszer, milyen áldott, milyen gazdag es változatos. Istennek húrjai szóltak meg rajta.

És mennyire uralta a főrékeny testet. Hídet, megnyugvást keltett mindenkiben, erőt adott a csüggedőnek, szeretetet árasztott maga körül. Láthatóvá tette a láthatatlant: a lelket, mert lassanként egész életed lélekké finomult.

Nehéz volt életed és mégis könnyű:

mert dalt fakasztott ajkadon
és lámpást adott kezedbe az Úr.

És te megőrizted az Úrnak lámpását, amely világított neked megpróbáltatások és szenvedések között is; s mutatta az utat, amelyen haladni kell. S vándorlásod közben megőrgzítettél finom érzéseidet, hálásan megköszönted az Úrnak az útmutatást.

Szép volt ez az élet, Isten áldotta; a halandóság közepette a halhatatlanság virágai nyilottak ki benne.

Ne sírassátok őt, kedves hozzátartozók, mert bizonyára örökkévaló háza lesz neki Istentől a mennyben.

A lámpás pedig, amelyet az Úr az ő kezébe adott, világítson nektek is. Ez lesz az ő megnyugvása s ez lesz a ti megnyugvástok s a mi megnyugvásunk is az ő elvesztése fölött. Ámen.

Imádkozzunk!

Dr. Varga Béla,
püspök.

Benkő Árpád.

1865—1938.

Hosszas és súlyos betegség után aug. 5-én utolsót dobant egy nagy szív. Mikor már a tudomány segíteni nem tudott, ekkor jött a halál, hogy az élők közül kiszólitson egy fáradhatatlan munkást.

Árkoson született előkelő nemes családból 1865-ben. Elemi iskoláit Árkosan végezte, Sepsiszentgyörgyön a székely Mikó-kollegiumban végzett 4 gimnázium osztályt. Páratlan szorgalmával szerezte meg nemcsak községe, hanem a vármegye népének ragaszkodását. Példátlanul álló munkabírása nyitotta meg előtte a haladásnak azokat az utjait, aminő keveseknek jut osztályrészül. Községében és a vármegyében, mint tekintélyes ember volt ismeretes.

Községében távozása olyan ürt hagyott, amit ma pótolni lehetetlen. A község mindenirányu fejlődését szíven viselte. Mint kiváló gazda nemcsak faluja, hanem a vidék népének is példát mutatott, hogyan kell az édes anyaföldet szakszerűen és eredményesen munkálni. A község lakóinak felbecsülhetetlen vagyont mentett meg az önkéntes tűzoltóegylet megalkotásával és modern felszerelés beállításával. Fél évszázadon át nemcsak odaadással vezette, hanem haladásáért a legmesszebbmenő áldozatot is meghozta. Hasonló nagy gonddal vezette az árkosi takarékpénztárt is. Az ő szívós munkája vitte a kis vidéki intézetet annyira előre, hogy egyik legjobb pénzintézetek közé tartozott. Élete a kis intézettel annyira össze volt forrva, hogy halálos betegsége is onnan származhatott, midőn az intézet életében megállást, sőt visszaesést kellett tapasztaljon.

Nem unitárius vallásúnak született, de annál lelkesebb és buzgóbb egyháztag volt. Nem volt az egyházköztség életében olyan megmozdulás, melyet ne támogatott volna. Sőt, mikor a világháboru után egyházaink nehéz helyzetbe jutottak, kezdeményező volt, hogyan lehet és kell az édes anyán segíteni. Erdemei elismeréséül egyetemes egyházunk azzal tüntette ki, hogy egyházi tanácsosok közé bevásztatta.

Gyönyörű szép terve volt. Csak az a szomorú, hogy agyában egy ér hamarabb megpattant, mielőtt szép tervét megvalósíthatta volna. Hosszas és súlyos betegség után váltotta meg a halál a szenvedéstől. Koporsója mellett a háznál Végh Benjámin és Br. Szentkereszty Béla, a sirnál Dr. Kovács Lajos és Derzsi János mondtak beszédet. A falu és a vármegye nagy részvéte mellett helyezték porait az árkosi köztemetőbe örök nyugalomra.

Emlékét hálás kegyelettel őrizzük.

Dombi János
ny. unitárius lelkész
1851—1938.

Napjainkban súlyos veszteség és fájdalmas meglepetés érte az ujságot olvasó közönséget. Látnia kellett, hogy „hullnak-hullnak egyre hullnak, színe-java a magyarnak”. Egyházunk testén is érzékeny csapást ejtett a halál. Látni kellett, hogy „Itt is egy név”. Milyen különböző érzésekkel nézzük egy ifjunak, vagy egy öregnek a halálát. Az ifjunak a halála panaszos kérdésre nyitja ajkainkat: „Meddig tódul még új gyász régi gyászra, Oh hát csak kora hervadásra, És nem öröme nyílik a virág?” Az öreg embert pedig nagy megnyugvással bocsátjuk az örökös nyugalom honába, mert a természet és Isten rendje szerint ideje lejárt. Nincs is értékelve a mi időnk legtöbb öregeinek élete. Azonban ez a felfogás nemcsak korunk ifjúságát szállotta, mert a 16-ik század nagy költője Zrinyi Miklós is így festi az ő korát:

„Jóságos cselekedetnek nincsen keleti
Sem öreg embernek nincsen tisztelet!”.

Dombi János is már öreg ember volt, a 87-ik esztendőtt járta. Ebből a sok szép időből 40 évet töltött egyházi szolgálatban. Datkon kezdte a papságot s szülőfalujában Homoród-Szentmártonon végezte. Mint pap nem tartozott a nagy papok közé, de a kötelesség teljesítésben, a szép példaadásban, az egyház anyagi és szellemi ügyeinek vezetése és megtartásában, az unitárius hithez és egyházhoz való meggyőződéses ragaszkodásban egyse multa felül. Nemcsak ajkain hordozta a szeretet igéit, hanem áldásterjesztő jócselekedeteiben. A gyengéknek támasza, a tévedtnek utbaigazítója, a gonosztevőnek nemesbítője, a szegénynek felsegítője, hiveinek igaz barátja és papja volt. És mint ember is a társaságos élet minden viszonyaiban a haladás és jólét magvait igyekezett elhinteni, lelkéhez nem fért a fekete irigység és rágalom, minden embert tisztelt, megbecsült, de ő is szeretetben, megbecsülésben és tiszteletben élt házában és házán kívül.

Szép és népes családot hagyott hátra, kiknek sorsát tekintélyes vagyonából jól eltudta rendezni, de a legnagyobb örökséget abban a vallásos hitben hagyta, melyben lelki és testi gyermekeit nevelte, melyre maga adott követendő példát, amint én cselekedtem, ti is azonképpen cselekedjetek. Oh erre a megtartó és éltető hitre nagy szüksége is lesz a családnak, hogy az élet harcaiban megállni tudjanak s házuk ezental is az erős Dombi-családnak egyik biztos vára, kikötő-helye legyen.

Temetése szept. hó 13-án volt a homoród-szentmártoni templomból s az ott megjelent nagyszámu közönség fényes biznyságot tett arról, hogy nem hal meg könnyezetlenül, ki

földi életében nemesen érez, nemesen, igazságosan és szeretettel bánik másokkal, ki az erkölcsnek szép országát önmagában hordozta, lelkiismeretével védte, ápolta, az ilyen embernek emléke áldott.

Egyik legjobb barátom sirjára teszem le ez emlékfüzért, könnyeimmel öntöztem koporsóját, emlékét pedig lelkemben, mint igaz barátét, hervadhatatlanul fenntartja, páratlan szerénysége, a benne lakozott nemes, humanus érzés, az ő rokon-szenves, mindig szolid, alázatos és kedves lénye. Legyen álma csendes, emléke áldott.

Id. Sándor Gergely.

Dobai István.

1898—1938.

Nem unitáriusnak született, de azzá lett teljes lelkéből. Tanítói oklevelet szerzett, de lelke azt sugta, akarata odavezette, hogy ne csak a közismereti tárgyaknak legyen a tanítója és ne csak a gyermekeknek és ifjaknak, hanem minden Isten után szomjuhozó léleknek: gyermeknek, ifjunak, férfiúnak és nőeknek, öregeknek és aggastyánoknak vigasztalója, tá-

Dobai István.

mogatója, barátja, vezére és prófétája lehessen. Ezért kiegészítette tanulmányait, érettségit tett s a teológiai akadémia elvégzése után lelkészi oklevelet szerzett. Nehány évig Homoródujfaluban, azután pedig Vargyason volt lelkész. Innen szőlította el az Úr az örökkévalóság birodalmába.

Dobai István rövid, derékban kettétört életében is sokat élt, sokat munkálkodott és sokat szenvedett. Rája igazán találunk *Az Ember tragédiájának eme szavai*: „Minden, ami él, egyenlő soká él. A százados fa s az egy napos rovar. Eszmél, örül, szeret és elbukik, amint napszámát s vágyait betölté.”

Dobai István megkóstolta már gyermekkorában Istennek azt az ajándékát, melyet balsorsnak, szenvedésnek neveznek. Atyját elveszítette, mielőtt megszületett volna. Édes anyja emlékét pedig így örökíti meg:

Sohasem láttam és mindig látom,
Nyomon kísér, mint örök álom
Az anyám.
Mikor láttam, még nem is láttam,
Én csak néztem a betegágyban
Az anyám.
Nem is tudtam a vén kaszásról,
Hova vitte a betegágyból
Az anyám.
És azóta nézve se láttam,
Mégis látom fiui vágyban
Az anyám.

Elhalt édes anyja helyett egyik nagynénje nevelte fel. Serdülő kora a világháboru idejére esett. A háboru sodra őt is magával ragadta. A háboru vége felé bevonult katonának és végig szenvedte a visszavonulás és leszerelés dicstelen korszakát. A háboru után a lelkészi pályára lépett. A teol. tanulmányok mellett a muzsáknak hódolt. Lantját a nemes érzelmek, a szülői iránt való bánatos szeretet, visszaemlékezés és szive választottja iránt érzett benső nemes vonzalom hatja át. Gyermekkorának árva éveit a szerelem tiszta és soha ki nem alvó érzelmeivel pótolja.

Iréném, gyere!
Köves az út, por száll e tájon,
Iréném, gyere,
Szébb, óh szébb az én világom.

Az elhívott leányszív megértette a hívó szózatot. Követte a költőlelkű ifjút, sok szenvedéssel teljes életét megédesítette, miért a költő boldog elismeréssel énekelte:

Érezd, hogy az Életet köszönöm neked
Ki a halált kerestem.

Dobai István a lekipásztori munkában teljes odaadással elmerült. Érezte népének szive dobbanását s mindent megtett az egyesekért és az egyházközségéért, ami tőle telhetett. Mindkét egyházközségének népe teljes odaadással ragaszkodott

hozzá, mert benne az igazi, szeretetteljes jó lelkipásztort látta, aki életét is kész föláldozni a nyájáért.

Kiválóan jól képzett teológus volt. A világhirre emelkedett nagy német teológusnak: Rudolf Ottónak nyomdokain járt, a vallásnak mélységeit az ő nyomdokain kereste.

Egy igazi munkás nemes szív szünt meg dobogni; a szellemi életnek egy kiváló fényszórója aludott ki Dobai István élete elmulásával. Halála nem csak egyházközségének, hanem egyetemes egyházunknak is érzékeny veszteség.

Fazakas Béla.

1899—1938.

Szomoru, fájdalmas hírt hozott a posta Abrudbányáról. Alig tudtunk hinni szemeinknek. Azelőtt rövid idővel járt Fazakas Béla abrudbányai lelkész Kolozsváron s már szept. hó 15-én halálhírét hallottuk. Halála megdöbbentő véletlen folytán jött létre. Az abrudbányai Astra ünnepség alkalmával a zászló ki volt téve a lelkészi lakásra is. Éjszaka a gondos lelkész arra ébredett fel, hogy eső esik. Felkelt ágyából és a zászlót be akarta venni, hogy a zászló az esőben ne rongálódjék. Amint kihajolt álmosan az ablakon, a megázott zászló magával rán-

Fazakas Béla.

totta, egyensúlyát veszítette és az utca kövezetére esett a körülbelül 10 m. magas emeleti lakásból. Az esés közben oly súlyos belső vérzés érte, hogy néhány napi küzdelem után kiszenvedett. Ime, az egyháza vagyonát féltő pap tragédiája. Még aludni sem tud, ha észreveszi, hogy egyházközségét kár éri s gondoskodása közepette éri a halálos szerencsétlenség!...

Fazakas Béla lelkész pályája eddig sem nélkülözte a nehézségeket. Az abrudbányai templom tűzvész áldozata lett. Új templomot építeni sohasem volt könnyű munka. Még Salamon király idejében sem ment könnyen, pedig akkor az ország erejének teljességében volt. Most pedig a világháború után, a leromlott gazdasági helyzetben, megfogyatkozott számu hivekkel éppen nehéz feladat. Fazakas Béla nem ismerte a lehetetlent. Megértő hiveivel addig munkálkodott, amíg a templom tető alá került és a harangok is fel voltak szerelve már a toronyba. A harangszentelés még nem volt meg. Az első megszólalása a harangoknak a lelkes, templomépítő, Nehemiás szellemű papnak a halálát jelentette. Milyen váratlan fájdalom: a harangok nem örömet, hanem végtelen fájdalmat hirdettek. Végtelen fájdalmát a korán özvegyé lett hitvesnek, a két árva gyermeknek, a bánatos édes anyának, hűséges testvéreknek és jó rokonoknak. Az abrudbányai unitárius új harangokat a fájdalom könnyei szentelték fel. Ez talán a legmélyebb és legmeghatóbb felszentelése a harangoknak.

Az elhunyt még élete derekán levő lelkész néhai Fazakas Lajos maroskőri esperesnek volt a fia. Lánglelkű édes atyjától örökölte az önzetlen, önfeláldozó munkaszeretetet. A belső tűz és buzgóság korán elégette. Megmaradt azonban munkáságának eredménye: a templom; az Ezsdrási és Nehemiási munkának eredménye és egy munkás, lelkes élet boldogító emléke.

A gondviselő Isten vigasztalja meg az árván maradt családot. Az egyházközségnek pedig adjon továbbra is buzgó lelkészt a félbenmaradt munka befejezésére.

Gyöngyösi Károly

nyug. ig.-tanító 62 éves korában szept. hó 10-én Bölönben, hol utóbbi időben leányánál tartózkodott, hosszabb betegség után meghalt. Nagy részvét mellett Sepsiszentkirályban temették el. 30 évig volt tanító. A magyar imperium alatt hosszabb időn át Sepsiszentgyörgyön a tanfelügyelőséghez volt berendelve. Sepsiszentgyörgyön és Sepsiszentkirályban énekvezéri teendőket is végzett. Nyugdíjas idejét Brassóban töltötte, hol tevékenyen vett részt az egyházi életben. Felesége, gyermekei és unokái s nagyszámu rokonság gyászolja. Emléke legyen áldott.

**Zsarolyáni
Márton Sándor**

ny. m. királyi erdőtanácsos, a Magyar Természettudományi Társaság örökös tagja, szept. 1-én Érkeserűben 77 éves korában elhunyt. Egyéniségét családjáért való szerető gondoskodás és tudomány-szeretet jellemzi, mely téren maradandó alkotásai hirdetik nevét. 22 év óta nyugalomba vonultan élt birtokán s élete ez utóbbi szakaszában unitáriussá lett a tudós mélységes meggyőződésével, azonban elszigetelt helyzete és egyre súlyosbodó betegsége miatt egyházunk életében tevékenységet kifejezteni nem volt alkalma.

Halálát özvegyén kívül gyermekei: Krausz Jenőné szül. Márton Margit; Paksy Dezsőné szül. Márton Mariska; Márton Boriska és Márton Sándor és neje, vejei, unokái és testvére gyászolják.

A temetési szertartást szept. 3-án Komjátszegi Géza bihari lelkész végezte. A község egész lakossága, ismerősei, tisztelőinek nagy száma kísérte koporsóját a családi háztól a temetőbe. Pihenjen csendesen! Gyászbaborult családjának őszinte részvéttel kívánunk vigasztalódás Istentől.

**Gergely Istvánné
Lakatos Julia**

életének 65-ik, házasságának 38-ik évében, négyévi sorvasztó betegség után, folyó évi augusztus hó 14-én jobblétre szenderült.

Az elhunyt fáradhatatlan munkás volt. Lelke telve volt önzetlen szeretettel s ezért mindenkinek megbecsült „Juliska nénije” volt.

Pihenjen csendesen. A bánatos szíveken legyen és maradjon a hit gyógyító balzsama.

**Özv. Gyulai Ferencné
szül. Sükösd Ilona**

életének 74-ik, özvegyiségének 18-ik évében, szept. hó 7-én, Nagyajtán rövid szenvedés után váratlanul elhunyt. Az egyszerű néptanító gondterhes családjának volt a lelke. Tizenegy gyermekben virágzott ki élete tavasza, szép ifjúsága. Tíz élő gyermek nyugodt élete, pályákon való sikere, kenyere s ezeknek könnyes emléke áldja. Temetése szeptember hó 9-én volt Nagyajtán nagy részvét mellett. Gyulay Árpád korondi lelkész és Taar Gézané nagyajtai lelkész neje édes anyjukat gyászolják az elhunytban. Pihenjen csendesen. A bánatos szíveket vigasztalja meg a Mindenható Isten!

Vida Géza

sepsiszentgyörgyi énekvezér, ny. állami tanító szeptember hó 29-én éjjel rövid, de súlyos szenvedés után csendesen elhunyt. Az egyházközséget 15 éven át szolgálta keresztényi alázattal, becsületességgel, hithűséggel és lelkesedéssel. Koporsója mellett szomorúan ismétli az egyházközség: „Leesett a mi fejünk koronája”.

Az igazak emlékezete áldott!

Alsójárai Járai Béla

egyházi tanácsos, földbirtokos, életének 76 ik, házasságának 36-ik évében, rövid szenvedés után október 6-án Dészfalván elhunyt. A Járay-családnak utolsó nemes sarja távozott el vele Dészfalváról. Egyházunknak, családjának munkás, hű fia volt. Emléke áldott, pihenjen csendesen.

Bobai István unitárius lelkész emlékére.

A szép álmok tornya ledőlt,
Harangja néma lett.
Búfelhőből könny záporoz
Ledőlt torony felett.

A madárdal, virágillat
Imádsággá váltott,
Hogy ez ima megjobbitson
Egy egész világot.

Te voltál az álmok tornya,
Be sokat álmodál!
Mig a halál meg nem állott
Sötétén ajtódnál.

Szavad, a zugó harang szólt:
„Szeretet, Igazság!”
Igy lesz sarkig letaposva
Minden, ami gazság!

Álmod gyönyörűen tiszta,
Égigérő szép volt,
Mint nap s csillagragyogással
Aranyozott égbolt.

Igy lesz a sóhajok földjén,
Kacagás, dal, élet
S oly boldogság, minőt ember
Valaha remélhet!

És a harang, papi szavad
Almodról, hogy zúga,
Lombosabb, virágosabb lett,
Erdő-mező zúga.

A szép álmok tornya ledőlt.
Te voltál a torony...
Szavad a zugó harangszó
Konduljon olykoron.

Konduljon a sziveinkbe,
Ébresszen, indítson,
Hogy emléked aranykulcsa
Szebb jövődöt nyisson!

Vári Domokos.

Püspök urunk utjai.

Az oklándi közel 700 éves újjáalakított templom felszentelése.

Október hó 9-én lélekemelő ünnepség színhelye volt a székelyföldi Oklánd község. Az egész vidék unitárius hívóinak jelenlétében szentelte fel csaknem hétévszázados, újból renovált festőien szép templomát *Dr. Varga Béla* unitárius püspök, akinek a közelmúltban történt beiktatása óta ez az első nyilvános szereplése. *Dr. Varga Béla* püspököt hívei nagy ünnepléssel fogadták. Amerre elhaladt székelyföldi útjában, mindenütt a székely nép ragaszkodásával és szeretetével találkozott.

Az újjáalakított oklándi templom.

Az oklándi templom igen sok régi művészi emléket őrzött meg. A lelkes unitárius nép szükségesnek tartotta a kibővítést és ezt szakértők vezetésével úgy hajtotta végre, hogy a műemlékek megmaradtak.

A régi templomépületet kibővítették. A padokat székely motívumú festéssel látták el, ami teljesen összhangban van a templom mennyezetének eredeti többszázados festésével. Az új templom körül a hívek új kerítést is készítettek. Szemben a templom bejáratával pedig díszes faragványú székely kaput emeltek.

Dr. Varga püspök Csifó Nagy László kolozsvári lelkész kíséretében utazott le a templomszentelő oklándi unitáriusok közé. A falu határában székelyruhás lovasbandérium várta a püspök gépkocsiját s kísérte nagy lelkesedéssel az ünnepség színhelyére, ahol már várta a több ezer emberből álló tömeg élén a papság és esperesek kara. Megjelent a templomszentelési ünnepségen a székelykereszturi unitárius kollégium tanári kara is. Ott voltak *Dr. Máthé István* és *Csiky Albert* felügyelő gondnokok és számosan a vidék előkelőségei közül.

A felszentelő beszédet *Dr. Varga Béla* püspök tartotta, imát mondott *Bedő Miklós*. *Kelemen Imre* oklándi lelkész és *Egyed Mózes* a templomépítés történetét ismertették. *Bede Emil* székelykereszturi segédlelkész énekszáma után *Fekete Domo-*

kos székely népköltő ugyancsak a templomépítés történetét ismertette ékes rímusokban, könnyekig meghatva az ünneplő gyülekezetet. Urvacsorai ágendát *Taar Géza* nagyajtai unitárius lelkész mondott. Templomozás után többszázteritéken közrebéd volt. Az ünnepség az estéli órákban folytatódott, ekkor *Csifó Nagy László* prédikált. Jelen volt az ünnepségeken *Harrington* amerikai unitárius lelkész is, aki az amerikai unitáriusok nevében köszöntötte a székely hittestvéreket.

Az oklándi templomszentelés felemelő ünnepsége bizonyosan sokáig fog élni úgy az oklándi templomépítő hívek, mint a környékből összesereglett több ezer székely unitárius lelkében.

Papiházszentelés Komjátszegen.

A kolozsvári és tordai út mentén levő komjátszegi unitárius egyházközségnek nagy napja volt vasárnap, október hó 16-án. A kis egyházközség ekkor szentelte fel ujonnan épített szép és minden tekintetben megfelelő lelkési lakását. Az ünnepélyre meghívták az egyház vezetőségét. Megjelentek az ünnepélyen Dr. Varga Béla püspök, Dr. Gál Miklós főgondnok, Dr. Kiss Elek egyh. főjegyző, püspökhelyettes, Árkosi Tamás egyházi közügyigazgató, aranyos-tordaköri esperes, Ürmösi József püspöki titkár, Pataki András jószágfelügyelőségi elnök, várfalvi lelkész, Gálffy Zsigmond kollégiumi igazgató, Gombási János egyházköri jegyző, Benczédi Pál kollégiumi vallás-tanár stb.

A vendégek érkezését a falu unitárius népe a falu határán várta, a püspököt tiszteletteljes üdvözlettel fogadták és lovasbandériummal kísérték be az egyházközségbe.

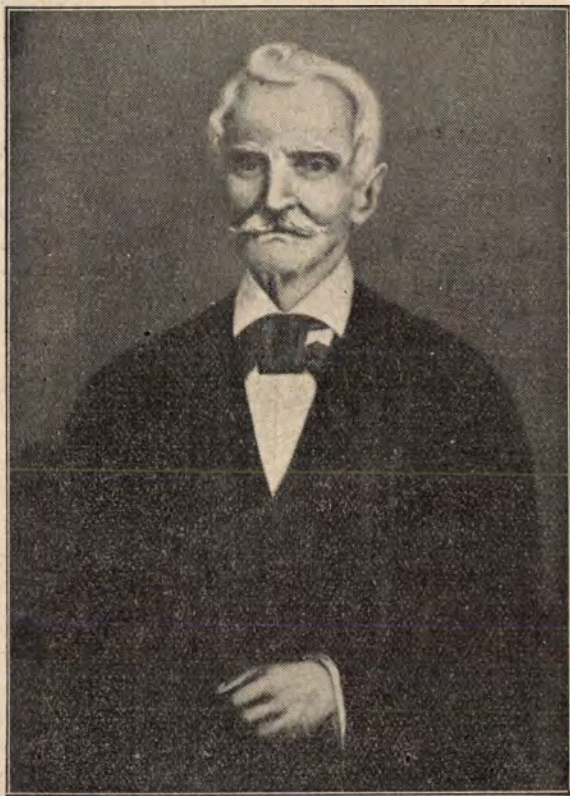
A megható ünnepély a templomban folyt le. A nők már a megérkezésük virágcsokrokkal fogadták a főpásztort. A templomi istentiszteleten az egyházi ének elhangzása után Gombási János aranyosrákosi lelkészköri jegyző mondott tartalmas, szívből jövő imát, a lelkeket mélyen megható beszédet pedig *Dr. Varga Béla* püspök mondta az Efézusi levél 2 r. 8 verse alapján.

Az Istentisztelet végén Buzogány Kálmán helybeli lelkész az építés történetét mondotta el. Felolvasta az adományozók névsorát, melyből örömmel győződünk meg, hogy a község csaknem minden tagja részt vett az áldozatot követelő munkában. A buzgó lelkész sejtette, hogy a munkáról nem mondanak le, hanem a megértő lelkek segítségével most a templom ujjaépítését tervezik. Adja az Isten, hogy az is éppen olyan fényesen sikerüljön, mint a papi ház. Reméljük, hogy úgy is lesz, mert Buzogány Kálmánban olyan lelkészt talált a komjátszegi ekklézsia, aki lelkesedni és lelkesíteni és önzetlenül munkálni tud.

Kegyeletes ünnepély.

Kövenden szeptember hó 18-án megható ünnepély keretében leplezték le azt az arcképet, melyet Kovács Pál jeles hitrokon festőművész festett Gál Lajosról, Kövendnek 50 éves volt hűséges unitárius lelkészéről. Gál Lajos 1905-ben halt meg, ezelőtt 33 esztendővel. Ő volt az egyházközség anyagi

Néhai Gál Lajos, kövendi lelkész.

megerősödésének a megalapozója. A Tanka-család festette meg az arcképet a tanácsterem részére.

Az ünnepély templomi istentisztelet keretében folyt le, melyen a hívek nagy számmal vettek részt. A kitűnően megfestett kép, amely Kovács Pál festőművésznek egyik legsikerültebb alkotása, most Ádámossy Gábornak, a korán elhunyt lelkésznek arcképével disziti a kövendi tanácsterem falát.

Jó, hogy emberek ilyenre is gondolnak. A mai ember tulságosan jól tud feledni. Igen sokan nem akarnak tudni arról,

hogy ezelőtt is érdemes, munkás, lelkes és önfeláldozó emberek voltak. A mának alapját a tegnapiak és tegnapelőttiek vetették meg. A kövendiek tudják ezt. Elismerés a Tanka-családnak az áldozatért és az eszméért, a festőművésznek az önzetlen és szép munkáért, a rendezőknek az áldott alkalomért.

Az Egyetemes Unitárius Lelkészkör

a zsinatot megelőző szept. 29—okt. 1-én háromnapos továbbképző konferenciát és közgyűlést tartott. Nagy számban jelentek meg lelkészek s a magasszínvonalu előadásokat élénk megbeszélések követték. Mindez azt mutatja, hogy az unitárius lelkeszi kar megérti az idők szavát, a felfokozott igényekkel szemben ön maga művelésére, a testületi szellem ápolására nagy gondot fordít.

A kollégium disztermében tartott reggeli istentiszteleteken Rázmán Mór, Erdő János és Ekárt Andor lelkészek végeztek lelkeszi szolgálatot, a templomban esti istentiszteleteken, Útő Lajos esperes és Lőrinczy László prédikáltak.

Pál Dénes elnöki megnyitójában azt a rendkívül fontos szerepet vázolta, amely a lelkészekre ebben a nyugtalan világban várakozik. Megrázó szavakkal s megkapó színekkel mutatott rá, mi a különbség a fegyvercsörtetés zajának minden építő törekvés megfélemlítő hatalma; s a megértést kereső testvéri szeretet nemesítő ereje közt.

Zoltán Sándor teológiai magántanár, homoródszentmártoni lelkész „A másvilág és az Új-szövetség” című tanulmányát olvasta fel. Felolvasásában, mely hosszas, komoly új-testamentumi tanulmányozás érett gyümölcse volt, azokra az örök kérdésekre mutatott rá, melyek a lelkek mélyén minden időkben feleletet várnak. E tekintetben nincs különbség az ősidők rejtelmes világa s a mai kor gépekkel dolgozó embere között. Különböző korok, különböző színvonalu műveltsége, más és más színbe öltöztette e kérdéseket és feleleteket, de lényegük, gyökereik egy.

Ez előadás alatt jelent meg a teremben *Donald Harrington* amerikai unitárius lelkész, az amerikai unitárius egyház hivatalos kiküldöttje. Elnök meleg szavakkal köszöntötte, mire meghatottan adta át az amerikai unitáriusok testvéri üdvözlését. Igérte, hogy következő látogatása alkalmával magyarul fogja köszönteni az erdélyi testvéreket. A beszédeket *Kővári Jakab* lelkész közli jegyző tolmácsolta.

Lőrinczy László kadácsi lelkész „A vallás és erkölcsi nevelés a gyakorlatban” címen tartott előadást. Lelkeszi munkamezeje e fontos barázdáiról szedte össze tapasztalatai és kalászeit. Szemléltetve azokat a nehézségeket, amelyek e munka útjában állanak. Vajha minden szülő, ki gyermekének rossz példát mutat a családi életben tanusított durvaságával, trágár

beszédével, hallhatta volna mennyi kárt okoz gyermeke zsenge lelkének kibontakozásában oktalanságával. A tekintély, a fegyelem, a példaadás, önfegyelmzés mind fontos pillérei az egészséges lélek felépülésének.

Simén Dániel lupényi lelkész „A lélek problémájáról” beszélt. Szinte lenyűgöző az előadó széleskörű tudása s az a biztonság, amivel azt rendszerezi. Van-e lélek, s ha van, milyen viszonyban van az észszel, intelligenciával, örökélettel? Ezek voltak a főbb kérdések, melyekre feleletet keresett. Szembenézett a mai világban olyan sokszor gunyosan feltett kérdéssel: „Lélek, lélek, de miből élek?” S feleletében gyönyörűen kidomborította, hogy minden gunyolódás dacára is szoros összefüggés van a lélek s az élet között s amelyik családban, társadalomban ezt figyelmen kívül hagyják, ott hiába minden anyagi kincs, nyugalom nincsen. A lélek kell összehangot teremtsen önmagunk, a társadalom s a világmindenség közt.

Máthé Sándor ujszékelyi lelkész a háromszázéves dézsi egyezkedésről tartott időszerű felolvasást. 300 esztendeje, hogy a kedvezőtlen külső körülmény s a belső meghasonlás folytán egyaránt meggyengült unitárius egyházat hét napig tartó vita után egy olyan egyezségbe kényszerítették belé, amely terjedésében, fejlődésében megállította, sőt messze visszavetette. Cenzura, erőszakos térítés, templomok elvétele sujtották az unitáriusokat ez egyezség után. Sok bélyegét most 300 év után is magunkon viseljük ez erőszakos egyezségnek. Az időszerű, jól átgondolt s megírt előadást szintén termékeny megbeszélés követte.

A közgyűlés során jegyző beszámolt a körök évi működéséről, *Ekárt Andor* pénztáros az anyagiakról. Gondos jelentésben körvonala azta *Sigmond József* szerkesztő a kör folyóiratának az „Unitárius Szószéknek” ügyeit. Szomorú, hogy e nagyhivatású, gondosan szerkesztett folyóirat sem a tagok, sem az egyházközségek részéről nem részesül kellő szellemi s anyagi támogatásban.

Számos indítvány közül kiemelendőnek tartom a jövő fejlődésére vonatkozólag *Geréb Zsigmond* ny. lelkész indítványát, melyben kéri, hogy a lelkészkör irjon fel egyh. főhatósághoz, hogy találja módját annak, hogy a „Kénosi-Tózsér-Uzoni-Fosztó-Kozma”-féle latinnyelvű egyháztörténelmet fordítása le magyar nyelvre s ha kéz- vagy gépirásban s egy példányban is, közhasználatra helyezze el a nagykönyvtárban. Továbbá, hogy kérje a lelkészkör az „Egyházi levéltár” megfelelőbb és egy helyen való elhelyezését, s ott egy dolgozó kis szoba megnyitását és berendezését.

Kövári Jakab
lelkészköri jegyző.

Figyelem. Az Unitárius Közlöny októberi száma, mely a püspöki beiktató-ünnepély és papszentelés leírását tartalmazza, az unitárius olvasóközönség rendelkezésére áll. Megrendelhető a szerkesztőnél. Ára 3 lej.

Nagy Béla segesvári lelkész 40 éves jubileuma.

A segesvári lelkész kiválóan értékes lelkészi pályájának 40.-ik évébe érkezett szeptember hó 18-án. A délelőtti istentisztelet alkalmával az apostol eme szavait választotta alap-

Nagy Béla.

igékül: „Semmivel sem gondolok, az én életem is nekem nem drága, csakhogy elvégezhessem örömmel az én futásomat s a szolgálatot, amelyet vettem az Úr Jézustól, hogy hirdessem az Isten kegyelmének evangéliumát.” (Csel. 20, 24). Tisztán jellemzik ezek a szavak Nagy Béla életének apostoli munkásságát. Megértő hivei méltányolták is ezt az apostoli tevékenységet és az évforduló napján, szept. hó 18-án estére egy titokban gondosan előkészített bensőséges ünnepéllyel lepték meg.

Az ünnepség délután 6 órakor kezdődött s nemcsak az unitáriusok, hanem Segesvár egész magyar közönsége részt vett benne.

Az ünnepély lefolyása a következő volt: Imát és ünnepi beszédet Kelemen István esperes mondott. Énekszámokkal közreműködött a segesvári magyar kaszinó dalárdája.

Dr. György Zsigmond f. ü. gondnok az Úrasztala mellől üdvözölte a közönséget s méltatta a nap jelentőségét és végül az ünnepeltet üdvözölte a felsőfehéri egyházkör nevében. Kelemen István esperes az egyházkör nevében, Rónay Jenő főesperes a róm. kath. egyházközség, Dr. Tóth Lajos a református egyházközség, Balázs Zsigmond igazgató a sz.-keresztúri főgimnázium, Bende Béla a küküllői unitárius egyházkör, Medgyes és Erzsébetváros egyházközségei, Széll Géza a medgyesi hívek nevében. Benkő Ferenc ny. tanár a küküllői bank hatalmas virágcsokrát adta át üdvözlő beszéde után, Balázs András karnagy ref. énekvezér tanító a segesvári magyar kaszinó nevében, Sándor István ig. tanító a ref. iskola és tantestülete nevében. Matka Károly a felnőtt ifjuság, Bálint Margit a gimnáziumi ifjuság, Pach Erzsébet a konfirmált ifjak, Orendt Annuska és Izsák Miklós az elemi iskolások nevében s mindenik egy-egy szép virágcsokrot nyújtott át. Gyarmathy Dénes gondnok az egyházközség nevében üdvözölte s átadta az egyházközség ajándékát, egy értékes ezüstórát láncsal. A Nők Szövetsége gyönyörű virágcsokrát, üdvözlétével özv. Derzsi Gáborné adta át. Katona Endréné a Nők Szövetsége nevében a jubiláns lelkész nejének adta át a gyönyörű virágcsokrot üdvözlő szavai kíséretében. Most 3 kis gyerek virágcsokrokkal a kezükben s üdvözlő verssel az ajkukon jelentek meg az ünnepelt előtt. Végül a család nevében Nagy Ferenc s. lelkész a jub. fia üdvözölte s átadta a család által készített új palástot, mit a jubiláns megköszönve — azonnal oda is ajándékozta s vállaira tette fiának — azzal a meghagyással, hogy az apai palástot viselje abban a szellemben, — azzal a becsületes munkával — mint amellyel ő viselte a 40 éven át az ő drága palástját. Ennél a jelenetnél nem volt senki, kinek könnyek ne jöttek volna szemébe. Az ünnepelt minden egyes üdvözlésre külön válaszolt.

Az ünnepély után közös vacsora volt, amelyen szintén sok, kedves és értékes beszéd hangzott el.

Tanévnyitás a teológián. A teol. akadémián az 1938—39. tanév megnyitása a tervezett október 1 helyett a közbejött zsinati ünnepélyek miatt október 5-én volt. Ez alkalommal az ifjuság éneke után imádságot mondott Gálfi Lőrinc tanár, felolvasást tartott és a tanévet megnyitotta Dr. Kiss Elek dékán. Dr. Varga Béla püspök üdvözlő és buzdító beszédet intézett az ifjusághoz.

Templomi ünnepély Toroczkón.

Kedves és fölemelő ünnepsége volt Toroczkó unitárius híveinek szept. hó 25-én; u. i. a méreteiben és szépségeiben is kimagasló templomát nagyrészen a hivek áldozatkészsége és közmunkája árán, mintegy százötvenezer lej értékben megújította. Mindenki igyekezett kivenni részét az építő munkából. A Nőegylet vasárnaponkénti lej és tojásgyűjtése cca 39.000 lej, az új fedél céljait szolgálta. Az új ablakok, a külső és belső vasalása, a templomnak s tornyával együtt tiszta fehér színe, már távolról tudtára adja a messzi vidékről Toroczkó és népe iránt érdeklődő kiránduló társaságoknak, hogy itt egy öntudatos egyistenhívő gyülekezet él, mely „méltó régi szép híréhez.”

A hálaadás ünnepén minden szemben hálakönnny jelent meg, amikor a szép és népes gyülekezet előtt Dr. Kiss Elek e. főjegyző afia meleg és minden szívet hálára dobbanó imája elhangzott. Minden jelenlévő érezte beszéde alatt, hogy a templom valóban az *imádság* háza, az építő és szépítő nép pedig az Isten népe. Az alkalmi vegyeskar Szász Ernő kántor-tanító vezetésével szép sikerrel járult hozzá az ünnepség áhítatának emeléséhez.

Az úrvacsorai beszédet és imákat Benczédi Domokos mondta az alkalomnak megfelelően. Végül pedig Főjegyző afia Főtisztelendő Püspök úr áldását tolmácsolta és áldotta meg a megújított hajlékot és ennek buzgó áldozatkész hiveit.

A megújítási munkálatokban az építési bizottság élén Pál István gondnok és Simon Miklós e. pénztárnok teljesítettek szép és dicséretes munkát, amelyért minden elismerés megilleti őket.

Az építőmunka azonban még nincs befejezve, újabb tervvel néz az egyházközség a jövő elébe, mert megbizonyosodott arról, hogy

Erős a nép, ha Isten vele
Diadalmas a hit ereje!

(is.)

Felhívás. Az Unitárius Irodalmi Társaság és az Iratterjesztő Bizottság együttesen elhatározta, hogy kiadja Dr. Fosdick Emerson Harry jeles amerikai író, világhírű könyvét: „Útazás Palesztinában”, melyet Lőfi Ödön bölöni lelkész fordított le magyarra. Az Ó- és Új-szövetségi helyek és írások tisztább megértése, valamint a jelenleg forrongásban levő palesztinai helyzet egyaránt aktuálissá teszik e könyvnek magyar nyelven való megjelenését, amely nemcsak szépségével, de tartalmi gazdagságával is olyan nagy sikert ért el világszerte. A fordítás is szépen sikerült. Reméljük, hogy e könyv nagy érdeklődést vált ki felekezeti külömbiség nélkül a magyar olvasókban. Nehány hét alatt megjelenik. Ára azoknak, akik előre jelentkeznek valószínűleg 50 lej. Bolti ára magasabb lesz. Jelentkezni lehet az Unitárius Iratterjesztőnél Cluj, Liceul Unitarian.

A kolozsvári unitárius kollégiumba az 1938—39. tanévre beiratkozott összesen 197 tanuló. Ebből unitárius vallásu 125, református 36, római katolikus 30, lutheránus 4, baptista 2. A múlt évihez képest a létszám emelkedést mutat.

Érettségi eredmények Kolozsvárt. A szeptemberi érettségi vizsgára állott a kolozsvári unitárius kollégiumból 12 tanuló, átment 5, 41,67%. A júniusi vizsgán előállott 11 tanuló először, átment 7, 63,64%, 6 ismétlő, átment 2, 33,33%.

Értesítés az Unitárius Naptár ügyében. Az Unitárius Naptár közelebbről teljesen elkészül és a szétküldése a szokott módon fog történni. A naptárnak szellemi részét már a nyár folyamán elkészítettük, most csak a tulajdonképeni naptári részt és a vásárok jegyzékét állítjuk össze. A vásárok összeállítása előbb nem volt lehetséges. A naptár tehát azért késik, mert jó vásári jegyzéket akarunk adni, ami a múlt esztendőben is sikerült. A naptár ára 12 lej. A kiküldött naptárakkal kérjük 1939 jan. 5-ig elszámolni. Ha valahol eladatlan példány marad, kérjük, szíveskedjenek a szerkesztőt értesíteni, hogy azok sorsa iránt intézkedhessünk. Megesik, hogy egyik egyházközségben hiány van, a másik, esetleg éppen a szomszéd egyházközségben pedig szükséglet. Ilyen esetben odairányítjuk a megmaradott naptárakat, ahol szükség van rájuk. A naptár szellemi része a nyáron, tehát a zsinati Főtanács előtt ki volt nyomtatva, a zsinati események azért nincsenek méltatva benne.

Választások a székelykereszturi egyházkörben. A székelykereszturi egyházkörben a körüi közgyűlés augusztus 25-én volt Szentábrahámon, mely minden tekintetben magas színvonalon állott. Részletes tudósítást lapunk szűk tere miatt nem adhatunk, csupán az egyházköri választások eredményét közöljük. Katona Ferenc esperes 28 évi egyházköri tisztségviselői elismert munkásság után a közigazgatási tisztségtől visszavonult; ugyanezt tette Pap Zsigmond egyházköri jegyző is. A körüi közgyűlés a volt esperesnek tb. esperesi, a volt jegyzőnek tb. jegyzői cím adományozását javasolja. Az új tisztikar a következő: esperes Ütő Lajos székelykereszturi lelkész, jegyző Péter Ödön

tordátfalvi lelkész, közügyigazgató Pál Dénes siménfalvi lelkész, pénztárnok Máthé Lajos szentábrahádi lelkész, nevelésügyi bizottsági elnök Gálffy Ferenc martonosi ig.-tanító, felügyelő gondnok Gálffy Zoltán erdőszentgyörgyi ügyvéd. Az új tisztikar munkásságára Isten áldását kérjük.

A nők egyházi munkája. Ha belépünk unitárius templomainkba, jól esik látnunk, hogy mindenütt, ahol a nők szervezve vannak, a női kéznek és szívnek meglepő jeleivel találkozunk. Egyik helyen a templom körül izléses virágágyások, másik helyen művészileg kidolgozott szőnyegek és úrasztali terítők, harmadik helyen a fűtésre berendezett kályhák stb. mutatják a női lélek találékonyságát. A női lelkeknek eme szép jelei szint, melegséget és otthonias jelleget kölcsönöznek ridegnek mondott templomainknak. Ez szebbé és kifejezőbbé teszi egész istentiszteletünket s ott, hol eddig talán a puszta értelem hirdette az élő Isten dicsőségét, most a szívek érzelmei egészítik ki és teszik teljessé az összhangot. A nélkül, hogy ezt az irányzatot tulzásba vinnők, kíváncsok, hogy mindenütt teret adjunk a női szívek áldozatos munkájának, hogy ész és szív együtt szolgálja az Urat. Ezért, ahol még nem történt volna meg, ott is szervezetileg helyet és teret kell adnunk az egyházi életben a női munkának.

Új iskolaépület megnyitási ünnepség. Az események jellegzetes és rövid idő alatti gyors változata s az iskolai év megkezdése miatt a bethlenszentmiklósi unitárius egyházközség f. év. szeptember 18-án, a d. e. istentisztelet keretében, 1937. évben felépített korszerű iskolaépületének használatbavétele előtt ünnepséget tartott. A régi épülettől való búcsuzás s az új iskolahelység megnyitása váratlan egyszerűségben, de annál kifejezőbb érzésekkel történt. Lelkészi szolgálat közben, a becsülettel gondozott régi épület kulcsát az iskola vezetője megható szavakkal adta vissza az egyházközségnek. Az új iskolakulcsot pedig Udvar István gondnok nyújtotta át az iskoláért felelős tanítónak, kérve annak a régihez hasonló őrzését. A vezetők, egyházközségi tagok, szülők, gyermekek, Nőegylet, Dalkör örömkönnyek között adtak hálát az isteni gondviselésért és boldogan énekelték: „Istenem én benned bízom, csak Tebenned egyedül”. Az egyházközség ez alkalommal hálás köszönetet mond a következő adományozóknak: Bukaresti Unitárius Egyházközség, Dicsőszertmártoni Agyagipar és Kémiai R. T., „Nitrogen” R. T., Hunyadi Sándor téglá- és cserépgyáros Küküllő-Dombó, Kolozsi Unitárius Egyházközség, Marosi Unitárius Egyházkör, Tordai Unitárius Egyházközség, Udvarhelyi Unitárius Egyházkör. Isten áldása legyen és maradjon a megértő és érző jószívű adakozók életén!

Sebe Ferenc elnök.

Tudatom a Tanító Egyesület tagjaival, hogy közgyűlési határozat szerint, akik igazolatlanul távol maradtak a közgyűlésről, azok 25 lejti kötelesek befizetni e mulasztásért

KIADJA A DAVID FERENC EGYLET

The banner features two circular portraits. The portrait on the left is of a young man with long, wavy hair, identified as David. The portrait on the right is of an older man with a full beard and mustache, identified as Ferenc. The portraits are set against a background of intricate floral and scrollwork patterns.

Luk.

Karácsony a boldog reménység áldott ünnepe. Valami édes, kimondhatatlan öröm tölti el az emberi keblet. Olyan öröm, amelyről nem igen tudunk számot adni s amelyet nem is tudunk indokolni. Ez az öröm teljesen más, mint amit e világ szerinti örömnek mondhatnánk, mint amilyen a jóllét, gazdagság és hatalom. Ez az öröm a lélek öröme, édes reménysége és boldogsága. Valami olyan, mint a Mária öröme és boldogsága volt. A Mária boldogsága igazi szent reménység és boldogság volt. Gyermekeket várt és ez a várakozás édes örömmel, kimondhatatlan boldogsággal, áldott reménységgel és Isten iránt való hódolatteljes hálával töltötte be a lelkét. Valóban nincsen is nagyobb öröm, nagyobb és magasztosabb hivatás,

45. Helen Dajos Urak
C714 Str Moçilor 16.

mint az édesanya hivatása. Az édesanyák hozzák az életre a jövő nemzedékét, reménységét és biztosítékát, „a jövő” Messiásait. Mária úgy érezte, hogy ő az emberiségnek várva-várt Megváltóját hordozza a szíve alatt, lehetett-e tehát nálánál boldogabb lény ezen a világon? Csoda-e, ha imára fakad ajaka és magasztalja az Istent, az emberiség édesatyját?! Hogyne magasztalná teljes lélekből, midőn ő oly sok jót vár gyermekétől, akit az Isten adott néki...

A karácsony Jézus születésének emlékünnepe; de emlékünnepe általában a születésnek, az életnek, a jövő boldogságának és reménységének. A családi élet a karácsonyi ünnepek meleg fényében lesz igazán szentté és áldottá. Az anyai hivatás igazi nagysága és benső értéke ekkor tűnik ki. A gyermekben az *ember értéke* ekkor válik igazán nagygyá.

Ünnepeljük hát a karácsony ünnepét azzal az érzéssel, hódolattal és odaadással, amellyel Mária magasztalta az urat. Érezzük meg mi is, hogy a családi életben, a nemes, egyszerű, bensősédes, gyermekekkel megáldott családi életben van nemcsak a jelen boldogsága, hanem a jövő reménysége is.

Ama názáreti Jézus.

Hiába is mondják nékem,
Megkövesült hitetlenségben:
Hogy a karácsony pusztá álom,
Hogy sohse is volt a világon
Ama názáreti Jézus!

Oh nézetek karácsony-este
A csillagó gyermekszemedbe,
E tündérfényű csillagokban
Minden bizonytal ott van, ott van
Ama názáreti Jézus!

Hiába is mondjátok nékem,
Ti balga bölcsek nagy kevélyen:
Hogy szent hitünk felesleges lett,
Hogy senkinek se hoz ma enyhet
Ama názáreti Jézus!

Még van kesergő özvegy, árva;
Szűkölködő: kenyérre várva;
Gyűlölködő és szeretetlen;
Gyászban ülő, kit felemeljen
Ama názáreti Jézus!

Hiába is mondjátok nékem,
Hogy itt e földön lesz az éden;
Tudás lesz a megteremtője
S akkor nem talál követőre
Ama názáreti Jézus!

Mindig lesz lélek, aki éhes;
Vágyódó léte kutféjéhez;
Mindig lesz a léleknek álma:
Álmaink fényes koronája
Ama názáreti Jézus!

Zöld Mihály.

A temesvári leányegyházköztség előljárósága felkéri egyházunk összes papjait, hogy a Temesváron és a Bánátban élő, vagy kenyérüket kereső unitáriusok neveit és címeit Nagy Zoltán temesvári segédlelkésszel közölni sziveskedjenek; cím: Nagy Zoltán *Timișoara*, Str. Doja No. 4. I. e.“

Adomány. Özv. Széndási Ferencné dézsi lakós az Irisz-telepi imaház javára 200 lejt adományozott. A jókedvű adakozón legyen Isten áldása.

Megnyitó

a székelyudvarhelyi unitárius templomban Dávid Ferenc halálának évfordulóján.

Ezekben a napokban mindenfelé, ahol csak unitáriusok élnek, meggyulnak az emlékezés fáklyái, visszaszáll gondolatunk a múltba, a dévai vár börtönébe, ahol nagy idők nagy embere haláltusáját vívta.

Emlékezzünk mi is! Emlékezzünk arra a szomoru novemberi napra, amikor a természet elmúlásról, halálról beszél. Amikor a novemberi hideg szél olyan fázósan zörgeti meg az ablakot, amikor a novemberi köd úgy megüti a lelkeket, amikor a nyirkos őszi időben, úgy vágyunk a meleg szoba meghitt csöndjébe.

A dévai vár börtönébe nyirkos, hideg cellában, szalma-ágyon haldoklik a rab.

Nincs mellette senki. Nincs orvos, aki fájdalmát csillapíthatná, nincs pap, aki imádkozzék mellette, nincs ott a szerető hitves, kinek gyöngéd, puha keze letörölné a halálveritéket homlokáról, nincsenek ott gyermekei, kiket még egyszer, utoljára megálldhasson és nincsenek, nem lehetnek ott hivei, akiket bátoríthasson. Senki... senki... De mégis... van valami, ami a hideg, sötét cellába fényt és melegséget áraszt: az ő erős hite, az egy Isten eszméjének gondolata, amiért kész volt feláldozni a püspöki székek fényét, kényelmét, csakhogy hű maradhasson az általa megismert igazsághoz. Erről tesznek bizonyoságot börtöne falára felvésett mondatok is.

Magas Déva vára fölött végigsir az őszi szél. Ólmos, hideg eső koppan a vár falán, könnyezik az ég. A mécses elalszik. Megszűnik a halálhörgés és a fájdalomtól eltorzult arc visszanyeri békés, szelid mosolyát. Meghalt Dávid Ferenc.

Csend... csend... Nem szabad ezt most még megtudni senkinek az országban. El kell temetni Dávid Ferencet úgy, hogy még a sirját se tudja soha senki, hogy ne mehessenek oda hivei erőt, bátorságot meríteni, hogy pusztuljon el az ő halálával az egy Isten eszméjének gondolata is örökre.

Jézus sirjánál megbizonyosodhattak követői, hogy nincsen itt, feltámadott. Dávid Ferencnek ne legyen sirja, ne támadhasson fel az eszme se. Így gondolták a hatalmasok.

És eltemették Dávid Ferencet jeltelen sirba. Senki, senki a temetésén, épen, mint halálánál.

A hatalmasok pedig mosolyogva mondták: a nagy apostol meghalt, eltemetve, kezdődhetik a munka!

És fenődtek a kaszák és vágódtak a rendek.

Egymásután hulltak el az erdélyi unitárius egyházközségek a hatalom, az erőszak, a fegyverek hatása alatt. És történt mindez itt, ezen a földön, ahol először lett kimondva a vallás-

szabadság. És jött az elnyomatás saját nemzetünk fiaitól, testvérkéztől.

Az egy Isten eszméjének gondolata azonban már el volt hintve. És az egészséges mag, mely ebbe a drága erdélyi anyaföldbe hullott, nem pusztulhatott ki végkép. A sarjat le lehetett vágni, de a csirát kipusztítani teljesen, a legélesebb kasza sem bírta. Itt-ott megmaradt egy-egy csira és ebből sarjaztak ki a mostani unitárius egyházközségek.

Sokat szenvedtünk, sok megpróbáltatáson mentünk keresztül, ne csodálkozzatok, hogy itt Erdélyben olyan kevesen vagyunk. Ez azonban nem csüggeszt minket, mert ha itt kevesen is vagyunk, külföldön az unitárius vallás napról-napra nagyobb teret hódít.

A történelmi idők megismétlődnek. Talán más a forma, más a módszer, de a cél ugyanaz: a mi pusztulásunk. Most is találkozunk rossz indulattal, megnemértéssel, gunnyal, kényszerrel. Dávid Ferenc azonban türelemre tanított minket és nem volnánk neki igaz követői, ha bántást, bántással fizetnénk vissza. Mi tőle azt tanultuk: tiszteljed a más hitét, szeressed a magadét.

Megpróbáló időket élünk most is. Elnémult sok iskolánkban a csengettyű, nem hívja többet azokat a drága kicsi lelkeket egyházunk iskoláiba, anyaszentegyházunk kebelére, magyar szóra, magyar imádságra. S bár kicsiny az a kör, amit magunkénak mondhatunk, szomorúan tapasztaljuk, hogy most itt, holnap meg amott kapcsolódik le egy-egy közülünk, talán a mindennapi kenyér, vagy más kényszerek hatása alatt. Minden egyes alkalommal ilyenkor száraz szemmel talán, de vérző szívvel sirunk.

De érjenek bár újabb szenvedések és megpróbáltatások, maradjunk bár még kevesebben abban a körben, melyet a hitestvéri kapocs fűz össze, szakítsák bár el közülünk azt, akit szeretünk, annál jobban ragaszkodjunk, annál jobban szeressük ezt a sokat szenvedett anyaszentegyházunkat, annál meggyőzőbb erővel valljuk hitünket s a szenvedések, megpróbáltatások tegyenek még erősebbé egymás szeretetében. S ha azt látjuk, hogy gyöngébb valamelyik közülünk, tartsuk azt erős kézzel, hogy szinte serkenjen ki belőle a vér. Mert nekünk csak előre szabad nézni, előre a világosság felé, a fehér lobo-góra, melyen tündöklő betűkkel áll e mondat: *Egy az Isten!*

Sigmond Józsefné.

Új gazdasági mérnök. Nov. elején a helybeli Gazdasági Akadémián, gazdasági mérnökké avatták Major Pált, néhai Major Sándor, volt tordai gimnázium igazgatójának igen tehetséges fiát. Tehetségével párosult szorgalommal megszerzett képesítéséhez őszinte szívvel gratulálunk s kérjük a jó Istent, hogy pályáján vezérelje őt egyházunknak, népünknek dicsőségére.

Az ifjúsághoz !

Külföldi unitárius hittestvéreinkkel már mindjárt egy évszázada fenntartott szoros kapcsolatunk fontossága kétségtelen. Jó volt mindig tudatában lenni annak, hogy mi itt vén Európa szívében, a katolicizmus és kálvinizmus nagy tengerében nem vagyunk magunkra hagyatva. Kinyújtott kezünkkel belekapcsolódhatunk egy olyan világszervezetbe, melynek vékony, de erős szálai ma már behálózák a földet.

Ennek a kicsiny unitárius szigetnek itt Erdély földjén nagy szüksége van arra, hogy azokat a szájakat, melyek a világ különböző táján élő szabadelvű gondolkozóival összekötik, a kezében megtartsa és amennyire lehet erősítse. Ez a kívánság vetődött fel az amerikai ifjúság körében is az elmúlt nyár alkalmával tartott konferenciájukon. Az egymás iránti érdeklődést élénkíteni és a barátságot mélyíteni kell. Mint erre a célra egyedüli lehető ut, vetődött fel azaz indítvány, hogy levélváltás útján próbáljunk meg barátságot kötni egymással. Így azazal bizott meg engem az Amerikai Unitárius Ifjúsági Egyesület, hogy próbáljak meg itthon olyan vállalkozó szellemű ifjakat vagy ifjúsági egyesületeket találni, akik évente két-háromszori levélváltásra vállalkoznának. Ezen az uton nem egy hivatalos kapcsolat fejlődne ki a fiatal generáció között, de egy olyan személyes baráti kapocs, mely még a múltban nem volt. Arra kérem tehát az unitárius ifjainkat és egyesületeinket, hogy beszéljék meg ezt a felvetett problémát egymás között és ha valaki a fiuk vagy leányok közül azt fogja érezni, és ha valamelyik egyesület úgy fogja gondolni, hogy érdemes lesz elfogadni azt a tengerentúlra felénk nyújtott baráti jobbot, úgy engemet arról minél előbb értesíteni sziveskedjenek, hogy esetleges bővebb felvilágosítással szolgáljak, hogy egy címet küldhessek. A nyelv nehézségeinek az áthidalásánál bárkinek, vagy bármelyik egyesületnek szívesen leszek segítségére.

Jelenleg 23 levélíróra várakozó név van birtokomban, mely közül egyet azonnal küldök, ha irnak erre a címre: Szánthó Vilma, Turda, Parochia Unitariană.

Az Unitárius Közlöny előfizetési ára évi 36 lei. A D. F. E. évi rendes tagsági díja 60 lei. A D. F. E. örökös alapítói díja 1000 lei. A rendes és alapító-tagok egyleti tagsági jogaik gyakorlása mellett kapják az Unitárius Közlönyt is. Az előfizetési díj csak a Közlönyre jogosít. Kíváncsok tehát, hogy mindenki lépjen be az egylet tagjai sorába s díjait rendezze. Egyleti jogait csak az gyakorolhatja, aki tagsági díjait rendezte. Előfizetés külföldre 90 lei. Minden pénzküldemény Gálfi Lőrinc pénztáros címére küldendő Cluj, Calea Marechal Foch 12.

Titkári jelentés az 1938-ik évről.

A Dávid Ferenc Egyletben ez az 53-ik titkári jelentés. Az 53 év alatt az egylet sok jó és balsorsot ért meg. A balsors látogatásában azonban alig volt megpróbálóbóbb éve a jelenél. Ez évben ragadta el a halál az egylet nagymunkásságú alelnöknőjét: Dr. Boros Györgynét. Dr. Boros Györgyné alelnöknő az egylet ügyeit mindig a szíven viselte, ugyszólva, megalkulásától kezdve s annak felvirágoztatásáért megbecsülhetetlen munkásságot fejtett ki.

Az egylet ravatalára koszorut helyezett. A temetésen az egylet nevében Hadházy Sándor az egylet és választmány egyik legrégebbi tagja mondott megható, a halott érdemeit méltató beszédet.

Másik nagy veszteségünk Ürmösi Károlyné választmányi tag halálával következett be. Ürmösi Károlyné az egyletnek egyik buzgó tagja, az unitárius szellemi életnek egyik maradó nyomokat hagyó munkása volt. Finom rezgésű dalaival, magas szárnyalású költeményeivel vallásos missziókat valóban magasabb színvonalra emelte és bensőségesebbé tette. Az Unitárius Közlöny írói körébe tartozott. Nehány nagyobb költeménye állandóan szerepel falusi és városi közművelődési műsorokon. Koporsójára koszorut helyeztünk. A sirnál az egylet bucsuszavait az egylet titkára mondotta el.

Emlékük áldott lesz. Az egylet hálás kegyelettel emlékszik meg értékes munkásságukról.

Az egylet munkássága a jelen évben s a szokott és jól ismert mederbe folyt. Néhai Dr. Boros Györgyné alelnöknő az elmúlt télen is megtartotta a magas színvonalu kulturdélutánokat, melyekről az Unitárius Közlönyben részletesen megemlékeztünk. Az egylet vezetősége arra törekedett, hogy az unitárius öntudatot nemes kulturmunkával egyesítse s azt az egyházközi és egyházközségi életben is tőle telhetően élessze. A télen valami derű ígérkezett is, de a derű hamar elborult és a körülmények nem kedveztek terveinknek. Az egyházkörökkel csak levelezés útján tudtunk érintkezni, a körüli közgyűlésekre nem tudtunk elmenni, mert az engedély bizonytalan volta miatt nem küldötték meghívót. Az udvarhelyközi D. F. E. egyleti közgyűlésére már meghívtak, el is mentünk, de az engedély megtagadása miatt a szépnek és termékenynek ígérkező közgyűlés nem volt megtartható.

A múlt évi közgyűlésünk kimondotta volt, hogy az egylet helyi tagozatát Kolozsvárt is alakítsuk meg. A lépéseket meg is tettük, de még eddig nem sikerült a megalakulás, reméljük, hogy az ősz folyamán meg fog történni. Az egyleti élet legjellemzőbb munkája irodalmi téren folyt az Unitárius Közlöny és az Unitárius Naptár kiadásával. Az Unitárius Közlönyt jelenleg 1750 példányban adjuk ki. Ebből 20 drb. cserepéldány,

120 drb. missziói példány, a többi előfizetőknek, rendes- és alapító tagoknak jár. Óhajtandó, hogy az előfizetők száma szaporodjék s a tagsági díjak rendszeren jöjjenek be, mert abban az esetben a Közlönyt nagyobb terjedelemben tudjuk kiadni. A naptárt a jelen évben 6000 példányban adjuk ki.

A közgyűlés szíves engedelmével most az egyházköri és az egyházközségi egyleti munkáról nem teszek jelentést, mert erre vonatkozóan jelentés csak a küüllőkörből és felsőfőhőrkörből, maroskörből, udvarhelykörből érkezett be. E jelentés szerint az egylet egyházközségi alakulataiban a körülményekhez képest folyt az egyleti munka.

A jelentések be nem küldése miatt nem térhetünk egyszerűen napirendre. Nem azért, mintha a hivataloskodásra valami nagy kedvünk volna, hanem azért, mert scripta manent... az írások megmaradnak. A mostani jelentések valamikor közmívelődési okmányok lesznek s a többiek között azért is kötelességünk, hogy írásba lefektessük, megörökítsük azt a munkát, amelyet végeztünk.

Az egyes egyházközségek az esperesi jelentés és a nevelésügyi bizottságok útján megtették jelentésüket minden kultur-munkáról s így a D. F. E. egyleti munkáról is, amibe az egyházi iroda szívésségéből alkalmam volt betekinteni. Arról győződtem meg, hogy mindenütt kísérleteztek az egyleti étellel, de a közbejött tiltó rendelkezések miatt nem lehetett állandó munkát folytatni. Erről különben az egyházi főhatósághoz számtalan panaszos jelentés érkezett, a főhatóság meg is tett minden lehetőt a panaszok orvoslására, azonban az akadályok még mindig főnnállanak, melyek miatt az egyleti élet nem mozdulhat előbbre. E helyről is felkérjük egyházunk főhatóságát, szíveskedjék mindent megtenni az akadályok elhárítására, hiszen a mi egyleti életünk és munkásságunk szoros összefüggésben van az erköcsiség és törvényes rend megszilárdításával és továbbfejlesztésével. Reméljük, hogy a korábban jól beindult egyleti élet ismét a régi erővel fog élethez jutni.

Egyleti életünkben egyetlen szerv maradt számunkra : az irodalom. Ezt az alkalmat az Unitárius Közlöny és a Naptár kiadásával szolgáltuk. Kevés alkalom a nagy feladatokhoz képest, de tehetségünkhöz mérten mindent megtettünk, amivel egyházi életünk előbbrevitelét szolgálhattuk. Az egyházi élet nevezetes eseményeit mindenütt igyekeztünk feljegyezni, ahol szükségesnek látszott bővebben is foglalkoztunk az egyházi- és egyleti étellel. Külön gondot fordítottunk arra, hogy az egyház minden intézményének és minden egyesületének szolgálatára lehessünk. A külföldi eseményekből is, amit lehetett, szívesen ismertettük a lap szűk terjedelméhez képest. Nem hallgathatjuk el azt a számításon alapuló észrevételünket sem, hogyha előfizetők száma fölemelkednék legalább 2000-re és az előfizetések pontosan befolyának : a lapot jóval nagyobb terjede-

lemben állíthatnók ki és sokkal jobban szolgálhatnók az unitárius misszió szent ügyét.

Erre kérem kedves tagtársainkat, az unitárius lelkeket. Remélem, hogy kérésünk nem fog süket fülekre találni. Ezzel a kéréssel együtt kérem jelentésem szíves elfogadását.

Levelezés.

Dr. Elekes Domokos főgondnok urnak megválasztása alkalmából Deák Albert csehétfalvi kedves atyánkfia a következő levelet írta:

Kedves Doktor ur!

Örömeben fölsírt lelkemnek hurja, mikor megtudtam (olvastam), hogy az én jóttevőmet, őszinte tanácsadómat, a kolozsvári unitárius nagygyűlésen egyházi főgondnökká választották meg.

A választáson a szavazatok *abszolút többsége* könnyen sorakozhattak egymásután, mivel a nagyságos doktor ur, az eddigi világi és egyházi népét szerető „önzetlen” munkásságával, bizonyosságot tett arról, hogy ajándék koronául vehesse egyházunk egyik *méltóságos* székét.

Fölemelt fővel, büszkén tekintek a nagyságos doktor urra és kérem az Istent, hogy áldja meg azt a megostorozott munkamezőt, ahol fáradságot nem ismerő szeretettel dolgozik és hintse babérrel az utat, ahol eljár.

Oh bár én is csak egy lépést segíthetném előbbrevinni szomorú, kisebbségi sorsban élő, egyházunk súlyos keresztjét; bár egyszer lobbanthatnám föl a lelkemben égő „Istenadta szikrát”, mely örökké ég és hevit fajomért, egyháزامért való szeretetre.

De az én lelkem kopár, letarolt mezejének, haragosan zugó, siró leveleket hullató erdejének bus vándora lettem. Az álom, tündérszág hajnalán, lelkem messze száll, magas iskolák ablakain zörget, eget dicséző templomok katedróján szeretne megpihenni, de hiába, tövisektől tépetten tér vissza a fáradt testhez.

Én a mindenható Istennek segedelmét, igazságszolgáltató szeretetét kérem a méltóságos főgondnok urra és a többi, majdnem mind a vadregényes Nyikó medencéjéből származott egyházi vezetőkre.

Hogy sorsáért szenvedő unitárius táborunkat egy életen át, egy boldogabb, szebb jövőbe vezethessük át.

Én is, mint közkatoná, éber figyelemmel állok meg őrhelyemet, fővezéremnek várva további parancsát.

Tartsa meg az Isten egyházunk minden intézményét, iskoláinkat, hogy örök időken át sok jó tanuló, falusi székely gyermek tanulhasson áldott falai között. Magasan szárnyaló színvonalban vezetője lehessen a jövő nemzedéknek.

Legyen megszentelve a hitélet bizalma a magasbatorő önzetlen nagy munkáért. Én fejemet mélyre hajtva, alázatos tisztelettel üdvözlöm a főgondnok urat.

Csehétfalva, 1938. október 27-én.

Dedk Albert.

Felköszöntő a Berde-serleggel.¹

Berde Mózes iránti kegyeletből összegyűlt szeretett hittestvéreim!

Egyházközségünk belételeiben ismételtelen alkalom adatott hitet tennem amellett, hogy szigorú valláserkölcsei alapon állok, s mint ilyen rendületlenül hiszek a Gondviselés útjaiban, s sokszor kifürkészhetetlen célt szolgáló akaratának megnyilvánulásában. Ezen isteni akaratból fakadó elhivatásnak tekintettem, mikor a közbizalom az egyházközség élére állított, s az isteni gondviselés munkáját láttam egyházközségi életünk megújulásában.

Hálával gondolok a Gondviselés különös kegyére, mely megengedte, hogy a mai különösen ünnepélyes alkalommal, mint az ünnepségeket formailag rendező egyházközség vezetőjét, érhesen a kitüntető megtiszteltetés, s a Gondviselés kezét látom abbari is, hogy a magas megbízatást a tegnap esti órákban nyervén, mélyreható meditációk helyett készületlen, keresetlen, de annál tisztább szívből jövő szavakra vagyok utalva.

Mély meghatottsággal és őszinte megilletődéssel állok a történelmi multu és jelentőségű erekleve előtt, s a kettős ünnepségek mélyreható benyomásaiból és jelentőségéből meritek vonatkozásokat a példát mutató nagy alapítónkról való megemlékezéshez.

A Berde Mózes név és hagyaték alapvető fogalom unitárius egyházunk életében. Rendeltetése, így a Berde-cipó, iskolafenntartás, neveltetési-alap mind olyan bázisok, melyek nélkül mai egyházi háztartásunk el sem volna képzelhető.

Nagy alapítónk ezen hatalmas vagyontömeg lényeges részét tehát ifjúsági célokra hagyományozta, annak az ifjúságnak, melynek 24 fiatal reprezentánsát ma szentelte lelkésszé Zsinati Főtanácsunk. A Berde-alapokból egykoron nemzedékek nőttek fel, s áldásos támogatásuk után keltek szárnyra a biztos jövő felé.

De történelmi, sorsdöntő idők következtek. S a nagy kataklizma után, mikor jelszóvá vált menteni, mi menthető, s mindenki bezárkózott magánháztartása bástyái mögé, észrevétlenül nőtt fel egy új ifjúság reménytelenül, magára hagyatottan, gyámok nélkül, a meglevő nemzedék keserves vergődése közepette nem volt, ki hónuk alá nyult vagy nyulhatott volna.

Magáraulaltságában ez az ifjúság egy sajátos ideológiát volt kénytelen kitermelni, mely látszólag éket vert a nemzedékek közé. A repülőgép, rádió és televízió korában elant, tempót követelt, s részt kért a kezdeményezésből minden téren. Azok, kik ez evolúciónak csak kinövéseit látták, aggódva néztek a jövő elé, s nem tudtak elmélyedni annak erkölcsi mélységeibe. Pedig ez az ifjúság nem akart külön utakat, a meglevő keretek között kérte a maga szerepét. Nem akart tekintélyt rombolni, csak nem ismert faragott bálványt. Nyári ifjúsági konferenciánk alkalmából szeret-

¹ Elmondva 1938 okt. 3 án a Berde-ebéden.

tem volna kézenfogva odavezetni egész egyházi közéletünket, mi, ha a múltban megtörténhetett volna, a közvetlen érintkezés folytán mennyi minden meg lett volna érthető, s elkerülhető. A *mi* ifjúságunk nem akar szakítani a múlttal és tradíciókkal, hiszen a legtisztább unitárius ige emléjén nevelkedett, mely pedig azt tanítja, hogy mindeneket megpróbáljatok, s ami jó, megtartsátok. Ez a közös tradíció szelleme hozott össze valamennyiünket ma már XXXIII-szor, hogy kegyelettel emlékezzünk meg, s áldozzunk nagy örökhagyóink, Berde Mózes emlékének.

Ez az emlék, a Berde Mózes emléke nem kíván megalkuvást az ifjúságtól, mint Berde Mózes sem ismert megalkuvást az életben, s nemes céljai elérése érdekében, de kíván megértést, mások tárgyilagos meghallgatását és méltánylást mindenkivel szemben, mint azt Berde Mózes is tette, s divatos Nietzsche-tanok helyett az Ur Jézus szellemét utavalóul az életbe, ki pedig azt tanítja, hogy szeressétek egymást.

Berde Mózes hatalmas vagyont hagyott unitárius egyházunkra. Keserves kitartó munkával keresett nemes szerzeményt. Ötven év ködfátyolán keresztül lelki szemeim elé idézem, nemes, alkotó, az életében is egyházáért dolgozó személyiségét; látom, mint ernyedetlenül dolgozik, küzd, nélkülöz, s elvonja magától amit lehet, hogy annál több maradjon az anyaszentegyháznak.

Hová tűnt el a Berde Mózes-féle áldozatkészség, vannak-e ma legalább epigonjaink? Ez a vagyon csak fogyott; s romlott egyetemleges vagyonállagunk. Pedig nemes hagyományozók nem azért tettek alapítványokat, hogy azok nehéz időkben felmorzsolódjanak, s elhasználtassanak, hanem hogy állaguk megtartassék, s gyümölcsöztessék. Lehet korábbi az elgondolás, de ujonnan beiktatott püspökünknek juttatta a Gondviselés a különös kegyet, hogy nehéz idők elmúltával az ő kormányzása idejéhez fűződjék azon vagyontárgyak átcsoportosítása útján való gazdasági megújulás, tranzakció, melynek megvalósulásához végre alkalom nyílt. Berde Mózes vagyonát áldozta egyházáért, tőlünk csak a vagyon megtartását követeli egyházi eskünk és lelkiismeretünk. Berde Mózes két keze munkájával teremtette elő ezt a vagyont, tőlünk csak erkölcsi és munkasegítségét, támogatást és türelmet követel a nemes cél és egyházi érdek.

Főtisztelendő püspök urunk ismert szerénysége megtiltott minden ünnepeltetést, pedig ma nemcsak az ő ünnepélyes beiktatását, hanem szavai nyomán a rég várt egyházi békét, s a gazdasági talpraállás hajnalhasadását is ünnepeljük. Nehéz sorsunkban oly ritkán jut alkalmunk örvendezni és ünnepelni, engedjessék meg tehát, hogy a mai ünnepélyes alkalomkor ünnepelhessünk, örvendezhessünk akkor, mikor szívünk, lelkünk, s egész valónk ünnepelni kíván.

Szeretném, ha minden unitárius lélek megértené hívó szavam, ha minden unitárius szív beállítaná felvevő antennáját s szavaim nem maradnának pusztában elhangzó szó, hanem lelkiismeretet ébresztő tárogató.

Szeretném, ha ma, a közös munka érdekében egyesülne minden unitárius lélek, s végre mindannyian megértőnk, s megbecsülőnk egymást; azok, kik nem tudnak fátyolt borítani arra a körülményre, hogy a vágató idők szekere közbecsülésben álló egyének annyira fájdalmas félrevonulását eredményezték, kik elvi differenciák miatt a félreállítás áldatlan útját keresik, azok, kik bármi okból még lelkükben haragot táplálnak, s nem ismernek el egyéni érdemeket, vagy az álláspontok divergenciájának etikai jogosultságát.

Szeretném, ha ma, megszűnne minden egyéni törtetés és harc, érvényesítési széthuzás, s mindez helyébe egyetlen szempont, akarat, s egy nemes verseny lépne: egyházi közösségünk szolgálata.

Az eucharisztikus kongresszus alkalmával diadalmas ünnepek közepette hordták körbe a szent jobbot, a katolikus egység szimbolumát. Hordozzuk körbe lelkeinkben a mai ünnepélyes alkalomból a mi erekyénket, Berde Mózes emlékét, az unitárius megértés, megbecsülés, áldozatkészség és egység szimbolumát.

Mert csak ezen gondolat jegyében áldozhatunk méltóan nagy örökhagyó Berde Mózesünk emlékének, s lehetünk hívek új püspökünk szószékéről hirdetett elgondolásához.

Nagy alkotó Berde Mózes szelleme segítsen, hogy meglevő értékeink felhasználásával újjá építhessük unitárius anyaszent-egyházunkat.

Pátfy László.

Külföldi visszhang főt. Varga Béla püspök ur beiktatásáról.

Az I. A. R. F. augusztus—novemberi jelentésében érdekes tudósítást olvasunk az őszi püspöki beiktató ünnepélyről, mely különben Harrington D. amerikai lelkész jelentéséből van véve. A tudósítás elmondja a püspökavató zsinati történetét úgy, amit lapunk októberi számában olvashatjuk. Nagy sajnálkozással írja le, hogy a püspöki beiktatóra sok külföldi képviselő nem jöhetett el, mert abban az időben egy második világháború kitörésétől féltek. Egyedül a Hollandiában tanulmányuton levő Harrington Donald nem futott haza, hanem repülőgépen eljött Erdélybe s itt részt vett az amerikai unitárius egyesületek képviselőitében az ünnepélyeken. A bensőséges, megható ünnepély leírása után a főt. püspök urról a következő jellemzést adja: „Az az érzésem, hogy Erdély igazi nagy embert nyert az új unitárius püspökben. Teológiai álláspontjában korunk színvonalán áll és nagyon öntudatos, módorában méltóságos, őszinte és magával ragadó alázatosságnak dicsfénye sugárzik belőle. Szószéki beszéde ihletet adó. A lelkészek hűségesen követik egyházi munkatervében s mindnyájan érzik, hogy egy új élet sarjad az egyházban“.

Szabó Rezsőné

sz. Fazakas Anna.

November hó 26-án szomorú hír lepte meg az unitáriusok seregét. Meghalt *Szabó Rezsőné* szül. *Fazakas Anna* életének 46-ik, boldog házasságának 25-ik évében rövid, egy pár napig tartó súlyos szenvedés után.

A csapás nemcsak azért volt nagyon fájdalmas, mert egy élete javakorában levő nő dőlt ki az élők sorából, aki nélkülözhetetlen volt otthon a családjában és tevékeny munkás egyháztársadalmi életünkben, hanem azért is, mert az Úr már többször meglátogatta ezt a családot. Még nem száradt föl a könny, amit szeptember hóban elhunyt testvéréért Fazakas Béla abrudbányai lelkészért hullatott édes anyja, özv. Fazakas Lajosné és hullattak testvérei, barátai; és most újból meglátogatta az Úr a gyászoló családot. Az oly korán és oly váratlanul elhunyt keresztény testvérünk temetése november hó 28-án történt, mikor a háznál a szolgálatot Vári Albert teológiai tanár végezte. A Teológia Akadémia ifjusága énekelt, a temetőben pedig Csifó Nagy László az alábbi bucsubeszédet tartotta:

Végigsüvit az őszi szél a hervadt határon s egymásután tépi le a megsárgult, száradt leveleket. Nemcsak a levelek válnak az ágtól, az őszi szél fuvalmára te is elszakadtál tőlünk kedves atyánkfia.

Hiába volt az önfeláldozó szeretet, a féltő gond és aggodalom, hiába volt a kedves otthon, a mindenre kész szerető férj, a jó gyermekek, a drága édes anya, a testvérek, rokonok. Hiába marasztottunk: téged hivtak, s bár nehéz volt a választás, mégis meghallottad az Úr szavát és mi zokogva monduk: Úram úgy lett, ahogy Te akartad.

Olyan szép volt az életed, mint egy tökéletes gyöngyszem.

Mintaképe voltál az asszonyoknak, önfeláldozó tökéletes feleség, a legjobb édesanya, a szülőiért mindenre kész gyermek, szerető testvér, jó anyós és rokon, egyházadnak, társadalmunknak igaz harcosa és minden szép és nemes eszmének támogatója. Milyen árva lett az otthon, mekkora ür tátong a szeretteid szívében s milyen üres a te helyed mindenütt, ahol csak egyszer is megjelentél; — óh, mert Te mindig magaddal vitted a derűt, az életkedvet.

És most némán fekszel itt előttünk, még csak egy utolsó szó, még csak egy földi csók, egy kendőlengetés s azután sötétség, némaság. Drága halott, mi bucsuzunk, mi elválunk. Te a halál karján már szállsz, szállsz fel az örök dicsőségbe, mi meg az élet hajóján vissza a szenvedés, a küzdés országába. Küzdelmeink között óh, hányszor fogunk keresni Tégedet. Elmulik az ős, elmulik a tél és minden eljő, minden visszatér,

csak te nem jössz vissza, vissza, többé soha. Egyre kérünk, hogy te, aki a virágot annyira szeretted, add oda, add oda a virágnak gyöngéd lelkedet, a szellőnek szerető szivedet s a virágillatban, szellő susogásban küldj nekünk egy szebb világból szép üzenetet, hogy töröljük le mi is bánatos könnyeinket.

Röpködjön, röpködjön lelked az álom szárnyain kedveseidhez s csókolgasd őket, így talán nekik is könnyebb lesz várni a viszontlátás hajnalára.

Most bucsuzunk, te csak aludj, te csak álmodj; mi örökös szeretettel virasztunk álmaid felett, mert bár kihajt a virág, kihajt a levél, nekünk az akkor is csak bánatról beszél. Nyugalom testednek, idvesség lelkednek és nekünk megnyugvás és vigasztalás a jó Istentől, kiben bízva mondjuk — Isten veled!

A központi D. F. Egylet munkája. Az ősz folyamán a központi D. F. Egylet a szokásos felolvasó ülés sorozatát megtartotta és ezzel a benső vallásosság eszméjének, az unitárius vallás elmélyítése gondolatának kíván szolgálni. Első felolvasó ülése nov. 14-én volt, mikor Benczédi Pál vallástanár tartott felolvasást Dávid Ferenc vallásáról. Felolvasó Dávid Ferencben nemcsak éles vitatkozó elmét lát, hanem igazi vallásos lelket. Dávid Ferencben az a vallásos tapasztalat, az a vallásos élmény jelentkezett, ami Jézusban, tudniillik Isten mindig velünk van. A második felolvasó ülésen Dr. Varga Béla püspök egy vallásos mozgalomról, az úgynevezett Oxford-csoport mozgalomról tartott igen értékes felolvasást. A szép felolvasásban megvilágította az említett csoportmozgalmat minden oldaláról. Szükségesnek tartja az elmerülő, mély és odaadó vallásosságoti de rámutat a mozgalom hibáira és tévedéseire is. A vallásosság elmélyítése egyike az unitarizmus legujabb feladatainak. Ebben az értelemben szólott a kérdéshez Dr. Kiss Elek ügyvezető alelnök is. A harmadik felolvasó ülés nov. 28-án volt, mikor Vári Albert teológiai tanár az unitárius vallás mélységeiről tartott a tárgyhoz méltó értékes előadást. A vallásosság általános jellemzése után rámutatott az unitárius vallás igazi alapelveire: Az egy Istenben való mélységes és őszinte hitre, az ember szabadságára és jóra valóságára és a lélek örök életére. Világos és meggyőző érvekkel mutatott rá arra, hogy a mai tudomány ezeket az igazságokat nemcsak nem tagadja, hanem éppen igazolja. Az előadások vallásos ülés keretében folynak le. Imával kezdődnek és egyházi énekkel végződnek. Az üléseken Dr. Kiss Elek ügyvezető alelnök elnökölt és minden alkalommal értékes bevezető és bezáró beszéddel emeli a felolvasó ülés sikerét. December első hétfőjén Gálfi Lőrinc teológiai tanár fog előadást tartani *A Biblia és az unitarizmus* címen, december második hétfőjén pedig Dr. Kiss Elek főjegyző *A Biblia becséről* fog előadást tartani.

Gyallay Domokos: Nyár Solymoson. Egy igazi értékes irány-regény, olyan, mint amire éppen szükségünk van. Az erdélyi magyar kisebbségi életet tárgyalja egy unitárius faluban s felszínre hozza mindazokat a kérdéseket, amelyek napirenden vannak s amelyek kisebbségi életünk legfontosab kérdései. Az erdélyi kis és nagyobb falvakban rengeteg sok kincs van, szellemi, történelmi a templomokban és sok anyagi kincs van a föld belsejében. Ezeket nem szabad parlagon hagynunk. A regény rámutat a falu népének és a falu értelmiségnek feladataira, a föltétlenül szükséges társadalmi munkára. Jól ismeri azokat a hiányokat, amelyek ezen a téren a multban voltak, de azért nem követi azt az unalomig üzött ócska irodalmi módszert, amely a népet teljesen elválasztja (sőt néha uszítja az urak ellen) az értelmiségtől s a főnemességtől, hanem éppen a nép minden rétege között a teljes egyetértést és közös jövőt építő munkát sürgeti. Ez a nemes szellem hatja át a regényt, A regény szelleme tehát az igazi építő munka. A regény célját egy nagyszerű, mindig érdekes történet körében oldja meg, amely mindig tanulságos. Iránya pedig igazi egyszerű, régi magyar zamatu, amellyel az erdélyi irodalomban Gyallay Domokoson kívül senki sem rendelkezik. Olvasóink figyelmébe ajánljuk. Ára 90 lei. Megrendelhető a Minervánál. Közvetítést mi is szívesen vállalunk.

A Kolozsvári Unitárius Vasárnapi Iskola által f. év július hónapban, az Unitárius Közlönyben kitűzött „Karácsonyi és közönséges gyermekszindarab” pályázatra, 500 lei pályadíjra, hat munka pályázat érkezett, egy karácsonyi és öt közönséges a következő jeligék alatt: 1. Dévai vár. 2. Iskolában. 3. Falusi est. 4. Pálma. 5. Rossz barát című, jelige nélkül. 6. Ne hagyj magára a gyermeket című, szintén jelige nélkül, névtelenül. A bírálóbizottság egyértelműen abban állapodott meg, hogy a teljes pályadíj kiadását ez alkalommal, sajnálattal bár, de nem ajánlhatja. A pályamunkák általában mind gyengéknek mondhatók, némelyik teljesen kezdetleges, a cselekmény nem elég érdekes és a figyelmet nem tudja lekötni s nem elég gördülékeny. Az erkölcsi tanulság, ami a legfontosabb a gyermekszindarabnál, nem elég világos, sőt az egyik pályamánkánál teljesen hiányzik is. Kiemelkedik azonban a „Dévai vár” jeligével beadott „A

Vargafi" című szindarab, melynek kidolgozásánál nagyobb gondosság és gyakorlat nyilatkozik meg. Tárnya: Dávid Ferenc gyermekkora, igen sok jó gondolatot tartalmaz, kár, hogy az írója az utolsó jelenetet olyan misztikusan és értetlenül adja elő. Noha sok látványosság szükséges az előadáshoz, de ha a rendezőnek megadják a jogot a szükséges átalakításhoz, elő is adható. Ezért a bizottság szorgalomdíjra érdemesnek találja és ajánlja a Vasárnapi Iskola vezetőségének a 250 lei díj kiadását. A pályamű szerzője Nemes Nagy Márta Brassó.

Kolozsvár, 1938. október 20.

Bírló bizottság.

U. i. A Vasárnapi Iskola vezetősége egyuttal felkéri mindazokat a pályázókat, akik benyújtott pályamunkájukat vissza akarják kapni, sziveskedjenek válaszbélyeget beküldeni, hogy pályamunkájukat visszaküldhessük.

Az 1939. évi Unitárius Naptár megjelent. A Naptár szellemi része elsősorban az egyházi életünkben történt személyi változásokkal foglalkozik, de csak a januári Főtanács határozatai nyomán. Az olcsóbb nyomdai árak és lehetőségek miatt a nyár folyamán a naptári részt és az olvasmányi részt már a nyár folyamán kinyomtattuk, csak az egyházi és iskolai névtárnak és a vásárok jegyzékének hagyunk helyett az októberi hónapra. Ezért nagy sajnálatunkra az októberi Zsinati Főtanács eseményeit ebben a naptárban nem tudtuk méltatni. Ezt a kényszerű mulasztást azonban a jövőben pótolni fogjuk. A vásárokról az idén nem adtunk havi kimutatást, de azt hisszük, hogy az nélkülözhető lesz, mert a betűsoros kimutatás ezuttal is jó, vagy legalább is a legjobbak közé tartozik. Helyszűke miatt kimaradt több közismereti táblázat, de azok a megelőző évi naptárakban megtalálhatók. A naptár a magas nyomdai árak ellenére is csak 12 lei. Minden unitárius család meg kell vegye, mert az unitárius életet ismertető dolgok vannak benne.

„Utazás Palesztinában“. Fosdick Emerson Harry amerikai lelkésznek fenti címen megjelent világhírű művét Lőfi Ödön bölöni lelkész kitűnő fordításában kiadta az Unitárius Irodalmi Társaság és az Iratterjesztő Bizottság. Ezt a 188 oldalra terjedő és Palesztina térképével ellátott könyvet mindenkinek olvasnia kell, aki az Ó- és Újszövetségi történetek színtere és az ország jelenlegi forrongó állapota iránt érdeklődéssel viseltetik. Az író nem csupán a múlt történelmének ismertetésében szakavatott vezetőnk, hanem a világháború utáni helyzetet s a legujabb héber és arab küzdelmeket lélektani, gazdasági és politikai alapon tisztán világítja meg. Benne látjuk a cionista mozgalom eredményeinek, akadályainak és lehetőségeinek a helyszínen szerzett benyomások és tapasztalatok alapján való tárgyilagos ismertetését élénk és vonzó irányban előadva. Ára 80 lej. Megrendelhető az Unitárius Iratterjesztő Bizottságnál. Cluj, Liceul Unitarian, Calea Marechal Foch 12.

Lelkészbeköszöntő Recsenyében.

Szép és felemelő ünnepség színhelye volt nov. 6-án Recsenyéd. Ekkor köszöntött be az egyházközség ujjongva megválasztott, fiatal lelkésze: *Bede Emil*. Mint, amilyen egyhangu volt a meghívása, éppen olyan lelkeket összefogó volt a fogadtatása is. Lovasbandérium . . . diszkapu . . . sok-sok virág . . . indulót játszó fuvós zenekar . . . paplak kulcsának ünnepélyes átadása . . . mind az egyhangu lelkesedés beszédes bizonyítékai.

Bálint Ödön köri esperes, mintegy 11 lelkésztől körülvéve, végezte a beiktatás hivatalos részét, míg *Vári Domokos* beszolgáló-lelkész olvasta fel a Főtisztelendő Püspök ur lelkészi kinevezését. Beköszöntő lelkész Máté IX. rész. 2. verséből vette alapigéjét, a feltétlen bizalom kérdését világítva meg Istennel és emberekkel szemben. Előadása öntudatos, elmondott beszéde szép, költői szárnyalású volt. A templomban elhangzott üdvözlések közül kiemelendő *Bárá József* lelkész üdvözlő beszéde, ki a lelkészi-kar és a köri Dávid Ferenc Egylet nevében köszöntötte az új lelkészt, valamint *Ráduly József* községi bíró üdvözlője, ki az egyházközség és polgári község ragaszkodását tolmácsolta közvetlen szavakban. De felejthetetlen élmény volt a leány- és fiú-ifjúság, valamint az iskolás gyermekek köszöntése is.

A templomi ünnepély után mintegy 100 terítékes közvacsora zárta be a szép ünnepélyt, hol számos asztali beszéd hangzott el. Istennek áldása legyen az új lelkészen és gyülekezetén!

Jelenvolt.

Kedves előfizetőinknek és munkatársainknak boldog és kellemes karácsonyi ünnepeket kívánunk.

Dávid Ferenc emléke Fogarason. Lélekemelő, szép ünnepélyben volt részük a fogarasi unitárius híveknek nov. 13-án, amikor Dávid Ferencre, az unitárius vallás apostolára emlékeztek halála évfordulója alkalmával. A délelőtti istentisztelet keretében a lelkész prédikációban méltatta Dávid Ferencet és az ő prófétai művét. Délután pedig műsoros emlék-ünnepély volt szintén a templomban, amelyen az unitáriusok mind, de a más felekezetűek közül is szép számban jelentek meg. A gyü-

lekezet éneke és a lelkész imája után Tózsér Zoltán szavalta el izzó lelkesedéssel Nagy Lajosnak „Dávid Ferenc emlékei” című versét. Utánna Lukácsi Mózes lelkész olvasott fel „Megemlékezés Dávid Ferencről” címen. „Luther és Kálvin elismerésre méltó szép munkát végeztek — mondotta — és az ő munkájuknak gyümölcsét tagadhatatlanul élvezte Dávid Ferenc is, de mégis Dávid Ferenc több volt ezeknél! Luther és Kálvin csak elindították a romboló lavinát, de az utat végigjárni, rátalálni a célra, a nagy igazságra és végül megállítani a romboló lavinát s az összetört világból fölépíteni egy új világot, ez a Dávid Ferenc műve! És ezt nekünk sohasem szabad elfelejtenünk, de ma, amikor halála évfordulóján reája emlékezünk, ma éppen nem!” A felolvasás elhangzása után Sándor Irénke IV. oszt. tanuló szavalta Deák Berta „Emlékezzünk” című versét. A Spring Nusika lélekemelő énekszáma után Gál Irma szavalta el sok átérzéssel Gombási Jánosnak „A dévai mártír” című versét. „Tebenned biztunk” című zsoltár elénekélése után a gyülekezet lélekben gazdagodva és a Dávid Ferenc szellemiségében erősödve távozott.

Dávid Ferenc emlékünnepe Baróton. A baróti unitáriusok nov. 20-án este 6 órai kezdettel tartották meg a református kulturházban vallásalapítónknak Dávid Ferenc halálának 359-ik évfordulóját a más felekezetű hiveknek is nagyszámu hallgatósága előtt. Megnyitót Dr. Kovács Sándor ügyvéd, a felsőfehér-kör jogtanácsosa mondott, kiemelve az ünnepség nemcsak unitárius, hanem világjelentőségű nagy fontosságát. Dánér Istvánné nagy lelkesedéssel és igazi hozzáértéssel szavalta el Józan Miklós, püspöki vikárius „Igy szólt a Mester” című örökbecsű alkalmi költeményét. Késmárky Miklós szórványgondozó lelkész előadásban méltatta a nap jelentőségét. Szekeres Elekné, Késmárky Miklósné harmónium kísérete mellett gyönyörű énekszámokkal emelte a lelkeket Isten felé. „Térj magadhoz drága Sion” című gyülekezeti ének után Kelemen Imre oklándi lelkész, kiváló szónokunk magasröptű imája és csodálatosan szép mélytartalmu missziós alkalmi beszéde következett. Ima után és a beszéd után Kiss Károly ig. tanító mélyzengésű férfias szép szólói gyönyörködtették a közönséget. Dr. Kovács Sándor bezáró beszéde után a gyülekezet átszellemülve énekelte el a „Tebenned biztunk eleitől fogva” című éneket. Ez az ünnepély egyuttal missziós nap is volt a baróti unitárius egyházközség életében, amelyre, akik ott voltak, örökké lelki örömmel fognak gondolni. Az ünnepély alatt a kántor szerepét Kiss Károly vargyasi kántortanító töltötte be.

Jelen volt.

Pályázati hirdetés az összes lelkészekhez és segédlelkészekhez. Sz. 625—1938. u. p. Elhalálozás folytán megüresedett vargyasi unitárius lelkészi állásra pályázatot hirdetek. A belsőemberek választásáról szóló törvény 13. §-a alapján a

pályázó köteles folyamodványához csatolni a teológiai akadémiai végzettségét igazoló bizonyítványt, szolgálati bizonyítványt mindazokról a helyekről, ahol rendes vagy s.-lelkészi minőségben szolgálatot teljesített. Esperesi bizonyítványt arról, hogy a pályázó nem áll fegyelmi vizsgálat vagy ítélet alatt. A pályázat határideje 1938 dec. 1 napja. A pályázati kérvényeket a kitűzött határidőig az udvarhelykőri (Odorheiu) esperesi hivatalhoz Karácsonyfalva (Crăciunel, u. p. Ocland) kell beadni. A később érkező pályázatok nem fogadhatók el. A lelkészi állás javadalma díjlevél megállapítás szerint a következő: 1. 160—170 (27 kévés) kalangya buza a hivektől. 2. 160—170 (27 kévés) kalangya zab a hivektől. 3. 25—30 véka (22 liter) buza egyesektől. 4. 25—30 véka (22 liter) zab egyesektől. 5. Kézinapszám (oszpóramegváltása) egyesektől kb. 5,000 lei. 6. 80—90 szekér fa egyesektől. 7. Bikai 4 hold 184 négyszögöl erdei kaszáló használati joga. 8. Kalapácsi dűlőben 186 négyszögöl szántó használati joga. 9. Árokkőzi 2 hold 366 négyszögöl szántó és kaszáló használati joga. 10. Közosztatlanban 16 hold erdőjog jövedelme, 3 állat legeltetési joga és faosztalék. 11. Lakás: 4 szoba, iroda, honyha, kamara, kertekkel, csűr, istálló és melléképületek. A telek nagysága kertekkel 1,332 négyszögöl. 12. Az államtól kiutalandó kongrua.

Kolozsvár, 1938 nov. 8.

Dr. Varga Béla s. k., püspök.

A baróti kicsi unitárius egyházközségnek kedves látogatói voltak okt. 8-án, Harrington Donald chicagói lelkész és szeretetreméltó menyasszonya, Szánthó Vilma, unitárius papnő személyében. A kedves vendégeket az autóbusz állomásnál várta az egyházközség vezetősége, a helybeli D. F. E. Nőszövetsége, a görög keleti, a görög katolikus, a róm. katolikus, a ref. lelkészek és a róm. kath. elemi iskola igazgatója. Azután az amerikai lelkész, a menyasszonya és Késmárky Miklós lelkész meglátogatták az unitárius hiveket hajlékaikban, hol szeretettel és örömmel várták őket. Harrington lelkész nagy érdeklődést mutatott a küzdő és épülni akaró, kicsiny baróti egyházközség iránt és ígéretet tett, hogy karácsonyra újra meglátogatja azt. Mi örömmel várjuk a kedves viszontlátást és kérjük reá és kedves menyasszonyára Isten áldását. *Lelk.*

Gazdasági iskolánk gyakorlati vizsgái okt. hó 13-án zajlottak le. Ezzel a vizsgával iskolánk 7-ik évfolyama zárult le. A vizsgán az egyházi vezető embereken kívül Dr. Ciomac vezérfelügyelő is jelen volt és a legnagyobb megelégedését nyilváníttotta a tanulók tudása, valamint az iskola szakszerűen vezetett és állandóan fejlődő gazdasága felett.

Az évbezáró, illetőleg évmegnyitó ünnepélyen okt. 14-én igazgató részletes évi jelentéséből örömmel értesültünk a növendékek ez évben is felmutatott szép tanulmányi eredményéről. Az előmenetelben, magaviseletben magukat kitüntető tanulók értékes könyv, természetbeni és pénzjutalomban részesültek.

Ezen jutalmaknak egyrésze nemésszivü adakozók jóvoltából állt rendelkezésre. Pénzjutalmat adtak időrendi sorrendben: Dr. Fazakas Miklós 200 lei, Péterffy Albert 200, egy magát megnevezni nem akaró 500 lei, vajgyár 500 lei, Balázs Zsigmond 200 lei. Könyvet ajándékozott Zsigmond Sándor művezető 3 drbt. Illesse mindnyájukat e helyről is köszönet érte.

Gazdasági iskoláink gyakorlati hasznát kisgazdáink már kezdik elismerni, mind több helyről fejezik ki meglegedésüket a végzett tanulók helyes irányban és eredményesen folytatott gazdálkodásáról. Ezt mutatja az a tény is, hogy most már minden különösebb propaganda nélkül az első évre mindig fölös számmal jelentkeznek tanulók. Az elkövetkező iskolai évre is a felvehető 40-es létszám helyett 56-an jelentkeztek. Ugyanez a helyzet a többi gazdasági iskolánál is.

A most befejeződött 7. iskolai év alatt összesen 265 tanuló iratkozott be iskolánkba a mostani II. évekkel együtt, végbizonyítványa van ezek közül 176-nak. A 265 tanuló 153 községből került ki, mégpedig Udvarhely megyéből 63 községből, Háromszék megyéből 25, Marosból 17, Torda, Csik, Kisküküllő 6—6, Szilágy, Kolozs 5—5, Bihar, Szamos 4—4, Alsófehér, Nagyküküllő 3—3, más 6 vármegyéből 1—1 községből volt már tanulóink.

Vallásfelekezet szerint a 265-ből 130 unitárius, 108 református, 23 róm. kath., 3 lutheránus, 1 gör. kath. Kisgazda fiu ezek közül 142, a többi pap, tisztviselő, iparos stb. gyermeke. Az elkövetkező iskolai évre beiratkozott II. évesek és a 40 I. éves mind kisgazda gyermekek.

Gazdasági iskolánk minden évben megrendezi női háztartási és gazdasági tanfolyamát is, amelyen gazdálányainkat igyekszik a nők részére is fontos gazdasági ismeretekbe bevezetni, hogy családjaiknak még nagyobb segítségükre leheszenek, Ezideig már 6 ilyen tanfolyam volt, amelyen összesen 246 növendék vett részt, vallásfelekezeti megoszlás szerint 122 unitárius, 94 református, 22 róm. kath. 4 lutheránus, 3 izraelita.

Dacára a vallásfelekezeti és gyakran korbelt különbségre is, úgy a fiuk, mint leányok között egységes baráti szellem alakul ki ittletük alatt és meghatva, hálával emlékeznek vissza az iskolára a kikerülő növendékek, pedig a távozásuk nem végleges, mert az iskola igyekszik velük a kapcsolatot azután is fenntartani és mindig figyelemmel és érdeklődéssel kíséri ezutáni életüket is.

Az iskolát már második éve Boros György igazgató vezeti, kit ezen állásában egyházi főtanácsunk folyó év októberében véglegesített is. Boros György kiváló elméleti és gyakorlati szaktudása higgadt, komoly, megértő gondolkodással párosult s ezen tulajdonságaival teljes mértékben betölti hiva-

tását, ami meglátszik úgy az iskola tanügyi, mint gazdasági állapotán is.

Adja Isten, hogy még sok éven át irányíthassa kisebbségi életünk alapálmaszát szolgáló intézményünket.

Gyarmathy Piroska.

Lelkészi bucsuzás Recsenyédén. Október 16-án bucsuzott el recsenyédi hiveitől Fazakas Jenő, Ravába kinevezett lelkész. A délutáni istentisztelet keretében történt bucsuzón az egyházkörnek csaknem minden lelkésze megjelent. Fazakas Jenő nehéz körülmények között kezdte munkáját Recsenyédén, de hét éven át komoly, odaadó törekvéssel és eredményeivel, valamint személyi tulajdonságaival úgy recsenyédi hiveit, mint körüli lelkésztársait megnyerte. Megható pillanatok, könnyes szemek kísérték kibucsuzó beszédét s úgy a hivek, mint az esperes beszédéből jól esett hallani az elismerés szavait. Elért eredményei távozó lelkésztársunkat segítsék új helyén is hasonló alkotó munkára.

Jelenvolt.

Szabad a testületi gyűlések és vallásos összejövetelek tartása. Az erdélyi ref. egyházkerület Igazgatótanácsa felterjesztéssel élt a vallás- és művészetügyi minisztérium útján a belügy-minisztériumhoz a testületi gyűlések és vallásos összejövetelek hatósági engedélyezése tárgyában. Erre a felterjesztésre a belügy-minisztérium 24.131—1938 szám alatt a következő választ adta: „Van szerencsénk tudomásukra hozni, hogy a vármegyék főnökségének 1938 március 24-ki 5162 számú és 1938 május 26-án kelt 9758 számú rendeletekkel általános rendelkezések adtak, hogy ezen gyűlések szabadon hagyassanak (megtartassanak). Ha vannak azonban konkrét esetek, amikor a miniszter rendeletei nem respektáltak, kérjük szíveskedjenek azokat jelenteni, hogy megtoroltassanak“.

Ürmösi Károlyné emléke. Egy csinos kis füzetben megjelentek azok a beszédek, melyek Ürmösi Károlyné esperesné temetésén elhangzottak. A füzet tartalmazza Dr. Varga Béla püspök ágendáját, Pálffy László egyh.-köri főgondnok és Benczédi Pál Dávid Ferenc-Egyleti titkár bucsubeszédét. A füzet ára 5 lej. A tiszta jövedelem Ürmösi Károlyné emlékére létesítendő alapra van szánva. Kapható a Dávid Ferenc-Egylet titkáránál.

Helyreigazítás. Az 1939. évi naptárba a következők javítását illetve betoldását kérjük. A fontos történeti időpontoknál Dr. Dimény Pál igazgató halála 1704 jan. 4-re van jelezve; 1720-ra javítandó. — A vásárjegyzékből kimaradt *Székyudvarhely*. E város vásárai: márc. 15, jun. 12, okt. 4, dec. 21 kirakó-, megelőzően 2 nappal állatvásár. Kérjük ezt a vásárjegyzékbe beírni. — Jövő évben januártól a vásárok havi jegyzékét az „Unitárius Közlöny“-ben közölni fogjuk.

Szerkesztői üzenet. Ezidőszertint semmiféle nyugtázás sem eszközölhető a lapban.

AZ UNITÁRIUS KÖZLÖNY

XLVIII. KÖTETÉNEK TÁRGYMUTATÓJA.

I. Költemények.

<i>Bárá József</i> : Az én hitvallásom — — — — —	3
<i>Végh Mátyás</i> : Krisztus és a fenyőfa — — — — —	15
<i>Benkő József</i> : Én és a vonat — — — — —	54
<i>Izsák Domokos</i> : Új hangyavár épül — — — — —	54
A szépségek koronája — — — — —	65
<i>Lőrinczy Miklós</i> : A jó ember — — — — —	66
A gonosz testvérek — — — — —	87
<i>Lampérth Géza</i> : Husvét ének — — — — —	73
<i>Simonyi György</i> : Mikor a lelkemben — — — — —	137
<i>Boros Elek</i> : Az iskola — — — — —	145
<i>Gyulai Pál</i> : Tanács — — — — —	177
<i>Dobai István</i> : Az én imám — — — — —	219
Istenkeresésem — — — — —	219
<i>Vári Domokos</i> : Dobai István unitárius lelkész emlékére	229

II. A vallás és erkölcs köréből.

<i>Keresztesi Dénes</i> : Sóhajok szigetén — — — — —	5
<i>Csifó N. László</i> : Bölcsesség igéi — — — — —	21
<i>Eliot—Lőrinczy D.</i> : A halhatatlan reménység — — — — —	53
<i>Zoltán S.</i> : A jó ember — — — — —	60
<i>Paterson—Kiss S.</i> : Jézus jelleme — — — — —	74
<i>V. Nagy Dénes</i> : Ima — — — — —	80
<i>Péter Rózsi</i> : Az oxfordi csoport mozgalom eszméi —	122
<i>Lőrinczy Miklós</i> : Egy próbatétel — — — — —	155
— — Titok — — — — —	177
<i>Halmágyi János</i> : Ima püspökbeiktató ünnepélyen — —	218
— — Jézus születése — — — — —	241

III. Egyházi élet.

<i>Dr. Varga Béla</i> : Újévi köszöntés — — — — —	2
<i>Buzogány Kálmán</i> : Prófétáljatok — — — — —	4
<i>Kovács Lajos</i> : Alkotó munka a háromszéki körben — —	7
<i>Dr. F. e.</i> : Házavatás Szentivánlaborfalván — — — —	14
— — A bölöni nagy ünnepély — — — — —	16

— — Dr. Boros György nyugalomba vonul	— — — — —	25
<i>Jelenvolt:</i> Az 1937. évi Főtanács	— — — — —	38
<i>Baldzs Zs.:</i> Tisztelettel, szeretettel és igen sok reménnyel	— — — — —	50
<i>Figyelő:</i> „Adakozzanak”, „Adakozzunk”	— — — — —	171
<i>Csifó N. László:</i> Teológiai Konferencia Bentveldben	— — — — —	173
<i>Péterffi Mihály:</i> Fából harang	— — — — —	176
— — Püspök urunk utjai, a) Az oklándi templomszentelés	— — — — —	231
— — — — — b) A komjátszegi papiházszentelés	— — — — —	232
— — Néhai Gál Lajos emléke	— — — — —	232
<i>Kővdri Jakab:</i> Az Egyetemes Unitárius Lelkészkör	— — — — —	233
— <i>is...</i> : Templomi ünnepély Torockón	— — — — —	237
— — Külföldi visszhang Dr. VargaBéla püspök ürbe- iktatásáról	— — — — —	251

IV. Történet, életrajz és rokonneműek.

<i>B.:</i> Dr. Varga Béla	— — — — —	29
<i>P. Szentmártoni Kálmán:</i> Gál Miklós dr.	— — — — —	31
<i>P...</i> : Dr. Kiss Elek	— — — — —	76, 118
— — Kelemen Lajos	— — — — —	77
— — Szentmártoni Bálint	— — — — —	186
Dr. Varga Béla püspök beiktató ünnepélye	— — — — —	193
Üdvözlések a püspöki beiktató alkalmából	— — — — —	199
A papszentelés	— — — — —	210
— — Dersi Dr. Elekes Domokos főgondnok	— — — — —	235
— — Nagy Béla segesvári lelkész 40 éves jubileuma	— — — — —	164
— — Lelkeszi beiktató (Dr. Kovács L.) Sepsiszentgyörgyön	— — — — —	179
— — Lelkeszi beiktató (Lukács S.) Dicsőszentmártonban	— — — — —	182, 238
— — Egyházköri választások	— — — — —	256
<i>Jelenvolt:</i> Beköszöntő Recsenyéden (Bede Emil)	— — — — —	260
— — Kibucsuzó Recsenyéden (Fazakas Jenő)	— — — — —	

V. Vegyes cikkek.

— — Magasságok felé	— — — — —	53
<i>Dr. Boros Györgyné:</i> Bezáró beszéd	— — — — —	59
<i>Szánthó Vilma:</i> Amerikai első vasárnapom	— — — — —	63
— — Hírek az E. K. Tanácsból	— — — — —	82
— — A baróti unitárius templom ügye	— — — — —	131
Unitárius ifjusági találkozók	— — — — —	136
<i>Kiss Viola:</i> Wales-i ének	— — — — —	138
<i>Izsák Vilmos:</i> Beszámoló a vasárnapi iskolákról	— — — — —	139
— — Missziós kirándulás Sármásra	— — — — —	140
— — Templomszentelés Jobbágyfalván	— — — — —	142
<i>i. j.</i> Leányegyházközség Temesváron	— — — — —	143
— — Dr. Varga Béla püspök ur eskütétele	— — — — —	144
XI-ik unitárius ifjusági találkozó	— — — — —	158

<i>Szánthó Vilma</i> : Az amerikai unitáriusok Csillagszigete —	172
<i>Sigmond Józsefné</i> : Megnyitó a Dávid Ferenc emléknapon	242
<i>Szánthó Vilma</i> : Az ifjusághoz — — — — —	245
<i>Benczédi Pál</i> : Titkári jelentés — — — — —	246
<i>Deák Albert</i> : Levelezés — — — — —	248
<i>Pálffy László</i> : Felköszöntő a Berde-serleggel — — — —	249

IV. Tűzhely mellett.

<i>Fekete Lajos</i> : Krétából épült iskola — — — — —	37
<i>Móricz Zsigmond</i> : Himes tojások — — — — —	83

V. Irodalom, művészet.

— — <i>P. Szentmártoni Kálmán</i> : Gromo, János Zsigmond testőrkapitánya új megvilágításban — — — —	20
— — <i>Dr. Gál Kelemen</i> : Jakab Elek élet- és jellemrajza 20, 65, 88	
— — <i>Csifó Nagy László és Erdő János</i> : A szabadelvű keresztények és vallásos szabadság Nemzetközi Társulatának konferenciája, Oxford — — — —	162
<i>Kiss Sándor</i> : Szent-Iványi—Wilbur : A mi unitárius örök- ségünk — — — — —	162
— — <i>Nemes Nagy Mártha</i> : Vád — — — — —	124
<i>Dr. Austerlitz Vilmos</i> : Levél — — — — —	161
<i>B. P.</i> : Gyallay D. : Genovéva — — — — —	162
— — " " Nyár Solymoson — — — — —	254
— — <i>Fosdick—Löfi</i> : Utazás Palesztinában — — — —	254

VI. Nekrologok, gyászhirek.

— — <i>Dr. Elekes Dénes</i> — — — — —	11
— — <i>Kovács Dezsőné</i> — — — — —	12
— — <i>Sz. Tóth Vilmos</i> — — — — —	13
<i>i. y.</i> : <i>Ilfj. Vernes József</i> — — — — —	13
— — <i>Dr. Pázsint Mihály</i> — — — — —	44
<i>K. E.</i> : <i>József Lajos</i> — — — — —	55
— — <i>Dr. Gspann Károly</i> — — — — —	56
<i>Major S.</i> : <i>Th. Szathmáry Gyuláné</i> — — — — —	58
<i>Ürmösi J.</i> : <i>Péter Sándor</i> — — — — —	77
— — <i>Kovács Sándor</i> — — — — —	78
— — <i>Sükösd Farkas</i> — — — — —	78
<i>Kővári J.</i> : <i>Gow Henrik</i> — — — — —	114
<i>Kozma B.</i> : <i>Pipei Bálint Mózes</i> — — — — —	115
<i>Ferencz József</i> : <i>Dr. Iván László</i> — — — — —	116
<i>Ü. K.</i> : <i>Keresztély Lajos</i> — — — — —	120
— — <i>Dr. Boros Györgyné</i> — — — — —	130

<i>Hadházy S.</i> : Bucsú Dr. Boros Györgyné ravatalánál —	131
— — Tarcsafalvi Pálffy Ferenc — — — — —	132
— — Dsida Jenő — — — — —	133
— — Deésfalvi Pataky Sándor — — — — —	154
<i>M. N. Mária</i> királyné — — — — —	170
— — Kovács Ferenc — — — — —	175
<i>Dr. Varga Béla</i> : Ürmösi Károlyné — — — — —	220
— — Benkő Árpád — — — — —	222
<i>Sándor Gergely id.</i> : Dombi János — — — — —	223
— — Dobai István — — — — —	224
— — Fazakas Béla — — — — —	226
— — Gyöngyösi Károly — — — — —	227
— — Zsarolyáné Márton Sándor — — — — —	228
— — Gergely Isvonné — — — — —	228
— — Özv. Gyulai Ferencné — — — — —	229
— — Vida Géza — — — — —	229
— — Alsójárαι Járαι Béla — — — — —	229
<i>Csifó N. László</i> : Szabó Rezsóné — — — — —	252

VII. Képek jegyzéke.

Dr. Elekes Dénes — — — — —	1
A bölőni Unitárius Nőszövetség — — — — —	16
A bölőni templom környéke (3 kép) — — — — —	17, 18, 19
Dr. Varga Béla püspök — — — — —	26, 186
Dr. Gál Miklós főgondnok — — — — —	28
Dr. Kiss Elek főjegyző — — — — —	29
A cserkészek repülőgépe — — — — —	49
József Lajos — — — — —	53
Gow Henrik — — — — —	113
Dr. Iván László — — — — —	116
Kelemen Lajos — — — — —	118
Szentmártoni Bálint — — — — —	119
Dr. Boros Györgyné — — — — —	130
Tarcsafalvi Pálffy Ferenc — — — — —	154
Mária királyné — — — — —	170
Dr. Elekes Domokos — — — — —	217
Ürmösi Károlyné — — — — —	220
Dobai Isván — — — — —	224
Az új oklándi templom — — — — —	230
Néhai Gál Lajos — — — — —	232

Az „Unitárius Közlöny“ megjelenik havonta.
 Felelős szerkesztő : Benczédi Pál, Cluj, Colegiul Unitarian.
 Tipografia „Pallas“ könyvnyomda Cluj, Strada Vlăhuța 3.